

20945

T. C.

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI
TEZ NO:

TEMÂŞÂ MECMUASI

(İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler)

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Nâzım Hikmet POLAT

HAZIRLAYAN: Ali İhsan KOLCU

SİVAS- 1992

İÇİNDEKİLER

Mecmua ile ilgili fotokopilerin listesi.....	V-VI
Kısaltmalar.....	VII-VIII
Önsöz.....	IX-XII
Temâşâ mecmuasına âit kimlik bilgileri.....	XIII-XIV
GİRİŞ: DARÜLBEDÂ'İ'NİN KURULUŞUNA KADAR TÜRK TİYATROSU:	1-9

Birinci Bölüm

İNCELEME

I. TEMÂŞÂ MECMUASI'NİN KÜLTÜR HAYATIMIZDAKİ YERİ:

A. Mecmuanın Şekil Özellikleri.....	10-14
B. Yazar Kadrosu.....	15
C. Yayın Politikası.....	16-17
D. Edebî Faaliyetler.....	18
1. Biyografi.....	18
2. Tefrikalar.....	19
3. Tenkid ve İnceleme.....	19-20
4. Sinema.....	20-21
5. Mizah.....	21

II. TAHLİLİ FİHRİST

A. Yazılar

1. Yazar Adına Göre.....	22-50
2. Konularına Göre:	
a. Aktüalite.....	51-53

b. Edebî Kalem Tecrübeleri ve Edebiyata Dâir

Yazılar.....

1-)Manzum Eserler.....52

2-)Mensur Eserler.....

a-)Biyografi.....52-54

b-)Fantaziyeler-Hikâyeler.....54-55

c-)Hatırât ve Seyâhat Yazıları.....55

ç-)Mecmuanın Yayın Politikası İle İlgili
Yazılar..... 56-55

d-)Mizah.....56-57

e-)Mülâkat ve Soruşturma Yazıları...57-59

f-)Sinema İle İlgili Yazılar.....59

g-)Piyes Tefrikaları.....60-61

ğ-)Tenkid ve İnceleme Yazıları.....62-64

h-)Tiyatronun Meseleleri ve Sahne

Hayatı İli İlgili Yazılar.....64-67

ı-)Vefat Haberleri ve Taziyet Yazıları.67

B.İlân, Reklâm ve Haberler:

1. Mecmua, Gazete ve Kitap İlânları.....68-70

2. Müsabaka İlânları.....70-71

3. Tiyatro İle İlgili İlân ve Haberler.....71-78

4. Ticarî İlân ve Reklâmlar.....78-81

C.Fotoğraf, Resim ve Karikatürler:

1.Tiyatro Adamları İle İlgili Fotoğraflar.....82-89

2.Tiyatro Temsilleri İle İlgili Fotoğraflar.....89-92

3.Resimler.....92

4.Karikatürler.....92-93

İkinci Bölüm
M E T İ N L E R

I. TİYATRO MESELELERİ VE SAHNE HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR:

- Ertuğrul Muhsin [MAY] :Biz'de Tiyatroculuk.....97-103
-----:Azerbaycanlıların İstanbul'u Ziyaretleri
Münâsebetiyle.....104-106
-----:İsmail Galip [ARCAN]' A -Mektup- 107-109
-----:Sanat-ı Temâşâyâ Intisâp Etmek İsteyen
Salih Zeki Bey'e -Açık Mektup-.....111-113
-----:Mehmet Sermed Bey'e -Mektup- 114-115
-----:Örf, O Her Makûl Şeyi Yutan Ejder.....116-119
-----:Ahlâksızlık.....120-125
Halid Fahri [OZANSOY] :Temâşâmızın İstikbâli.....126-128
-----:Tiyatro'da Kadın.....129-131
-----:Dârülbedâyi'nin Tekâmülüne Doğru.....132-134
Kemal Emin [BARA] :Dârülbedâyi'nin Sebeb-i Teessüsü ve Hal-i
Hazır.....135-137
Hüseyin Kâzım :Adapte.....138-140
-----:Var mı, Yok mu ?.....141-144
Mehmet Sermed :Bir Mektup -Ertuğrul Muhsin'e- 145-147
İsmail Galip [ARCAN] :Temâşâkâr-ı Gayûr Ertuğrul Muhsin Bey'e
-Açık Mektup- 148-152
Reşat Nuri [GÜNTEKİN] :Tiyatro Eserlerini Anlamak İçin.....153-157
Nâil Kemal :Millî Tiyatroya İhtiyacımız.....158-159
(İmzasız) :Karagöz.....160-165
-----:Malûl Gaziler Sinema Heyeti.....166

II. MÜLÂKAT VE SORUŞTURMA YAZILARI:

- Ismail Galip [ARCAN] : Mehmet Rauf Rey ve Temâşâ.....167-171
-----: Ahmet Hikmet Bey ve Temâşâ.....172-175
Hemedânîzâde Ali Naci [KARACAN] : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsât-
tınız ?.....176
Azîz Haydar : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?....176-177
Necmettin Sâhir [SILAN] : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....177
K. R. : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....177
Emin Hâki : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....178
Baha Tefvik : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....178
Dündar Alp : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....178
Ragıp Rıfıkı [ÖZGÜREL] : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....178
Hasan Bahri : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....179
Hasan Haşmet : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....179
Hüseyin Suad [YALÇIN] : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız? 179
M. Sedat : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....179
İlyas Macid : Bir Damla Figân.....180-181
Murad (Muallim) : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?.....182
İbnüşşükrü Münir : Tiyatro İlmin, Ahlâkın Amelî Dershanesi-
dir.....183-184
İsmail Hakkı [BALTACIOĞLU] : Temâşâ Hakkında.....185-186
Nurettin Şefkatî : Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız?....187-188
(İmzasız) : Bir Mülâkat.....189-191

III. TENKİD VE İNCELEME YAZILARI:

- Kemal Emin [BARA] : Mihrî Müşfik Hanımefendi'nin Resim
Sergisi.....192-195

Kemal Emin [BARA]	:Macun Hokkası.....	196-198
-----	:Binnaz.....	199-200
-----	:Millî Tiyatromuz ve Millî Tiyatroların Tarz-ı Teşekkülü ve İdâresi.....	201-203
-----	:Millî Tiyatromuz ve Repertuar.....	204-206
-----	:"Hançer" Dolayısıyla.....	207-210
-----	:Cevâb-ül Cevâb.....	211-212
-----	:Sahne Musikisi.....	213-215
Yusuf Ziyâ [ORTAÇ]	:Temâşâ Edebiyatta.....	216-219
-----	:Ceza Kanunu.....	220-222
-----	:Yakup Kadri Bey Yazarsa.....	223-225
Ahmet Bedîî	:Fürûzan.....	226-230
Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL]	:Türk Sahnesinde Mevzun Piyesler.....	231-233
Halid Fahri [ÖZANSOY]	:Hançer.....	234-238
Ahmet Suphi	:Tenkidi Tenkid.....	239-240
Hüseyin Kâzım	:Kirli Çamaşırlar.....	241-244
Reşat Nuri [GÜNTEKİN]	:Birkaç Mülâhaza.....	245-249
Vecâhet Behiç	:Üvey Kardeşler.....	250-253
Ertuğrul Muhsin	:Hortlaklar Münâsebetiyle.....	254-257

IV.SİNEMA İLE İLGİLİ YAZILAR:

Ertuğrul Muhsin [MAY]	:Bir İzâh.....	258-264
İsmail Galip [ARCAN]	:Mürebbiye Filmi.....	265-269
(İmzasız)	:Memlekette Sinema Hayatı.....	270-271
-----	:Damad-ı Hazret-i Şehriyârî Selâhaddin Âli Beyefendi'ye.....	272-273
-----	:Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti Riyâset-i Muhteremesine.....	275-276

V.MECMUANIN YAYIN FAALİYETİ İLE İLGİLİ YAZILAR:

Heyet-i Tahririye	:Başlarken.....	278
-----	:Temâşâ Hakkında Birkaç Söz.....	278-280
(İmzasız)	:Kar'îfîyye.....	281
-----	:Temâşâ.....	281

VI.VEFAT VE TAZİYET YAZILARI:

Ertuğrul Muhsin [MAY]	:Nankör Meslek.....	282-283
Kemal Emin [BARA]	:El-Ba'su'ü Ba'd-el Mevt.....	284-287
(İmzasız)	:Hüseyin Kâzım Öldü !.....	288-289

VII.BİYOGRAFİ YAZILARI:

Ercüment Ekrem [TALU]	:Tevfik (Borazan).....	290-291
(İmzasız)	:Rıza Tevfik [BÖLÜKBAŞI] Bey.....	292
-----	:Alkış, Islık.....	293-294
-----	:Yine Fehim Efendi.....	295-297

VIII.FANTAZİ VE HİKÂYELER:

Câlîbe Fuad	:Bir Genç Kızın Ufûlüne Karşı Nidâ-ya Hasret.....	298
-------------	--	-----

IX.TİYATRO İLE İLGİLİ İLÂN VE HABERLER:	.....	299-336
SONUÇ.....	.....	337-339
BİBLİYOGRAFYA.....	.....	341-343
İNDEKS.....	.....	345-361

FOTOKOPİLERİN LİSTESİ

Temâşâ mecmuasının ilk sayısının kapağı.....	XIII
Temâşâ mecmuasının ilk sayısının Fransızca arka kapağı.....	XIV
Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın ilk sayısının kapağı.....	XV
Temâşâ mecmuasının 11. sayısının Fransızca arka kapağı.....	XVI
Temâşâ mecmuasının 13. sayısının Fransızca arka kapağı.....	93
Ertuğrul Muhsin, Willy Kayser ve Bruno Kastner.....	94
Ertuğrul Muhsin [MAY].....	103
Temâşâ mecmuasının 9. sayısının kapağı.....	110
Ertuğrul Muhsin Bey.....	113
İsmail Faik, Hamdi Hüzhet ve İsmail Galip [ARCAN] Beyler.....	119
Yusuf Ziya [ORTAÇ] ve (Borazan) Tefvik Beyler.....	125
Dârülbedâyi sanatkarlarından İsmail Galip [ARCAN] ve Âkif Beyler	137
Martin de BONFOFESKA ve İsmail Galip [ARCAN].....	140
Ermette [NOVELLİ], Eliza [BİNEMECİYAN] ve Roza Hanım.....	147
İsmail Galip [ARCAN].....	152
Reşat Nuri [GÜNTEKİN].....	157
Emin Beliğ [BELLİ] Bey.....	165
Mehmet Rauf Bey.....	171
Mir Seyfettin Kırmanşâhî ve Fâik Beyler.....	182
Dârülbedâyi-i Osmanî Hey'et-i İdâre ve Edebiyesinden Bazı Zevât-ı Mahtereme	186
Nurettin Şefkatî Bey.....	188
Dârülbedâyi'nin amblemi.....	191

Eliza [BİNEMECİYAN] ve Jean [BİRTİNİ].....	195
Dört Çihar piyesinden bir sahne.....	203
Raşit Rıza [SAMAKO].....	210
Hüseyin Bey Kasımof.....	212
Temâşâ mecmuasının başlık klişesi.....	219
Sanayi-i Nefise klişesi.....	222
Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın başlık klişesi.....	225
Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL].....	233
Halid Fahri [ÖZANSOY].....	238
Mardirus [MINAKYAN] Efendi.....	244
Eliza [BİNEMECİYAN].....	253
Behzad Haki [BUTAK].....	269
Temâşâ mecmuasının 19. sayısının kapağı.....	274
Rıza Tefrik [BÖLÜKBAŞI].....	278
Ertuğrul Muhsin. [M.F.].....	283
Minakyan Efendi'nin cenaze merasimi.....	287
Uçurum piyesinden bir sahne.....	294
Ahmet Fehim Efendi.....	297
Onnik BİNEMECİYAN, Yusuf Ziyâ [ORTAÇ], Muvahhid ve Âdil Bey...336	
Temâşâ mecmuasının 23-24 müşterek sayısının kapağı.....	340
İbnürrefik Ahmet Nuri [SEKİZİNCİ].....	243

K I S A L T M A L A R

Ağ.	Ağustos
a.g.e	adı geçen eser
Ank.	Ankara
Ar.	Aralık
A.S.	Aleyhisselâm
A.Ş.	Anonim Şirketi
Bk.	Bakınız
Bas.	Baskı
C.	Cilt
CA.	Cemâziyelâhir
CE.	Cemâziyelevvel
d.a.k.A	dış arka kapak A yüzü
d.â.k.B	dış ön kapak B yüzü
Dr.	Doktor
Ek.	Ekim
Ey.	Eylül
Fr.	Fransız
f.t.	Fotoğraf
Hk.	Hikâye
İst.	İstanbul
İng.	İngiliz
KE.	Kânun-ı evvel
KS.	Kânun-ı sâni
Ks.	Kasım
Kt.	kitap
Mat.	Matbaa
Mec.	Mecmua
My.	Mayıs
nr.	Numara
Ns.	Nisan
Oc.	Ocak

P.	Piyes
Prof.	Profesör
S.	Safer
s.	Sayfa
R.	Ramazan
RA.	Rebbiyülâhir
RE.	Rebbiyülevvel
T.i.	Ticârî ilân
T.T.M.	Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası
St.	Sütûn
Ş.	Şaban
Şt.	Şubat
Tm.	Temmuz
TE.	Teşrin-i evvel
TS.	Teşrin-i sâni
terc.	Tercüme
y,t.	Yazılış tarihi
y.y.t.	Yazılış yeri ve tarihi

ÖNSÖZ

Temâşâ mecmuası, Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası ile birlikte, tiyatro mecmuası olmak iddiasıyla yayın hayâtına başlayan ve bu alanda iz bırakan mecmualardandır. Basın hayâtımızda tiyatroya sayfalarını açan mecmualar yok değildir. Fakat bir tiyatro mecmuası iddiasıyla neşir hayâtına başlamak devrin siyâsî ve kültürel atmosferi dikkate alınacak olursa gerçekten cesaret isteyen bir teşebbüstür.

İki yıl süren yayın hayâtı boyunca mecmuanın memleketteki tiyatro nabzını iyi tuttuğunu söylemek imkân dahilindedir. Özellikle Dârülbedâyi çevresinde gelişen tiyatro faâliyetlerinin birinci derecedeki kaynağı durumundadır.

Biz bu çalışmada, Temâşâ mecmuasının proto-tipini oluşturan ve ilk temâşâ mecmuası olan ve yine aynı kadro tarafından ancak iki sayı çıkartılabilen Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nı başlangıç kabul ederek, asıl çalışma konumuz olan Temâşâ mecmuasını bunun üzerine binâ ettik. Böylece incelediğimiz sayıların adedi Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası ile birlikte 27'ye ulaştı.

İncelememize dahil ettiğimiz Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın çıkabilen iki sayısı Ocak ve Şubat 1914 tarihlerini taşımaktadır. Bu sayılardan sonra mecmua kapanacak ve dört yıl sonra 1918'de tekrar ve bu sefer Musavver Tiyatro Temâşâ, yaygın kullanılan adıyla Temâşâ, olarak yayın hayâtına yeniden başlayacaktır. Bu ikinci çıkış daha uzun ömürlü olacak ve mecmua 25 sayıya ulaşıp ömrünü tamamlayacaktır.

İnceleme usûlümüz mecmuanın verdiği malzeme doğrultusunda şekil almış ve bu tarz inceleme tekniklerinin çerçevesi dışına çıkılmamıştır. Tezden yararlanmak isteyeceklerin işlerini kolaylaştırmak bakımından kullandığımız metodu izâh etmeyi uygun görüyorum.

Giriş bölümünde, Dârülbeyâti'nin kuruluşuna kadar Türk tiyatrosunun gelişimi ve Türkiyede tiyatro faâliyetleri detayına inmeden özetlenmiş, Temâşâ mecmuasının bu faâliyetler içindeki yerinin az da olsa belirmesine çalışılmıştır.

I.Bölüm'de; mecmuanın yayımlandığı devrin kültür atmosferi dikkate alınarak, basın ve kültür hayatımızdaki yeri alt başlıklar halinde incelenmiştir.

II.Bölüm'de; A. Yazılar, alfabetik sıralama esas alınarak mecmuada yer alan bütün yazıların önce adı sonra kısa bir özeti "Tahlilî Fihrist" başlığı altında verilmiştir. Ayrıca mecmuada yer alan yazılar konularına göre tasnif edilmiştir. Konu başlıkları belirlenirken mecmuanın dökümünden çıkan malzeme esas alınmıştır.

B. Mecmuada yayımlanan, gazete, mecmua, kitap, mecmuanın açtığı müsabaka ilânları, tiyatro hayatı ile ilgili ilân ve haberler, ticarî ilân ve reklâmlar alfabetik sıraya göre tasnif edilmiştir.

C. Fotoğraf bakımından zengin sayılan mecmuanın resim, karton ve fotoğrafları aynı usûlle tasnif edilmiştir.

II.Bölüm'de; "Metinler" başlığı altında mecmuada önemli gördüğümüz tenkid, biyografî, inceleme, mülâkât gibi yazıları Latin alfabesine aktardık. Mecmuada yer alan haberlerin tamamı bugünkü alfabeyle aktarılmıştır.

Öte yandan mecmuanın şekil ve tezyinatı husûsunda bir fikir vermek maksadıyla, Temâşâ'dan alınmış fotoğraf ve mecmua kapaklarını çalışmamızın muhtelif sayfalarında yayımlamayı uygun gördük.

Tezden yararlanmayı kolaylaştırmak için bazı teknik usûl-
lere müracaât ettik. Şöyle ki; A,K,S,Z,H gibi eski alfabede bir-
kaç, yeni alfabede ise tek şekille temsil edilen seslerin geçtik-
leri isimlerde aslî şekilleri vermeyi daha sağlıklı gördük. K(ك),
H(ح) gibi...

"Tahlilî Fihrist" bölümünde yazar adına göre yapılan sı-
ralamalarda bazı yazıların önüne "ا" işâreti konulmuştur. Bu, o
yazının metinler kısmında bugünkü alfabeyle aktarıldığı mânâsını
taşımaktadır.

Metinleri Latin alfabesine aktarırken metnin aslının bulun-
duğu sayfa numarası satır kenarındaki boşluğa yazılarak, tezden
yararlanmak isteyenlere asıl metni kolayca bulma imkânı veril-
miştir.

Metinler içinde geçen Arapça ve Farsça şiir, ibâre ve cüm-
leleri aslî şekilleriyle yazmayı uygun gördük.

Çalışmamız sırasında geçen veya kullanılan bazı terim, isim
ve tarihlerde yapılan kısaltmalar bir, "Kısaltmalar" cetvelinde
gösterilmiştir.

Tezin sonunda yer adları, özel isimler, eser ve terimlerin
geçtiği sayfaları gösteren bir de "İndeks" hazırlanmıştır. Ay-
rıca çalışmamız sırasında müracaât ettiğimiz, şu veya bu şekilde
faydalandığımız kaynakları "Bibliyografya" başlığı altında top-
ladık.

Çalışmamızın başında mecmuanın intişâr tarihlerini gösterir
bir cetvel koymayı ihmal etmedik. Bu cetvelde, ayrıca, mecmuaya
âit birtakım kimlik bilgileri de mevcuttur.

Metinler Latin alfabesine aktarılırken özellikle yabancı
menşe'li isimlerde birtakım güçlüklerle karşılaştık. İkinci veya
üçüncü sınıf bazı ecnebî sanatkarların isimlerinin orijinal yazı-
lışları bizi epey uğraştırdı. Aslî yazılışını tesbit edeme-

diğimiz isimleri okuduğumuz şekliyle ve eski harfli yazılışlarını da parantez içinde vermeyi uygun gördük. Köşeli parantez içine aldığımız kelimeler daha çok mecmuada geçen şahısların sayadları ya da bilinen ünvan ve lâkaplarıdır.

Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası ile onun devamı olan Temâşâ mecmuasının tam bir koleksiyonunu kütüphanelerimizde bir arada bulmak kabil olmadı. Özellikle Millî Kütüphâne'deki koleksiyonun tamamlanmamış olması bizi bu konuda bazı düşüncelere sevk etmiştir. Buna rağmen gerek Hakkı Tarık Us ve gerek Atatürk Üniversitesi Kütüphânesi Seyfettin Özege Bağış Kitaplar bölümünde bulabildiğimiz sayılarla mecmuanın tamamını bir araya getirebildik. Bu bakımdan iletişimin ön plâna çıktığı çağımızda Türk kültürünün dokümantasyon ağının hâlâ kurulamamış olması üzücüdür.

Bu çalışmamız sırasında, kıymetli mesâillerini zaman ve mekân gözetmeksizin esirgemeyip, karşılaştığımız güçlükleri büyük bir sabırla telâfi eden muhterem Hocam Yrd.Doç.Dr. Nâzım Hikmet POLAT Bey'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim,

Ali İhsan KOLCU

T E M Â Ş Â M E C M U A S I N A A T T K İ M L İ K B İ L G İ L E R İ

11

№.	Parla	Sayfa	Mutbâa	Çıkaranlar	Fiyatı	Düğünceler
	Şiyatro ve Teneğâ Mecmuası					
1	1 K.S 1329 (14 Oc.1914)	45	Şems	Seyyid Tahir Vedîî Macid	2 Krs.	
2	1 Şb. 1329 (14 Şb.1914)	45-74 +d.ö.k.A,B d.a.k. A, B	"	"	"	
	Teneğâ Mecmuası					
1	7 H. 1334 (1918)	8+d.ö.k.A, B, G, D	Kader	Seyyid Tahir Hüseyn Kâzım	3 Krs.	Mutbâa müdürü: Süleyman Töv
2	13 H.1334 (1918)	8-d.ö.k.A, B, d.a.k.A, B.	"	Seyyid Tahir	"	"Bu Hafta" başlığı altında mündericât kısmı ilâve edl Hüseyn Kâzım yayın müdür lüğünden ayrılmış.
3	20 H.1334 (1918)	8+d.ö.k.A, B, d.a.k.A, B	"	"	5 Krs.	
4	11 Tm.1334 (1918)	"	"	"	"	
5	1 Ağ.1334 (1918)	"	"	"	"	
6	15 Ağ. 1334 (1918)	8+d,ö.k.A, B, C d.a.k. A, B, C.	"	"	"	Sayfa sayısı arttırılmış.
7	29 Ağ. 1334 (1918)	12+d.ö.k.A, B d.a.k.A, B	"	"	"	Sayfa sayısı arttırılmış.
8	12 Ey. 1334 (1918)	16+d.ö.k.A, B, d.a.k.A, B.	"	"	"	
9	6 Ey. 1334 (1918)	"	"	Seyyid Tahir Salih Fuad	"	Salih Fuad KEÇECİ fahri m dürliğe getirilmiş.
10	17 Tm. 1334 (1918)	"	"	"	"	
11	9 TS. 1334 (1918)	"	"	"	"	

nr.	Tarih	Sayfa	Matbaa	Seyyid Tahir Salih Fuad	5 Krş.	Arka dış kapak Fransızca çakm
12	30 Ts. 1334 (1918)	16-d.ö.k.k.A, B. d.a.k.k.A, B	Kader	"	"	
13	17 Ks. 1335 (1919)	"	"	"	7,5 Krş	
14	1 Mr. 1335 (1919)	"	"	"	"	
15	1 Ns. 1335 (1919)	"	"	"	"	
16	1 My. 1335 (1919)	"	"	"	"	
17	1 H. 1335 (1919)	16-d.ö.k.k.A.	"	"	10 Krş.	Dış kapak yoktur.
18	1 Ks. 1336 (1920)	32	"	Seyyid Tahir İsmail Galib	"	
19	1 Şb. 1336 (1920)	23-d.a.k.k.A, B	Şems	"	"	
20	1 Mr. 1336 (1920)	17-d.a.k.k.A.	"	"	"	
21	1 Ns. 1336 (1920)	16	İnci ve Diken.	"	"	
22	- My. 1336 (1920)	18-d.a.k.k.A.	Şems	"	"	23-24.sayılar gecikmeli olarak tek.sayı çıkmıştır.
23-24	H. Tm. 1336 (1920)	26	"	"	"	
25	Ag. 1336 (1920)	25	"	"	"	

T E M A C H A

LE THEATRE ILLUSTRÉ

Abonnement : 200, 410, 55 Ptri.

Première Année

N° 1

Directeur-Propriétaire Seïd Tahir.

Rédaction et Administration : Rue de la Sublime Porte

Mes collaborateurs:

MACHA EN TURC

Edé Edib Hanika

h Fuad

nal Emine

had Noury

i Refet

had Redwan

med Moukhtar

et

de TÉMACHA EN FRANÇAIS

A. Minasse

Carlo Namère

G. Dys

HENÉBERT de ZARA

Jean Elle

Wadia Sabra

Artogkroul Mocheaine

برنجی آقتریلردن طرلان خانم

صاحب امتیازی:

سید طاهر

اعتماد کتبخانه می مؤسسه

اداره خانه می: باب عالی جاده مستده اعتماد کتبخانه
تهران. مکاتب و معزوات پو نامه کوئندریلور.

نسخه می ۲ غروشدن.

سیر مجزوی:

مسیحی عالم

آبونه می: سنه شکی ۱۳۰۰ آلتی آینی ۸۰
واوچ آینی ۵۰ غروشدن.

درج اولنه چق اعلاناتک بهر سطریندن بش
غروش آلتور. کرک اعلانات و کرک خصوصیات
سائره ایبون صاحب امتیاز. مراجعت اییلور

نسخه می ۲ غروشدن.

مردود تیازو

هفتده برکده مجله کونتری نشر اولشور حیات نرساب. دارم ادبی رسمی غزندور

دوره ۱

کله جاک هفته کی نسخه مزده معنای قلب: تفرقه روزنیه پیس - تاریخ: تاشا: ناره کوز

صاحب امتیاز: سید طاہر
 ادارہ مناسی: باب عالی
 جادہ مستندہ: اعتماد
 کشتی خانسی

پوسٹ قوطوسی: ۱۷۱
 تقوون نوسوسی:
 درج اولیئان آثار اعادہ اولئز

سربراہ امور: وربع صاحب
 آبونان شرائطی
 غروش
 سہ لکی: درسعات ۲۰
 ولایات ۲۵
 آلتی ایلقی: درسعات ۱۲
 ولایات ۱۵

۱۳۲۹

شرفہ صنعت نمائہ خادم مجموعہ ماہیہ در

طبع و انتشاری خصوصی تمامہ منسی و مہمل
 قالمش و کرچہ بعض ادبای محترمہ بو خصوصہ
 بذل مساعی ایشلر سہدہ بودہ مملکت مزده امید
 ایدیان وارلقک حایہ سنہ مظهر اولہ مامشدر.
 حتی بعض ملی قومانیہ لرشکل ایدہ رک مؤلفین
 مقتدرہ طرفندن یازیلان بیہ سلی اولدقہ
 شایان شکران بر مہارت و موفقیتہ سحنہ تما
 شایہ وضع ایشلر سہدہ بونلر دہ لایقہ نائل رغبت

مردہ
 مجموعہ منک تحت حمایتہ اولہ رق ، کانون ثانی
 شرفندہ کزیدہ آرتیشلر مز واسطہ سیلہ فوق العادہ
 بر اویون ویریلہ کند

تماشا

حقتدہ بر قاج سوز

اولہ مدقلر دن طبعیتہ منطقی
 اولوب کیشلر در .
 شوراسی محققدر کہ وطنمزک
 سویہ عرفاندہ کی انقلاب
 حقیقی ، آنحق تربیہ و تربیہ
 اجتماعیہ ایلہ ممکندر . شو
 حقیقت بوکون بتون عمر یا نلیلہ
 عبرن ابتصارہ صیربتیر کن یالکتر
 فکر و علم ایلہ یاشامنه جالیشرق

استاذہ صنعتکاران مزدن محترم برسینا

مناق افندی

مشروطیت مبعجہ منک
 بدایت اعلاندنبری عالم مطبو
 عائدہ کی طوقان نشریات آرمسندہ
 محیط اجنماعیمزده هر آن محتام
 وسیلہ لرلہ لزوم و فقدان حس
 ایدیلن تماشا حقتدہ نہ تنقیدانی
 ونہدہ انافس آثار غریبہ نک
 لسانمزہ نقلی ونہدہ ملی بارچہ لر
 تخریرتی حاوی بر مجموعہ نک

TEMACHA

LE THEATRE ILLUSTRÉ

Abonnement : 200, 440, 55 Pfrs.

Première Année

Samedi, 9 Novembre 1918

N° 11

Redaction et Administration : Rue de la Sublime Porte

Nos collaborateurs:

Halidé Edib Hanım

M. N.

Salih Fuad

Kemal Emine

Réchal Noury

Jean Elle

Bédi Refet

Rechal Redwan

Wadia Sabra

et

Ertoghroul Mouhsine

بسته کار استاد ودیع صبرا

Pr. Wadia Sabra

d'après la statue de Jean Dils

Imp: «KADER»

GİRİŞ : DÂRÜLBEDÂİ'NİN KURULUŞUNA KADAR TÜRK TİYATROSU:

Tiyatronun, birçok sanat şubesinin çıkış yeri olan din törenlerinden doğduğu geniş ölçüde kabul gören yaygın bir kanaattir. İlkel toplumlarda tabiat ile kendisi arasında yakın bir ilgi kurmaya çalışan insan, totem dediğimiz hem sevilen hem korkulan hem de tapınılan hayvan ve nebat nev'ilerine dinî bir karakter yükleyerek tiyatro düşüncesinin zemin hazırlamıştır. Dinî ayinlerde mahsûlü çoğaltmak, yağmur yağdırmak ölü gömmek veya bir zaferi kutlamak şeklinde tezâhür eden mizânsenler, insan toplumları tekâmül ettikçe daha disiplinli ve daha ciddî bir görünüm arzederler.

Eski Türklerde, bir tabiat dini olan şamanizmin inanış esasları dahilinde özellikle ayin, yuğ ve sığır törenleri biçiminde kendisini gösteren seyir geleneği, çeşitli kültür ve medeniyet dâirelerinden de etkilenecek tiyatro tarihimizin başlangıcını teşkil eder. Çeşitli kaynaklarda, Göktürklerden itibaren budist Uygurların da Çinlileri bile etkileyecek derecede gelişmiş bir temâşâ hayatı olduğu üzerinde bilgiler vardır. Uygur hakanlarının çeşitli vesilelerle düzenledikleri eğlencelerde, müzikli oyunların oynandığı ve gösterilerin yapıldığını bilmekteyiz.(1)

1; Geniş bilgi için bk. AKI, Niyazi, XIX. Türk Tiyatrosu Tarihi, Erzurum, 1963.

Böylece Türklerin, temâşâ sanatlarında , gelenek içinde şekil alıp önem kazanan türler üzerinde uzun yıllar çalıştıkları ve bu sanatları hayâta uyarlayarak halk arasında yüzyıllarca yaşayan bir temâşâ kültürüne sahip olduklarını söylemek, imkân dahilindedir.

Gelenek içinde birbirini tamamlayan ya da yerini alan türlerle karşılaştığımız temâşâ hayatımızda özellikle kukla, gölge oyunu, meddah, ortaoyunu ve nihayet modern tiyatronun gelişimi ayrı ve kapsamlı bir çalışmanın konusu olabilecek genişliktedir. Nitekim, modern tiyatronun başlangıcıyla beraber geleneksel temâşâ türleri yerlerini birer birer tiyatro kumpanyalarına bırakmışlardır. Bu bakımdan modern anlamda Türk tiyatrosunun başlangıcını Tanzimat'la başlatmanın yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Bilindiği gibi, Osmanlı aydınlarının Avrupa'nın sanat ve fennine karşı temâyülleri III. Selim'in saltanat yıllarından sonra, Sultan II. Mahmud devrinde daha da belirginleşerek yaygın bir moda halini alır. II. Mahmud'un, sarayda batılı anlamda bir bando takımı kurup idâresini İtalya'dan getirttiği Guiseppe Donizetti (Paşa)'ya vermesi ve batı musikisinin Osmanlı saray ve ordusunda imtiyaz kazanıp rağbet görmesine öncülük ettiği ve batılaşmayı doğrudan desteklediğini bilmekteyiz. (2) Onun ölümünden sonra yerine geçen oğlu Abdülmecid, de babasının başlattığı yenilikleri devam ettirir. Bu, Türk tiyatrosunun yabancı opera ve tiyatro topluluklarıyla tanıştığı ve hummalı bir tiyatro hayâtının başladığı dönemdir. Paris sefiri Yirmisekiz Çelebi Mehmed'in Sefâretnâme'sinde anlattığı opera ve tiyatro artık Osmanlı seyircisinin ayağına kadar gelmiştir.

Tanzimat senelerinde Türk tiyatrosunun gelişimi başlangıçta, çoğunluğu gayri müslim bir avuç tiyatro meraklısının başını çektiği zümre tarafından gerçekleştirilmiştir. Saray'ın tiyatro faaliyetlerine sıcak bakması hatta desteklemesi, hem gayr-i müslim yerli müteşebbisleri gayrete getirmiş hem de yabancı kumpanyaların öbek öbek İstanbul'a gelip temsil vermelerini kamçulamıştı.

Kaynaklar; Sultan Abdülmecid'in bizzat, 1846 yılında Naum Efendi'ye yanan tiyatrosunu yeniden inşâ etmesi için altmış bin kuruş yardımı bulduğunu kaydetmektedir.

"Abdülmecid, sadaret'in bu cevabı üzerine elli bin kuruşu Naum'a, on bin kuruşu çalıştıracığı sanatkârlara olmak üzere altmış bin kuruş verilmesini emretmiştir. Binaın yaptırılması 1848 yılında bitmiş, 4 Ekim 1848 akşamı temsillere başlanılmıştır. Birkaç akşam sonraki temsilde Padişah Abdülmecid kendiliğinden kalkıp gitmiş ve Macbeth Operası'nı seyretmiştir."(2)

Abdülmecid'in tiyatroya olan ilgisi Dolmabahçe Sarayının karşısında Avrupa'dakilerden aşağıda kalmamak kaydıyla yaptırdığı özel tiyatro ile devam etmiştir. Son devir Osmanlı sultanları arasında tiyatro merakı Abdülaziz ile devam etmiş tiyatro batılı anlamda gelişimini sürdürmüştür. Avrupa seyahati sırasında seyrettiği opera ve tiyatrolar padişahı etkilemiş ve saray tiyatrosunda sık sık temsiller verdirerek erkânı ile birlikte seyretmiştir.

Tiyatroya karşı ilgi duyan padişahlardan biri de Sultan II. Abdülhamid'dir. O'nun Yıldız Sarayı'nın bahçesine bir tiyatro binâsı yaptırdığını ve Alman İmparatoru II. Wilhelm'i, ilki 1889, ikincisi 1899 yıllarında olmak üzere iki defa bu tiyatroda ağırladığı bilgi dahilindedir.(4)

Esasen II. Abdülhamid devri batılı tiyatro sanatçı ve topluluklarının İstanbul'a akın ettiği, yabancı trup ve kumpanyalar için altın yıllardır. Sarah Bernhardth, Coquelin kardeşler Maunet-Sully, Ermette Novelli gibi batıda meşhur olmuş sanatçılar Osmanlı seyircisinin yoğun ilgisiyle karşılaşır. Oynanan eserler dünya klâsikleri arasında sayılan Aida, Carmen, Faust, Macbeth gibi oyun ve operalardır.

2. SEVENGİL, Refik Ahmet. Saray Tiyatrosu. M.E.B. Devlet kt. İst. 1970. s.18.

4. Bk.a.g.e.

Batılı tiyatro tecrübesinden sonra özellikle Ermeniler tiyatro alanında daha faâl bir durumda olacak, Naum Efendi, Güllü Agop ve Minakyan Efendi gibi topluluk ve tiyatro sahibi sanatkarlar uzun yıllar Osmanlı tiyatrosunun tekeli ellerinde bulunduracaklardır. Güllü Agop sonradan saraya intisap edip, Mızıkâ-yı Hümayûh'daki sanatkarlara tiyatro dersleri verecek ve ilk Türk oyuncularının yetişmesine önyak olacaktır. Tiyatroya meraklı Türk gençlerinin yetiştikleri diğer bir tiyatro topluluğu da Naum Efendi'ninkidir.

Tanzimat devri aynı zamanda bir tiyatro toplulukları, trup ve kumpanyaları devridir. Güllü Agop'un Osmanlı Tiyatrosu, Aramyan Topluluğu, Şark Tiyatrosu, Asya Kumpanyası, Tulûat Kumpanyası, Gülünçhâne-i Osmanlı Tiyatrosu, Fransız Tiyatrosu, Naum Tiyatrosu bu kumpanyalardan sadece birkaçıdır.

Türk edebiyatında modern anlamda ilk tiyatro eserinin Şinasi'nin Şâir Evlenmesi olduğu kabul görmektedir. 1859'da yazılıp 1860'ta Tercüman-ı Ahvâl'de tefrika edilen bu eser aslında Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu'nda oynanmak üzere ismarlanmıştı. Bu eserden önce yazılan fakat sahne tekniği bakımından zayıf bulunan Hayrullah Efendi'nin Hikâye-i İbrahim Paşa be-İbrahim Gülşeni(1865) adlı dört perdelik dramı yerli telif eserlerin habercisi durumundaydı. Esasen gelenekten gelen bazı hikâyelerin tiyatro tekniğine adapte edilerek piyes haline getirme gayretleri daha eski tarihlere dayanır. Bu tecrübeler arasında ; Nasrettin Hoca'nın Mansıbı, Vakayi-i Acibe ve Havâdis-i Garibe-i Kefşger Ahmet, Hikâye-i İbdâ-yı Yeniçeriyân be- Bereket-i Pir-i Bektaşiyân Şeyh Hacı Bektaş Veli -i Müslimin gibi eserler sayılabilir.(5) :

Fakat bu eserlerin tiyatro tekniğine uyarlanıp modern anlamda piyes hâline getirilmesi mümkün olamamıştır. Tercüme ve adapte eserlerden tiyatro zevkini alan Osmanlı seyircisinin ilgisi yavaş yavaş yerli ve millî eserlere doğru kaymaya başlar. Yukarıda zikredilen ilk tecrübelerden sonra Osmanlı gazanları sırasıyla şu eserleri kaleme alırlar:

5. Geniş bilgi için bk.AND Metin. Türk Tiyatrosunun Evreleri. Turhan Ktb.Ank.1983. Şâir Evlenmesinden Önceki İlk Türkçe Oyunlar. İnkılâp ve Aka Ktb.İst.

Tanzimat edebiyatı içerisinde mühim bir yer tutmamasına rağmen Ali Haydar, Sergüzeşt-i Perviz,(1866), Rü'ya Oyunu (1876), Direktör Âli Bey ise Kokona Yatıyor(1870), Misâfir-i İstiklâl(1870), Geveze Berber(1872) adlı üç komediden başka Letâfet(1899) bir operet kaleme alır.

Tanzimat edebiyatının te'lif tiyatro eserleri bakımından en velûd devri olduğunu söylemek mümkündür.Bu döneme mührünü vurmuş yazarların tamamına yakını tiyatro eseri yazmışlardır. Piyes yazmaya kayıtsız kalamayan yazarlardan biri de Recâizâde Mahmud Ekrem'dir. (1870)İte Afife Anjelik, Atâla Yahut Amerika Vahşileri tercümelerinden sonra Vuslat, konusunu Binbir Gündüz Hikâyeleri'nden alan Çok Bilens Çok Yanılır(1914) adlı eserleriyle tiyatro edebiyatı tarihinde yerini almıştır.

Şiir ve roman türünde olduğu kadar tiyatrodada da büyük eserler kaleme alan Namık Kemal, mizâcına uygun piyesler yazar.Bunların ilki Magosa'ya kalebend olarak sürülmesine sebep olan Vatan Yahut Silistre(1873),değerleri, Gülnihâl(1875), Zavallı Çocuk(1873), Âkif Bey (1874), Kara Belâ ve Celâleddin-i Harzemşâh(1875) piyesleridir.

Yazdığı piyesler ile de roman ve hikâye vadisinde olduğu gibi edebiyatın bu cihetine de büyük hizmetlerde bulunan Ahmet Mithât Efendi, Eyvah(1872), Açık Baş(1875), Ahz-ı Sar Yahut Avrupa'nın Eski Medeniyeti(1875), Çerkez Özdenler(1875), Fûrs-i Kadîm'de Bir Facia Yahut Siyâvuş(1883), Çengi Yahut Dâniş Çelebi(1883), Zıba(1883), Hükm-i Dil(1884), ve kardeşi Mehmet Cevdet ile Zuhûr-ı Osmaniyân'dır.

Tanzimat tiyatrosuna yeni bir anlayış getirerek tıpkı Victor Hugo'nun Cromwel'inde olduğu gibi oynanmak için değil okunmak için eserler kaleme alan Abdülhâk Hamid Tarhan ilk tecrübesini Macerâ-yı Aşk(1873),ile yapar. Bu eseri Sabr ü Sebat(1874), İçli Kız(1874), Duhter-i Hindû (1875) takibeder. Finten, Nesteren(1877),Nazife(1878),Tarık Yahut Endülüs Fethi (1879),Eşber(1880),Tezer, Yahut Abdurrahman-ı Sâlis(1880) Abdülhâk Hamid'in bu devirde kaleme aldığı eserlerdir.

Tanzimat devrinde devamlı olmasa da müstâkil piyes denemeleri yapıp bazılarında başarılı olan simâlar ve eserleri arasında; Şemseddin Sami'nin Besâ Yahut Ahde Vefâ(1875), Seydi Yahyâ(1875), Gave(1878), Manastırlı Rifat'ın Osman Gazi(1873), Görenek(1873), Pâk-dâmen(1874), Ya Gazi Ya Şehit(1874), Hasan Bedreddin Paşa'nın Manastırlı Rifat'la birlikte yazdığı Ebul'âlâ(1875), Delile Yahut Kanlı İntikâm(1875), Kölemenler(1875), Fakire Yahut Mükâfat-ı İffet(1876), Ahmet Yetim Yahut Netice-i Sadâkat(1880), Nedâmet(1875), ve Ebu'l-Fedâ(adlı eserlerden Nedâmet bir komedi Ebu'l-Fedâ ise bir opera-komiktir. Bunlardan başka Ebuzziya Tefvik'in Ecel-i Kaza(1872), Samipaşazâde Sezâinin Şîr(1879), Muallim Nâci'nin Heder, Feraizcizâde Mehmet Şakir'in İcâb-ı Gurur Yahut İnkılâb-ı Muhabbet(1885), Evhâmî, İnatçı Yahut Çöpçatan(1885), Teehhül Yahut İlk Gözâğrısı(1886), Kırk Yılan Köse(1886) ve Yalan Tükendi adlı eserleri de zikretmek yerinde olacaktır.

Te'lif ve tercüme eserlerin bu kadar çok olmasına karşılık sanat ve siyâsî faaliyetlere konulan sansür bu eserlerin birçoğunu oynanmaktan mahrum bırakmıştır. Bunun sonucu olarak metne bağlı bir tür olmayan tulûat tiyatrosunun bu devirde temâşâ üzerindeki hakimiyetini kurduğunu görmekteyiz.

Tulûat tiyatrosunun hakimiyeti Servet-i Fünûn devrinde de devam edecek, 1908 Meşrutiyetin ilânıyla tiyatro hayâtı diğer alanlarda olduğu gibi hürriyetine kavuşacak ve eserler yeni kurulan tiyatrolarda peşpeşe oynanacaktır.

Servet-i Fünûn topluluğu içinde yetişmiş veya bu topluluğun dışında kalmış, Dârülbeyâti'nin kuruluşunakadar eser vermiş yazarlar ve eserlerini şöyle sıralayabiliriz:

Hüseyin Suad'ın Şehbâl Yahut İstibdâd'ın Son Perdesi(1908) Devâ-yı Aşk(1910), Hülle Yahut Kabakçı Ferhat Ağa(1910), Kirli Çamaşırlar(1910), Kundak Takımları(1910), Münir Nigâr ile birlikte Kayseri Gülleri(1910); Mehmet Rauf'un Pençe(1909), Cidâl(1911), Cenab Şahabeddin'in Yalan(1911) Halid Ziyâ'nın Bariâ(1908), Ali Ekrem'in Haralambos Cankiyadis(1912), Saffet Nezi-

hi'nin İzâh ve İstizâh(1909), Fecr-i Âti içinde kalmakla beraber Dârülbédâyi'nin kuruluşuna kadar eser veren bağımsız sanatkârlar arasında Şehabeddin Süleyman'ın, "Aralarında"(1908) "ÇıkmaZ Sokak"(1911), "Fırtına"(1910), "Ben...Başka"(1911), "Kırık Mahfaza" (1911), "Kösem Sultan" Tahsin Nahid'le birlikte, Müfid Ratip'in "Sayfiyede(1908), Tahsin Nahid'in, "Hicranlar" (1908), Ruhsar Nevvâre ile Jön Türk(1910) eserleri sayılabilir.

Te'lif ve tercüme eser sahasında bu yoğun ve velûd yıllara rağmen Türk tiyatroseverlerin kafasında bir millî tiyatro kurma düşüncesi içten içe büyüyen bir düşünce olarak kendisini kabul ettirmiş aşamasındadır. 1908 Meşrutiyet'in ilânıyla memlekette sadece siyâsi alanda değil sanat ve edebiyat alanında da hürriyet rüzgârlarının verdiği sarhoşluk gözlenir.

"Bu dönemin kendisinden önceki ve sonraki dönemlere birtakım ayırıcı ve ilgi çekici özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerden biri de tiyatro seyircisinin durumudur. İstibdâd çağının sona ermesiyle tiyatrolar da açılmış, halk hürriyetin karşısında coşkunluğunu, sevincini bir belirtme alanını tiyatrodâ bulmuştur"(6)

İktidârda bulunan İttihat ve Terakki Fırkası'nın himâyesinde İzmir ve İstanbul'da çeşitli tiyatro piyes ve müsâmereleri düzenleniyor ve bunlara bizzat Eaver ve Talât Paşa gibi fırkanın ileri gelenleri iştirâk ediyordu. Oyunlar genellikle hürriyet çağlıklarının atıldığı millî hisleri uyandıran türde piyeslerdi.

Meşrutiyet tiyatrosunun dikkkate değer bir tarafı da artık Türk tiyatrocularının kumpanya kurarak temsiller vermeleridir. Özellikle Gedikpaşa, Naum ve Güllü Agop tiyatrolarında yetişen Burhanettin(TEPSİ), Reşat Rıdvan, Ahmet Fehim Efendi

gibi gençler yerli topluluklarını kurarak tiyatro faaliyetlerini müstâkilen sürdürmüşlerdir. Bu kumpanyalar arasında Ahmet Fehim Efendi'nin Benliyan ile birlikte kurduğu Osmanlı Komedi Tiyatrosu, Hüseyin Kâmi Bey'in yine Benliyan Efendi ile birlikte kurduğu Vatan Tiyatrosu ve diğer Türk müteşebbislerinin kurduğu Osmanlı Dram Kumpanyası, Millî Osmanlı Kumpanyası, Surûr-ı Hürriyet Kumpanyası, Genç Türklerin Tiyatrosu, Osmanlı Komedi Kumpanyası, ve Vodvil Kumpanyası sayılabilir.

Bu topluluklarda müslim ve gaym müslim yüzlerce sanatçı çalışmış, bunların bir kısmı Dârülbedâyi'nin kuruluşunda oyuncu, idâreci ve hoca olarak katkıda bulunmuş sanatkârlardı. Bütün bu çeşnilige rağmen millî bir tiyatronun -Avrupa'daki örneklerinde olduğu gibi- kurulması düşünülmüş ve bu yolda bazı teşebbüslerde de bulunulmuştur:

"1909'da toplulukların başboşluğu görülerek Comedie Françoise örnek alınarak ulusal bir tiyatro kurulması düşünüldü. Müze-i Hümâyûn Müdürü Hamîi Bey ile âyândan Recâizâde Ekrem'in başkanlıklarında bir topluluk kuruldu. Bu kuruluşta Burhaneddin Bey'in de çok yardımları görüldü. Kuruluşun edebî heyetinde , Ahmet Hikmet, İsmail Müştak, Cenab Şahabeddin, Hüseyin Cahit, Hüseyin Rahmi, Server Cemâl, İzzet Melih, Ali Kemâl Mehmet Rauf ve Vahid Bey'ler vardı." (7)

Sahne-i Osmanî adındaki bu ilk ciddî millî tiyatro kurma teşebbüsü, 31 Mart Vak'a'sı yüzünden gerçekleşme imkânını bulamadı.

Basının da yönlendirmesiyle millî bir tiyatro kurma düşüncesi her zâmen gündemde kalmış bir mevzu olarak tiyatrosu severleri meşgul etmiştir. 1909'daki başarısız teşebbüsten sonra geçen beş yıl cesaretleri yeniden toplayacak ve memlekette Comedie Françoise tarzında sanatkâr yetiştiren

millî bir tiyatronun kurulması düşüncesi yeniden hararetlenecektir. Bu teşebbüs, 1914 yılı mayıs ayında, İsmâil Cenânî, Hüseyin Cahid ve İzzet Melih gibi tiyatrosınasların gayretleriyle olmuştur. Fakat, o sıralarda İstanbul Şehremaneti'nin Dârülbedâyi'nin kurulması için aldığı karar bu faâliyeti gölgelemiştir.

Şehremaneti Cemil [TOPUZLU] Paşa'nın dirâyeti ile daha önce İstanbul'da temsiller vermiş olan Fransız aktör ve rejisörü Andre Antoine sözleşmeli olarak Dârülbedâyi'nin başına getirilir. Ancak Fransızların Almanlarla harbe tutuşması üzerine Antoine çok geçmeden ülkesine döner.

Dârülbedâyi'nin kuruluşunu Cemil Paşa hatıralarında şu şekilde zikretmektedir.

"İstanbul'ca birkaç barakadan başka ne bir tiyatro binamız ve ne de sahneye çıkabilecek bir artistimiz yoktu. Bundan dolayı pekçok üzülüyordum. Sultanahmet meydanında bir tiyatro ve bir de Şehremaneti binası yapılmak üzere Şehremaneti heyeti fenniye müşaviri Mösyö Örik'e bir proje hazırlattım. Diğer taraftan aktör ve aktrist yetiştirmek üzere pek çok tanınmış Fransız artistlerinden Paris'teki Odeon Tiyatrosu müdürü Mösyö Antuvan'ı İstanbul'a çağırarak Şehzâdebaşı'nda Letâfet Apartimanında te'sis eylediğim ve Dârülbedâyi ismini verdiğim tiyatro mektebimiz müdüriyetine tayin ettim. Şimdi tanınmış aktörlerimizden birçoğu burada okudu, yetişti. Bu esnada sahnede Türk kadınlarının çalışmaları için pek çok uğraşmış isem de muvaffak olamadım. Şehremanliğinden ayrıldıktan sonra Dârülbedâyi'in, Belediye meclisi tarafından tahsisatı kesilerek dağıtılmasına karar verilmiş iken her nasılsa sonraları güzel sanatları seven birkaç yurddaşımızın himmetiyle bu çok lüzumlu müessesemiz kurtulabildi." (8)

Dârülbedâyi ancak, 1916 yılının ocak ayında halka oynadığı Çürük Temel adlı oyunla faâliyete başlayabilmiştir.

---

8. [TOPUZLU], Cemil. 80 Yıllık Hatıralarım, İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde. İst. Üniv. Cerrahpaşa Tıp Fak. yay. İst. 1982. s. 107, 108.

I. TEMÂŞÂ MECMUASI'NİN KÜLTÜR HAYÂTİMİZDAKİ YERİ:

A. Mecmuanın Şekil Özellikleri:

Asıl çalışma konumuz olan Temâşâ mecmuasının çekirdeğini teşkil eden Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası, 14 Ocak 1914 ile 14 Şubat 1914 tarihleri arasında aylık olarak ancak iki sayı çıkabilmiştir. Bu iki sayılık Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nı dört yıl sonra yine aynı kadro tarafından çıkarılan Musavver Tiyatro Temâşâ, kısaca Temâşâ mecmuası takibeder. Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası iki sayı çıkmış olmasına rağmen hacim olarak Temâşâ mecmuasından daha geniş bir karakterdedir. Birinci sayı 45, ikinci sayı 74 sayfa çıkmıştır.

İki sayı çıkabilen Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nı çalışmamızın asıl konusu olan Temâşâ mecmuasına ilâve etmeyi uygun gördük. Zira muhteva ve yönetim itibâriyle biri diğerini tamamlamaktadır. Mecmuaya bir iç bir de dış kapak konulmuştur. İlk sayfanın üst kısmında çerçeve içinde mecmuayı ait kimlik bilgileri mevcuttur. Eski harfli başlık klişesi tam olarak, "Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası" yazılıdır. Başlık klişesinin hemen altında, "Şark'ta sanat-ı temâşâyâ hadim mecmua-i mahirdir." ibâresi vardır.

Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın bu iki sayısı beyaz kağıda basılmıştır. Sayfalar iki sütûn üzerinde düzenlenmiştir. Mecmuanın, Minakyan Efendi, Hekimyan Hanım ve Nereddin Şefkâtî Bey gi-

bi devrin tanınmış tiyatro sanatçılarının resimleriyle süslenmesine özen gösterilmiştir. Fakat bu resimler mevcut iki sayı dikkate alındığında mecmuanın hacmine göre yetersiz görünmektedir. Buna karşılık dizgi ve baskı hatalarının asgari seviyede olduğunu müşâhede ettik.

Başlık klişesinin çerçevesinde mecmuaya ait diğer kimlik bilgileri yer almaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Sahib-i imtiyaz: Seyyid Tahir

İdâre-hânesi: Bâbîâli caddesinde İtimâd Kitabevi.

Müdürlük: Mes'ul: Vedii Mâcid.

Posta Kutusu:171

Têlefon numarası: 89.

Abonman şerâti: Seneliği Dersaâdet:20 kuruş, Vilâyet:25 kuruş. Altı aylığı: Dersaâdet'te:12, Vilâyet 15 kuruştur.

Dercolummayan âsâr iâde olunmaz .

Mecmua 30x20 ebâdında ve büyük karakterde yazı ile neşrolunmuştur. Mecmuanın tamamına bu yazı karakteri hâkimdir. Sadece başlıklarda başlık klişesi ya da büyük karakterde harfler kullanılmıştır. Geniş hacmine rağmen mecmuanın mündericâtının aynı zenginlik ve hacimde olduğunu söylemek mümkün değildir. Birinci sayıda açılan, "Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız" soruşturmasına verilen cevaplar haricinde diğer sayfalar tamamen tefrikalara ayrılmıştır. İlk sayıda Kamer Sultan piyesinin tefrikası, 27 sayfa tutmaktadır.

Mecmuanın ömrü bir yazı kadrosu teşkil edecek kadar uzun olmadığından yazıları sadece açılan soruşturmaya verilen cevaplar oluşturmaktadır. Bu soruşturmaya cevap veren şahıslar arasında İsmail Hakkı [BALTACIOĞLU], İlyas Macid, Baha Tefvik, Emin Hâki Dündar Alp, Hasan Bahri, Ragıp Rıfki [ÖZGÜREL], Hasan Haşmet, Hüseyin Suad [VALÇIN], Halid Fahri [OZANSOY], Ressam M. Murad, Ali Naci [KARACAN], Aziz Haydar, İbnüşşükrü Münir, Necmeddin Sâhir [SILAN] ve Nureddin Şefkâtî gibi isimler zikredilebilir.

Mecmuanın ilk sayısında yayın faâliyeti ile ilgili olarak dokuz maddelik bir açıklama mevcuttur. Ayrıca mecmuanın çıkış nedeni "Temâşâ Hakkında Birkaç Söz" başlığı altında kamuoyuna takdim edilmiştir.

Çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden Temâşâ mecmuası 7 Haziran 1334(1918) ile 25 Ağustos 1336(1920) tarihleri arasında 27 sayı çıkmıştır. İki yıl süren yayın hayâtı boyunca mecmua sadece 23,24. sayılar gecikmeli ve tek sayı olarak çıkmıştır. Haftalık çıkarılması düşünülen mecmuanın ancak ilk üç sayısı bu iddiaya sadık kalabilmiştir. İlk sayıda yer alan "Haftada bir kere perşembe günleri neşrolunur, hayât-ı temâşâyâ hadim edebî, resimli gazetedir." İtibâresi dördüncü sayıdan itibaren "Onbeş günde bir neşrolunur hayât-ı temâşâyâ hadim edebî, resimli gazetedir" şekline dönüşmüştür. Mecmua, onbeş günlük çıkmak iddiasını da sürdürememiş, 14. sayıdan itibaren aylık çıkmaya başlamıştır.

Mecmuanın başlık klîşesi eski harflerle tam olarak "Mussavver Tiyatro Temâşâ" şeklindedir. Başlangıçta 8 ve dış, arka ve ön kapaklar olmak üzere 12 sayfa, 6. sayıda 14, 7. sayıdan 16. sayıya kadar 16 sayfa 17. sayıda 17, 18. sayı 32 sayfa 19. sayı 25, 20. sayı 18, 21. sayı 16 sayfa, 22. sayı 19 sayfa birlikte çıkan 23 ve 24. sayılar 26 sayfa ve 25. sayı da 25 sayfa çıkmıştır. Görülüyor ki, mecmuanın sayfa sayısında bir istikrar söz konusu değildir.

Mecmuada 18,21,23-24,25. sayılar hariç bir iç kapak bir de dış kapak şeklinde çıkmıştır. 3. sayı dışında kapakların tamamı beyaz kağıda basılmıştır. Dış ön ve arka kapakta genellikle yerli ya da yabancı tiyatro sanatkarlarının fotoğrafları yer almıştır. Fotoğraf konusunda mecmuanın refiklerine nazaran çok zengin olduğunu söyleyebiliriz. Tesbit ettiğimiz fotoğrafların 87'si tiyatro sanatkar ya da yazarları ile ilgili, 37'si oyun ve temsiller esnasında alınanlardır. Ayrıca çeşitli vesilelerle dercolunan 5 resim ve 9 karikatür vardır.

Dış ön kapaklarda mecmuanın o ayki muhtevasını belirleyen mündericât kısmı vardır. Burada tahrir heyetinin önemli saydığı yazılara dikkat çekilmiştir. Dış arka iç ve dış kapaklar genelde reklâm, ilân, müsâbaka, haber ve bazı fantastik yazılara ayrılmış-

tır. Bu reklâm ve ilânlarda daha çok terzihâne, mağaza, eczâhâne, kitâbevi ve diğerk meslek gruplarına âittir. Mecmuanın ilân ve reklâm bakımından zengin olduğu söylenemez. Belirli müesese ve şahısların ilânlarında devamlılık gözlenmektedir.

Mecmuanın ilk sayfası ile dış sayfalarında bazı kimlik bilgileri mevcuttur. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Sahib-i imtiyâz: Seyyid Tahir. İtimâd Kitâbhânesi müessisi.

İdâre-hânesi: Bâbiâli caddesinde İtimâd Kitâbhânesidir.

Mekâtib ve muharrerât bu nama gönderilir.

Sermuharriri: Hüseyin Kâzım. Müdür-i mes'ul: Süleyman Tevfik Abonesi: seneliğı: 140, altı aylığı 80 ve üç aylığı 50 kuruştur.

Posta kutusu: 171. Telefon: 1644.

Dercolunacak ilânâtın beher satırından beş kuruş alınır. Gerek ilânât ve gerek husûsât-ı sâire için sahib-i imtiyaza müracaât edilir.

Mecmua, başlangıçta Hüseyin Kâzım ve Süleyman Tevfik'in idâresinde çıkmışsa da Hüseyin Kâzım'ın ölümü nedeniyle 8. sayıya kadar Süleyman Tevfik ve Seyyid Tahir tarafından çıkarılmıştır. 9. sayıdan itibaren Salih Fuad [KEÇECİ] fahri müdürlüğe getirilmiş, mecmua 20. sayıya kadar onun yönetiminde yayın hayatını sürdürmüştür. 20. sayıdan itibaren Salih Fuad da tahzir heyeti ve fahri müdürlükten ayrılmış yerine İsmail Galib [ARCAN] getirilmiştir.

İlk iki sayısı 3 kuruşa satılan Temâşâ mecmuasının fiyatı 15. sayıya kadar 5 kuruş, 14. sayıdan 18. sayıya kadar 7.5 kuruş, 18. sayıdan 25. sayıya kadar da 10 kuruşa satılmıştır.

Mecmua 28X20 ebâdında ve sayfalar iki sütûn şeklinde düzenlenmiştir. Başlık yazılar, ilân ve reklamlar dışında mecmuanın asıl muhtevasını teşkil eden yazılarda tek yazı karakteri kullanılmıştır. Bu yazı puntosu . 36 ilâ 40 satıra tekâbül etmektedir.

Sütûnlar; " Hafta Musahâbesi, Garp'ta Tiyatroculuk Biz'de Tiyatroculuk, Temâşâ Şuûnu, Dârülbedâyi Haberleri, Sinema Âlemindin, Meşhur Temâşâ Muharrirleri, Temâşâ İstihbâratı, Resimlerimiz, Temâşâ Tedkikleri. vb. şeklindedir.

Mecmua 11, sayıdan itibaren fransızca arka kapakla çıkmaya başlamıştır. Bu ilâve yeniliğin maksadı o sıralarda sık sık yurdumuza gelen fransız trup ve kumpanyalarına yönelik tiyatro faaliyetlerine ağırlık kazandırmak olmalıdır. Fransızca çıkan bu arka kapaklarda; " TEMACHA LE THEATRE ILLUSTRÉ" ibâresi vardır. Bu kapakların numaralandırılmasında lâtîn rakamlarının kullanılmasına dikkat edilmiş bu suretle 14. sayıya rakamla "1" denilmiş, 15. sayı tekrar latin rakamlarıyla "15" şeklinde numaralandırılmıştır. Temâşâ mecmuasının bu fransızca kapaklarında mecmuaya âit kimlik bilgileri tamamen fransızca imlâ ile yazılmıştır.

Muhteva bakımından tamamen tiyatroya ayrılan mecmuada baskı tekniği düzenlidir. Ön ve arka dış kapakların resimli olmasına itina gösterilmiş böylece mecmuanın göze de hitabedilmesi amaçlanmıştır. Mecmuanın kapağında fotoğrafı yayımlanan sanatkârlar arasında; Maunet-Sully, Gabriel Rojan, Albert Basserman, Emma Calve, Hans Mühlhofer, Ermette Nowelli, Maria Carmi, Madam Martine De Bonfoska, Lidya Liposkofeska, Paul Wegener gibi ecnebler yanında, Raşit Rıza, Eliza Binemeciyan gibi yerli sanatkârlar ve Salih Fuad [KEÇECİ], İbnürrefik Ahmet Nuri [SEKİZİNCİ] gibi tiyatro yazarları da yer almıştır.

Temâşâ mecmuasında yayımlanan yazıların hemen tamamını tiyatro ile ilgili yazılar teşkil eder. Tefrikalar, tedkikler, tahtlil ve inceleme yazıları , tiyatro ile ilgili haberler, Batı tiyatrosunun İbsen, Schiller, Shakespeare, Goethe ve Racine gibi meşhur muharrirlerinin hayât ve sanatlarına âit tefrika ve tercüme yazılar, tiyatro münâkaşaları ve bu yolda yazılmış çeşitli mektuplar mecmuanın muhtevasını teşkil etmektedir.

B. Yazar Kadrosu:

İki yıl gibi bir zaman dilimine ve 25 sayılık yayın hayatına karşılık Temâşâ mecmuasının, memleketteki tiyatro ve temâşâ faâliyetlerini bütün boyutlarıyla kavrayabildiğini, tiyatroyla dolaylı ve dolaysız ilgilenen, uğraşan veya sempati duyanları mecmuaya çektiğini söylemek mümkün değildir. Bunun neticesi olarak ta yazar kadrosu sınırlı kalmıştır. Tesbit ettiğimiz 57 isim içerisinde çoğunun bir makalesi veya tefrikanı dışında mecmuaya hiçbir katkıda bulunmadığına şahit oluyoruz. Mecmuanın asıl yazar kadrosunu teşkil eden simâlar arasında; Muhsin Ertuğrul, İsmail Galib [ARCAN], Salih Fuad [KEÇECİ], Kemal Emin [BARA], Mustafa Nihad [ÖZÖN], Ali Nihad [TARLAN], Yusuf Ziyâ [ORTAÇ], Halid Fahri [ÖZANSOY], Reşat Nuri [GÜNTEKİN], Hüseyin Kâzım sayılabilir.

Halide Edib [ADIVAR], Sermet Muhtar [ALUS], Faruk Nafiz [ÇAMLIBEL], Fuad Daloğlu, İbnürrefik Ahmet Nuri [SEKİZİNCİ], Mehmet Rauf, Ahmet Hikmet [MÜFTÜOĞLU], Ruşen Eşref [UNAYDIN], Ercümen Ekram [TALU], gibi yazarların bir veya iki tenkid, tefrika ya da mülâkat vesilesiyle mecmuada yer aldıklarına şahit oluyoruz. Yazar kadrosunun sınırlı olmasında mecmuanın Dârülbedâyi'yi yayın faâliyetlerinin merkezi olarak kabul ekmesinin rolü de dikkate alınmalıdır. Özellikle Muhsin Ertuğrul, İsmail Galib gibi Dârülbedâyi'nin oyuncu kadrosu içinde yer alan simâların mecmuadaki ağırlığı dikkat çekmektedir. Ayrıca Kemal Emin, Salih Fuad, Reşat Nuri ve Halid Fahri gibi Dârülbedâyi'nin idâre heyetinde bulunmuş, hocalık yapmış şahısların da bu çalışmaların merkezinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu münasebetle söz konusu yazarlar tarafından Dârülbedâyi'nin faâliyetleri, sahneye koyduğu, oynadığı oyunlar, oyuncular ve idâre heyeti zaman zaman yüceltilirken Şehzâdebaşı sahnelerinde tulûat tiyatroları veya çeşitli vesilelerle bir araya gelmiş kumpanya ve trupların her fırsatta aşağılandığı, hakir görüldüğü dikkatlerimiz arasındadır. Dârülbedâyi'ye her zaman Comedie François gözüyle bakılmış, memlekette akademik tiyatronun yerleşmesine özellikle imtina edilmiştir.

C. Yayın Politikası:

Temâşâ mecmuasının neşrolunduğu 1918-1920 tarihleri arası millî mücadelenin devam ettiği, İstanbul'un işgal altında bulunduğu basına sansürün devam ettiği bir kaos devrine rastlar. Bu bakımdan mecmuada birkaç yazı dışında siyasî karakterde yazılarla karşılaşmıyoruz.

İstanbul'un işgali nedeniyle mecmuada imzasız ve "Temâşâ Siyâsette" başlığıyla çıkan bir yazıda mecmuanın işgal nedeniyle duyduğu üzüntü ve gayrı müslimlerin açığa çıkan gizli sevinçleri teessüfle karşılanmıştır. Bu yazının dışında memleketin içinde bulunduğu zor şartlar ve bir taraftan da kurtuluş mücâdelesinin devam ediyor olması mecmuanın yayın politikasında herhangi bir değişiklik veya heyecâna vesile olmamıştır.

Temâşâ mecmuası genellikle Dârülbedâyi müessesesinin tiyatro çalışmalarını odak noktası almış yayın programını bu müessesenin etrafında gelişen olaylara göre ayarlamıştır. Bu münâsebetle mecmuada "Dârülbedâ Haberleri" başlığı altında bir sütûn açılmıştır. Dârülbedâyi'nin kuruluşu, teşkilâtlanışı, tiyatro çalışmaları, öğrenci seçimi ve eğitimi, derslerin muhtevası ve yakından izlenmesi, oyunların seçimi, sanatkârların sahne ve özel hayâtları, bina, idâreci vs. gibi konularla özellikle ilgilenilmiş bu yolda zaman zaman sert tenkidler yanında cesaretlendirici ve övücü yazılar kaleme alınmıştır.

Memleketteki tiyatro hayâtının canlanması için mecmuanın zaman zaman gayretler içinde olduğu gözlenmektedir. Bu vesile ile devrin önde gelen yazar ya da tiyatro otoriteleriyle mülâkatlar yapılmış ve bu yazılar ilk sayfalarda yayımlanmıştır. [MUFTUOĞLU] Ahmet Hikmet, Mehmet Rauf, İsmail Cenânî Bey, Dârülbedâyi müdürü Savni Bey bu şahsiyetler arasındadır. Ayrıca Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı "Tiyatro Hakkındaki İhtisâsatınız" adlı soruşturma, bu yolda yapılmış faâliyetlerdendir.

Bu mülâkat ve soruşturmalara verilen cevaplar devrin tiyatro atmosferini göstermesi bakımından mühim vesikalar mahiyetindedir. Yazıların bazılarında memleketin içinde bulunduğu zor şartlar içerisinde bir tiyatro mecmuası çıkarmanın mânâsızlığına dikkati çekmektedir.

Mecmuanın yayın faâliyet ve politikasında dürüstlüğün hakim olduğunu söyleyebiliriz. Memleketin zararına olan faâliyetlere şiddetle karşı çıkılmış hatta zaman zaman söz düellosuna varan tartışmalara girilmiştir. Bu tartışmaların adak noktasını Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin sinema filmi teşebbüsleriyle alâkalıdır. Fakir fukaradan toplanan paralarla daha faydalı işler yapılması gerekirken memlekette hiçbir ön tecrübesi ve sanayisi olmayan sinema filmi çekme teşebbüslerinin hüsrarla sonuçlanması ve mecmuanın bu durumu kamuoyuna duyurması, birkaç sayı süren münakaşalara sebep olmuştur. Bunda Almanya'da sinema ve tiyatro eğitimi gören, film yönetmenliği yapan Muhsin Ertuğrul'un yönlendirici çalışmalarının rolü büyüktür.

Mecmuanın yur içi ve yurt dışındaki tiyatro hayâtıyla yakından ilgilendiğini yayımlanan haberlerden anlıyoruz. Almanca ve Fransızca dergilerden kotarıldığı anlaşılan bu haberlerin özellikle tiyatroya meraklı Türk gençleri üzerinde hayranlık derecesine varan takdirlere sebep olmuştur.

Özel bir önem verilen tiyatro temsilleriyle ilgili gözlemlerde mecmuanın tam bir temâşâ hâmisi görünümünde olduğunu söyleyebiliriz. Azerbaycan Türk-Dram Tiyatrosu'nun İstanbul'da verdiği temsiller sonuna kadar izlenmiş, oyuncu, yönetmen ve saz sanatkârlarının biyografileri ayrıntılarıyla yayımlanmıştır. Aynı şekide özellikle Fransız kumpanyalarının sebep olduğu ahlâksızlıklar şiddetle tel'in edilmiş bu gibi vak'aların tekrar edilmemesi için uyarılarda bulunulmuştur. Muhsin Ertuğrul'un gazetelerini burada zikretmek yerinde olacaktır.

Temâşâ mecmuası Türk kadınının sahneye çıkması konusunda önemli yazılar yayınyamıştır. Bu yazıların en ehemmiyetlisi Muhsin Ertuğrul'a âittir. Ermeni sanatkârların Türkçeyi çirkin telâffuz etmelerinden duyulan rahatsızlık her zaman dile getirilmiş ve zaman zaman uydurma haberler verilerek özellikle Kınar Hanım'ın Dârülbedâyi temsil heyetinden çıkartılmasına çalışılmıştır.

D. EDEBİ FAALİYETLER:

1. Biyografi:

Temâşâ mecmuasında geniş bir yer tutan biyografi yazılarının bir kısmı ecnebî yazar ve sanatkârlara bir kısmı da yerli sanatkârlara âittir. Bu yazıların çoğu imzasız çıkan kısa ve o ay verilen temsil ya da oynanan oyunlarla ilgili oyuncuların biyografileridir. Diğer taraftan "Resimlerimiz" sütûnunda dercedilen fotoğrafların sahipleri hakkında tanıtıcı mahiyette olan yazılar da biyografi başlığı altında toplanmıştır. Fakat asıl geniş yazıları Batı edebiyatının meşhur simâları hakkında yayımlanan biyografiler teşkil eder. Bunlar arasında Schiller, Shâkespeare, Moliere, Racine ve Edmond Rustin gibi ecnebilerin yanında Borazan Tefik (Ölümü dolayısıyla) Ahmet Fehim Bey, Muvaahhid, Kınar Hanım, Raşit Rıza, Eliza Binemeciyan, Behzâd Haki, gibi yerli tiyatro sanatçılarından biyografileri kısa olarak verilmiştir. Almanca ve Fransızca dergilerden devşirildiği tahmin edilen bazı biyografi yazılarında da Paul Wegener, Albert Basserman, Gabriel Rojan, Ermette Nowelli, Maunut-Sully, Hans Mühlhofer, Bruno Kastner, Maria Carmi gibi tiyatro oyuncularını kısa anekdot şeklinde biyografileri verilmiştir.

Biyografi yazılarına imzasını atan yazarlar arasında, İsmail Galib [ARCAN] Mustafa Nihad [ÖZÖN] ile birlikte Schiller Reşat Nuri [GÜNTEKİN] 'Edmond Rustin, Salih Fuad [KEÇECİ], Shakespeare, Moliere ve Racine, Ercümen Ekrem [TALÜ] 'nun Borazan Tefik hakkındaki biyografi yazıları dikkati çekmektedir.

Mecmuada biyografi yazılarının genişçe yer tutmasının sebebi memlekette tiyatro erbabının asgari temel bilgilere sahip olmasına yönelik olduğu söylenebilir. Bu yazıların bir kısmında halkın temel tiyatro bilgilerinden yoksun olduğu yolunda, özellikle "Temâşâ Şuûnu" sütûnunda bu meyanda birtakım şikâyetlerin gün ışığına çıktığını tesbit ettik.

2.Tefrikalar:

Temâşâ mecmuası, Tiyatro ve Temâşâ Mecmuasıyla birlikte tefrika bakımından zengin sayılabilecek mecmualardır. Hemen her sayıda bir veya iki hatta bazen üç piyesin tefrika edildiğini görmekteyiz. Bunların bazıları tek perdelik bazıları da tefrikası birkaç sayı süren uzun piyeslerdir. Bu tefrikalın çoğunu yerli te'lif eserler oluşturmaktadır. Mühimce bir kısmı da adaptelerdir.

Tercüme eserler arasında Halide Edib [ADIVAR]'ın İngilizce'den çevirdiği Sâkespeare'nin Venedik Tâciri, Reşat Nuri [GÜNTEKİN]'in Don Juan, Avanzâde Mehmet Süleyman'ın Karmen, Ali Nihad [FARLAN]'ın Mary Stuardet ; adapteler arasında, Kemal Emin [BARA]'nın Georges Clemenceau'dan Saadet Perdesi, Muhsin Ertuğrul'un Fener Bekçileri, Yasin Efendi, Hasan Bahri'nin Tiyatro ve Temâşâ Mecmusa'nda Napolyon ve Talâk sayılabilir.

Te'lif eserler ise tercüme ve adaptelere nazaran daha zengincedir. Ali Galib'in Bey Evde Hanım Köyde, Tali', Sermet Muhtar ALUS'un Helâl Mal, Hüseyin Kâzım'ın Muammâ-yı Kalp, Yusuf Ziyâ ORTAÇ'ın Binnaz, Tatlı Ölüm, Tavla, Fal, Mehmet Nafi'nin Kamer Sultan (T.T.M.), Sadun Galib'in Ağı, İbnürrefik Ahmet Nuri [SEKİZİNCİ]'nin Eski Âdetler, Halid Fahri [OZANSOY]'un İlk Şâir piyesleri kısmen yahut tamamen tefrike edilen yerli eserler arasındadır.

3.Tenkid ve İnceleme:

Mecmuanın mühim bir tarafını da tiyatro ile ilgili tenkid ve inceleme yazıları teşkil eder. Bu yazıların mühimce bir kısmını Kemâl Emin [BARA] tek başına yüklenmiş gibidir. Tenkid niyetiyle kaleme alınan yazıların sayısı 11'dir. Bu yazıların muhtevasını daha çok tiyatronun içinde bulunduğu meseleleri ve bazı piyes tenkidleridir. İnceleme yazılarında daha çok Batı edebiyatında kilometre taşı olmuş yazarların eserleri ile alâkalıdır.

Reşat Nuri'nin "Hançer" piyesinin temsili münâsebetiyle Kemal Emin [BARA] a ile Yusuf Ziyâ [ORTAÇ] arasında yapılan münâkaşa tenkid yazılarının ilgi çekici tarafını oluşturur.

Kemal Emin'den sonra tenkid türünde kalem tecrübesinde bulunan yazarlar arasında Yusuf Ziyâ [ORTAÇ]'ın "Cezâ Kanunu", piyesini tenkidi, "Manzum Bir Eser Daha" başlığı altında Ali Nahid [TARLAN]'ın "Gurub" adlı eserini, Yakup Kadri [KARAOSMANOĞLU]'nun Erenlerin Bağından adlı mensur şiirlerini tenkidi yer almıştır.

Halid Fahri [OZONSOY]'un, Hançer piyesini tenkidi dikkate değer noktaları ihtiva eden yazılardandır.

Mustafa Nihad [ÖZÖN], "Henrik İbsen", "Fransız Tiyatrosu'nun Menşeleri", "Trajedi", "La Dames Aux Camelias" adlı incelemeleri mecmuayı inceleme vadisinde sürükleyen yazılardır. Muhsin Ertuğrul'un tercüme edip oynadığı İbsen'in "Hortaklar" piyesinin temsilinden dolayı aldığı sert tenkidlere mukabil karşı tenkid yazısı ve de Tolstoy hakkındaki incelemesi bu türde yazılmış mühim yazılardandır.

Faruk Nafiz [ÇAMLIBEL]'in "Türk Sahnesinde Mevzun Piyesler" adlı makalesi hece ile aruz vezni arasında bocalayan devrin kalem erbâbına gidilmesi gereken yolu göstermesi bakımından önemli gördüğümüz yazılar arasındadır. Salih Fuad [KEÇEÇİ]'nin "Othello", "Shakespeare Hakkında" adlı incelemeleri, Reşat Nuri'nin "Mevsim Sonu Münâsebetiyle Birkaç Mülâhaza", Hüseyin Kâzım'ın "Kirli Çamaşırlar" Ahmet Bedii'nin sansür nedeniyle daha evvel İkdâm'da yayımlanma imkânı bulamayan "Fürûzân" ve Salih vîcdânîzâde Ahmet Suphi'nin "Tenkidi Tenkid" incelemeleri tenkid türünde dikkati celbeden tecrübelerdir.

4. Sinema:

Mecmuanın sinema ile ilgili yazıları daha ziyâde Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin sinema faâliyetleri ile Muhsin Ertuğrul'un Almanya'daki sinema hayâtıyla yakından alâkalıdır. Memlekette yeni yeni tanınmaya başlayan bu çekici sanatın bazı meraklı ve tezcanlı müteşebbisler tarafından hiçbir hazırlık ve ön çalışma yap-

madan telâfisine imkân olmayan hatalar yapıldığını gözler önüne sermesi bakımından bu yazıların kıymeti hiç te yabana atılır gibi değildir. Özellikle sinema endüstrisinin yokluğu nedeniyle Müdafaa-i Millîye Cemiyeti'nin sinema filmi teşebbüslerinde rezâlete varıncaya kadar düşülen kötü durumlar konusunda mecmuanın başlattığı münâkaşalar, bu konuda kamuoyunu aydınlatacak niteliktedir. Başını Muhsin Ertuğrul'un çektiği bu münâkaşalarda mecmuanın müsbet tavrı gittikçe hırçınlaşır. Söz konusu münâşaların haretlenmesinde, cemiyetin fukara halktan topladığı paraların memlekette daha önce esaslı bir tecrübesi olmayan bir sanata yatırılıp heba edilmesinden dolayı aldığı tepkilerin rolü büyüktür.

Bu tartışmalardan başka "Mürebbiye," "Alemdar Vak'ası" gibi filmlerin çekimleri ve bunlarla ilgili haberler ihmal edilmemiştir.

5. Mizah:

Temâşa mecmuasının ağırlığını tiyatro ve tiyatro hayâtı üzerine te'sis ettiğini yukarıda söylemiştik. Tiyatroya verilen bu ehemmiyet diğer edebî türlerin mecmuada yer almasına engel olduğu rahatlıkla söylenebilir. 25 sayı çıkan Temâşâ mecmuası ile 2 sayı çıkabilen Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nda üçü mizâhî olmak kaydıyla topu topu beş manzumenin çıktığını söylârsak bu konuda bir kanaatin hasıl olacağı fikrindeyiz.

Mizah yazılarının tamamına yakını Dârülbedâyi müessesesinin faaliyetleri etrafında kaleme alınan ve bazı gayrı ciddi uygulamalarla alay eden yazılardır. "Dârülbedâyi" adını taşıyan ve Yusuf Ziyâ [ORTAÇ] tarafından "Çimdik" iğreti adıyla yazılan manzumelerde müessesenin çeşitli yönleri ele alınarak mecmuaya renk katılmış ve tiyatro mizahının güzel örnekleri verilmiştir. "Pire", "Çitlenbik", "Müdahin" müstearlarıyla kayımlanan yazılarda yine Dârülbedâyi sanatkâr ve yöneticileri odak noktası alınmış bazı mühim noktalara mizâhî bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Bu tür kalem tecrübeleri, genellikle "Müdrikât-ı Temâşâ" sütûnunda yer almıştır.

II. TAHLİLİ FİHRİST

A. Yazılar:

1. Yazar Adına Göre:

[ADIVAR] Halide Edib:

"Venedik Tâciri" (Shakespeare'in Venedik Tâciri adlı oyununun tercüme ve tefrikası) nr.8 s.7-9 nr.9 s.8-10, nr. 10 s.6-8, nr. 11 s.5-8.

Ahmet Bedîî :

+ "Fürûzân" (Halid Ziyâ Uşaklıgil'in Aleksandr Dumas Fils'den adapte ettiği Francillon adlı oyunun tenkidi. nr.9, s.3,4.

Ahmet Cezmi :

"Aktör" (Almanca aslından tercüme edilen hikâyenin tefrikası) nr.19 s.16.

Ahmet Hâzım, Mustafa Rüştü:

"Mahakk Bir Teklif" (Adapte piyeslerin, yerli piyeslerle mukayesesi ve tiyatrodaki mizânsenin mahiyeti hk.) nr.3, s.4,5

- Ahmet Suphi(Sâlihvicdânîzâde):+"Tenkidi Tenkid" (Tanin gazetesi temâşâ musahâbecisinin Türk sanat-kârları ile Avrupalı sanatkârları mukayesesini tenkidi hk.) nr.3, s.6
- Ali Galib : "Bey Evde Hanım Köyde" (Bir perdelik komedi tefrikası) nr.15, s.15,16
- Ali Kemal(Maarif Nâzırı): "Tiyatroya Muhtacız" (Tiyatronun memleketin fikir ve irfânının gelişmesinde oynadığı rol hk.) nr.16,s.3,4.
- Ali Memduh(Merhum Namık Paşa Hafidi): "Bu Da Bir Türüsü" (Mecmuanın açtığı monoloğ yarışmasında ikinciliği kazanan monoloğun tefrikası) nr.22,s.15-17.
- Ali Naci : Bk. [KARACAN] Hemedanîzâde Ali Naci.
- A(li) Nihad : Bk. [TARLAN] Ali Nihad.
- Ali Ulvi: "Kadın Pençesinde" (Küçük tekellümü hikâye) nr.18,s.20,21.
- [ALUS] Sürmet Muhtar: "Helâl Mal" (Bir perdelik millî müdhike) nr.10, s.12-16, nr. 11, s.9-16.
- [ARCAN] İsmail Galib: + "Temâşâkâr-ı Gayyûr Ertuğrul Muhsin Bey'e Açık Mektup" (İsmail Galib'in Ertuğrul Muhsin'in daha önce mecmuada yayımlanan ve Dârülbedâyi'yi tenkid eden yazılarından dolayı, bu yazıların haksızlığına dile getiren mektubu ve bu mektuba Ertuğrul Muhsin Bey'in yazdığı cevâb,(ğ)Galib imzasıyla) nr.10 s.9-12
- + "Mürebbiye Filmi" (Malûlîn-i Guzat sinema filmi fabrikasının ilk eserinin tenkidi) nr.17.s.1,2

----"Yüz Yapmak" (Tiyatroda makyaj ve makyaj sanatı hk.(ξ)Galib imzâsıyla) nr.15, s.13,14

----"İfâde-i Vechiye" (Sahne Sanatları serlevhası altında mimik sanatı hakkında umumî bilgiler.) (ξ) Galib imzâsıyla. nr.16, s.4-6

----"Vazife" (Henry Kistemaecker'in eserinden adapte edilen üç perdelik piyesin tefrikası, Galib imzâsıyla) nr.18, s.24-27, nr.19, s.19

----"Ahmet Hikmet Bey ve Temâşâ" [MURTUOĞLU] Ahmet Hikmet : tiyatro ve temâşâ hayâtına dâir yapılan mülâkat,(ξ)Galib imzâsıyla) nr.21, s.2,3.

----"Mehmet Rauf Bey ve Temâşâ" (Tiyatro ve temâşâ hayâtına dâir Mehmet Rauf Bey'le yapılan mülâkat, (ξ) (ξ) imzâsıyla) nr.22, s.2-4

----- (Mustafa) Nihad- [ÖZÖN] : "Schiller" -Meşhur Temâşâ Muharrirleri- Alman şâir ve tiyatro yazarı Schiller'in hayâtı ve sanatı hk.)

Avanzâde Mehmet Süleyman: Bk. Mehmet Süleyman Avanzâde.

Aziz Haydar(İnas Mektebi): [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevap) M.F.T.M. nr.1, s.9

B : "Ertuğrul Muhsin Bey İçin" (Muhsin Bey'in Dârülbedâyî'den ayrılması ve arkadaşlarını terketmesinden dolayı duyulan üzüntü hk.) nr.4 s.3,4.

B. § : "Evrâk-ı Varide" (Türk tiyatrosunun umumi manzarası, Türk kadınlarının Kafkasya'da sahneye çıktıkları fakat sahnelerimizde hâlâ Türk aktristlerinin bulunmayışı hk.) nr.7, s.9

Baha Tevfik :

+ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuasının açtığı soruşturmaya yazarın verdiği cevâb) T.T.M nr.1, s.6

[BALTACAOĞLU]

İsmail Hakkı: + [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya yazarın verdiği cevâb) T.T.M. nr. 1, s.3,4

[BARA]

Kemal Emin:

+ "Dârülbedâyi'nin Sebeb-i Teessüsü ve Hâl-i Hâzırı" (Dârülbedâyi'nin amacına hizmetten çok uzakta olduğu ve bu kuruluşun sür'atle bir konservatuara dönüştürülmesi ve ıslâhı hk.)

-----+ "Millî Tiyatromuz, Millî Tiyatroların Tarz-ı Teşekkülü ve İdâresi" (Millî tiyatro politikası, tiyatro nizâmnamesi ve oyunların seçiminde takibedilecek yol hk.) nr.7, s.1,2

-----+ "Millî Tiyatromuz ve Repertuar" (Avrupa'da millî tiyatroların durumu, Dârülbedâyi'nin eser seçimindeki aksaklıkları, millî oyunların azlığı ve adaptasyonların edebî kıymetine dâir.) nr.8, s.3,4

-----+ "El Ba's ü Bad'el-Mevt" (Neyzen Tevfik Bey'in intihârı üzerine memlekette sanat-kârların içinde buldukları durum hk.) nr.9, s.7,8

-----"Sulh ve Tiyatro" (Balkan savaşı sonrasında Türk tiyatrosunun durumu) nr.10, s.2-4

-----+ "Mihri Müşfik Hanımefendi'nin Resim Sergisi" (Kız Sahayı-i Nefise Mektebi muallimelerinden Mihri Müşfik Hanım'ın açtığı resim-sergisi hk.) nr.11, s.1,2

- "Reşat Rıdvan Bey'e Açık Mektup" (Kemal Emin [BARA] nın Fransızca'dan adapte ettiği Muamma adlı oyunun Dârülbedâyi İdâre Heyetince kabul görmemesi hk.) nr.12, s.7-9
- "Saadet Perdesi"(Kemal Emin [BARA] nın Georges Clemenceau'dan adapte ettiği oyunun tefrikası) nr.12, s.11-16, nr.16, s.15,16, nr.17. s.9-11 -16
- "Dârülbedâyi Dersleri" (Dârülbedâyi'de tiyatro derslerinin amacına hizmet edip etmediği hakkında öğrencilerle yapılan mülâkat.) nr.13 s.3-6
- †"Bizde Şinemacılık" (Memlekette sinemacılığın durumu, film çekmeye teşebbüs edenler ve Mañûlîn-i Gûzât Sinema Heyeti'nin yaptığı film hk.) nr.15 s.1,2.
- "Dârülbedâyi'nin Yeni Piyesleri" (Dârülbedâyi'nin sahneye koyduğu "Yamalar" ve "Binnaz" piyeslerinin takdim ve tenkidi.) nr.16. s.1,2
- †"Macun Hokkası" (Musahipzâde Celâl'in Macun Hokkası adlı operetinin tenkidi ve bizde operetlerin durumuna dâir.) nr.18. s.6-8.
- †"Sahne Musikisi" (Tiyatroda musiki, operetler ve Türk sazları ile Garp sazlarının mukayesesi ve bizde de yazılabilecek operetler...)nr.19. s.3,4
- †"Hançer Dolayısıyla" (Yusuf Ziyâ [ORTAÇ] Bey'in Reşat Nûri [GÜNTEKİN] 'in piyesini tenkidi ve bu tenkide yazarın verdiği cevâbî tenkid) nr. 23-24 s. 6-12.
- †"Cevab-ül Cevâb" (Yusuf Ziya [ORTAÇ] Bey'in Hançer piyesini tenkidi dolayısıyla yaptığı hücûmlara verilen cevâb.) nr.25, s.9.

[BENGÜ] Vedat Örfi :

"Tiyatrolarımız" (Dârülbedâyi'nin gelişmesi, sanatçıların hakettikleri iltifâtları göremedikleri ve tiyatroculuğun vefâsızlığı hk.)nr.25. s.14,15.

Câlibe Fuad:

"Son Emel" (Müteverrim bir genç kızın son arzusunu işleyen hik.) nr.4, s. d.a.k. A,B,C.

[ÇAMLİBEL] Faruk Nafiz:

+ "Türk Sahnesinde Mevzûn Piyesler" (Manzum piyeslerde aruz ve hece vezni- nin kullanımı hak.)nr.20. s.14,15.

Çimdik:

Bk. [ORTAÇ] Yusuf Ziyâ.

Çitlenbik:

"Müdhikât-ı Temâşâ" (Tiyatro, Dârülbedâyi ve aktörlerin mizâhî taraflarına dâir) nr.6. s.7.

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" (Dârülbedâyi ve tiyat- ro dünyasından çeşitli mizâhî olaylara dâ- ir.)nr.7. s.6,7

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" (Benliyan, [Arşak Haça- duryan] Efendi'nin, Dârülbedâyi'nin acık- lı durumunu hicveden ve temâşâ hayatına dâir muhayyel fantastik bir mülâkat.) nr.8. s.d.ö.k B , nr.9. s. d.ö.k. B

Daloğlu Fuad:

"Tiyatro Bedbinliği" (Tiyatro kumpanyala- rının durumu, Minakyan Efendi'nin gâyet- leri ve halkın tiyatroya karşı ilgisizli- ği hk.) nr.25. s.16,17.

- Dünder Alp : + [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) T.T.M. nr.1 s.6.
- Elif (I) G(Ē): Bk. [ARCAN] İsmail Galib.
- Elif(I).M: Bk. [MAY] Muhsin Ertuğrul.
- Ekrem: Bk. Mahmut Ekrem Recâizâde.
- Emin Hâki: + [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) T.T.M. nr.1.Ş. 5,6.
- Ercümend Ekrem: Bk. [TALÜ] Ercümend Ekrem.
- Ertuğrul Muhsin: Bk. [MAY] Muhsin Ertuğrul.
- Ertuğrul Kaya: "Bizde Sanat-ı Temâşâ" (Memlekette tiyatroların ve tiyatro kumpanyalarının durumu hk.) T.T.M.snr.2. s.49-52.
- Galib : Bk. [ARCAN] İsmail Galib.
- [GÜNTEKİN] Reşat Nuri: + "Birkaç Mülâhâza" (Türkiye'de tiyatro'nun gelişimi, aktörlük ve aktristlik mesleği ve piyesler hk. Zaman gazetesinden iktibas) nr.5. s.5,6.
- ?-----"Don Juan" (Moliere'den adapte edilen piyesin tefrikası.) nr.7. s.4-6.
- "Hakiki Kahramanlık" (Bir perdelik komedinin tefrikası, "Hayrettin Rüştü" imzâsıyla.) nr.8. s.13-17.

-----"Edmond Rustin" (Fransız oyun yazarı Edmond Rustin'in ölümü üzerine onun, hayâtı, sanatı ve eserleri hk.) nr.13. s.1-3

-----+ "Tiyatro Eserlerini Anlamak İçin" (Tiyatro eserlerinin anlaşılması için seyircilerin eğitimi ve tiyatro geleneği hk.) nr.20. s.3-5.

Halid Fahri: Bk. [OZANSOY] Halid Fahri.

Halide Edib: Bk. [ADIVAR] Halide Edib.

Hasan Bahri: Bk. [ŞÖVALYE] Hasan Bahri.

Hasan Haşmet: + [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) T.T.M. nr.1. s.7.

Hayrettin Rüştü: Bk. [GÜNTEKİN] Reşat Nuri.

Hüseyin Kâzım: + "Var mı Yok mu ?" Türkiye'de Avrupaâ mânâda tiyatronun varlığı, tiyatroların durumu, tiyatro binalarının ve oyuncuların içler acısı hâline dâir.) nr.1. s.1,2.

-----"Muammâ-yı Kalb" (İki perdelik hissî, içtimâî, piyesin tefrikası.) nr.2 , s.7,8 nr.3. s.7,8 nr.5. s.8.

-----+ "Kirli Çamaşırlar" (Tiyatrolarda oynanan oyunların içtimâî hakikatlerden uzak olması ve aktörlerin durumu hk.) nr.3. s.1,2.

-----"Nasıl Oynarlar?" (Tiyatro kumpanyalarının ilânlarında vaadettikleri programı icrâ etmedikleri hk.)nr.4. s.1,2.

-----"Adapte" (Adapte eserlerin nasıl olması gerektiği ve Avrupa ile Türkiye'nin farklı içtimâî özelliklere sahibolduğu hk.)Hafta Muşahabesi st.) nr.5. s.2.

Hüseyin Suad : Bk. [YALÇIN] Hüseyin Suad.

İbnürrefik Ahmet Nuri: Bk. [SEKİZİNCİ] İbnürrefik Ahmet Nuri.

İbnüşşükrü Münir: + "Tiyatro İlmin, Ahlâkın Amelî Dershânesidir" (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] soruşturmasına verilen cevâb.)T.T.M. nr.5. s.9-11.

İlyas Macid: + "Bir Damla Figan" (Tiyatronun aristokrat bir ihtiyaç olduğu ve tarihten alınacak tiyatro mevzuları hk.) T.T.M. nr.1 s.4,5.

İnâyet: "Kat'î Rabîta" (Fransız Akademisi âzasından Maurice Donnay'dan tercüme edilen oyunun tefrikası.)

-----"Üç Piyes" (Savaş sonrası Fransa'da sahneye konan üç piyesin tenkidi) nr.21. s.9,10.

İ(smail) Galib: Bk. [ARCAN] İsmail Galib.

İsmail Hakkı: Bk. [BALTACIOĞLU] İsmail Hakkı.

İsmail Hâlet: "Erkeklerle Kadınları Mukayese" (Erkeklerle kadınların aşk, karakter ve diğer beşerî hususlarda mukayesesi hk.) nr.1. s.3.

İsmail Safa: "Şarkı" (İki kıtalık aruzla yazılmış manzume) nr.1. s.6.

K. (ك) Babuh (بابوخ): "Temâşâya İntisâp İçin" (Tiyatro oyunculuğunun diğer mesleklere benzemediği bir oyuncunun rolüyle aynileşmesi için bilgili ve yetenekli olması hk.) nr.2. s.4,5.

K. (ل) Babih (بابيه) : "Tiyatro'da Güzellik" (Sanatta güzellik, tiyatronun sanayi-i nefiseden sayılıp sayılamayacağına dâir.) nr.20. s.6,7.

-----"Temâşâ Musahâbesi" (Dârülbedâyi'de kış mevsimi boyunca oynanan oyunların -Tatlı Sır, Binnaz, Bora, Rakibe, Macun Hokkası- tenkidi.) nr.18. s.2.

[KARACAN] Hemedanîzâde Ali Naci+ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) T.T.M. nr.1 s.8.

[KEÇECİ] Salih Fuad: "Othello" (Victor Hugo'nun, Shakespeare'in ünlü piyesini tahlili.) nr.6. s.4,5.

-----"Shakespeare Hakkında" (İngiliz yazarı August Fillon'un Shakespeare'in sanatı, zekâsı ve İngiliz edebiyatındaki yeri, Shakespeare hakkındaki yazının tercümesi.) nr.8. s.1-3

-----"Moliere'nin Edebiyat-ı Cihan Üzerine Olan Te'siri ve Nüfûzu" (Fransız yazarın oyunlarının taşıdığı cihanşümül değer ve te'siri hk.) nr.9 s.1,2.

-----"Shakespeare" (Shakespeare'nin şâirliği, tiyatroculuğu ve diğer milletlere mensup yazarların onun hakkındaki görüşleri.) nr.10. s.1,2.

-----+"Moliere" (Moliere'nin piyeslerinde işle-
diği temalar ve sanatı hk.) nr.19. s.4-6

-----+"Moliere" (Temâşâ Tedkikleri sütûnunda, Tarih-i
Temâşâ Notlarından serlevhası altında Fransız
yazarın hayatı ve eserlerine dâir.) nr.20. s.
13-14.

-----+"Racine" (Racine'nin tiyatro eserleri, sanatı
ve te'sirleri hk,) "ف.س" imzâsıyla.) nr.22.
s.10, 11.

Kemal Emin:

Bk.[BARA] Kemal Emin.

M.

Bk. [ÖZÖN] Mustafa Nihad.

M. N. :

Bk.[ÖZÖN] Mustafa Nihad.

M. Ârif:

"Almanya'da Temâşâ Hayatı" (Almanların tiyatroya,
opera ve öteki seyirlik sanatlarâa verdikleri
önem ve bunun günlük hayata aksedişi hakkında
Alman Hayat-ı İrfanı adlı çalışmadan...)nr.1
s.5.

M.Nihad:

Bk. [ÖZÖN] Mustafa Nihad.

M. Sedat(ressam):

[Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyatro ve
Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya veri-
len cevâb.) T.T.M. nr.1 s.8.

Mahmud Ekrem (Recâizâde): "Bülbül" (aruzla, 25 mısralık manzume)

[MAY] Ertuğrul Muhsin :Bk. [MAY] Muhsin Ertuğrul.

[MAY] Muhsin Ertuğrul: +"Hortlaklar Münâsebetiyle" (Muhsin Ertuğrul'un
oynadığı İbsen'in Hortlaklar piyesinin uğradığı
tenkidlere karşı aktörün tenkidi.) nr.3.
s.1,2.

- +"Bir Hadise" (Leopold Kampf'ın Büyük Gece adlı oyununun sahneye konacağı ve bu oyunun Fransa ve Amerika'da uyandırdığı infîâl hk.) nr.12. s.6,7.
- +"Mektup" (Süleyman Sırrı Bey'e, Muhsin Ertuğrul'un Kruger'den yazdığı medeniyet, kadın ve insanlık konularını havi mektup? nr.6. s.2,3.
- +"Sanat-ı Temâşâyâ İntisâp Etmek İsteyen Salih Zeki Bey'e Açık Mektup" (Salih Zeki adlı gencin aktör olmak hususundaki arzusu üzerine Ertuğrul Muhsin'in cevâbı.)
- +"Garp'ta Sinema ve Temâşâ" (Ertuğrul Muhsin'in Berlin Hatıralarından, Avrupa'da sinema ve tiyatroların durumu hk.)
- +"Yasin Efendi" (Georges Cousteline'nin Nikola oyununun adapte ve tefrikası.) nr.7. s.10-12.
- +"Ertuğrul Bey'e" (Ertuğrul Muhsin'in "Ertuğrul", "Ertuğrul Saadettin" takma adlarıyla tiyatrolarda temsillere çıkan aktörün kendisiyle karıştırılmaması için yazdığı ikâz.) nr.8. s.d.ö.k. B.
- +"Bizde Tiyatroculuk" (Memlekette tiyatronun görünüşü, oyunculara verilen önem, oyunların ehemmiyeti, cemiyet olarak tiyatroya gerekli önemi vermediğimize dâir.) nr.8. s.4-7.
- +"Garp'ta Tiyatroculuk, Bizde Tiyatroculuk" (Batı'da ve Türkiye'de tiyatroların durumu, oyunculara gösterilen ilgi ve çeşitli oyunların mukayesesi hk.) nr.9. s.5,6.
- +-----+[Mektup] (İsmail Galib ARCAN'ın Muhsin Bey'e yazdığı mektubun cevabı) nr.10.s.10,11

- + "Ziyâ Bey'in Ufûlü" (Donanma Cemiyeti Müdürü Ziyâ Bey'in ölümü üzerine) nr.9. s.8.
- "Fener Bekçileri" (August Strindberg'in bir perdelek faciasının tefrikası.) nr.9.s.11.
- + "Bizde Tiyatroculuk" (Tevfik Fikret'in kabrine yapılan saldırı ve tiyatro hakkında bazı mülâhazalar.) nr.10. s.4-6.
- + "Cevabı (Sermet Muhtar Bey'in Ertuğrul Muhsin'e yazdığı mektubun cevâbı.) nr.11. s.5. (E.M. imzâsıyla)
- + "Mösyö Seke'nin Keçisi" (Ertuğrul Muhsin'in Türk kadınlarının sahneye çıkıncaya kadar temsillere çıkmayacağına ve cemiyetteki taassubun yıkılması gerektiği hk.) nr.11. s.2-4.
- + "Bir İzâh" (Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin başarısızlığa uğrayan sinema filmi teşebbüsünden sonra çıkan münâkâşalar üzerine, cemiyet müdür Selâhaddin Bey'e yazılan mektup.) nr.13. s. 6-8
- "Hemen Vazife Başına" (Ertuğrul Muhsin'in Dârülbedâyi'den ayrılması üzerine memleketteki tiyatro hayâtına dâir görüşleri) nr.13. s.11-14.
- + "Azerbaycanlıların İstanbulu Ziyâretleri Münâsebetiyle" (Azerbaycan Türk Dram-Operet Tiyatrosu'nun İstanbul'da verdiği temsiller ve Fransız tiyatro kumpanyalarında bazı kadın aktristlerin fuhuş yaptıkları hk.) nr.14. s. 1,2.
- "Tolstoy" (Tolstoy, Henrik İbsen, Almanya'da temâsâ hayâtı ve savaşın anlamsızlığı üzerine.) nr.22. s.4-7.

-----+ "Nankör Meslek" (Minakyan Efendi'nin ölümü üzerine mesleğin vefasızlığına dair.) nr.22. s.7.

Mehmet Nâfi: "Kamer Sultan" (Dört perdelik tarihî piyesin tefrikası.) F.T.M. nr.1. s.13-45.

Mehmet Rauf: "Sansar" (Sansar piyesinin bir bölümünün tefrikası.) nr.17. s.5,6.

Mehmet Sermet: + "Bir Mektup -Ertuğrul Muhsin Bey'e-" (Muhsin Bey'in tiyatroya meraklı gençler üzerindeki etkisi, tiyatroların durumu ve sanatın kudreti hk.) nr.11. s.4,5.

Mehmet Süleyman (Avanzâde): "Karmen" (Karmen piyesinin tefrikası) nr.1. s.d.ö.k. B,C. nr.2. s.d.ö.k.B, nr.3. s.d.ö.k. B, dra.k. A, nr.5. s.d.ö.k.B, d.a.k. A.

-----"Vilhlemin Hayimburg" (Alman kadın hikâyecisinin sanatı ve hayâtı hk., Terâcim-i Ahvâl-i Nisâ st.) nr.5. s.7.

Mevlânzâde Rıfat: Bk. Rıfat.

Mir Seyfeğin Kırmansâhî: + "Millet Tiyatrosu'nda Bir Hadise" (Millet Tiyatrosu'nda Azerbaycan Dram Kumpanyası'nın temsili sırasında bazı seyircilerin "Dansöz isteriz!" diye taşkınlık yapmaları hk.) nr.15. s.12.

Muallim Murat: Bk. Murat (Muallim)

Murat (Muallim): [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) F.T.M. nr.1. s.10.

- Müdâhin(Şehzâde mahnesi şahsiyetlerinden):"Birinci Numara" (Abdülhak Hamid Bey'in tiyatro faaliyetleriyle alay eden bir müdhike.) nr.15. s.d.ö. k.A.
- N. "Julia Bartes" (Fransız tiyatro oyuncusu Julia Bartes'in jubilesi sebebiyle sanatçının hayatı ve sanatı hk.) nr.18. s.18
- N. K. (ç): "Mısır'da Esir Karargâhlarında Osmanlı Sahneleri" (Mısır'da İngilizlerin esir bulunan Osmanlı askerlerinin garnizonlarında tertipledikleri oyunlar hk.) nr.22 s.13-17.
- Nâil Kemal: + "Millî Tiyatroya İhtiyacımız" (Millî tiyatro meselesi, tiyatronun Namık Kemal ve Abdülhak Hamid Tarhan'dan sonra katettiği rol hk.) nr.25. s.17,18.
- "Dârülbedâyimiz Hakkında" (Dârülbedâyi'nin Beyoğlu'ndan Şehzâdebaşına taşınması ve bu vesile ile ıslâhı için başvurulması gereken tedbirler hk.) nr.23-24. s.17.18.
- Nihad-Galib: Bk. [ÖZÖN] Mustafa Nihad, [ARCAN] İsmail Galib.
- Necmeddin Sâhir: Bk. [SILAN] Necmeddin Sâhir.
- Nureddin Şefkatî: [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız], (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuasının açtığı soruşturmaya verilen cevâb.) T.T.M nr.1. s.12.
- [ORTAÇ] Yusuf Ziyâ: "Binnaz" (Binnaz piyesinin tefrikası.) nr.8. s.9-11.

- + "Temâşâ Edebiyatta" (Türk edebiyatının başlangıcı, devreleri ve Türk şiirinde ahenk unsurları...) nr.12. s.4,5.
- "Tatlı Ölüm" (Pir perdelik piyes tefrikası.) nr.15. s.7,8,
- "Fal" (Yusuf Ziyâ Bey'in yazmakta olduğu manzum piyesin tefrikası.) nr.18. s.18.
- "Tavla" (Şâirin yazdığı bir perdelik piyesin tefrikası.) nr.18. s.15,16.
- "Manzum Bir Eser Daha" (Ali Nihad imzâlı "Gurub" adlı piyesin takdim ve tenkidi.) nr.19. s.12,13.
- + "Yakup Kadri Bey Yazarsa" (Edebiyatta yenileşme ve Yakup Kadri'nin 'Erenlerin Bağından' adlı eserinde kullandığı uslûp hk.) nr.20. s.17.
- "Dârülbedâyi" (Dârülbedâyi sanatkârlarını mizâhî bir dille anlatan heceyle yazılmış manzume. "Çimdik" iğreti adıyla.) nr.21. s.16.
- "Dârülbedâyi" (20 beyitlik hece ile yazılmış Dârülbedâyi oyuncularını karikatürize eden manzume. "Çimdik" müsteârıyla.) nr.19. s.21.
- "Dârülbedâyi" (Dârülbedâyi idâreci ve sanatkârlarını mizâhî bir dille eleştiren altı hanelik manzume, "Çimdik" müsteârıyla.) nr.22. s.d.a.k.A.
- + "Ceza Kanunu" (Temâşâ Tenkidleri sûtûnunda İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in piyesinin tenkidi) nr.25. s.7.

-----"Bir Cevâp" (Kemal Emin [BARA] nın Re-
şat Nuri [GÜNTEKİN]'in "Hançer" piyesine
yazdığı tenkidî dolayısıyla şâiri eleş-
tiren yazısına verilen cevâp.) nr.25.
s.8.

[OZANSOY] Halid Fahri: + [Temâşâ Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyat-
ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturma-
ya şâirin verdiği cevâb.) T.T.M. nr.1
s.7,8,

-----+ "Temâşâ'nın İstikbâli" (Türkiye'de tiyat-
ronun gösterdiği terakki ve halkın tiyat-
roya ilgisi hk.) nr.18. s.8-10.

-----"İlk Şâir" (İlk şâir adlı piyesin tanıtı-
mı ve parlak sahnelerinden birinin tefri-
kası.) nr.19. s.9-11.

-----+ "Tiyatroda Kadın" (Kadınların tarih bo-
yunca seyirlik sanatlara karşı duydukları
ilgi, Hristiyanlık ve diğer dinlerde
kadınların dinî ayinlerde merâsimplere
katılmaları hk.) nr.20. s.15.

-----+ "Hançer" (Reşat Nuri'nin "Hançer" adlı pi-
yesinin tenkidi.) nr.23-24. s.3-6.

-----+ "Dârülbedâyi'nin Tekâmülüne Doğru" (Dâ-
rülbedâyi'nin uzun harp senelerinde çek-
tiği zorluklar, sanatkârların fedâkârlık-
ları hk.) nr.25. s.5,6.

Ömer Nuri:

"Temâşâ Zevki ve Matbuat" (Kadınların
tiyatroya ilgisi, yeni gelişmeye başlayan
sinema hayâtı, tiyatro oyunlarından önce
dağıtılacak el ilânlarında oyun hakkında
bilgi verilerek seyircilerin aydınlatıl-
ması hk.) nr.4. s.2,3. Temâşâ şûnu st.

[ÖZGÜREL] Ragıp Rifki:

+ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsatınız]
(Tiyotra ve Temâşâ Mecmuası'nın aç-
tığı soruşturmaya verilen cevâb.)
T.T.M. nr.1. s.6.

[ÖZÖN] Mustafa Nihad:

"Fransız Tiyatrosu'nun Menşe'leri"
(Fransız tiyatrosunun başlangıcı, ge-
lişimi ve özellikleri hk, 'M.N" rümûzuyla.)
nr.17. s.4,5.

-----"Trajedi, Fransız Tiyatrosu'nun Menşe'-
leri" (Fransız tiyatrosunda trajedinin
başlangıcı ve onaltıncı asırda traje-
dinin durumuna dâir.) nr.18. s.17,18.
"M. N." rümûzuyla.

-----"Zıfak Gecesi" (Bir perdelik piyes tef-
rikası.) nr.15. s.8-10.

-----"Ders'teki Tekellümü Hikâye-" (Küçük
hikâye sayılabilecek fantastik bir kalem
tecrübesi.) nr.16. s.13.

-----"Hazırlık"-Tekellümü Hikâye-" (Tekellümü
tarzda kaleme alınmış küçük hikâye) nr.
17. s.8.

-----"Henrik İbsen" (Norveçli yazarın tiyatro
eserleri hk. Meşhur Temâşâ Muharrirleri
st.) nr.14. s.4-12.

-----"Henrik İbsen" (İbsen'in oyunlarındaki
temel felsefe ve sanatı hk.) nr.13.s.8-11

-----"Goethe" (Alman şâirin sanatı ve hayâtı
hk. Meşhur Tiyatro Muharrirleri st) nr.
15. s.4-7. nr.16. s.6-9.

-----"La Dames Aux Camelias" (Alexander Dumas Fils'in meşhur romanının piyes olarak oynanması hk.) nr.2. s.4. 'M.' rümûzuyla.

- Pire: "Dârülbedâyi'de Gedikli İmtihânı" (Dârülbedâyi'de yapılan gedikli sanatçı imtihânının mizâhî hikâyesi.) nr.17. s.8.
- Ragıp Rıfki: Bk. [ÖZGÜREL] Ragıp Rıfki.
- Ressam M.Sedat: Bk. M. Sedat (Ressam)
- Reşat Nuri: Bk. [GÜNTEKİN] Reşat Nuri.
- Rıfat(Mevlânzâde): "Tiyatro" (Tiyatronun eğitici tarafları, memleketteki tiyatroların durumu ve yapılması gereken işler hk.) M.T.M. nr.2. s.62,63.
- Ruşen Eşref: Bk. [UNAYDIN] Ruşen Eşref.
- (S)S(alih) F(uad): Bk. [KEÇECİ] Salih Fuad.
- Sadun Galib: "Feraudy'nin Hatırâtı" (Fransız tiyatro oyuncusunun Maurice De Feraudy'nin hatıralarının tercüme ve tefrikası.) nr.18. s.11-15. nr.19. s.6-9. nr.20. s.18,19. nr.22. s.12,13.

-----"Aş1" (Bir perdelik komedi tefrikası) nr.21. s.12-16.

Salih Fuad: Bk. [KEÇECİ] Salih Fuad.

Salihvîcdânizâde Ahmet Suphi: Bk. Ahmet Suphi (Salihvîcdânizâde)

[SEKİZİNCİ] İbnütröfik Ahmet Nuri: "Eski Adetler" (Bir perdelik komedi tefrikası) nr.23-24. s.19-25

Sermet Muhtar:

Bk. [ALUS] Sermet Muhtar.

[SILAN] Necmeddin Sâhir:

+ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] (Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nın açtığı soruşturmaya verilen cevâb) T.T.M. nr.1. s.12.

[TALÛ] Ercümend Ekrem:

+ "Tevfik !" (Borazan Tevfik'in ölümü üzerine, onun hayâtı ve sanatı hk.) nr.25. s.3,4.

[TARLAN] Ali Nihad:

"Mary Stuardet" (Alman şâir ve yazarı Schiller'in aynı adlı piyesinin tercüme ve tefrikası. * (İ) Nihad'ın imzâsıyla.) nr.18. s.22-24.

[ÜNAYDIN] Ruşen Eşref:

"Râya'da Taâşşuk" (Eski ramazan gecelerinde Şehzâdebaşı'ndaki tiyatro temsil-leri ve halkın tiyatrolara karşı ilgisi hk.) nr. 4. s.5-7.

Vecâhet Behiç:

+ "Üvey Kardeşler" (Muvahhid Bey'in Lucien Nepoty'den adapte ettiği piyesin tenkidi) nr.21. s.6.

Vedat Örfi:

Bk. [BENGÜ] Vedat Örfi.

İmzâsız :

"Hortlaklar" (Muhsin Ertuğrul'un sahneye koyduğu oyunun tenkidi.) nr.1. s.2.

-----+ "Başlarken" (Mecmuanın yayın hayatına başlaması münûsebetiyle takdim yazısı.) nr.1. s.1.

-----+ "Temâşâ şûnu" (Kadıköy'de oynanan Sosyalist Jillir (ژيلير) oyununun tenkidi.) nr.2. s.6.

-----+ "Karagöz" (Karagöz'ün tarihçesi, eşhâsı ve mahiyeti hk.) nr.2. s.2,3.

-----+ "Sanatkârlarımız" (Ahmet Fehim Bey'in hal tercümesi hk.) nr.2. s.8. nr.3. s.6,7.

-----"Büyük Sanatkârlar ve Ahlâk ve Tabiatları" (İngiltere'de büyük sanatkârların hakkında anlatılan hatıralar.) nr.2. s.6.

-----+ "Alkış, Islık" (Tiyatrolarımızda alkış ve ıslığın mânâsı, Ahmet Mithat Efendi'den nakledilen hatıralar.) nr.3. s.5,6.

-----+ "Temâşâ" (Ramazan mavsiminin başlangıcı nedeniyle mecmuanın okuyucuların ramazan ayını kutlaması, Ertuğrul Muhsin'in Dârülbedâyi'den ayrılışının müessesedeki dahili ve harici sebeplerden kaynaklandığı hk.) nr.4. s.4,5.

-----"Tiyatro Nizâmnâmesi" (Yeni yayımlanan tiyatro nizâmnâmesi ve bunun akisleri hk.) nr.5. s.3,4.

-----"Aktör İntihâbı" (Aktörlerin yüz hatlarının karakterlerine te'siri ve tiyatroda mizânsen hk.) nr.5. s.5.

- "Paul Wegener", "Edward Von Winterstein"
(Alman tiyatro oyuncularının hayatı ve sanatlarına dâir.) nr.6. s. d.ö.k.B.
- "Dârülbedâyi Koridorlarında" (Dârülbedâyi'ye alınacak öğrenci ve oyuncu seçiminde yapılan yanlışlıklar.) nr.6. s.5,6.
- "Temâşâ Tedkikleri" (Mecmuanın bundan böyle Avrupalı yazarların oyunlarının tercümelerinin tefrika edileceğine dâir, Seçilmiş Sahifelerden st.) nr.7. s.4.
- "Hans Mühlhofer" (Resimlerimiz sütûnunda, Alman oyuncunun hal tercümesi.) nr.7. s.d.a.k. A.
- "Hamlet" (Shekespeare'in ünlü oyununun özeti, piyes hakkında yapılan tenkid.) nr.7, s.d.a.k.A.
- + "Memlekette Sinema Hayâtı" (Müdafâa-i Millîye Cemiyeti'nin çektirmeye başladığı Alemdâr Vak'ası adlı filmin geçmişteki acı hataları tekrar attirmemesi hk.) nr.6. s.7.
- + "Ken'an Çobanları" (Halide Edib Hanımefendi'nin aynı adlı piyesinin operada oynanmasına dâir.) nr.6. s.5.
- + "Temâşâ Şûunu" (Tahsin Nahid'in Fransızca'dan naklettiği "Rakibe" adlı üç perdelik piyesin Dârülbedâyi'de okunmakta olduğu hk.) nr.6. s.6.

- "Bruno Kastner, Gabriel Rojan ve J an Bertini" (Alman tiyatro oyuncusu Bruno Kastner ve mecmuada fotoğraflı basılan Gabriel Rojan ve Jean Bertini'nin hayatları hk.) nr.8.s.d. .k.B.
- "Gayri Siyasî Bir Mülâkat" (Azerbaycan ve Türkiye'deki tem   hayâtına dâir Muhsin Ertuğrul'un Azerbaycan Hariciye N ziri ile yaptığı muhayyel bir mülâkat.) nr.8 s.12.
- "Tem   Tedkikleri" (Halide Edib'in Shakespeare'den tercüme ettiği "Venedik Tâciri" adlı oyunu, İngiltere'de tiyatronun ge miŒi, SeilmiŒ S hifelerden st.) nr.8. s.7.
- "E(rmette) Novelli" (Shakespeare'in "Venedik Tâciri" oyunu ile İngiltere'de büyük bir başarı kazanan "Ermatte Novelli'nin sanatı ve hayâtı hk.) nr.8. s.d. .k. B.
- "Willy Kayser, Ertuğrul Muhsin, Bruno Kastner" (Ertuğrul Muhsin'in Alman sinema oyuncularını "Willy Kayser" ve "Bruno Kastner" ile oynadığı film hk. Resimlerimiz st.) nr.9. s. d. .k.B,
- "Albert Basserman" (Alman sinema ve tiyatro oyuncusunun hayatı ve sanatı hk.) nr. 9. s.d. .k.B.
- "Tem  'nın Temennisi" (Mecmua adına, memlekette kadın oyuncuların yeterli sayıda olmadığı ve özellikle Türk kadınlarının bu sanatla yakından ilgilenmeleri gerektiği..) nr.9. s.10

- + "Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Riyâseti Muhteremâsı" (Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin sinema filmi çekme teşebbüslerinin başarısızlığa uğraması üzerine bu işten vazgeçilmesi tavsiyesi, Sinema Âlemi st.) nr. 9. s.11.
- "Maria Carmi" (Alman sinema oyuncusu Maria Carmi'nin sinema hayâtına dâir.)nr.10. s. d.ö.k.B.
- "Lya Borre" (Alman sinema oyuncusu Lya Borre'nin sanatı ve hayâtı hk.) nr.10. s. d.ö.k.B.
- "Vedi Sabra" (Suriyeli bestekâr ve tiyatro oyuncusunun hayatı ve sanatı hk. Resimlerimiz st.) nr.11. s.d.ö.k. B.
- "Madam Martin de Bonfoska" (Tiyatro ve opera sanatçısı Martin De Bonfoska'nın hayatına dâir. Resimlerimiz st.) nr.11. s. d.ö.k. B.
- + "Bir Mülâkat" (Dârülbedâyi'nin yeni mevsimde oynayacağı oyunlar ve yeni çalışmaları hakkında Heyet-i İdâre Reisi Muavini Savni Bey'le yapılan mülâkat.) nr.11. s.d.a.k. A.
- + "Damad-Hazret-i Şehriyâr-i Selâhaddin Beyefendi'ye" (Müdafaa-i Milliye Cemiyeti kongresi münasebetiyle cemiyetin daha önce yapmaya çalıştığı sinema filimlerinin başarısızlığı üzerine devam eden münâkaşalar.) nr.12. s.9.

- "Temâşâ İçtimâiyatta" (Türklerin medeniyette geri kalmalarının sebepleri ve yapılması gerekenler hk.) nr.12. s.3,4.
- "Maunet-Sully" (Fransız oyuncunun tiyatro hayâtı ve oynadığı roller hk.) nr.12. s. d.a.k.A.
- "C(ode) Coquelin" (Fransız tiyatro oyuncusu Coquelin kardeşlerden Code'nin hatırasına dâir.) nr.12. s.d.ö.k.B.
- "Temâşâ Siyasette" (İstanbul'un işgali ile ilgili olarak mecmuanın hissiyâtı ve yakın geçmişin küçük bir muhasebesi.) nr.12. s.1,2
- "Eliza Binemeciyan" (Tiyatro oyuncusu ve Dârülbedâyi temsil heyetinden Elize Hanım'ın yetenekleri hk.) nr.13. s.d.a.k. B.
- "Müdrikât-ı Temâşâ" (İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in hayâlî ölümünü işleyen mizâhî yazı) nr.13. s. d.a.k.B.
- "Ahmet Fehim Efendi" (Ahmet Fehim Efendi'nin fizikî yapısı, karakteri ve yeteneklerine dâir.) nr.13. s.d.a.k.A.
- "Adriyen Hanım" (Dârülbedâyi sanatkarlarından Adriyen Hanım'ın karakteri, sanatı ve yetenekleri hk.) nr.13. s.d.a.k.B.
- "Raşit Rıza Bey" (Dârülbedâyi heyet-i temsiliyesinden aktör Raşit Rıza Bey'in sanatına dâir.) nr.13. s. d.a.k.A.
- "Kınar [SIVACIYAN] Hanım" (Dârülbedâyi heyet-i temsiliyesinden gedikli sanatkar Kınar Hanım'ın sanat kudreti, karakteri, dış görünümü hk.) nr.13. s.d.a.k.A.

- "Muvahhid Ahmet Refet Bey" (Muvahhid Bey'in sanatı ve karakteri hk.) nr.13. s.d.a.k.B.
- "İbrahim Bey İsfahanlı" (Azerbaycanlı sanatkârın sanatına dâir.) nr.14. s.d.a.k.A.
- "Mir Seyfeddin Kirmanşâhî" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu rejisörünün sanat hayâtı hk.) nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Eşref Bey Yüzbaşızâde" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu sanatkârlarından Eşref Bey'in sanatı ve hayatına dâir.) nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Mustafa Bey Merdanof" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu oyuncularından Mustafa Bey Merdanof'un sanat kudreti hk.) nr.14. s.d.a.k.A.
- "Paşa Bey Mehmedof" (Azerî sanatkârın oynadığı roller, karakteri ve sanatına dâir.) nr.14. s.d.a.k.A.
- "Muhsin Bey Caferof" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu sanatkârlarından Muhsin Bey'in oynadığı Hammal rolü ile ilişkili olarak tenkid yazısı.) nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Rıza Tefvik Bey" (Feylosof'un karakteri şâirliği ve sanatı hk.) nr.14. s.16.
- "İsmail Cenânî Bey" (Dârülbedâyi eski heyet-i idâre reisi Cenânî Bey'in tiyatroya yaptığı hizmetler.) nr.14. s.15.
- "Büyük Sahne Simaları" (Fransız Tiyatro oyuncusu Fredaric ile Meteir sanat hayatı hk.) nr.14. s.13,14.

- "Hüseyin Bey Kasımof" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu'nun İstanbul'da verdiği temsiller münasebetiyle tar sanatçısı Hüseyin Bey'in yetenekleri hk.) nr.14. s.d.a.k.A.
- "Muzâaf-ı Sefiller" (İstanbul'daki tiyatrolarda bazı polislerin tiyatro localarını gasp edip temsillere cebren girdikleri ve zabıta suçu işledikleri hk.) nr.14. s.3,4.
- "Tarlan Hanım" (Azerî sanatkârın temsiller sırasında oynadığı başarılı roller münasebetiyle kısa biyografisi.) nr.14. s.d.ö.k. B.
- "Aktör Sanatkâr mıdır?" (Aktörlerin, ressam heykeltraş ve şâir gibi sanatkâr sayılıp sayılamayacağı hk.) nr.15. s.2-4.
- "Tiyatro Politikası" (Tiyatroların, itfâiye inzibât, polis, belediye locaları gibi bir locaya sahip olması gerektiği hk.) nr.15. s.d.a.k.A.
- "Behzât Bey" (Behzat Hâkî [BUTAK] Bey'in karakter canlandırmadaki başarısı hk.) nr.16. s.d.a.k.A.
- "Fransız Tiyatrosu'nun Menşe'leri" (Fransız Tiyatrosu'nun başlangıcı, tarihi, ve ilk oynanan piyesler hk.) Temâşâ Tarihi st.) nr.16. s.9-11.
- + "Temâşâ Şuûnları" (Dârülbedâyi'nin kış mevsiminde oynadığı "Yamalar" ve "Binnaz" oyunlarının tenkidi ve Şehper Hanım'ın Dârülbedâyi Heyet-i Temsiliyesine kabulü hk.) nr.16 s.14.

- + "Mürebbiye Filmi" (Hüseyin Rahmi [GÜRPI-
NAR]'ın aynı adlı romanından sinemaya
aktarılan filmin tenkidi.) nr.17.s.1-2
- "Lidya Liposkořeska" (Rus ses sanatkarı-
nın sanat hayatına dâir.) nr.17. s.10.
- "Baş Muharrir" (Bir perdelik komedinin
tefrikası.) nr.18. s.28-30.
- "Garp'ta Tiyatroculuk" (Fransa'da tiyatro-
dan alınan vergilerin kaldırılışı, New York
Metropolitan Opera'da Materling'in "Mavi
Kuş" piyesinin oynanmasına dâir.) nr.19.
s.13,14.
- "Şişli'de .....Hanım'a -Mektup-" (Şiş-
li'den yazan bir hanım okuyucunun tiyatro
ve Muhsin Ertuğrul hakkındaki görüşleri
ve sorduğu sorulara verilen cevaplar.)
nr.19. s.18.
- "Temâşâ Muhabereleeri" (Vecahet Behiç Ha-
nımefendi'nin "Uçurum" piyesi hakkında yaz-
dığı tenkide mecmuanın teşekkür mâhiyetin-
de verdiği cevâb.) nr.20. s.19.
- + "Ertuğrul Muhsin Bey'e Dâir" (Ertuğrul
Muhsin Bey'in Almanya'daki sanat hayâtı,
çevirdiği filmler ve hatıraları hk.) nr.20
s.11.
- + "Minakyan Efendi'nin Ufûlü" (Ermeni sanat-
kâr Mardirus Minakyan Efendi'nin ölümü mü-
nasebetiyle onun tiyatroya hizmetleri, sana-
tı ve cenaze merasimi ile ilgili izlenimler)
nr.20. s.2,3.

- "Vecâhet Behiç Hanımefendi'ye" (Tiyatro tenkidinin oyuncu, rol, eşhâsın ahvâl-i rûhîyesi gibi hususları dikkate alarak yapılması gerektiği hk.) nr.21 s.5.
- "Musahâbe" (Dârülbedâyi tiyatrosu ile Şehzâdebaşı kumpanyalarının temsil, bina, oyun, oyuncu ve tiyatro adâbı yönünden mukayesesi.) nr.23-24. s.2,3.
- "Mizah" (Ahmet Nuri, Behzad Bey, ve Galib Bey'leri: fantazi bir oyunda bir araya getiren mizahî yazı.) nr.23-24, s.25.
- "Sansar'dan Canlı Bir Sahne" (Sansar piyesinden bir bölümün tefrikası.) nr.23-24, s.14.
- "Malûl Gaziler Sinema Heyeti" (Malûl Gaziler Sinema Heyeti ve Malûl Gaziler Muavenet Pazarı adlı mağazada idarecilerin cemiyetin imkânlarını kendi menfâatleri doğrultusunda kullandıkları hakkındaki şikâyetler hk.) nr.23-24, s.16,17.
- "Temâşâ'da Gençlik ve Türk Mümesileleri" (Sahnelerde Türk hanımlarının gayri müslümler gibi rahatça temsillere çıkabilmeleri hk.) nr.25. s.2,3,

2. Konularına Göre:

a-Aktüalite:

- (İmzasız): "Dünya'nın Nüfusu" nr.1. s.5,6.
- "Muhabbet Âleminden" nr.3. s.d.ö.k.C.
- "Tiyatro Yerine Satranç" nr.1. s.4,5.
- "Tiyatro ve Hükümdâran" nr.1. s.3,4.
- "Tibet Kıtasında Tiyatro" nr.1. s.5.
- "Bir Opera ve Bir Dilencinin Zekâsı"
nr.1.s.4.
- "Dikiş Yüksüğü" nr.1.s.5.
- "Efkâr ve Mülâhazat" nr.1.s.6.
- "İzdivaç Mektepleri" nr.1.s.7,8.
- "Letâif" nr.1.s.1.

- "Karnaval" nr.2.s.4.
 -----"Otuz Tiyatro Gazetesi" nr.2.s.4
 -----"Hokkabaz Bir Piyanist" nr.2.s.3.
 -----"Sigorta ve Muganniyeler" nr.2.s.3.
 -----"Letâif ve Fukarat"nr.2.s.4.
 -----"Kurûn-Taç ve Oyunlar" nr.2.s.4.
 -----"Kulize" (Roma'da Antik Tiyatro) nr.2.s.5.
 -----"Tuhaf Bir Familya" nr.5.s.d.ö.k.B.

b. Edebî Kalem Tecrübeleri ve Edebiyata Dâir Yazılar:

1-)Manzum Eserler:

Ekrem (Recâizâde Mahmud):"Bülbül" nr.1.s.8.

İsmail Safa: "Şarkı" nr.1.s.5,6.

[ORTAÇ] Yusuf Ziya: "Dârülbedâyi" nr.19.s.21.

-----"Dârülbedâyi" nr.21.s.16.

-----"Dârülbedâyi" nr.22.s.d.a.k.A.

2-)Mensur Eserler:

a.)Biyografi:

[ARCAN] İsmail Galib:, [ÖZÖN] Mustafa Nihad: "Schiller" nr.17.s.2,3.

[GÜNTEKİN] Reşat Nuri: "Edmond Rustin" nr.13.s.1-3.

[KEÇECİ] Salih Fuad: "Shakespeare" nr.10.s.1,2.

-----"Moliere" nr.19. s.4-6, nr.20. s.13,14.

-----"Racine" nr.22. s.10,11.

[TALU] Ercümen Ekrem + "Tevfik" (Borazan) nr.25.s.3,4.

(İmzasız):

"Ahmet Fehim Bey" nr.3.s.6,7.

-----"Edward Von Wintestein" nr.6.s.d.ö.k.B,

-----"Paul Wegener" nr.6. s.d.ö.k.B.

-----"Hans Mühlhofer" nr.7.s.d.ö.k.B.

-----"Gabriel Rojan" nr.8.s.1.

-----"Bruno Kastner" nr.8.s.d.ö.k.B.

-----"Ermette Novelli" nr.8.s.d.ö.k.B

-----"Albert Basserman" nr.9.s.d.ö.k.B.

-----"Maria Carmi" nr.10. s.d.ö.k.B.

-----"Lya Barre" nr. 10. s.d.ö.k.B.

-----"Vëdi Sabra"nr.11. s.d.ö.k, B.

-----"Madam Martin Je Bonfoska" nr.11.s.
d.ö.k.B.

-----"Maunet-Sully" nr.12. s.d.ö.k.B.

-----"Muvahhid(Ahmet Refet)" nr.13.s.d.ö.k.B.

-----"Kınar [SIVACIYAN] Hanım" nr.13. s.d.a.k.B.

-----"Raşit Rıza Bey" nr.13. s.d.a.k,A.

- "Adriyen Hanım" nr.13.s.d.a.k.B.
- "Ahmet Fehim Efendi" nr.13. s.d.a.k.A.
- "Eliza Binemeciyan" nr.13. s.d.a.k.B.
- "İbrahim Bey İsfahanlı" nr.14.s.d.a.k.A.
- "Eşref Bey Yüzbaşızâde" nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Mir Seyfettin Kirmansâhî" nr.14. s.d.ö.k.B.
- Mustafa Bey Merdanof" nr.14. s.d.a.k.B.
- "Paşa Bey Mehmedof" nr.14. s.d.a.k.A.
- "Muhsin Bey Caferof" nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Rıza Tefvik Bey" nr.14. s.16.
- "İsmail Cenani Bey" nr.14. s.15.
- "Frederick Le. Meteir" nr.14.s.13,14.
- "Hüseyin Bey Kasımoğ" nr.14. s.d.a.k.A.
- "Tarlan Hanım" nr.14. s.d.ö.k.B.
- "Behzad Bey (Hakî Butak)" nr.16. s.d.ö.k.B.
- "Lidya Liposkefeska" nr.17. s.10.

b) Fantaziyeler-Hikâyeler:

- Ahmet Gezmi: "Aktör" nr.19.s.16.
- Ali Memduh: "Bu da Bir Türüsü" nr.22. s.15-17.
- Ali Ulvi: "Kadın Pençesinde" nr.18.s.20,21.

Gâlibe Fuad: "Genç Bir Kızın Ufûlüne Karşı Niddâ-yı Hasret" nr.5. s.d.a.k.B.

-----"Son Emel" nr.4. s.d.a.k.A, B,C.

İsmail Hâlet: "Erkeklerle Kadınların Mukayese" nr.1.s.3.

[ÖZÖN] Mustafa Nihad: "Hazırlık" nr.17. s.8.

-----"Ders'te (Tekellümü hikâye)" nr.16.13.

[UNAYDIN] Ruşen Eşref: "Rü'yada Taâşşuk" nr.4. s.5-7.

c-) Hatırât ve Seyahât Yazıları:

[MAY] Muhsin Ertuğrul: "Berlin Hatıralarından" nr.7. s.2-4.

Sadun Galib: "Feraudy'nin Hatıratı" nr.18. s.11-15.
nr.19. s.6-9.

-----"Alkış, Islık " nr.3. s.5,6.

ç-) Mecmuanın Yayın Politikası İle İlgili Yazılar:

Heyet-i Tahririye: "Başlarken" nr.1. s.1.

-----"Temâşâ Hakkında Birkaç Söz" T.T.M.
nr.1. s.1-3.

Müdüriyet: "Temâşâ" nr.6. s.d.ö.k.B.

Tahrir Heyeti: "Arıza-i İtizâriye" nr.18. s.1.

Temâşâ: "Heyet-i Tahririye" nr.1. s.d.ö.k.C.

-----"Özür" nr.23-24. s.d.a.k.A.

(İmzasız):

"Müjde" T.T.M. nr.1. s.1.

-----"Karinimize" T.T.M.nr.1. s.d.ö.k.B.

-----"Tefrikamız" nr.1. s.d.ö.k.C.

-----"Temâşâ" nr,4. s.1.

-----"Temâşâ Tedkikleri" nr.7. s.4.

-----"Temâşâ'nın Yeni Bir Teşebbüsü" nr.7.
s.d.ö.k.B.

-----"Temâşâ'nın Temennisi" nr.9. s.10.

-----"Abonelerimizden Bir Rica" nr.12. s.
d.a.k.B.

-----"Temâşâ" nr.14. s.19.

-----"Muhterem Karie ve Karilerimize" nr.22.
s.2.

d-) Mizah:

Çitlenbik:

"Müdhikât-ı Temâşâ" nr.8. s.d.ö.k.B.

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" nr.9. s.d.ö.k.B.
d.a.k.A.

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" nr.7. s.6,7.

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" nr.6. s.7.

Müdahin: "Bir Numara" nr.15.s.d.ö.k.B.d.a.k.A.

Pire: "Dârülbedâyi Gedikli İmtihânı" nr.8.
s.17,18.

(İmzasız): "Gayr-ı Siyâsî Bir Mülâkat" nr.8.s.12.

-----"Müdhikât-ı Temâşâ" nr.13.s.d.ö.k.B.

-----"Mizah" nr.23,24.s.25.

e-) Mülakâtlar ve Soruşturma Yazıları:

[ARCAN] İsmail Galib:† "Mehmet Rauf Bey ve Temâşâ" nr.22.s.2-4.

-----"Ahmet Hikmet Bey ve Temâşâ" nr.21.s.2,3.

Aziz Haydar:✦ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M.
nr.1.s.9.

Baha Tevfik: [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M.
nr.1.s.6.

[BALTACIOĞLU] İsmail Hakkı: [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M.
nr.1.s.3,4.

[BARA] Kemal Emin: "Dârülbedâyi Dersleri" nr.13.s.3-6.

- Dündar Alp: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.6.
- Emin Hâki: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.5,6.
- Ertuğrul Kaya: ✱ "Biz'de Sanat-ı Temâşâ" T.T.M nr.2.s.49-52.
- Hasan Bahri: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.6.
- İbnüşşükrü Münir: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.11.
- İlyas Macid: ✱ "Bir Damla Figan" [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız soruşturmasına verilen cevap] T.T.M. nr.1. s.4,5.
- K(Ş).R. ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.10.
- [KARACAN] Menedanîzâde Ali Nâci: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] nr.1.s.10.
- M.Sedat (Ressam): ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.8.
- Murad (Muallim): ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.10.
- Nureddin Şefkatî: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.12.
- [ÖZANSOY] Halid Fahri: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.7,8.
- [ÖZGÜREL] Ragıp Rıfki: ✱ [Tiyatro Hakkındaki İhtisâsâtınız] T.T.M nr.1.s.6.

[SEKİZİNCİ] İbnürrefik Ahmet Nuri: "Tiyatro" nr.2.s.66-68.

[SILAN] Necmeddin Sâhir: (Tiyatro Hakkındaki İhtisâsatınız)
T.T.M.nr.1.s.12.

[YALÇIN] Hüseyin Suad: (Tiyatro Hakkındaki İhtisâsatınız)
T.T.M.nr.1.s.7.

(İmzâsız): "Bir Mülâkat" nr.11.s.d.a.k.A.

f-) Sinema İle İlgili Yazılar:

ARCAN İsmail Galib: "Mürebbiye Filmi" nr.17.s.1,2.

[BARA] Kemal Emin: "Bizde Sinemacılık" nr.15.s.1,2.

[MAY] Ertuğrul Muhsin: "Bir İzâh" nr.13.s.6-8.

Temâşâ: "Berlin Sinema Âleminde Gittikçe Parlayan Bir Türk Simâsı: Ertuğrul Muhsin"
nr.21.s.1.

(İmzâsız): "Mürebbiye Filmi" nr.17.s.1,2.

-----"Memlekette Sinema Hayatı" nr.6.s.7.

-----"Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Riyâset-i
Muhteremâsine" nr.9.s.11.

-----"Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Merkez-i
Umumisi" nr.10.s.d.ö.k.B, d.a.k.B.

-----"Damad-Hazret-i Şehriyâr-i Selâhaddin
Beyefendi'ye" nr.12.s.9.

g-)Piyes Tefrikaları:

- [ADIVAR] Halide Edib: "Venedik Tâciri" nr.8. s.7-9,
nr.9.s.8-10, nr.10. s.6-8, nr.
11. s.5-8.
- Ali Galib: "Bey Evde Hanım Köyde" nr.15.
s.15,16.
- "Tali'" nr.16.s.11,12.
- [ALUS] Sermed Muhtar: "Helâl Mal" nr.10. s.12-16. nr.11
s.9-16.
- [ARCAN] İsmail Galib: "Vazife" nr.18. s.24-27. nr.19.
s.19.
- [BARA] Kemal Emin: "Saadet Perdesi" nr.12.s.11-16.
nr.16.s.15,16, nr.17.s.9-11-16.
- Hasan Bahri: "Napolyon ve Tal'ak" T.T.M.nr.2.
s.69-71.
- Hüseyin Kâzım: "Muammâ-yı Kalb" nr.2.s.7,8. nr.5.
s.8.
- [GÜNTEKİN] Reşat Nuri: "Don Juan" nr.7. s.4-6.
- "Hakiki Kahramanlık" nr.8. s.13-17.
- İnâyet: "Kat'î Râbıta" nr.19. s.20.21.
- [MAY] Muhsin Ertuğrul: "Fener Bekçileri" nr.9.s.11.
- "Yasin Efendi" nr.7.s.10-12.

Mehmet Nâfi : "Kamer Sultan" T.T.M.nr.1.s.13-45.

Mehmet Rauf: "Sansar" nr.17.s.56.

Mehmet Süleyman(Avanzâde): "Karmen" nr.1.s.d.ö.k.B,C, nr.2.s.
d.ö.k.A. nr.3. s.d.ö.k.A. nr.5.s.d.
ö.k.A.

[ORTAÇ] Yusuf Ziyâ: "Binnaz" nr.8.s.9-11.

-----"Tatlı Ölüm" nr.15. s.7,8.

-----"Tavla" nr.18.s.15,16.

-----"Fal" nr.18.s.18.

[OZANSOY] Halid Fahri: "İlk Şâir" nr.19.s.9-11.

[ÖZÖN] Mustafa Nihad: "Zifâf Gecesi" nr.15.s.8-10.

Sadun Galib: "Aş1" nr.21.s.12-16.

[SEKİZİNCİ] İbnürrefik Ahmet Nuri: "Eski Âdetler" nr.23-24.
s.19-25.

[TARLAN] Ali Nihad: "Mary Stuardet" nr.18.s.22-24.

(İmzâsız): "Hilâl ve Sâlib-Facia-" T.T.M.nr.2.
s.53-61.

-----"Baş Muharrir" nr.18.s.28-30.

-----"Sansar'dan Canlı Bir Sahne" nr.23-24.
s.14.

g-) Tenkid ve İnceleme Yazıları:

- Ahmet Bedî: "Fürûzân" nr.9.s.3,4.
- Ahmet Suphi(Salinvicdânîsâde): "Tenkidi Tenkid" nr.3.s.6.
- [BARA] Kemal Emin: "Millî Tiyatromuz, Millî Tiyatroların Tarz-ı Teşekkülü ve İdâresi" nr.7.s.1,2.
- "Millî Tiyatromuz ve Repertuar" nr.8. s.3,4.
- "Mihri Müşfik Hanımefendi'nin Resim Sergisi" nr.11.s.1,2.
- "Reşat Rıdvan Bey'e Açık Mektup" nr. 12.s.7-9,
- "Sulh ve Tiyatro" nr.10.s.2-4.
- "Dârülbeyâi'nin Yeni Piyesleri" nr. 16.s.1,2.
- "Macun Hokkası" nr.18.s.6-8.
- "Sahne Musikisi" nr.19.s.3,4.
- "Hançer Dolayısıyla" nr.23-24. s. 6-12.
- "Cevâb-ül Cevâb" nr.25.s.9.
- [ÇAMLİBEL] Faruk Nafiz: "Türk Sahnesinde Mevzûn Piyesler" nr.20. s.14,15.

- [GÜNTEKİN] Reşat Nuri: "Birkaç Mülâhaza" nr.5. s.5,6.
- Hüseyin Kâzım: "Kirlî Çamaşırlar" nr.3. s.1,2.
- İnâyet: "Üç piyes" nr.21. s.9,10.
- K(2)R: "Temâşâ Musâhabesi" nr.18.s.2.
- [KEÇECİ] Salih Fuad: "Othello" nr.6.s.4,5.
- "Shâkespeare" Hakkında" nr.8.s.1-3.
- [MAY] Muhsin Ertuğrul: "Hortlaklar Münâsebetiyle" nr.3. 1,2.
- "Tolstoy" nr.22.s.4-7.
- [ORTAÇ] Yusuf Ziyâ: "Temâşâ Edebiyatta" nr.12.s.4,5.
- "Manzum Bir Eser Daha" nr.19.s.12,13.
- "Yakup Kadri Bey Yazarsa" nr.20.s.17.
- "Ceza Kanunu" nr.25.s.7.
- "Bir Cevâb" nr.25.s.8.
- [OZANSOY] Halid Fahri: "Hançer" nr.23-24. s.3-6.
- [ÖZÖN] Mustafa Nihad: "Henrik İbsen" nr.14.s.4-12.
- "Fransız Tiyatrosu'nun Menşe'leri"
nr.17.s.4,5.
- "Trajedi" nr.18.s.17,18.
- "La Dames Aux Camelias" nr.2.s.4.

- Temâşâ: "Musâhabe" nr.23,24.s.2,3.
- Vecâhet Behiç: "Üvey Kardeşler" nr.21.s.6.
- (İmzâsız): "Temâşâ Şuûnu" (Sosyalist Jıllır) nr.2.
s.6.
- "Hortlaklar" nr.1.s.7.
- "Vecâhet Behiç Hanımefendi'ye" nr.21.
s.5.

h-)Tiyatronun Meseleleri ve Sahne Hayatı ile İlgili Yazılar:

- Ahmet Hazım: "Mahakk Bir Teklif" nr.3.s.4,5.
- Ali Kemâl: "Tiyatroya Muhtacız" nr.16.s.3,4.
- [ARCAN] İsmâil Galib: "Temâşâkâr-ı Gayûr Ertuğrul Muhsin Bey'e
Açık Mektup" nr.10. s.9-12.
- "Yüz Yapmak" nr.15.s.13,14.
- "İfâde-i Vechiye" nr.16.s.4-6.
- B. "Ertuğrul Muhsin. Bey İçin" nr.4.s.3,4.
- B.Ş. "Evrâk-ı Vâride" nr.7.s.9.
- [BARA] Kemâl Emin: "Dârülbedâyi'nin Sebeb-i Teessüsü ve Hâl-i
Hâzırı" nr.6.s.3,4.
- [BENGÜ] Vedat Örfi: "Tiyatrolarımız" nr.25.s.14,15.
- Daloğlu Fuad: "Tiyatro Bedbinliği" nr.25.s.16.17.

- [GÜNTEKİN] Reşat Nuri: "Tiyatro Eserlerini Anlamak İçin" nr.20.s.3-5.
- Hüseyin Kâzım: "Var Mı Yok Mı ?" nr.1.s.1,2. nr.2. s.1,2.
- "Nasıl Oynarlar" nr.4. s.1,2.
- "Adapte" nr.5.s.2.
- İlyas Mâcî: "Bir Damla Figan" F.T.M.nr.1.s.4,5.
- K(ن) Babuh (بابوح): "Temâşâyâ İntisâp İçin" nr.2.s.4,5.
- [KEÇECİ] Salih Fuad: "Moliere'nin Edebiyat-ı Cihan Üzeri- ne Olan Te'sir ve Nüfûzu" nr.9.s.1,2.
- M.Ârif: "Almanya'da Temâşâ Hayatı" nr.1.s.5.
- [MAY] Muhsin Ertuğrul: "Sanat-ı Temâşâyâ İntisâp Etmek İste- yen Salih Zeki Bey'e Açık Mektup" nr. 6.s.d.a.k.A.
- "Mektup -Süleyman Sırrı Bey'e-" nr.6. s.2,3.
- "Bizde Tiyatroculuk" nr.8.s.4-7.
- " " Ertuğrul Bey'e" nr.8.s.d.ö.k.B.
- "Garp'ta Tiyatroculuk, Biz'de Tiyatro- culuk" nr.9.s.5,6.
- "Biz'de Tiyatroculuk" nr.10. s.4-6.
- "Cevâbı (Mektup) nr.11.s.5.
- "Mösyö Seke'nin Keçisi" nr.11.s.2-4.
- "[Mektup] İsmail Galib ARCAN'a nr.10 s.10,11.

-----"Bir Hadise" nr.12.s.6,7.

-----"Hemen Vazife Başına" nr.13.s.11-14.

-----"Azerbaycanlıların İstanbul'u Ziyâretleri Münâsebetiyle" nr.14.s.1,2.

Mehmet Sermed: "Bir Mektup" (Ertuğrul Muhsin Bey'e)
nr.11.s.4,5.

Mir Seyfaddin Kirmânşâhî: "Millet Tiyatrosu'nda Bir Hadise"
nr.15.s.12.

N. K(Ş): "Mısır Üserâ Karargâhlarında Osmanlı
Sahneleri" nr.22.s.13-15.

Nâil Kemâl: "Dârülbedâyi'miz Hakkında" nr.23,24.
s.17,18.

-----"Millî Tiyatroya İhtiyacımız" nr.25.
s.17.18.

[OZANSOY] Halid Fahri: "Temâşâmızın İstikbâli" nr.18.s.8-10.

-----"Tiyatro'da Kadın" nr.20.s.15.

-----"Dârülbedâyi'nin Tekâmülüne Doğru"
nr.25.s.5,6.

Ömer Nuri: "Temâşâ Zevk ve Matbuat" nr.4.s.2,3.

(İmzâsız): "Büyük Sanatkârlar ve Ahlâk ve Tabiatları"
nr.2.s.5,6.

-----"Karagöz" nr.2.s.2,3.

-----"Tiyatro Nizâmhâmesi" nr.5.s.3,4.

-----"Aktör İntihâbı" nr.5.s.3,4.

-----"Büyükada Vak'ası" nr.5.s.5.

-----"Temâşâ Tedkikleri" nr.8.s.7.

-----"Aktör Sanatkâr mıdır?" nr.15.s.2-4.

-----"Tiyatro Politikası" nr.15.s.d.a.k.A.

-----"Şişli'de .....Hanım'a" nr.19.s.18.

-----"Temâşâ'da Gençlik ve Türk Memeşilele-
ri) nr.25.s.2,3,

1-)Vefat Haberleri ve Taziyet Yazıları:

[BARA] Kemâl Emin: "El-Ba's ü Ba'd el-Mevt" nr.9.s.7,8.

[MAY] Muhsin Ertuğrul: "Ziyâ Bey'in Ufûlü" nr.9.s.8.

-----"Nankör Meslek" nr.22.s.7.

Temâşâ Mecmuası: "Şâir Tahsin Nahid'in Ölümü" nr.17.s.4.

(İnzâsız): "Jul Lehmen" nr.6.s.6.

-----"Mınakyan Efendi'nin Ufûlü" nr.20.s.
2,3.

-----"Hüseyn Kâzım Öldü!" nr.6.s.1

B.İlân, Reklâm ve Haberler:

1-Mecmua, Gazete ve Kitap İlânları:

Sahib-i İmtiyaz(Seyyid Tâhir):"Gazetemizin koleksiyonları"(Yeni abone olacaklara gazetenin geçmiş sayılarından armağan edileceği...) nr.12.s.d.a.k.B.

Temâşâ: "Hissî Mektuplar"(Hekimbaşızâde Azmi Muhiddin Bey tarafından tercüme edilen eserin ilânı) nr.23,24,s.d.a.k.A.

-----"Bir Sanat Mecmuası" (Yakında sanat muhibbi gençler tarafından sanayi-i nefisenin bütün şûâbatından bahis bir risâle-i mevkute neşredileceği..) nr. 21.s.4.

-----"Kırım Mecmuası" Musavver, ilmî,iktisâdî, edebî ve içtimâî mecmua...nr.2. s.d.a.k.A.

-----"İzdivaç Gazetesi" Onbeş günde bir defa intişâr eylemek üzere, İzdivaç namıyla bir gazete intişâra başlayacaktır... nr.2.s.d.a.k.A.

- "İtimad Kitaphanesi tarafından neşrolunan yeni sıhhî ve istifâdeli kitaplardan bazıları...nr.2.s.d.a.k.A.
- "Centilmen", Almanya Sefâreti İstihbarat Baştercümanı Hasan Bahri Bey tarafından bu nâm ile âdâb-ı muâşerete dâir yeni bir eser tab' ve matbuata hediye eylemiştir." nr.3.s.d.a.k.A.
- "Napolyon Bonaparte : Napolyon'un hayâtı hususiye ve siyâsiyesini öğrenmek arzu edenler resimlerle müzeyyen ve nefis bir surette yeni tab'edilen.." nr.3.s.d.a.k.A.
- "İtimâd Kitaphanesi tarafından neşrolunan yeni sıhhî ve istifâdeli kitaplardan bazıları..." nr.3.s.d.a.k.B.
- "Sanayi Mecmuası, her ayın onbeşinde ve otuzunda çıkar..." nr.4.s.d.a.k.C.
- "Temâşâ Mecmuası Külliyyatı" nr.7,8. s.d.ö.k.B.
- "Genç Kadın, bu ünvanla gelecek perşembe gününden itibâren yeni bir refikimiz çıkmaya başlıyor..." nr.10. s.d.a.k.B.
- "Temâşâ Koleksiyonu" (Mecmuanın ilk 21 sayısının İtimâd Kitaphanesinde satıldığına dâir.) nr.22.s.d.a.k.A. nr. 23,24.s.d.a.k.A.

-----"Hakiki Edebiyat Meftunlarına, Şûle Neşriyâtevi'nin kitapları, "Sepette Bulunmuş", "Kâbus", "Fürûzân", "Pervâneler Gibi", "Kadın İsterse", "Yağmurdan Doluya", "Ezhâr", "Muhteşem Albüm" nr.23,24. s.25.

2.Müsabaka İlânları:

(İmzâsız):

"Müsabakamız" (Mecmuanın okuyucuları arasında açtığı hediyeli anket, cevaplanması istenilen sorular şunlardır:
 1-Elli seneden beri bizde tiyatroya en hayırlı hizmeti ifâ eden adam kimdir?
 2-Osmanlı temâşâ hayâtında mümesil ve mümesilelerden birinciliği kime verirsiniz?
 3-Dârülbedâyi Osmanlı eserleri içinde herhangi nev'iden olursa olsun en çok beğendiğiniz eser hangisidir?" nr.19. s.21.

-----"Müsabakamız"(Daha önce açılan yarışmayı kazananlar ve yeni ankete dâir.) nr.20.s.19,20.

-----"Yeni Müsabakamız: Bir Monoloğ Yazınız" nr.20.s.20.

-----"Müsabakamız" (Monoloğ yarışmasının sonuçları. Birinciliği Kemal Emin [BARA], ikinciliği "Memduh Bey" kazanmıştır.) nr. 21.s.16.

-----"Yeni Müsâbaka" (Onbeş sayfa tutacak
bir perdelik komedi yazma yarışması.)
nr.21.s.16.

3.Tiyatro ile İlgili İlân ve Haberler:

(İmzâsız):

"Beyoğlu'na Akın" (Tiyatroseverlerin ra-
mazan mevsiminde Beyoğlu ve Şehzâdebaşı-
na akın etmeleri hk.) nr.1.s.7.

-----+"29 Ağustos" (Dârülbedâyi'nin 29 Ağustos-
ta vereceği temsil dolayısıyla.) nr.6.s.5.

-----+"(Tahsin Nahid'in fransızca'dan nakletti-
Rakibe adlı üç perdelik piyesin Dârülbedâ-
yi'de okunmakta olduğu, genç aktörlerden
Muvahhid Bey'in tedavi gördüğü senatoryum-
dan döndüğü...Temâşâ şûnu st.)nr.6.s.6.

-----+"Temâşâ şûnu" (Şâir Yusuf Ziya [ORTAÇ]
Bey'in "Binnaz" adlı bir piyes yazdığı, İb-
nürrefik Ahmet Nuri Bey'in "Dört Çihar" ad-
lı komedisinin Tepebaşı Kışık Tiyatro'da
oynanacağı, Beyoğlu'nda ücret karşılığın-
da ders verecek ve sanatkâr yetiştirecek
bir konservatuar açılacağı, "Kenan Çoban-
ları" adlı piyesin Robert Koleji salonunda
provalarına başlanacağı, Dârülbedâyi'nin
29 Ağustos'ta vermeyi plânladığı oyunun
iptali, Türk Ocağı'nın halkın musiki ve
tiyatro zevkine hitabedecek zengin bir
program tertip ettiği ve Borazan Tefvik'in
Büyükkada'da vereceği temsil hk.) nr.7.s.6.

-----"('Kenan Çobanları' operasının Robert Kolej'in salonunda prova edildiği Türk Ocağı'nın senelik müsâmerelerine başladığı ve mecmuanın yazarlarına verdiği çay partisi hk.) nr.8.s.13.

-----"Temâşâ Şuûnu" (Dârülbedâyi aktörlerinden Galib Bey'in Henri Bernstein'ın (Rafael) "Kasırğa" adlı piyesinin Selâhaddin Kasım Bey ile tercümeyle başladığı, Halide Edib'in "Kenan Çobanları" adlı operasının gelirinin Bahriye Amele Tasarruf Sandığı'na tahsis edildiği, İspanyol Sefareti'nin himâyesinde teşrin-i evvel (1334) ayı içinde Beyoğlu'nda oynanacağı, Beyoğlu'nda açılan 'Musiki Akademisi'nin musiki eğitimine başladığı, mecmuanın daha önce (7.sayı) verileceği ilân edilen temâşâ derslerinin yeterli iştirâkçinin olmaması yüzünden iptal edildiği hk.) nr.9.s.11.

-----+"Temâşâ Şuûnu" (Halide Edib'in "Kenan Çobanları" Opereti'nin hazırlanması, 'Beyoğlu Musiki Akademisi' adıyla daha önceden açılacağı ilân edilen mektebin Beyoğlu Sakızağacı 19 numarada tedrisâta başladığı, Dârülbedâyi tiyatro kumpanyasını bir mektebe dönüştürmek maksadıyla muallimler bulunarak tedrisâta başlandığı ve Temâşâ Tarihi hocalığına "Salih Fuad", Edebiyat-ı Temâşâ muallimliğine "Reşat Nuri", makyaj fenni hocalığına "Kemâl Emin" Beylerin getirildiği, "Eliza Binemeciyan Hanım"ın Tahsin Nahid'in "Rakibe" adlı oyununda istediği rol verilmediği için Dârülbedâyi'yi terkettiğine dâir.) nr.10. s.d.ö.k.B.

-----+"Beyoğlu Musiki Akademisi" (Beyoğlu Musiki Akademisi'nin yakında "Toska" operasını icrâ edeceğine dâir. Temâşâ Haberleri st.)nr.11.s.8.

-----"Temâşâ Haberleri" (Bir Fransız Komedi Kumpanyasının yakında Tepebaşı Kışlık Tiyatro'da temsillerine başlayacağına dâir.) nr.11.s. 8.

-----+"Temâşâ Şuûnu" (Dârülbedâyi'nin Halid Fahri [OZANSOY] 'yu Türkçe hocası olarak atadığına, Beyoğlu Tepebaşı Kışlık Tiyatroda temsillerine devam eden Fransız Komedi Tiyatrosu'nun yakında Alzac adlı oyunu temsil edeceği, Muhtarpaşazâde Sermed Muhtar Beyefendi'nin Zincirleme adlı piyesini bitirdiğine dâir. Rus yazar Leopold Kampf'ın Büyük Gece adlı oyununun Fransız Dram Kumpanyası tarafından oynanmasının hükümetçe yasaklanması hk.) Burhaneddin [TEPSİ] Bey'in kayınbirâderinin ölümü, Kınar Hanım'ın Dârülbedâyi'den ayrılması, Emin Beliğ Bey'in Dârülbedâyi'ye sanatkâr olarak kabul edilmesi, Beyoğlu Musiki Akademisi'nin ilk konserini Pera Palas'ta verdiği, genç Türk hanımlarından beş on tanesinin Dârülbedâyi'ye aktrist olarak kabul edildiklerine dâir.)nr.12.s.10.

-----+"Temâşâ Şuûnu" (Burhaneddin [TEPSİ] Bey'in yakında bir kumpanya teşkil ederek Konya ve Ankara'da temsiller vereceği, Dârülbedâyi Heyet-i İdâresi Reisi İsmail Cenânî Bey'in uzun müddetten beri yatalak olduğu, Kemâl Emin Bey'in 'Sanatkâr Yurdu' adlı bir klüp kurma hazırlığında olduğu, Ertuğrul Muhsin Bey'in Arif Hikmet ile 'Can Yoldaşı' adlı bir facia yazdığı, Temâşâ Mecmuası müdürü Salih Fuad Bey'in uzun müddetten beri verdiği Temâşâ Tarihi derslerinin notlarını yakında mecmuada Temâşâ Tarihi adıyla neşredeceği hk.

Tanın Başmuharriri Çorum eski mebusu Muhiddin Bey'in Dârülbedâyi'de verdiği inşâd derslerini tatil ettiği, Dârülbedâyi'yi iştirâk eden Türk kadınlarının sayısının seşi bulduğu Kınar Hanım'ın -daha önce yazıldığı gibi- Dârülbedâyi'yi terketmediğine dâir.) nr.13.s.14.

-----"Temâşâ Şuûnu" (Borazan Tefvik Bey'in Tepebaşı Kışlık Tiyatro'da gündüz hanımlara gece beyle-re temsillere başladığı, Dârülbedâyi'de Tahsin Nahid Bey'in adapte ettiği "Rakibe" ile Hüseyin Suad Bey'in te'lifi "Yamalar", adlı piyeslerin provalarına başlandığı, Reşat Nuri Bey'in yakında Dârülbedâyi'de yeni piyesinin okunacağı, Hüseyin Rahmi Bey'in Mürebbiye adlı romanının Müdafaa-i Millîye Cemiyeti tarafından filme alınacağı, Ertuğrul Muhsin'in Arif Hikmet ile beraber te'lif ettiği "Can Yoldaşı" adlı piyesin Dârülbedâyi'de okunması, Kınar ve Adriyen Hanım'ın yakında Ermenistan'a giderek sanat hayatlarını orada sürdüreceklerine dâir) nr.14.s.14.

-----"Temâşâ Şuûnu" (Madam Adriyen'in Dârülbedâyi'den ayrılması, Doktor Emin Belig Bey ile Yahya Kemâl Bey'in dârülbedâyi'den istifa etmeleri ve Dârülbedâyi'ye giren Türk kadın talebeleri, Kemâl Emin Bey'in kurduğu kumpanya "Mürebbiye" filminin bitiriliği, Yusuf Ziyâ Bey'in "Binnaz" adlı oyununun filme alındığı, hk. Dârülbedâyi Haberleri st.) nr.15.s.10-12.

-----"Temâşâ Şuûnu" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu oyuncularından Muhsin Caferof, Paşa Mehmedof'un kumpanyadan ihracı, Divân-ı Harb-i Örfi tarafından gözaltına alınan Burhaneddin Bey'in serbest bırakılması, Tanburî Cemil Bey'in bestelediği Saz Semâisi külliyyâtının Vezneciler Dâr-üt-talim'de satıldığına dâir.) nr.15.s.16.

- "Azerbaycan Türk Dram -Operet Kumpanyası'nın Temâsa mecmuasının şerefine vereceği temsilin ilânı, Şehper Hanım'ın Dârülbedâyi'ye kabul edildiği hk.) nr.16.s.14.
- "Gazetemizin Müsâmeresi" (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu Kumpanyasının Temâşâ mecmuası için oynadığı 'Peri-Cadı' temsili, Mecmuanın, kumpan-sanatkârlarından Mir Seyfeddin Kirmânsâhî, Tarlan Hanım ve Azerbaycan Kumpanyasına teşekkürü, Azerbaycan Türk Dram Kumpanyası'nın ramazan ayı boyunca vereceği temsillerin programı.) nr.17.s.13.
- "Bir Numûne-i Kadirşinâs" (Dârülbedâyi'nin kışlık hâsılâtının emekli Sanatkârlardan Minakyan Efendi, Ahmet Fehim Bey, Madam Mari, Madam Hekimyan ve Hulusi Beylere dağıtılacağı. Şadi, Nureddin ve Muvahhid Beylerin Dârülbedâyi Heyet-i Temsiliyesinde kıdemliler sınıfına dahil edildikleri, ramazan ayında oynanacak oyunların listesi, Muvahhid Bey'in fransızca'dan adapte ettiği Les Petites (Yavrular) piyesinin Dârülbedâyi'ye kabul edildiğine dâir.) nr.17.s.6.
- "Dârülaceze İçin" (Dârülaceze'ye tahsis edilen biletlerin bedeli olan paraların makbuzunun görevli memur tarafından verilmediği, Dârülbedâyi sanatçârlarından Muvahhid Bey'in birâderi Bedîî Bey'in te'lif ettiği "Altan" ünvanlı bir piyesi yakında Dârülbedâyi'ye takdim edeceği, Sara Matild Hanım'ın iki yıl aradan sonra tekrar temsillere çıktığı, Reşat Nuri'nin 'Hançer' adlı üç perdelik piyesinin Dârülbedâyi tarafından kabul edildiği, Dârülbedâyi'nin İzmir'de vereceği temsiller, Salih Fuad Bey'in Garp edebiyatına dâir makaleleri ile Galib Bey'in memleketteki bütün mümtaz edebiyatçıları ziyâret etmek suretiyle yapacağı ankat.)nr.18.s.10.

-----"Bir Rezâlet İçin" (Şark Tiyatrosu adı altında İranlı bir tiyatro topluluğunun sabık İran şahı Muhammed Ali Şah Hazretleri aleyhine sahneye koydukları oyunun hükümetçe yasaklanması, gelecek sayıda (20) Berlin'de bulunan Ertuğrul Muhsin'in oradaki sahne hayatına âit malumat verileceği, Mecmuanın muharrirlerinden Dârülbedâyi hocası Salih Fuad Bey'in Temâşâ Tarihi ders notlarının mecmuada yayımlanacağına dâir.)

-----"Büyük Tiyatro Heyeti" (Akif Bey, Halid Fahri, Faruk Nafiz, Doktor Emin Savfet Bey, Ziyâ Bey ve Doktor Neşet Bey tarafından kurulan Büyük Tiyatro'nun teşekkülünün verdiği heyecân, geçen sayıda (18) Reşat Nuri Bey'in "Hançer" adlı piyesinin sehven sahne diye yazılışı, Temâşâ İstihbâratı st.

Dârülbedâyi meclis-i idaresinin bütün mümesil ve mümesilelerinin maaşlarının bir kat arttırıldığı hk.) nr.19.s.19.20.

-----"Dârülbedâyi'nin bu yıl oynanacak oyunların seçimi için müracaat eden yazarlar ve eserleri:

"Ramazan Mevsimi İçin" (Şehzâdebaşı'ndaki Ferah Tiyatrosu'nun müsait şartlarla Dârülbedâyiye kiralanması, Ömer Seyfeddin'in "İhtiyar Olmam da..." adlı tek perdelik piyesinin özeti.) nr.20.s.1-20.

-----"Atıl Bir Heyet" (Büyük Tiyatro adlı tiyatro topluluğunun iki aylık bir süreden sonra Kemâl Emin Bey'in "Muamma" adlı piyesini yakında oynayacakları, Ermeni sanatkâr Vahram Papasyan'ın beş yıl aradan sonra İstanbul'a dönerek Ermenice repertuar kurmaya ve temsil vermeye başlayacağı, Dârülbedâyi'nin önümüzdeki ramazan mevsiminde sahneye koyacağı oyunlar hk. Temâşâ İstihbâratı st.) nr.21.s.8.

-----"Şişli'de Orhan Bey'e" (Monoloğ yarışmasında dereceye giremeyen bir okuyucunun yazdığı mektuba mecmuanın notu, Hüseyin Suad'ın Çantada Keklik, İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in On Temmuz adlı birer piyes te'lif ettikleri , Said Hikmet Bey'in "Hıçkırıklar"adlı bir piyesini Dârübedâyi'ye verdiği, Heyet-i temsiliyeden Roza Hanım'ın rahatsızlığı, Malûl Gaziler Muavenet Sinema Heyeti Sinema Fabrikası'nın faaliyetlerini arttırdığı, Büyük Tiyatro'nun bir türlü temsillere başlayamadığı, Burhaneddin Bey'in bu ramazan boyunca Tepebaşı Kışlak Tiyatroya kiralandığı, Dârübedâyi'nin bulunduğu Beyoğlu'ndaki binanın mal sahiplerinin baskısı sonucu boşaltılarak Ferah Tiyatrosu'na nakledilmesi, Fransa'da açılan tiyatro müsâbakaları ve yeni yazılan eserler, Fransız opera sanatçısı Albert Denleau 'nun ölümü, Broksil'deki Hipodrum Tiyatrosu'nun tamamen yanması, Fransa'da konserler verecek olan New York Orkestrası, opera makinistlerinin grev teşebbüsü, Büyük Tiyatro sanatkârları tarafından Kemâl Emin Bey'in "Muamma", Memduh Süleyman Bey'in "Canım Doktor," adlı komedisi mayısın onbeşinci cuma günü Kadıköy'de temsil edileceğini dâir.

Daha önce açılan Bir Perdelik Komedi müsabakası iştirâkçilerin az sayıda olması nedeniyle iptal edilmesi, Fransa'da Maurice Donne'nin "Le Chase a Lumes"adlı piyesinin yüzüncü defa oynanışı sebebiyle verilen ziyâfate dâir) nr. 22.s.8-10.

-----"Lidya Liposkofeska" (Rus sanatkâr Lidya Liposkofeska'nın İstanbul'a gelişi) nr.23,24,ş.d.a. k. B.

-----"Temâsâ İstihbâratı -Dârülbedâyi Haberleri--"

Dârülbedâyi'de kabul edilen yeni piyesler, Merhum Muhiddin Bey'in Ölümü ile boşalan Dârülbedâyi İdâre Heyeti âzalığine Reşatî Nuri Bey'in getirilmesi Dârülbedâyi idâre kuruluna ilk defa iki erkek iki kadın sanatçıyı dahil ettiği, Hizmet-i Umumiye Müessesâtı'nın Yeni Sahne adlı bir tiyatro topluluğu kurduğu , Dârülbedâyi'de bu ramazan oynanacak piyeslerin listesi ve Eliza Hanım'ın Paris'e yapacağı seyahat, Onnik Binemeciyan'ın Paris'e gitmesi nedeniyle mecmuanın vereceği veda temsilleri, Faruk Nafiz Bey'in Salih Fuad ile birlikte fransızcadan tercüme ettikleri manzum piyes, Hüseyin Suad Bey'in "Balılı Baba" adlı piyesinin Dârülbedâyi'de kabul edildiği, Dârülbedâyi Temsil Heyeti'nden Faik Bey'in görevinden istifa ettiği, Fransa'da "Binbir Gece" adlı piyesin bir milyon franklık hasılat getirdiği, Shakespeare'nin Juliet ve Redved adlı piyesinin Fransız şâir Andre River tarafından manzum olarak tercüme edilmesi, Meşhur Fransız muharriri Robert De Filler'in Akademi'ye kabul edilmesi , Sarah Bernhardt'ın konferanslar vermek üzere Amerika'ya gideceği, Romanya Kraliçesi'nin yazmış olduğu bir piyesin temsil edilişi ve Emile Fayer'in "Fırtına Altındaki Yuva" adlı piyesinin Odeon Tiyatrosu'nda oynanmasına dâir.) nr.25.s.10-12.

4-)Ticârî İlân ve Reklâmlar:

Acele Kiralık Köşk: nr.22.s.d.a.k.A.

A.Piris ve Şürekâsı: "Her türlü hazır melbusat" nr.25.s.20.

Avnizâde Şerif: "İstanbul'un yegâne ayakkabı ticârethânesi" nr.19.s.22.

- Beşiktaş Fakir Çocuklar Cemiyeti'nin An'anevi 24 Ağustos Eğ-
lence programı: "nr.6.s.6.
- Çemberlitaş Hamamı: "nr.25.s.19.
- Dava vekili Hasan Rıfat: "nr.25.s.20.
- Dr.Aram Feslegönyan: "Emrâz, cildiye ve efrâziye Müte-
hassısı" nr.25.s.19.
- Dr. Enfiyeciyen : "Emrâz, cildiye ve dahiliye mütehas-
sısı" nr.19.s.24. nr.19.s.22.
- Dr.Rıfat Celâleddin: "nr.19.s.22, nr.19.s.24.
- Dünya müjen: "Çiçekli ve fosforlu kola şarabı"
nr.25.s.20.
- Emvâl-i Menkule: "Her türlü kıymetli eşya karşılığı
fâizle para verilir, İkrâzât sandı-
ğı." nr.19.s.22.
- Fiat Otomobil Şirket-i Umûmiyesi: "Şarkın en büyük garajı ve ta-
mir atelyesi" nr.19.s.23.
- Hacı Hüseyin ve Mahdumları: "İpekli yünlü ve sâir manifatura"
nr.25.s.19,20.
- Hilâl Kitaphânesi(Bursa'da Hükümet caddesinde): "Her nev'i âsâr
bulunur" nr.19.s.24.
- Hüsnüpaşazâde Birâderler: "Çuha komisyonculuğu" nr.19.s.22.
- İstikâmet Eczânesi: "Divanyolu, Çemberlitaş" nr.19.s.23.

- İtimât İşevi:** "İğneden ipliğe kadar lüzûmat ithâl edilir." nr.19.s.24.
- İtimât Kitaphânesi:** "T.T.M. nr.2.s.d.ö.k.B.
- Konstantinopol Ekspresi:** "Bahriye Acentası" nr.25.s.20.
- Klağuz İdârehânesi:** "Eski Nafia Nazırı Rıza Paşa Hazretleri'nin idâre ve nezâreti altında" nr. 19.s.23.
- Maarif Kütüphanesi:** "İzmir Hükûmet caddesinde, Dersââdet'te her türlü âsâr satılır" nr.19.s.24.
- Malûl Gazilere Muavenet Pazarı:** "Kadın, çocuk ayakkabı mağazası" nr.19.s.22,24. nr.20. s.20. nr.22. s.d.a.k.A. nr.23,24.s.d.a.k.A.
- Suhûlet Terzihânesi:** nr.25.s.20.
- Şark Mühendisleri Şirketi:** "Her türlü vapur tamirâtı ve fabrika imâlatı" nr.25.s.19.
- Şinas Sigara Kâğıdı:** nr.19.s.23.
- Temâşâ Koleksiyonu:** (Mecmuanın ilk 18 sayısının 125 kuruşa yazihânesinde satıldığına dâir) nr.19.s.21.
- Temâşâ Nüşhâları:** (Mecmuanın iki takımının 250 kuruşa satıldığı hk.) nr.25.s.18.
- Terziler Pazarı:** "Şon model etek ve ceket" nr.23.s.19.
- Tring Galata:** (Mağazanın mevsim sonu tenzilâtı münâsebetiyle) nr.19.s.24.
- Umurca Müskerât Fabrikası Mamulâtı:** nr.25.s.18.

- Yıldırım Terzihânesi: "Şehrimizin en büyük islâm müessesesi"
nr.23,24,s.d.a.k.A, nr.25.s.19.
- Yirmi Liraya Kostümler:"Yeni Postahâne karşısında Bâlizâde
Terzihânesi" nr.23,24,s.d.a.k.A.
- Zühre(Fotoğraf Atelyesi):nr.19.s.22. nr.18.s.24. nr.25.s.19.
- Mâlulîn-i Guzât Sinema Filmi Fabrikası: "Her türlü film sipa-
rişi alınır" nr.19.s.23.
- Meşhur Kisarna Madensuyu: nr.25.s.18,
- Moda Fotoğrafhânesi: "Celâleddin Birâderler, Bayezid Vezne-
ciler" nr.25.s.20.
- Moda Sarayı: "Kadınlara ve erkeklere mahsus terzi-
hâne" nr.25.s.20.
- Muzaffer Bey Terzihânesi:"Hanımlara ve erkeklere mahsus terzi-
hâne" nr.25.s.20.
- Osman İsmâil Bey: "En son usûlde el, ayakkap yapımı" nr.25.
s.19.
- Osman Zeki: "Klimaks ölçü âleti" nr.14.s.23. nr.25.
s.19.
- Rus Mühendisleri Nakliyât şirketi:(800 Osmanlı lirasına satılan
Fiat kamyonları.) nr.23,24,s.d.a.k.A.
- Selânik Bonmarşesi: "İpekçi Kardeşler) nr.19.s.22.
- Selânik Lokanta ve Birahânesi:(Sirkeci Tramvay Caddesinde)
nr.25.s.19.

C. Fotoğraf, Resim ve Karikatürler:

1- Tiyatro Adamları İle İlgili Fotoğraflar:

Âdil Bey (Dârülbedâyi'sanatkârlarından): "Dârülbedâyi Temsil-i Heyetinden "Üvey Kardeşler" piyesinde Turgut rolünü muvaffakiyetle oynayan Âdil Bey" altyazılı. nr.21.s.13.

-----"Üvey Kardeşler" piyesinde Turgut rolü münâsebetiyle" nr.23,24.s.15.

Ahmet Fehim Efendi: "Hayât-ı temâşânın pek kadîm bir hadimi olan sanatkâr bilhassa seciye-i teşrih eden müdhikelerde büyük muvaffakiyet... büyük muvaffakiyet kazanmıştır" alt-yazısı ile. nr.3.s.d.a.k.B.

-----"Büyük Tiyatro ve Müdhike ismi...Fehim Efendi" nr.19.s.5.

Âkif Bey (Reşit Paşazâde): "Büyük Tiyatro heyet-i edebîsinden Reşit Paşazâde Âkif Bey." nr.19.s.9.

[BASSERMAN], Albert: "Dâhi-i mümesil "Albert Basserman" (Mecmuanın kapak konusu) nr.9.s.d.ö.k.A.

[ANTOINE], André: "Fransız hayat-ı temâşâsından Mösyö "Andre Antoine" rolüne çalışırken" nr.25. s.15.

- [ARCAN] İsmail Galib: "Dârülbedâyi Osmanî Heyet-i Temsiliyesinden ve muavinîn-i tahririyemizden İ(smail) Galib Bey" nr.16.s.d.ö.k. B.
- "Dârülbedâyi sanatkârlarından Bora nâkili Galib Bey" nr.23,24,s.16.
- [BELLİ] Emin Beliğ: "Büyük Tiyatro sanatkârlarından Emin Beliğ Bey" nr.19.s.14.
- [BUTAK] Behzad Haki: "Dârülbedâyi sanatkârlarından Behzâd Bey" nr.18.s.4.
- [KASTNER], Bruno: "Berlin Koniggratzer Tiyatrosu'nun aktörlerinden..." nr.8.s.d.a.k.B.
- "Bruno Kastner, W(illy) Kayser, E(rtuğrul) Muchissin" nr.8.s.d.a.k.B.
- Calibeu: "Fransız sanatkârlarından Mösyö Calibeu" nr.22.s.13.
- "Mösyö Calibeu"
- Cauid Bey (Dârülbedâyi Heyet-i Temâşâsından): nr.23,24,bs.17.
- [COQUELIN], Code: (Mecmuanın dış arka kapak konusu) nr.12.s.d.a.k.B.
- "Fransız hayât-ı sanat lâyemûtlarından" nr.18.s.12.
- "Fransız sanatkârlarından Coquelin rolüne çalışırken" nr.23,24,s.18.
- [ÇAMLİBEL] Faruk Nafiz: (Şâir Faruk Nafiz'in portresi) nr.19.s.14.

- Daloğlu Fuad Bey: "Yeni Sahne müessislerinden Daloğlu Fuad Bey" nr.25.s.8.
- Dârülbedâyi-i Osmanî Heyet-i Temâşâsından Bir Gurup Piyes Mütalaası Ederlerken: nr.22.s.5.
- Ebra Hanım: "Dârülbedâyi sanatkârlarından Ebra Hanım Bora piyesinde Hidâyet rolünü ifâ eden" alt yazısıyla. nr.18.s.6.
- [ROSTRAND], Edmond: (Fransız yazar Edmond Rostand'dın zevcesiyle birlikte kara kalem portresi, mecmuanın kapak konusu) nr.13.s.d.ö.k.A.
- [WINTERSTEIN], Edward Von: (Othello oyununda "Yago" rolünü oynayan Alman aktörün boy fotoğrafı) nr.6.s.d.a.k.B.
- [BİNEMECİYAN], Eliza: "Hüseyin Suad Bey'in Yamalar piyesinde Emel, Binnaz piyesinde Binnaz rollerini ifâ eden sanatkâr.." nr.16.s.d.ö.k.A.
- Hr. 25.s.9.
- [DALANSON], Emillion: (Fransız tiyatro aktristinin portresi) nr.2.s. d.a.k.B.
- [CALVE], Emma: (Mecmuanın kapak konusu) "Avrupa'nın meşhur aktristlerinden biri olan "Emma Calve" iktidârıyla ve hüsn ü âniyle tenyiz etmiştir..." nr.2.s.d.ö.k.A.
- Eşref Yüzbaşızâde: (Azerbaycan Türk Dram Operet Kumpanyası sanatkârlarından) nr.15.s.d.ö.k.B
- Faik Bey (Dârülbedâyi sanatkârlarından): "Bora piyesinde Zümrütçüyan rûiûnü ifâ eden Faik Bey" nr. 18.s.5.

Fransız Tiyatro Hayatından Bir Yıldız :nr.18.s.30.

[FERAUDY], Maurice de: (Fransız aktörün portresi) nr.22.s.12.

[ROJAN], Gabriel: (Mecmuanın kapak konusu) nr.1.s.d.ö.k. A.

Galipo: "Fransız sanatkârlarından "Galipo" rolüne çalışırken" nr.23,24,s.19.

[CLEMENCEAU], Georges: ("Saadet Perdesi" piyesi münâsebetiyle) nr.12.s.10.

[GÜNTEKİN] Reşat Nuri: "Hançer müellifi Reşat Nuri Bey" nr. 23,24.s.5,

Hamdi Nüzhet Bey: "Yeni Sahne Müdürü Nüzhet Bey" nr.25. s.9.

Hasan Bey Abdullahzâde: (Azerbaycan Türk Dram Kumpanyası sanatkârlarından) nr.14, s.d.a.k.B.

[MÜHLHOFER], Hans: (Alman aktörün fotoğrafı, "Berlin Kralı" piyesi menâsebetiyle) nr.7.s.d.ö.k.A.

[İBSEN], Henrik: (Mecmuanın dış arka Fransızca kapağının konusu) nr.13.s.d.ö.k.B.

Hüseyin Bey Kasımof: (Azerî tar sanatçısının portresi) nr. 16.s.d.a.k.B.

İbrahim Bey İsfahanlı: nr.14.s.d.a.k.A.

İsmail Faik Bey: "Yeni Sahne müessisi İsmail Faik Bey" nr.25.s.8.

İngiliz Hayât-ı Temâşâsından Üç Yıldız: nr.18.s.15.

[BİRTİNİ], Jean: (Fransız Aktrist) nr.1.s.d.a.k.D.

[KEÇECİ] Salih Fuad: (Mecmuanın kapak konusu) nr.23,24.s.1.

Kemâl Bey (Dârülbedâyi sanatkârlarından): nr.23,24.s.17.

[SIVACIYAN], Kınar: "Hissî rollerdeki muvaffakiyetiyle meşhur Kınar Hanım" F.T.M.nr.2.s.7.

[LİPOSKOFESKA] Lidya: "Muganniye-i şehire Lidya Liposkefeska" nr.17.s.d.ö.k.A.

----- (Temâşâ mecmuasına hediye edilen fotoğraf.) nr.25. s.17.

[BORRE], Lya: (Alman Sinema oyuncusu) nr.10.s.d.a.k.B.

Mınakyan (Mardirus) Efendi: "Bugünkü temâşâ hayatımızı te'sis edenlerden Büyük Tiyatro facia kısmı müdürü Mınak Efendi" nr.19.s.5.

----- "Mınakyan Efendi" F.T.M.nr.17.s.1.

[BARLAY], Margrette: "Alman Sinemâ aleminden bir zühre" nr.18.s.6.

----- "Samson" filminden.nr.20.s.13.

[CARMİ], Maria: (Mecmuanın kapak konusu, Alman sinema oyuncusu) nr.10.s.d.ö.k.A.

[BONFEFESKA], Martine: (Mecmuanın kapak konusu Madam Martin'in portresi) nr.11.s.d.ö.k.A.

[MAY] Muhsin Ertuğrul: "Avrupa'da tettebbuatta bulunan sevimli sanatkârimiz Ertuğrul Muhsin Bey" nr.18.s.7.

Mehmet Rauf: "Edib-i muhterem Mehmet Rauf" nr.22. s.1. Mecmuanın kapak konusu.

-----"Yeni Sahne'nin edebî heyet-i müdürü Mehmet Rauf Bey" nr.25.s.8.

Mir Seyfeddin Kirmânşâhî: (Mecmuanın kapak konusu) nr.15.s. d.ö.k.B.

Muhsin Bey Caferof: (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu komiklerinden) nr.15.s.d.ö.k.B.

Mustafa Bey Merdanof: (Azerbaycan Türk Dram Kumpanyası sanatkarlarından) nr.14.17.

[MUVAHHİD], Ahmet Refet: "Dârülbedâyi sanatkarlarından" nr.23, 24.s.13.

[SULLY], Maunet: (Mecmuanın kapak konusu) nr.12.d.ö.k.A.

Nihad Galib Bey: "Temâşâ'yı ciddiyetle takip ve tedkik eden Nihad Galib Bey" nr.19.s.17.

Nureddin Şefkâtî: "Dârülbedâyi sanatkarlarından" nr.23, 24. s.4. nr.18.s.5.

[BINEMECİYAN], Onnik: "20-21 Ağustos Şehzâdebaşı Ferah Tiyatrosu'nda müsâmere verecek olan Onnik Binemeciyan Efendi" nr25.s.13.

[ORTAÇ] Yusuf Ziyâ: "Binnaz piyesi muharriri " nr.16.s. d.ö.k.B.

-----"Büyük Tiyatro Heyet-i Edebiyesinden" nr.19.s.12.

[OZANSOY] Halid Fahri: "Şâir Halid Fahri Bey" nr.19.s.9.

Paşa Bey Mehmedof: (Azerbaycanlıların İstanbul'da verdikleri temsiller münâsebetiyle) nr.14. s.d.a.k, A.

Perihan Hanım: "Çocuk aktristin portresi" nr.19.s.4.

Roza Hanım: "Eliza Binemeciyan ve Roza Hanımlar"
nr.7.s.20.

-----"Dârülbedâyi Osmanî Heyet-i Temsiliyesinden mümtaz bir istidlâl Roza Hanım" Temâşâ'nın ilâvesi. nr.20.

Rojan(Madam): (Fransa Reis-i Cumhuri Müsyö Döstenal ile birlikte) nr.20.s.15.

[MANNİK] Sara: (Dârülbedâyi sanatkârlarından) nr.23,24.s.13.

-----"Dârülbedâyi Osmanî Temsiliyesinden mümtaz bir istidât) nr.21.s. ilâve.

[BERNHARD] Sarah: (Fransız oyuncunun portresi) nr.18.s.12.

[SEKİZİNCİ] İbnürrefik Ahmet Nuri: (Kara kalem portre) nr.22.s.d.ö.k.A.

Simon(Madam): (Fransız tiyatro oyuncularından) nr.25.s.16.

Tarlan Hanım: (Azerbaycan Türk-Dram Tiyatrosu'nun temsili münâsebetiyle) nr.14.s.d.ö.k.B.

Tevfik(Borazan): (Borazan Tevfik'in portresi) nr.25.s.4.

[SABRA] Vedit: (Mecmuanın dış arka kapak fransızca kapak konusu) nr.11.s.d.a.k.B.

[ARSEN] Vera: (Azerbaycan Türk Dram Tiyatrosu aktristlerinden) nr.14.s.d.ö.k.B.

-----"Arşın Mal Alan" operetinden Asya rolünde"
nr.15.s.d.ö.k.B

-----("Mecmuanın fransızca dış arka kapak konusu)
nr.15.s.d.a.k.B.

2-) Tiyatro Temsilleri İle İlgili Fotoğraflar:

Aleksan Efendi'nin Kabrini Ziyâret:"Türk ve Ermeni sanatkar-
larından Bir Gurup" nr.20.s.10.

[ARCAN] İsmail Galib: "Yamalar piyesinde Kerim Bülend rolünde"
nr.23,24.s.10.

-----"Uçurum piyesinde Komiser rolünde" nr.23,
24.s.16.

[BUTAK] Behzad Haki: "Behzad Bey "Kayseri Gülleri" piyesinde Bed-
ros Ağa rolünde" nr.18.s.4.

-----"Dört Çihar piyesinde Rukiye Kadın rolün-
de" nr.22.s.12.

-----"Hançer piyesinde Abraham rolünde" nr.23,24.
s.21.

Daloğlu Fuad Bey: "Mısır Üserâ Karargâhında Cem Sultan piye-
sini te'lif ve kahramanı temsil eden Yeni
Sahne mümesillerinden Daloğlu Fuad Bey
Cem Sultan rolünde" nr.25.s.6.

Dârülbedâyi Heyet-i İdâre ve Edebiyesinden Bazı Zevât-ı Muhte-
reme: - (Mecmuanın kapak konusu) nr.21.s.1.

Dârülbedâyi Sahnesinde Küçük Beyler Provada: nr.22.s.4.

Dârülbedâyi Kulislerinde Bir Celse-i Şetâret: nr.25.s.9.

[BİNEMECİYAN], Eliza: "Elize Binemeciyan Hüseyin Suad'ın "Yamalar" piyesinde Emel rolünde" Temâşâ'nın ilâvesi. nr.19.s.

-----"Kıymetli sanatkârimız "Eliza Binemeciyan "Binnaz" rolünde" Mecmuanın kapak konusu. nr.20. s.d.ö.k.A. nr.20.s.4.

-----("Bora" piyesinde Sabiha rolünde) nr. 23,24,s.8.

[NOWELLİ], Ermette: "Shakespeare'in "Venedik Tâcirî" adlı müdhikesinde Şaylok rolünde" Mecmuanın kapak konusu. nr.8.s.d.ö.k.A.

[FEREADY], Maurice de: (Fransız oyuncu muhtelif rollerde) nr.19.s.6.

-----"Aktör Beristante" nr.20.s.14.

-----"Molyer" oynarken" nr.18.s.9.

Hasan Bey Abdullahzâde: "Peri-Cadı" piyesinde İblis rolünde" nr.16.s.d.ö.k.B.

[MÜHLHOFER], Hans: (Alman aktör "Hamlet" rolünde) nr.7.s. d.a.k.B.

Mınakyan Efendi'nin Cenaze Merasimi: nr.20. s.8.

Mınakyan Efendi'nin Cenaze Merasimi İntibarından: nr.20.s.6.

[MAY] Muhsin Ertuğrul: ("Baykuş" piyesinde) nr.18.s.27.

Mısır Üserâ Karargâhlarındaki Hayât-ı Temâşâ İntibaları: nr.5. s.13. s.14.

[SULLY], Maunet: (Maunet-Sully sahnede) nr.18.s.12.

Nureddin Şefkatî: ("Tiryaki Hasan Paşa" piyesinde) T.T.M.
nr.2.s.49.

[BİNEMECİYAN], Onnik: "Dârülbedâyi sanatkârlarından Onnik
Binemeciyan Efendi "Kendini Bil" pi-
yesinde muvaffakiyetle temsil ettiği
Feridun rolünde" nr.23,24. s.13.

-----"Bora" piyesinde Cevdet Paşa rolünde"
nr.25.s.12.

[WEGENER], Paul: (Mecmuanın kapak konusu, Othello rolün-
de) nr.6.s.d.a.k.A.

Roza Hanım: "Binnaz rolünde" nr.20.s.5.

Tal'ak Merasimi: "Napolyon ve Talâk piyesinin tal'ak
merâsimi sahnesi" nr.2.s.d.a.k.A.

Tiryaki Hasan Paşa Piyesinden Bir Tablo: T.T.M.nr.2.s.56,57-60.

Üvey Kardeşler Sahnede:(Raşık Rıza Bey, Sara Mannik, Onnik Bi-
nemeciyan) nr.21.s.7.

-----("Nureddin Şefkatî, Kınar Hanım, Raşit
Rıza ve Vedia Hanım) nr.21.s.7.

-----("Roza", "Mannik Hanım", "Vedia Hanım", Behzad
Bey ve Onnik Efendi") nr.21.s.7.

[LÖBARIYER], Valentin- [DUTEREVILLON], Helen: ("Güzel Serencâm" oyununun
birinci perdesinde) nr.5.s.d.ö.k.A.

Vedia Hanım: "Üvey Kardeşler" piyesinde Ganım rolünde"
nr.23,24,s.15.

[ARSEN], Vera: "Arşın Mal Alan" operetinde Asya rolünde" nr.15.s.d.ö.k.B.

3. Resimler:

Genç Bir Zümre-i Sanatkârân:"Bu sene Paris darülmüsikisinden ezhân-ı sanata hediye eylediği şebâbet-i münevvere" altyazılı çeşitli sanatkârların portreleri. T.T.M. nr.2.s. d.ö.k.A.

Josephin: (Napolyon ve Tal'ak piyesi münâsebetiyle) T.T.M.nr.2.s.72.

Magdalena(Matmazel): (Alman müzebinde bulunan "Matmazel Magdalena" adlı tablo) T.T.M.nr.2.s.d.ö.k.C.

[BONAPARTE], Napolyon: ("Napolyon ve Tal'ak" piyesi münâsebetiyle) T.T.M.nr.2.s.d.a.k.A.

Garb'ın Müzelerinde Bir Mevki-i Mümtaz Elde Eden Nefis Tablolardan Biri: T.T.M. nr.2.s.65.

4.Karikatürler:

[ARCAN] İsmail Galib: nr.23,24, s.20.

İsmail Cenani Bey: nr.14.s.15.

[COQUELIN], Jean: nr.22.s.13.

[KARAGÖZOĞLU] Şadi Fikret: "Hisse-i Şâiya"da canlı bir Bîcan" nr.23,24.s.9

[BİNEMECİYAN], Onnik:

"Dârülbedâyi gediksiz aristokratlarından Kont Onnik Cenapları" Behsad Bey karikatürlerinden. nr.21.s.15.

Raşit Reis:(Rıza):

"Dârülbedâyi gedikli demokratlarından heyetin rızasıyla başgedikli edilen Raşit Reis " Behsad Bey karikatürlerinden. nr. 21.s.5.

Rakibe'den İkinci Perde: nr.22.s.15.

[SEKİZİNCİ] İbnürrefik Ahmet Nuri: nr.22.s.d.ö.k.A.

T E M A C H I A

LE THEATRE ILLUSTRÉ

Abonnement : 200, 110, 55 Pfrs.

deuxième Année

13

Directeur-Propriétaire Sâid Tahîr.

Rédaction et Administration Rue de la Seizième Porte

Mes collaborateurs:

de TÈMACHA EN TURC

HANİF EHL HANİM

Salih Fuat

Kemal Emlak

Müşed Nury

Nâzî Refet

Rechal Rehwân

Sermed Moukhtar

de TÈMACHA EN FRANÇAIS

A. Mijasse

Lucie Nambère

Guilys

Hilbert de Zera

Jean Elie

Walla Sabra

Erteghoul Mousline

هارىق ايسن

Harrik Hsen

« بهوانیہن برنسس » نام سینہما شریذندہ :
 ویلی قایزدہ ، ارطغرل محسن ، برونوقاستنہر

W. Kayser, E. Mühssin. B. Kastner
 im Die «Fürstin v. Beranien»

BİZDE TIYATROCULUK

- Başkâtip Bey'e Tuhfe-

4 Bana bu yazıyı yazdıran her gün içimi sızlatarak gördüğüm muameleler değil geçenlerde aktör olmak isteyen bir gence yazdığım mektubun fazla acı , fazla haksız bulanlara meseleyi daha etraflı teşrih etmek arzusudur.

Güneşin doğduğu yerden ta batıncaya kadar aydınlık vere rek geçip gittiği arazide medeni olmak isteyen büyüklerden vazgeçtik, küçük milletlerde hatta Yunanlılar , Bulgarlar , Sırlar Ermeniler ve Boşnaklar arasında bile kalmayan bir zihniyet vardır ki , yalnız bizde yaşıyor. O da , tiyatro bir fenâlık , tiyatro bir ahlâksızlık , tiyatro bir namussuzluk elhasıl tiyatro, bilinir bilinmez, görünür görünmez , isimsiz isimli ne kadar ahlâk-ı reddiye varsa hepsini câmi bir şey.

Medeni görünmek ister, hatta bazan bu iddiada ne kadar bâlâ-pervâz oluruz da sonra yukarıda isimlerini zikrettiğim milletlere zamimeten , Çinlilerin , Japonların bile anlayıp def'etikleri düşüncelere birer kıymet birer ehemmiyet vererek muhafazası olan kafalarımızın içinde gezdiririz.Yirminci asrın hem de en şık elbisesini taşımaya heveskârız da , omuzlarımızın üzerinde bir saat rakkası gibi sallanarak, akıl , dirâyet , basiret saçıyor tahmin ettiğimiz kafaların birçoğunda belki de bahsetmek istediğim meselede hepsinde milâd-ı İsa'dan evvelki zamanlara ait sulanmış , kokuşmuş muhakemesiz beyin var.

İtiraf ediyorum ki , o mektubum çok acı , çok ümid kırıcı fakat bundan tabii ne olabilir ? Nese ile işve ile dolu olamazdı. Çünkü canı yanan , acıyan bir kimsenin sözleriydi.Acıdır dediler, hatta sevgili R e ş a t N u r i Bey, Zaman'da , kabahatin bir kısmını evirip çevirip bize yükletmek istedi.Fakat kimse çıkıp ta yalandır diyemedi.

5 Anladık ki , R e ş a t Bey'e tamamiyle hak vermekle beraber bunun bir kısmını ne kadar aktörlere yükletmek istesek yine halkın boynuna kalan parçasınının daha ağır çektiği muhakkak.

Söylediklerim acı idi , çünkü doğru , söyleyeceklerim daha acı olacak çünkü daha pek doğru söyleyeceğim. Hakikatin kendisi zaten acıdır. Sonra da doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar derler.

Bakınız , R e ş a t Beyefendi ! Benim söylemek istediğim ne idi ve ne size memleketimizde evvelâ tiyatromun sonra da mün-tesiplerinin nasıl telâkki edildiklerini göstereyim. Sonra eğer vicdanımızı azap zebânilerinin eline vermek isterseniz siz aktör olmağa başka masumları da teşcii ediniz.

Bu sefer Berlin'den avdet ettiğim zaman , bir müzaheret istemek için olacak , memleketin büyüklerinden birine gitmiştim.Maksadımı söyledim. Cevaben:

-Vallahi , dedi, bu buhranlı zamanlarda tiyatro gibi eğlence ile iştigâle bilmem lüzûm va mı ?

O zaman bu cevap beni kudurtmuştu. Asi ve katil olmam için beni bundan daha fazla sınırlendirmek kabil değildi. Hayretle gözlerimi açtım , içimden söylemek istediğim fakat , sıralarını kaybedip her biri diğerinden çıkmak isteyip te itişen kapışan binlerce acı hakikatler boğazıma yığıldı kaldı. Öyle bir hale geldim ki , bu boş kafalı zâtın kulaklarından tutarak panayır yeri

gibi davullu zurnalı , geceli gündüzlü etrafa hayâsızlık saçan tiyatroları ve o tiyatroların yüz kızartan eğlencelerini göstermek için Şehzadebaşına , yine kulaklarından tutarak birkaç mahalleyi istilâ eden ve saz kepezeliklerinin sesi bazan cadde-i kebire kadar varan rezalet ve eğlencelerle onları yapanları göstermek için de Beyoğlu'nun arka sokaklarına , sonra yine kulaklarından tutarak sulh zamanında vermediği kalabalıkla memlû ve insaniyetin en büyük muzır eğlencesi olan rakıyı sere serpe herkese tevzi eden sarmısak ve ispirto kokulu meyhanelere götürerek oradaki zevk ve eğlenceli hayatı göstermek istiyordum. Bakalım İ b s e n'in piyesine tevaggul diye itiraz eden bu zât utanmayacak mıydı? Sonra da ona , bugünkü Fransa tiyatrosunun temelini N a p o l y o'n Moskova sahralarından gönderdiği malzeme-i kanuniye ile atmıştı deseydim ne derdi? Yemin ederim ki, utanmazdı. Ve yine yemin ederim ki , gördüğü her kepezeliği tiyatrodan daha üstün ad ve telâkki ederdi.

İşte benim çıldırdığım nokta burası. Cemiyetler fertten teşkil eder.En yüksek kısmına mensup ferdinde bu zihniyet olduktan sonra biz kâfi değilmiş gibi , nasıl olur da diğerlerini fedâyâ insan razı olur. Eaten memleketimizde aktör olan ne kadar büyük sanatkâr olursa olsun maddeten zengin olamaz.İmkân haricindedir. Çünkü memleketin servet ve sâmanı herhangi bir memlekette olursa olsun namusuyla müntesibini memnun edecek bir halde değildir. Şu halde maddeten yaptığı bu fedâkârlığa mukabil hiç olmazsa manevi bir müzaheret görse ! O da yok.Sonra yukarıda açıklıklarını ve boş kafalılıklarını saydığım zevât : Memlekette sanatkâr yetişmiyor ! " derler. Elbette ya ! yetişmez. Bal kabağı değildir ki ekersiniz çüksün! Sanatkâr sizin akıl ve iz'andan arı kafanızın yetiştireceği şey değildir , o doğar , istidâdını gösterir himâye edecek bir muhit bulursa orada büyür.

Bugün Ermenilerin iki büyük ve muazzam sanatkârı var ki , ikisi de Paris'te yetişmiştir. Fakat yetiştirenler Ermenilerdir. Ve onun göbeğinden çıkacak sesindeki yükselmek istidâdını takdirden hamilerin muavenetiyle Paris'e giden ve orada Büyük Opera'da icrâ-yı sanat edecek kadar yükselen bir sanatkâr , Ş a h m u r a d y a n her zaman Ermeni milletinin gurur ve iftihara hakkı olduğunu isbat eder. Yine İzmir'den çıkarak S a r r a h B e r n a r d t gibi bir dahiyenin yanında geceli gündüzlü icrâ-yı sanat eden M a k s u d y a n bir tek kişi Ermenilerin her zaman yüzünü ağartacaktır.

Bir Romanyalı D u m a k e s Fransanın en yüksek hâile oyuncularından biridir. Fransızlar nezdinde Romanyalıların sanata müsteâd olduklarını işittiğiniz kadar iddia ediniz inandıramazsınız. Çünkü önlerinde D u m a k e s gibi bir numûne yetişmiştir. Ve bu zâtın heykeli -kendisi el'an berhayattır- şiirlerini en güzel inşâd eden olduğu ve pek çok sevdiği için Mon Parnas mezarlığında şâir C h a r l e s B a u d l a i r e'nin mezarının üzerine yapılmıştır. Bulgarların bir sanatkârı K r a i f geçen sene benimle Berlin'de idi. Oranın büyük opera Aida'da kralı, Carmen'de İskamilyo'yu provasız oynadı. O kadar beğenildi ki , hemmeslekleri eğer orada kalsaydı Berlin'i terkedeceklerdi. Yunan kumpanyaları gördüm , operetleri ve Fransız kumpanyalarını buraya gelen Fransız kumpanyalarından iki bin kat iyi oynuyorlardı.

6 Peki , biz hani bütün Avrupa akvâmı gibi medeni telâkki edilmek istiyoruz; hani bizim sanatkârlımız? Biz de yetişmez mi ? Biz , yukarıda isimlerini saydığım milletlerden daha mı istidâdsız ? Hayır , çünkü cemiyetimizin zihniyeti ve cemiyetimiz sanatkârın katli ve mukatlidir. Biz sanatkârı diri diri gömeriz.

T o l s t o y'la R o u s s e a u elele vererek -insan daima haklı , cemiyet daima haksız ve sadâ-yı zâtisine inkıyâd eden insan iyidir , âlicenâptır , mes'uddur , cemiyet-i beşeriye ile kavânin ve edyân insanı muzdarip ve bedbaht eder- demişler.

Bizimki kadar hain olmayan cemiyetler için böyle sevilirlerse acaba bizimkine ne diyeceklerdi ?

Sanatkâr kelimesinin ihtivâ ettiği büyüklüğü bizde hiç ve hiç kimse anlamamıştır. Onlara bunları anlatabilmek oldukça güçtür. Bizde tiyatroyu kurtaracağız diye uğrasanlar bile -ki memleketin yüksek sınıfına mensup geçinirler- bir memurla sanatkârın arasındaki farkı temyizden acizdirler. Eu harpte , harikalar gösteren düşmanlarına bile sa'yını ve ikdamını tasdik ettiren Almanya ki , askerlikte , fende ne kadar azâm yetiştirmiştir. Temâşâda göstereceği sima , B a s s e r m a n , S c h w e f e r e t gibi bir ikiyi geçmez. Görülüyor ki para ile rağbetin maddi ve manevi himâye ve menfaatin mebzulen bahşedildiği memleketlerde bile bazan sanatkâr yetişmiyor, biz yetişmek isteyenleri kaba muamelelerimizle boğarız , öldürüveririz , yetişmemesi için elden ne gelirse yaparız.

Para meselesi hallolunur , az çok muktesâdâne insan geçinebilir. Eğer memlekette takdir ve rağbet görürse her-eye tahammül eder , fakat biz onda , rağbet , takdirde bile hâssisiz , onu bile sanatkârlarımızdan esirgeriz. Bizzat ben , Berlin'de sekiz ayda gördüğüm rağbet , takdir ve tesviği on senedir kendi memleketimdeyim , görmedim. Sekiz aylık maddi menfaatim belki burada bütün hayat-ı sanatıma tekâbül edecek kadardı. Buraya avdet edince "Hortlaklar "gibi ahlâkî bir piyes oynamak istediğim zaman yukarıda naklettiğim vak'aya tesadüf ettim.

Ben belki başkalarından bir parça daha fazla didişmeye , uğraşmaya kabiliyetliyim. Beni kıran , ümidimi kıran bu muamele karşısında şimdi sanata sülûker, hâhîsker gençlerden biri olsaydı , kim bilir "bu memlekette hiçbirşey yapılmıyor , ben de bu sanattan başka birşey yapmak istemem" , der intihar ederdi.

Hergün her münasebetle o kadar acı şeyler gördüm ki , bütün İstanbul'un her evini soyan bir hırsız olsaydım veya herkesin cüzdanını çarptığım için bin ve bin defa mahkum olmuş bir yankesici bulunsaydım., vallahi bana matuf nazarlar şimdikinden pek o kadar farklı olmazdı.

Bütün samimiyetle söylediğine inanmanızı temenni ettiğim bu ifâdâtımdan sonra R e ş a t Beyefendi siz isterseniz bu sanata intisap etmek isteyenleri teşci' ediniz , ben edemem.

Diyeceksiniz ki , M u h s i n niye kendisi bu sanatı bırakmıyor. Mektubumda da arz attım , kabil değil , çünkü bir kere sülûk ettim , ikincisi sülûkuma sâik kalbimdeki muhabbetim ; bu ikincisi olmasaydı , her zaman tekrar ettiğim gibi , şimdi tiyatro tiyatrosu dolayan hükümetin seyyâr esnafından (! ! ! !) telâkki ederek resim aldığı aktör değil , Köprü'nün Kadıköy iskelesinde bir sandığı ve sandelyesi olan ve sabit esnaftan addolunan kundura boyacısı olurum.

Siz ne söylüyorsunuz R e ş a t Beyefendi, şimdi size hitap ediyorum. ; o mâcerayı naklettiğiniz hocanızın hakkı var. Billâhi hakkı var. Tiyatro ile iştigâl ediyorsunuz , velev sade eser yazmak bile olsa temsil eden kimselerin cemiyetimizce mahkemede sarhitliğe kabul edilmeyecek kadar hukuk-ı insaniye ve içtimâiyeden mahrum olduklarını tesadüfen olsun işitmediniz mi ? Cemiyetimizin insandan başka bir sınıfa belki de canavarlar kısmına tefrik etmediği mahlukların arasına karışmanızı doğrusu ben de tecviz edemem.

R e ş a t B eyefendi , tiyatro yazmadan , oynatmadan evvel halkımıza tiyatronun ne olduğunu anlatmalı , gözleri faltacı gibi açılmış olanlar bile inanmayın uyuyorlardır. Yalnız onlar gözü açık uyuyanlar sınıfındadırlar. Birçok küflenmiş zihinleri , telâkkileri def'etmeli , yerine yeni esasları aklın , mantığın ve medeniyetin kabul ettiği yeni esasları yerleştirmelidir. Bu ameliyat esnasında mahdûd dimâğlarına nazâriyât-ı cedideyi kabul edemeyecekler varsa o kafataslarını kırmak ve genişletmek lâzımdır. Çünkü çok söyledik , uzun zamandanberi pekçok söyledik , fakat hiçbirsey yapmadık.

Görüyorsunuz ki , hâlâ tiyatroda kadınsızlık , mevzuu bahis 7 oldukça hikmet saçmış olmak kabilinden olarak Çingenelerin bir mektep , mümesillerin bir nev'i muallim , mürşid olduğunu ve bizim çingene tiyatrosu değil Türk tiyatrosu yapmak istediğimizi anlamayanlar var. Onlara herseyden evvel bunu anlatmalı , sonra işler kendiliğinden yoluna girer.

nr.8 , s.4-7

Süleymaniye 9 Eylül 34

Ertuğrul Muhsin [MAY]

آوروپا ده تدمائتده بولنان سوتلی صنعکارمن

ارطغرل محسن بك

(صاحبون) رولنده

AZERBAJCANLILARIN İSTANBUL'U ZİYARETLERİ MÜNASEBETİYLE

Harpten vevvel ve sonra bile İstanbul daima büyük sanat-kârların, tiyatro heyetlerinin bir kervansarayı olmuştur. Garbın en yüksek temsilkârları içrâ ettikleri geşt ü güzâr arasında hiçbir zaman şehrimizi unutmamışlardır. Buna binâen İstanbul'un meşâhir-i mümesilini tanıyan yüksek ve münevver bir tabakası vardır ki, orada S a r a h B e r n h a r d t h, S u s a n n e D e P e r é, M a u n e t - S u l l y ile S i l v o n S i m o n'la N o w e l l i mukayesesini bir yılan hikâyesi uzunluğuyla devam eder. Hatta muharebeden evvel hiçbir ay yoktu ki, Beyoğlu'nda ya büyük bir kumpanya veya derme çatma bir opera yahut ta düşürme bir Fransız komedi kumpanyası mevcut olmasın. Fakat bu müsâmerelerde rast gelinen simâlar hep aynıdır, orada yeni ve tanınmamış bir kimseyi görebilmek pek nâdir olarak vukua gelir. Müdâvimîn alelekser kibar yerlerde kendilerini göstermek isteyen meraklı ve sahtekâr muhabbet-i sanatlardır. Veya tiyatroya sadece tanıdığı ve oraya gideceğine emin olduğu bir kadınla karşılaşmak üzere giden kimselerdir. Busatırları yazan bir İstanbul'lu ve bu gibi hâdisât-ı temâşâyı hasbel-meslek hiç kaçırmayan biri olmuştur. Ne kadar güçlkle bu sözlere inanılırdı. Bunun bâriz misâlini Azerbâjcanlıların şehrimize gelerek temsilere başlamasında gördük, ben kendi şahsıma oyun oynanacağı günü tiyatronun izdihâma gayr-ı kâfi geleceğini tahmin etmek hayâlperestliğinde bulunmuştum. Çünkü kendi kendime diyordum ki, şehrimize herhangi bir kumpanya gelse hiçbir yerde görmediği tak-

tire mazhâr olur, ve bu taktirkârların ekserisi hatta seyrine gittikleri temsilin lisânını bilmeyen muharririni tanımayan mümesilleri meçhulû bulunan Türklerdir. Binâenaleyh Kafkas'tan şehrimize eser ve musikilerini dinletmek üzere nice zahmetlere katlanarak gelen bu ırkdaşlarımız hiç şüphesiz fazla hevâhişe fazla takdire mazhâr olacaklardır. Halbuki o kadar sukût-ı hayâle uğradım ki, tiyatrodaki: Temâşâgirân yalnız benim değil hepimizin yüzünü düşürecek dereceden fazlalaşmamıştır.

Geçen senelerde Miloviç isminde bir orospu gelmişti. Yalnız bu, müşterilerini sokaktan bardan değil, tiyatro sahnesinden topluyordu. İbrâz-ı mahâret ve icrâ-yı sanattan başka bir şey yapılamayacak olan sahnede her iki dakikada bir asma kabağına benzeyen kollarıyla bir erkeğe sarılıyor, kırksekiz numara ayaklarını geriyor ve karşısındakinin dudaklarını ses çıkartarak çıkarta emerek temâşâgirânı tahrik ediyor ve sonra aralarındaki abdallardan oltasına gelenlerin malını alıyor, parasını bitiriyor, haysiyetini kemiriyor, sonra o makama diğerine terk etmesi için kovuyordu. Dâmına düşenler o kadar çoktu ki, bu kadın avdetinde bütün Türkiyenin önünde serfûrû ettiğini her yerden makam-ı iftihârda süslüyor ve berestişkârları arasında nâzırlardan benâm tüccardan umerâ-yı askeriyeden en tanınmış nâmlar zikretmekten çekinmiyordu.

Diğer taraftan sanattan ziyâde rezâlet görünen bu sahne günden güne rağbete mazhâr oluyor, tiyatro her akşam ta sıka-fına kadar doluyordu. Öyle bir raddeye geldi ki, birtakım hataperestler bu rezileyi garbın dehâ-yı temsilleriyle mukayeseye kalkışacak kadar körleştiler. Daha garibi bu fahişe yüzünden tiyatro nedir bilmeyen binlerce halkımız muntazaman bu rezâlet-hâneye devama başladı. Sonra rezâlet hududunu aştı. Bu kadın, temâşâgirle eğlenmeye onları alenen tahkir etmeye kadar vardı. Mesele bukadarcıkla kalsaydı yemin ederim tev'il-i kabul edecek surette bunu tefsir edebilirdik, fakaterkeklerin önünden kadınlara da kıvılcım sıçradı. Bizim kadınlarımız, utanmaz, sıkılmaz her çarşamba, cumartesi günleri bu fahişenin icrâ-yı rezâlet ettiği tiyatrodaki bulunmuşlardı. Şişli'de Beyoğlu'nda hangi eve gitseniz hangi âileye girseniz lakırdının mevzûunu Milo-

viç teşkil eder. Ve fanik gözlerinden nispetle rağarık bur-
nundan bahsedilir, durulurdu. Ahlâkın bu düşkünlüğü karşısın-
da içimde daima büyük üstâdımızın hikmetâmiz sözünü tekrar e-
der dururdum.

"Aman Yarabbi ! Sükûtta inkırazdan evvel bize bir parça
his ver az da hayâ ihsah et ! "

İki paragraf arasındaki şu hadise, bize ispat ediyor ki,
hariçten şehrimize gelen tiyatro kumpanyalarında aranan yegâ-
ne şeybaşka yerlerde olduğu gibi sanattaki kudret mahâret de-
ğilvücûttaki tenâsüp, etvâr ve hareketteki ifrât-ı terbiyesiz-
lik. Ben bunun bu derece hakiki olduğunu muhiti pek iyi tanı-
dığımı rağmen muhtemel addetmek istemiyorum. Azerbaycanlılar is-
ter muktedir, ister gayr-ı muktedir olsunlar bize Kafkas'ın ö-
tesinden ırkdaşlarımızdan eser-i sanat gösteriyorlar. Lisânları-
nı, zevklerini, musikilerini, rakslarını hiç olmazsa âdi bir hiss-i
merak ve teccessüse atfen hepimizin görmesi lâzımgelen âdetâ ihmal
ediliyor. Bu son hadise İstanbul'un her türlü zevk ve sanata kar-
şı gözlerinin kör, kulaklarının sağır olduğunu isbâta kâfidir. Ö-
teden beri biz, kendimizin değil diğerlerinin herşeylerini alkış-
lar takdir eder görünür fakat öz sanatımızı bir türlü benimsemek
istemeyiz. Kendi kendimize bir hüsn-i zevkimiz yoktur, muhakkak
bir hayvan gibi diğerininkine inkıyâd ederiz. Kendimizdeki güzel-
liği görebilmek için bir diğeri bizi iknâ etmelidir. Azerbaycanlı-
lar bundan dolayı müteessir olmamalıdırlar. Çünkü onların vazife-
si uyuyan diyârın halkına bir parça zevk, bir parça neş'e, bir par-
ça sanat, bir parça güzellik götürmektir. Onlar bize kâfi derecede
bunları getirdiler. Bin teşekkür ederiz. İstanbulda, sanata bîgâne
halkına gelince, onlara da Alman filozofu büyük N i e t z s c h e,
Z e r d ü ş t'e söylediği sözü tekrar ederiz.

"Güzelliğin sesi gayet pes perdeden çıkar ve bu sesi ancak en
uyanık en hassas ruhlar duyar ve anarlar".

Azizim Galib,

Pek yorgunum, mamâfih mektubunun hakikati bile gömen noktalarına cevap vermektan men'-i nefis edemeyeceğim. Kalemimi niçin D â r ü l b e d â y i'ye uzatıyorum, evet evvelâ elimi sonra içinde bulunduğum zaman, dilimi uzattığım bu müeseseyi şimdi di her mü-nâsebetle kalemimi uzatıyorum. Çünkü herkesten ziyâde orayı idâre edenlerin her yerden fazla Dârülbedâ'nin sanatı ve sanatkârları takdir etmesi gerekirken, söyle bakalım azizim Galib, bir gün bile kakdirden vazgeçtik hüsn-i muamele gördünüz mü? Eğer zaman sana o-dan başka hiçbir yerde işitmediğin sıfatları unutturduysa ben unutmadım, o zaman olduğu gibi şimdi de isyan ediyorum. Binâenaleyh meskût ile mukabeleyi tezâllül diye tavsif etmemek mümkün mü?-

Çene yarıştığımıza gelince, sorarım size ilk senesi, ikinci senesi üçü geçmeyen eserleri tetebbbu etmek için ne kadar zaman lâzımdı? Biz ne kadar zaman çalıştık ve kaç gün muntazaman prova ettik, işimiz gücümüz ne idi ? Görüyorsun ki, mademki çalışmadık mademki ortaya birşey konulmadı, demek ki, boşu boşuna çene yarış-tırmışız. Ve zannederim ki, bu yarıştırdığımız çene arasında bir sanat arasında bir sanat mübâhesesi, musâhâbesi olmuyordu. Hep mevzûu bahis olan dedikodu idi. Ümit ederim ki bunun aksını id-dia edip te bana acı acı hakikatleri teşrih ettirmezsin.

Tebâsuse gelince en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün hak-kınızı istihsâl için yegâne çâre bu değil midir? Dârülbedâyı sa-natkârları, hattâ hakları olan şeyleri istemek için teşrifât mü-düriyetiyle Beyoğlu dâiresiyle Sıhhiye arasında mekik dokumuyor-lar mıydı? Heyet-i idâre azası arasına sokularak , işlerimizi bin istirhâm bin rica ile yaptırmak yegâne bir nesib değil miydi ? Âza miyânında hâmilere olanlar diğerlerinden daha suhûletle nâ-il-i muvaffakiyet olmuyorlar mıydı ? Her üç günde bir "kovarız"

tâbirini işittikleriniz unutuldu mu? Bir uşaktan daha zelil muamele görmüyor muyduk? İnkâr edersen veya unutmuşsan günü, tarihiyle, mekânıyla anlatayım bak bunu terbiyeli bir adam uşağa bile söyler mi? Muhakeme et !

İki sene aranızda bulunmuş ve bu suretle geçinip gitmiştim. Buna gelince vakayi-i istişhâd ederek söyleyeyim, tebesbus ettiğim için hakkım olan şeyleri bağırarak ve yüksek alınlı istediğim için değil mi ki, bir gün bile sükûn ve rahatla orada yaşamadım. Onun için değil mi ki, bana " Manier Dajir :Tarz-ı hareket" (مانیر داجر) 'i fenâ derler ihtilâlci diye tavsif ederlerdi. Ben orada bulunduğum müddetçe bunların hiçbirine tahammül edemiyor, bağırıyor, çağırıyordum ve bunun netice-i tabiîsi olarak oradan çıktım. Çünkü ben yapılacak bir şeyin, tabasbusu rica ve istihâm-sız hemen yapılması taraftarıyım. Kariler nazârında hayâtımın en aşklı üç dört senesini geçirdiğim müesseseyi daha fazla düşürmemek için içerideki entrikaları teşhîr etmeyeyim. Yoksa zannediyorum ki ondan sonra müdafâa için ne sen ne de bütün kalemler kâfi gelir.

Arkadaşlarımla kalbini kırdığıma gelince, evet onlara son tarz-ı hareketlerinde dolayı muğberrim. Heyet-i idâre âzalarının birkaçından üç senedir gördükleri muâmelât-ı nâlâyıkadan sonra tekrar tahhüdâta girişecekleri gün dördünün bir araya toplanamayarak hemen yine eski serâitle serfûruv ettiklerini görmem onlara karşı bir iğbirâr uyandırdı. Dördünüz bir araya toplanamadınız. Kapının dışarısında F i k r e t B e y 'i müdafâanıza tevkib ettiğiniz hâlde içerisinde yüzüne karşı ferâgat ettiniz. Ve kösemni takip eden koyunlar gibi sizde gizlice elde ediler ve hariçte hiçbir işe yaramayan ikisinin arkasından giderek boynunuza yeniden zincir takmaya muvafık ettiniz. Sen değil fakat aşağıda isimlerini yazdığım ehemmiyetli âzalar, K ı n a r ve E l i z a H a n ı m 'ın gedikli olarak kendilerine tercih edildiklerini gördükleri zaman yine sustular. Bu hareketinizi tezellül, tabasbusa diye tavsif ettim. Hakkım var mı, yok mu ? Siz sanatkârsınız, siz yüksek düşünmeye ve bu yüksek bulunmaya mecburdunuz, bilâkis çığneyenlerin ayakları altına atılan en evvel siz oldunuz. Bundan dolayı size yâni, en fazla ehemmiyet verilen ve verdiğim F i k r e t, R a ş i t, M u v a h h i d ve B e h z â d 'a muğberrim ve sonra tabiat-ı ahlâkımı iyice

bildiğiniz için bu hissimi saklamayarak söyler ve gösteririm. Bana bu mektubu yazmadan evvel söylenenin doğru olup olmadığını düşünmeliydin. Nitekim asıl hitap ettiğini arkadaşların elbet senin kadar kalem tutabilirlerdi. Görüyorsun, onlar hiç olmazsa sustular . Hareketlerimiz lâzım olduğu gibi tavsif edilince bizi kırıyor. Halbuki bu harekette bulunmak lâzımdı.

Müeseseye olan kin ve hücûma gelince, emin ol bunu halk için değil heyet-i idâre miyânında bulunan ve diğer âzanın gizli entrikalarına kurban olan daha bir iki kişi vardır. Bu zât en ziyâde disiplin ve hak taraftarı olduğu halde farkında olmadan başkasının entrikasına âlet oluyorlar. İstersen küçük bir misâl :
D â r ü l b e d â y i heyet-i idâresine okunmadan eser kabul ettirmek ve oynatmak mümkün değilken H i s s e - i Ş a y i â K ı n a r H a n ı m'ın vüsatâtıyla ve muharririnin ibrâm ve ısrarlarıyla okunmadan ve kabul edilmeden oynanmıştı.

Bunun için piyes mevcûd olmadığı, bir sebep diye gösterilemez. Çünkü o zaman ittifâk-ı ârâ ile kabul edilmiş M ü f i d R â t i b B e y'in iki aşk ismindeki eseri vardı. Daha sonra evvelki sene kabul edilmiş ve dekorları ısmarlanmış B i r Ç i ç e k İ k i B ö c e k varken onun provaları tatil edilerek O d a l ı k provaları edilmiyor muydu.

Elhâsıl azizim, herkesin önüne böyle binlerce münâsebetsizlikler koymaktan kolay benim için birşey yok, fakat dediğim gibi ben, müeseseyi yıkmak değil ıslâh için hakâyâsını heyet-i idâre miyânında hüsn-i niyetlerini bütün kalbimle ve yakından emin olduğum kimşeler mevcûd olduğu için sayıyor ve müeseseyi baltalamaktan sarf-ı nazâr ediyorum Binâenaleyh Dârülbedâyi hakkında söylediklerimden ve söyleyeceklerimden bilhassa sen, beyân-ı memnuniyet etmelisin. Bu müdafâa edeceğin meselede herşeyden evvel hakikat aramalısın ki, bu hareketimizi kendi kendimize karşı yalancı olmamız takibeder.

تماشاخانه

۲۶ ایلول ۱۳۳۴ - ۱۹۱۸

خشنبه

نومرو: ۹

مندرجات:

- مولیہر حقندہ . . . . . | صالح فواد
- «فروزان» ایچون . . . . . احمد بدیع
- غریبہ تیاروجیلق . . . . . ارمقورل عمن
- البعث بمدالوت . . . . . کال امین
- «وندیک تاجری» . . . . . خالدہ ادیب
- تماشا شوقی
- سینما خانندہ
- مضحکات تماشا . . . . . چیلنک
- فناں بکجیلری . . . . . قاجمہ پردہ

دامی ممثل آلبرت باسہرمان

Albert Bassermann

Der Genial Schauspieler von
Deutschland

مطبعہ «تور»

باب عالی قاروشوندہ

SANAT-I TEMÂŞÂYA İNTİSÂB ETMEK İSTEYEN SALİH ZEKİ BEY'E

-AÇIK MEKTUP-

Azizim Bey'im,

6 Mektubunuzu aldım, okudum, aktör olmak için çılgıncasına bir arzu ile meşbuu olduğunuzu ihsâs eden yazılarınız bana, benim on sene evvelki ihtisasâtımı hatırlattı, ben de tamamiyle sizin gibi bu lânetli mesleğe atılmak için çirpinmişim. Birçok günler geceler yalnız bu emel, bu aşk için titremişim. Nihâyetle cür'etim galebe çaldı. Aktör oldum. Keşke olmayaydım. Eğer kalbimdeki aşk sanattan, kendimden başka bir sâik olsaydı bugün enu, emin olun lânetlerle anacaktım. Binâenaleyh, bugün acı tecrübeme istinâden size vasıta olarak meâşâret etmek istemem. Tiyatrosu, sanatkâr kadınları, sanatı olmayan bu memlekette ne olursanız olun fakat aktör olmayınız. Zelil olduğunuz kadar sefil olursunuz. Herkesin nazârında "oyuncu" sunuz, herkesin diyorum, evet o kadar herkesin ki en münevver tabakaya mensub en mütakâmil kimseler nazârında bile ne yüksek sanatkâr olursanız olunuz oyuncu olmaktan yükselemezsiniz. Bu sözler acıdır, fakat hakikattir. Size yeminle temin ederek söylüyorum ki, eğer bende kökleşen bu hissi, bu zevki çıkarıp atmak kabil olsaydı, bir ceviz ağacı kabuğuna girer kendimi kişver ve sa'yın hükümdârı kıyas ederdim. Deyn-i hâmelet gibi iki fırça (دین صالمهت) ile bir sandukça alır, kundura boyacılığı eder mesud, sâde yasar-dım. Bu size temin ederim ki, bu hayât şimdi bizim mülevves sahnelerimizde sürülen hayâttan daha iyi olurdu. Elektrik ziyâsı altında parlayan sahnenin arkasında ne feci bir safha olduğunu size an-

latabilmek kabil olsaydı hatta tiyatroya siz bile gitmezsiniz. Levse sürünmek kerkusuyla önünden geçmediğiniz o hayâtın bir nefesi sizin saf nezih yüzünüzü soldurur, nenize lâzım. Gidiniz, kâtip olunuz, doktor, dişçi, memur olunuz, daha kelayı isterseniz şimdi tüccâr olunuz. Fakat aktör olmayınız. Ne yapalım bizi parlak bir güneş, lâtif bir manzara saf bir iklimde yaratan mesud insanı bazı terâkkilerden, düşünüşlerden mahrum ediyor. Hiç kimse - den işitmediniz mi ki, memlekette ressam olursanız "boyacı", mu - sikişinâs olursanız "çalgıcı", aktör olursanız "oyuncu" muamelesi görmekten kurtulamazsınız.

Mesleklerin en ulvisi olan bu sanatlara intisâb ederseniz herşeyden evvel mesleksiz addolunursunuz. Onun için hâlisâne tavsiye ederim. Aktörlük memleketimizde balıkçılıktan dîn telâkki edildiği müddetçe rahat rahat yerinizde oturunuz, ve bu çürük alûd meslek - ten mümkün olduğu kadar uzak durunuz. Çünkü biz onun kâfi derecede kurbanlarıyız. Sizin inzinâmınıza hâcet yok.

Burada bugün artık ebediyete karışmış olan bu memlekette mü - himce bir mevki işgâl etmiş bulunan bir zâtın hatırasına hürmette kusur etmek istemem, eğer maruz kaldığım muameleyi şimdi size an - latmış olsaydım aktör olmak değil belki bu sözü ağızınıza almaz kal - binizi söker bu temâşâ hissini de köpeklere atardınız.

Ben ki, bu sanata oldukça hizmet ettim, bir gün bile bu usaklı - ğımın mukâfâtını görmedim, arkadaşlar arasında musâhabe ettiğimiz za - manlar -ki ekseriya sefâletle alûde idi- hiçbir zaman kendi zaval - lılığımızdan gayrı birşeyden bahsetmedik, bu şark memleketinin nan - körlüğü yalnız bizim sanatımızda değil her şubede her zaman tecelli etmiştir. En büyük hizmet edenler hâlâ hayâtlarından vazgeçtik , öl - dükten sonra bile hayırla anılmazlar.

İnsanın cahil ve yaşamak zevkinden mahrum olduğu memleketimiz - de bugüne kadar iğreti aktristlerle gülünç bir halde idâme-i hayât edebilen tiyatrodan başka intisâb edecek bir meslek bulamadınız mı? Birçok husûsat ve adâtımızda içinde hükümfermâ olan taassubdan da - ha fazlasına mâlik olduğumuzu göz önüne getirirseniz tiyatronun

hâl ve mazisinden olduğu kadar istikbâlinden de endişenâk olursanız tiyatrenun alkışlarına, parlaklıklarına gazetelerin kırk yılda bir edeceği medhe uzanıp ta atılmak istiyersanız, inanınız onlar pek cilk zevâhirdir. Ne çok tali'iniz varmış ki, benim gibi hayatın acılıklarını nefsinde görmüş, tecrübe etmiş bir adama rastgeldiniz. Size bu mesleğin bütün fecâatini söyledim. Buna rağmen yine aktör olmak ister ve olursanız sizi Sarayburnu'ndan kendisini atarak intihâr eden bir adam kadar mecnûm ve cesur addedeceğim. Bâkî hürmetler.

nr.6 s.9

14 Ağustos

Ertuğrul Muhsin [MAY]

ارتوږرل محسن بك

Mehmed Sermed Beyefendi,

On sene evvel, tam on sene ki, hayât ve sanat mücâdelesindeyim, bu müddet zarfında hiçbir taraftan -hiçbir taraf diyorum ne dest ne de düşman- teşci' ve tasvip yollu bir hareket sezmedim. Bu, beni bilemezsiniz ne keder kırıyordu. Bilakis öyle zamanlarım oldu ki, samimiyet ve merbutiyetlerine güvenerek tarîk-i refakat ve cidâdde altın çivilerle ruhuma perçinlediğim en mutemet kimse-leri en mühim anlarımda düşmanlarımla çalıştılar. Bana mu'arız mevkiine geçtiler. Ben bu mühim anlardan kurtuldum. Hem de tecrü- bekâr olarak kurtuldum. O zamandan beridir ki, hayâtla yapayalnız çarpışıyorum. Talebesi için küçük not defterine işâret eden muallim-ler gibi şimdi ben de destlerimin derece-i hayâtlarına göre numaralar verdim. Bunun içindir ki, kimseden hatta düşmanlarım addet- tiklerimden bile birşey beklemeyerek çabalıyorum. Fakat mektubunuz beni, sizi temin ederim ki, en senelik çarpınmanın pek kıymetli mü- kâfatı gibi memnun etti. Ve hayâtta birinci defa olarak takdir e- dilmekten mütevellid memnuniyet ve heyecânı mektubunuzla duydum. Ah ! Bilemezsiniz, bu İstanbul'un, hatta sâkinlerinin damarlarına kadar işlemiş hücûm etmek, kirletmek ve batırmaktan başka birşey bilmeyen muhitine ben ne kadar kindârdım. Mektubunuzu okuduğum da- kikadan beri bendeki bir his uyandı ki ben o hissi şimdiye kadar tatmamıştım, bütün manzume-i hissiyâtım değişti. Şimdi birikmiş ve her fırsatta parça parça bu ihmâlkâr muhitin cebîn-i bîkaydına tükürdüğüm kinlerimden başka bir kuvvet olmadığı için herkesten bana yardım ediniz diye istiâne ediyorum cümlesiyle bağırın ve

V i c t o r H u g o gibi ben de haykırdım. Kimse bana elini uzatmadı. Bilakis öylelerini gördüm ki, beni tekmelemeye, mesleğimle uzak yakın bir münâsebetleri yokken çekememeye, gazetelerde aleyhimde çamur püskürtmeye kalktılar. Bütün bunlara tahammülüm, bütün bunlara rağmen sebat ve sa'yın mükâfatını mektubunuzda bulduğuma emin olunuz ben mektubunuzdaki fikir ve tavsiyelerle mücehhez olarak daha kuvvetli ve daha sürekli olarak çalışacağımı vadediyorum. Şimdi eskisinden fazla olarak bu tarikin son merhâlesinde bütün yorgunlukları unutturan uzaktan böyle bir peyâm takdir ver tergib almak ümidi de var, bana bu ümidi veren işte siz oldunuz, size bütün samimiyetle teşekkür ederim.

nr.11 s. 4,5

Ertuğrul Muhsin [MAY]

ÖRF : O HER MAKUL ŞEYİ YUTAN EJDER !

Selim Sırrı Beyefendiye

Sevgili Üstâd !

2

Sözleriniz gibi vâkıfâne yazılarınızla memlekete ve memlekette başıboş hüküm süren efkâr-ı bâtılanın sükûtuna yavaş yavaş ne kadar hizmet ediyorsunuz, bilseniz. Geçen günkü Sabah'ta kadınlarımız hakkındaki teşrihiniz birçokları gibi benim de kalbimi sızlattı. Evvelce Kadınları Çalıştırma Cemiyeti'nin ilânını başka bir yerde görmemiş, işitmemiştim. Okurken bilâ ihtiyâr V i c t o r H u g o'nun memlekette medeniyetin derece-i terakkisi kadınlara çocuğuna bu iki mahlûk-ı zayıfı muhat olan himâyetin miktarıyla takdir edilir, sözlerini hatırladım. Burada meselenin mâiset hususundaki elemli nekâtını mevzu - makâl edecek değilim, onunla münâsebetdâr olan büyükler meşgûl olsunlar, ben muhakk-ı mütalâtınızın hayât-ı içtimâiyemize ve bu hayâtımızın gayr-ı makul aksâmını taht-ı esâretine alan öff ve âdâta temas eden taraflarından yana yakıla bahsetmek istiyorum. Memlekette sizin gibi zulmete nûr ile cehle ilimle, kizbe hakikatle mukabele ederek tükenmek bilmez azim sahibleri olduğunu bilmeseydim, veya bazı ahvâl ilca-i atıyla bunların mevcudiyetlerinden bir dakika şüphe etmeseydim, kalbim sarsılmaz bir ümitle dolu olarak şimdi bu satırlara kafa patlatmaz rahat rahat susar otururdum. Fakat eskiden her yerde olduğu gibi bizde de şimdi hayât-ı milliyemizi kasıp kavuran alabildiğine hüküm süren bîluzûm ve sahte taassubun nihâyet akla, basirete mantıka terk-i makam edeceğine eminim. Memleketin hayât-ı istikbâli ile alâkadâr dimâğları nûr-ı irfânla münevver her iyi düşünen kimse yazılarınızı okurken satırlarınızın arasında düşüncelerinin ma'kesini buldular. Orada Kalem yürüten fikirlerini kelime yığınları tarzında dizen yalnız siz de-

gildiniz. Belki yukarıda söylediğim o zümre idi. Siz onların serfe-
râzı düşündüğünü söylemeye cesuru olduğunuz için onlar nâmına ter-
cümân olarak icâle-i kalem ettiğiz. Onlar ve siz olduğunuz kadar
ben de kaç defâlar tıpkı sizin gibi her tramvaya binişimde sekak-
taki çarşaf ve peçeleriyle oturan, fazla olarak ta ekseriyâ biz-
den başka millete mensup biletçi ve kontrolörle görüşen kadınımız-
la aramızdaki kırmızı perdenin mevcudiyetini, bu hikmete saatlerce
düşünürüm. Bizi herkes nazârında düşüren hatta pek koyun kafalı
olan ecnebilere Türk kafalı tabirini kullanmaya sevkeden bu man-
taksızlıkların birçoğuna biz bazı kuş beyinliler tarafından mü-
dafâa edilen bu iki kelime için müstehâk oluyoruz. Örf, âdet bi-
zim aramızda her yerde olduğu gibi bir sınıf vardır ki, cemiyet-i
beşeriyedeki vazifeleri her teceddüdü sû-i te'vile, sû-i tefsire
kalkmak suret-i haktan görünen müdafâalarıyla iyi ile kötüyü gay-
rı fark avâmı efsâd etmektir. İşte bu küçük kitle-i muzıraya ve-
rilen ehemmiyet bugüne kadar birçok cihetlerden bizim man'i-i te-
rakkimiz olmuştur. S h e k e s p e a r e diyor ki; "Örf, o her
makul şeyi yutan ejder ! O, itiyâdâtımızın pek ziyâde agvâkâr şey-
tanî âdet ve istimâle geçen fiillere tamamen beylarına göre bir
câme veya kisve vermek o fiilleri insanda ceyli gibi göstermek
husûsunda bir melektir."

Buna rağmen hakikatın ve akıl ve bâsiretin netice-i galebesi
olarak birçok örfe geçmiş âdet olmuş şeyler re edilmiştir. Ve bun-
ların lağvıyla daha düne kadar örf ve âdet telâkki edilen şeyler
hiç mevcut olmamış gibi yokelmiştir. Bizim bile tarz-ı hayâtımızın
hatta yüz senelik küçük bir kısmını tedkik edersek fırlatmış, a-
tılmış bugün bahsinden, benimsediğimizden vaktiyle mâlik olduğu-
muzdan utanacağımız yüzlerce ve yüzlerce âdetâ rast geliriz. Mese-
lâ, fâideleri olmadıkları halde mazarratları dokunan böyle âdâtın
ref'i için ilk sâdâyı çıkarmakta ve bu sâdâyı çıkaracak kadar ce-
saret göstermektedir.

Ben hemen hemen hayatını kitap ve mabedine hasreden mutekif-
ler gibi mevcudiyetimi temâşâyâ vakfettiğim için bu meselede yi-
ne mesleğime temas eden noktayı evirip, çeviriyorum. Tiyatroda ka-
dinsızlığı düşündükçe kalbim ve ümidim kilitleniyor. Çünkü bugün
zevcenizle hemsirenizle beraber seyre gelemediğiniz tiyatronun
sahnesinde hissensiz, zevkensiz, lisânen, ruhen size pek yabancı kalan
mümesileleri muzâaf aldatmak suretiyle dinleyerek ihtiyâc-ı te-

mâşânızı tatmin edebiliyorsunuz. Size bedii hiçbir te'sir-i alâka edemeyen bugünkü tiyatromuz biraz sonra onu aktristlerinden de mahcur kalacak, çünkü yarın, bugün, bizde yalnız ağızlarıyla Türk kadınlarının ruhunu, hissiyâtını terennüm eden o gibilerimizin de bir köseleri bir kucakları ve hiç şüphesiz ki bizim kadar ihmal etmeyecekleri tiyatroları olacak ve onlar pek tabii olarak oraya sî-tâb edecekler. Ve şimdi yetim olan sahnemiz o zaman öksüz de kalacak, bu suretle inleye inleye daha doğrusu müntesiblerini inlete inlete kıvranacak ve ölecektir. Çünkü örf, çünkü âdet hayât-ı içtimâiyemizin terakki ve medeniyete temâs eden nekâtına pek kahrâr ve pek zalimdir. Diğer taraftan onu kahr ve zâlim bir şekle ifrâğ eden sahte müntesibler her türlü himâyeden mahrûm yalnız biri dinî biri içtimâî olmak üzere iki boyunduruk altında kıvranan kadınıımızın çantasında bir lokma ekmeğe nefsinin satmak için hastalıktan salime olduğunu ispat etmek üzere bir fuhuş vesikası olduğunu muhakemeye ihtiyaç görmezler. Kadın, sanata, ticârete, mesleğe, sa'ya heves ettiği her zaman karşısına bu abûs kimseleri görmüştür. Onu elleri bağılı olarak nâmuskârâre bir surette hayatını kazanmaktan men'edenler ötekinin berikinin bâziçe-i hevesâtı olduğunu gördükleri zaman hiç levâ-yı isyânı ref'edemezler, çünkü dediğim gibi onların vazifeleri her hatve-i terâkkiye, teceddüdü sû-i tefsire kalkmaktır. Yoksa memleketin hayatını hergün bir parça daha fazla kemiren hastalıklara mani olmak değil, işte aşağıda size cerâid-i yevmiyeden birinde müntesir bir mektuptan üç beş satır:

"Geceleri alaturka saat birden sonra Hasfırın ve Köyiçi caddelerinde dar sokaklarda alenen irtikâp edilegemekte olan hayâsızlık kelebek mevsim-i sefâdine benziyor. Doğrusu fuhşuyat-ı vakıa Romanya ve Paris'inkilerine meydan ekumaya taş çıkarmaya başladı. Binâenaleyh bu bâbda icâb edenlerin enzâr-ı ibtisârının celbi din, namus, ahlâk ve haysiyet-i milliye namına rica olunur, efendim."

Cesâretsizliğimden dolayı farz-ı mahâl olarak sahneye temin-i mâişet için sanat-ı temâşâyâ sulûke haşker bir hanım çıkararak temsil yapsaydım, işini gücünü bırakarak yalnız suret-i haktan görünmek için beni taşlamaya kadar varacak olan o dediğim zümre yukarıya menkul satırları okurken eminim tahta gibi hissiz ve taş gibi sert kalmışlardır.

Bunun içindir ki cehâlet artık uzun müddetten beri işgal ettiği mevkiini terk ederek aklın, basiretin hüküm sürmesine müsaa-
de etmelidir. Medeniyetin ve insaniyetin aramıza girebilmesi i-
çin evvelâ bunlardan temizlenmeliyiz. Zaman bunu icâb eder. Ve
böyle bir sabahın tuluunu gözleyen binlerce genç hürriyet-i si-
yasinin istihsâlinde olduğu gibi hürriyet-i içtimâiyenin istik-
rârında da size ve sizin gibi büyüklere peyrev olur, elverir ki,
pişvâları onları daha uzun müddet intizârda bırakmasınlar.

Hürmetle ellerinizi öperim.

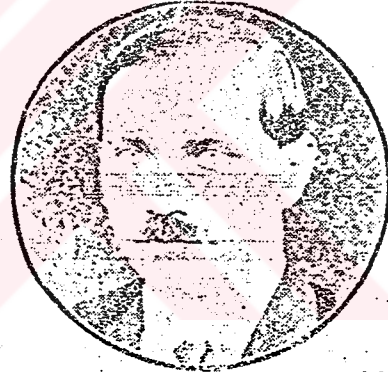
nr.6 s.2,3

Kruger 1 Ağusto

Ertuğrul Muhsin [MAY]

بي حجة مؤسس اسرائيل فائز بك

بي حجة مديرى حمري زاهد بك

بي حجة مديرى محمد رؤوف بك

بي حجة مؤسس اردن وال ارغى فزار بك

رشد
ايچون
وارد
ايست
اغداد
بايت
براز

چكرا
سنة
وارد
سو
ميسكا
بك
براز
اغداد
كوز
شك

AHLÂKSIZLIK

Biz'de Tiyatroculuk:

4 Son günlerde biraz fazla çalışıyorum. Pakız boş zaman bulabiliyorum. Ahvâl-i âlemi tedkik etmeye pek o kadar vakit bulamıyorum, bile....Gazeteleri okumuyorum, okumaya zamanım yok. Ötekine berikine rast gelince hangi fazeteyi okuduğunu ve neleri muhtevi bulduğunu soruyorum. Bazen elimdeki gazetelere şöyle bir nazâr fırlatıyor ve aynı zamanda konuşmama devam ediyorum. Bu esnâda iki vak'â beni pek fazla sinirlendirdi. Birisi bizde tiyatroculuğa ait. Diğerinin tiyatro ile alâkası yok ama ahlaksızlık nokta-i nazârından daha fazla ehemmiyeti için onu evvelâ zikretmekten diğerine başlamak kabil değil.

Fazla mütehassis, müteheyyiç bir haldeyim. Başkalarını bırakıyorum, kendi kendimizden utanıyorum. Bunun için yazabildiğimiz şeyler hiç şüphesiz ki, heyecânla yazıldığı için söylemek istedi nekâtın hepsi ihtivâ edemeyecek. Mamâfih tekrar okursam evvelce verilip te sonra hâl-i sükûnette katıyyetini gayibeden birtakım kararlar gibi zülf-i yâre dokunur korkusuyla belki değiştirmeye kalkacağım. Okumayayım ki, fart-ı hissiyatımın ma'kesi olarak kalsın.

Efrâdı fezâyih ve hissaise giriftâr olan şüphesiz ki, en acınacak ve en bedbâht olan nesillerdir. Birçok hastalıkların acı devaları olduğu gibi bu marazın da ilâcı acı felâketlerdir. Bazen felâket milletlerin ihmal yüzünden kaçıdığı ve kendisini salıverdiği hastalıklardan hâlâs edici bir çare olabilir. Fakat

aralarında fezâil ve mehâsini fezâih ve müsâvi suretinde göstermek için irtikâb-ı kezb eden alçaklar bulunan milletlerin hastalıkları pek o kadar kolaylıkla tedâvi edilemeyecek bir devreye girmiş diye hükm olunur.

Son günlerin kalpleri kilitleyici, ümidleri kırıcı endişelerden daha ziyâde bizi içeriden kemiren ve biri fazilet diğeri din perdesi altında yapılan bu iki acı vak'a ile sukût-ı ahlâkı-yemizin derecesi beni korkuttu, o kadar harâp olmuş ezilmiş bir hâle geldim ki, bu şey boşuna tarihe atf-ı nazâr ediyor. Mazide milletlerin geçirmiş oldukları müşkül ve elim zamanlarda bizim kadar birbiriyle, çocukça, ahlâksızca, ahlâksızca ve daha sonra vicdânsızca uğraşmış kimseler var mı âbâba diye araştırıyorum.

Bin ve bin belâ ile didişirken milletin bütün manevi, maddikuvvetlerine itkâsı lâzım gelirken bize mensup her zerre-den vatanımıza bir menfâat temin etmemiz icâp ederken aramıza idéal, gaye fikirleri sokmak yahut bu fikirlere hizmet etmiş kimseleri bulup numûne olarak göstermemiz boş iken, dirileri bıraktık onlarla uğraştığımız kâfi gelmedi de şimdi mezardaki ölüleri çekirtmeye kalktık.

5 Kahrolsun onlara ki, altı asırlık tarihimizin sevk-i taliile en hicrânlı günlerini dakikalarını yaşarken gençliğin kalbinde hürmet izi bırakmış bir şâîri mezârından çıkarıp ta bütün meziyet ve faziletinden tecrid edilerek tezkiyeye kalkışırılar. Kahrolsun öylelerine milleti, bilhassa gençliğini sarsılmaz bir gâye imanıyla halâsa doğru atılmaya, gözündeki yaşları kurutmaya içine akıtmaya uğraşarak çalışırken fitne ve fesat ile iştigâle icbâr ederler.

Sorarım onlara ki, kendisini müdafâa için arkasında bıraktığı mecmua-ı eş'ârdan başka kimsesi ve birşeyi olmayan bir şâîri tabutundan kefeninden soyarak her biri kendisinden başka kimseye taâllük etmeyen hatâyâsını -o da eğer varsa- sayıp döküp gazetelerle ilân ederlerse ne yapmış oluyorlar ? Eğer onlarda şahsi meziyet namına, kudret namına, sanat namına küçük bir şahsiyet varsa meydana onu koymaya uğraşsınlar. Ötekinin berikinin hatırasını

dirilterek, dinsizliğini yok imansızlığını sayarak ne kazanıyorlar ? Keşke onların da öyle dinsiz hatta imansız olsaydılar da gençliğin kalbinde F. i k r e t'in binde biri kadar hürmet ve muhabbet tutsalardı. Ve o kadar muktedir olsalardı, onların hiç şahsi mezâyâsı olsaydı kendilerini teşhir etmek nazârları üzerlerine celbetmek için muhterem bir meftayı teşrih masası üzerine yatırıp, ellerindeki baltalarla ahlâk namına kendisinde ne varsa, fazilet namına ne buldularsa hepsini bırakmak ve kırmak ve yalnız ddinsizliğini meydana çıkarıp ebediyete karışmış birini telvis edecek kadar alçalırlar mıydı ? Diyelim ki, o dinsizdi siz dinlisiniz. O dinsiz ki, ölüleri mezârlarında rahat bırakmak için düşmanlarına aleyhinde bulunmak hakkını vermiştir. Hangisidir o din ki, dünya ile alâkasını kesmiş birinin fezâil ve mezâyâsını bırakıp ta varsa bile hatâyâsını teşrih etmeyi fazilet addeder. Din-i M u h a m m e d î bu hareketinizi tasvip ediyor mu? Museviler bu hareketinizden dolayı sizi terğib ederler mi? İsevîler bu suretle sizde bir meziyet buldular mı ? B. u. d. a bu hareketinizden dolayı sizi teşcii etmez, vicdana gelince o sizi şimde hançerleten, zehirleten bakâyâsıyla te'in ediyor.

Artık zamanıdır ki, bu hareketlere bir nihâyet verilsin. Bizde yaşamak için bu hastalıkların bize en fazla kuvveten düşüren ahlâksız hastalıkların mikroplarından kurtulalım. Cemiyet-i beşeriye içinde bir zamanlar her tarafta varken, dini ellerinde vâsıta ederek silâh gibi kullandıkları için medeniyete yükselmeye teşne olan milletler tarafından kovulan bir sürü, bizde bu kadar başı boş bırakılmamalıdır.

Bu kadar hıyânet, bu kadar sükût, bu kadar toprak için kâfidir ve çoktur. Bilmiyorum önünde ölümlerin hatırâtı pâymâl-i hakaret olduğunu gören hangi kimse artık bu memleket için çalışmayı borç ve şeref addeder. Biz aramızda biraz muhterem kimse bırakmamayı niçin fazilet zannediyoruz bilmem ki !

Berhayâtlar arasında siyâsî, ilmî, içtimâ mezâyâsı olan biri yükselmeye başlarken diğer taraftar bir diğeri çıkar, o adamın ne kadar hatâyâ-yı husûsiyesi varsa hepsini birer birer sayıp döküyor. Bu suretle onun su'uduna mâni, mâni olmakla iyi

bir hareket yaptığını tahmin ediyor. İşte, koskoca bir milletiz, aramızda ismini hürmet ve takdisle anacağımız bir kimse-miz yok. Bir kişimiz bile yok ki, hakkında hissettiğimiz hürmet, takdir ve muhabbetle bizim üzerimizde bir te'siri bir nüfûzu olsun.

Bize kimse gösterilmiyor ki kendimizi ona benzetmeye, onun numûne olarak göstermeye çalışalım. Gâyemiz nasıl bir adam ol - maktır. Şimdiye kadar bu millet için bir tane bile büyük adam gelmemiş mi ? Halbuki milletlerin rehberine, bhusus fırtına ile kasırga ile dalgalar arasında didişen bir milletin bir fenere, bir aydınlığa ihtiyacı var, o aydınlığı görmek için hiç olmazsa o küçük ışığa doğru sürüklenmek , yaklaşamazsak ta oraya doğru teveccüh etmemiz lâzım.

Bizim bir kığılcımımız bile yok. Karanlık içinde ebedi bocalayan bir sâl üzerinde ne tarafta küçük bir şu'le görsek hemen görmekten men'ediliyoruz.

Artık zamanıdır ki bu hareketlere bir nihâyet verilsin. Ve bu yüzden gelen felâketler getirdiği ve götüreceği musibetler kâfi addolunsun.

Bugün F i k r e t'in hatırasına edilen bu hakareti sükûtle karşılayan herkes yarın aynı muameleye uğrayacağına simdiden emin olabilir.

6 Akıl ve âdâtını gâye ve maksadı olan herkes bunlara bağır - malı ve demeli ki; Artık gizli maksatla yazdığınız şeylere inanmıyoruz, yaşamakta olduğumuz zamanın icâbâtı bizi yaşayabilmek i - hurûfâtta ziyâde hakikate doğru çekiyor. İnsaniyete müfid olmak için de bu asra plâyk olarak yaşamak istiyoruz. Binâenaleyh yazılarınızı kendiniz için saklayınız ve biliniz ki, artık size inanmıyoruz.

Bizde bir sınıf daha var, hiçbirşeyi beğenmeyen hodgâm, hod - pesend, hodbînlerden mürekkep. Bunlar kimseyi çekemezler, bunlar kemsede kudret ve meziyet bulamazlar, bunlar kimseyi hoşgörmez - ler, bunlar aynı meslek sâlikleri olduğu halde o kadar düşmüşler - dir ki, hatta birbirlerini bile çekiştirirler. Birbirlerinin bile aleyhinde bulunmazlarsa çatlarlar.

Kendilerine ehemmiyet atfetmeyenleri hele kabil olursa mahvetmeye, hayâtıyla, mevkıyla, namusuyla, ahlâkıyla herşeyiyle oynamaya kadar cür'et ederler. İsimlerini şimdi burada meskûz geçeceğim bu eşhâs gençlik arasına fazilet saçacakları yerde fesât saçarlardı. Hiçbir hareket yoktur ki, kendilerinden başka biri tarafından yapılsın da makbul ve merğub olsun. Bunlar bu kadar acınacak bir haldedirler, acınacak diyorum çünkü fenâ hilkatleri kendilerindeki meziyetleri -olduğu kadar- öldürüyor, boğuyor.

Bu çete geçenlerde müdürünün haberi olmaksızın hulûl ettikleri bir gazeteyi ahlâksızlıklarına vasıta ettiler. Meselâ, yeknazârda pek basit fakat biraz ta'mit edince insan bu kadar ahlâken sükût etmiş kimse de olur mu diye şaşırıp dönüyor. Bu gürûh hoşlarına gitmeyen bir izdivâcî akîm bırakmak için akidden birkaç gün evvel ahlâksızlıklarını mevki-i icrâyâ koyuyorlar. Namzedin pederinin mevkii ve mamuriyetini küçülterek tahrif kendi şube-i tetebbuunu akıllarınca tezlil için tebdil ve âileyi lekedâr etmek için de efrâdı arasında bir aktör bulunduğunu ileri sürerek tezyife çalışıyorlar.

Fakat onların bu küçük ve sefil tarizleri kendilerinin mahiyetini herkes nezdinde, bilhassa gizlice hulûl ettikleri gazete nezdinde meydana çıkarmaktan başka birşeye hizmet etmiyor.

Tezlil için efrâdı arasında biraktör bulunduğunu ileri süren bu karaktersiz kimseler pek az evvel o aktörlerle konuşmaktan, tiyatroya müessesesi etrafına yığılmaktan lezzet alıyorlardı, bu kadar sari'i tahavvüle kendisini salıveren ve küçük, hasis bir maksat için bu kadar alçalan kimselerden cemiyetimiz menfâat bekliyor ne kadar zavallıyız. Bunların efsâdatından arada saf ve samimi kalmış ruhları sıyânet için bu kimseleri tanıtmak bile câizdir.

Fakat, bu bize düşen vazife değil, bana taallük eden kısmı aktörlüğü tezlil etmesidir, ona cevâben diyeceğim ki :

Değil aktör -ki sizin ağızınıza düşemeyecek kadar ulvi bir meslektir- hatta sarhoş ve hırsız olsa sizin kadar sükût-ı ahlâkla lekedâr olmadıkça daha kabil-i tercihtir. Hırs ile ne kadar gözleri kararmış ki, pek az evvel müdâfi oldukları bir mesleği hemen makâm-ı tezyifte kullanacak kadar değiştiler. Ahlâk o kadar kendile-

rini terketmiş ki, aynı âile arasında belki bütün gençliğin en kıymetdâr bir uzvü var iken meskût geçkiler dans tiyatroya mensup birinin mevcûdiyetini ileri sürerek kendi iç yüzlerini teşhir ettiler.

Ne bedbaht ve ne sefil imişiz ki, aramızda bu kadar alçalmış insanların bulunduğu bir devrede yaşıyoruz. Ve sonra onların yüzünden gelen kabahatların kefâretini biz veriyoruz. Utansın hilkat ki, oldukları gibi görünmeyen veya göründükleri gibi olmayan insanları yarattı.

nr.10 s.4-6

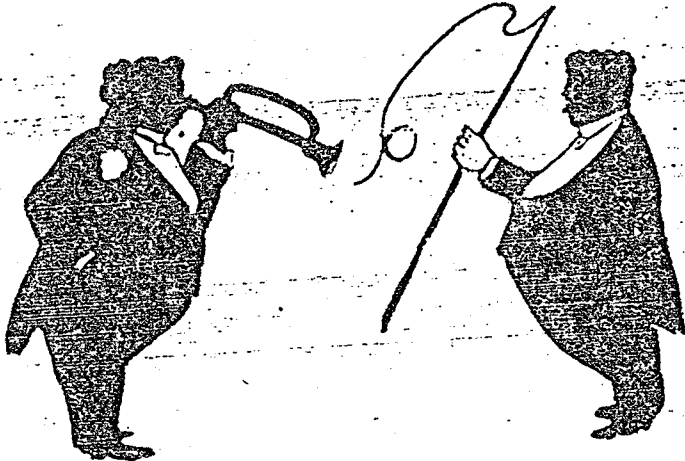
Muhsin Ertuğrul [MAY]

بيوك تياترو هيات ادبيه سيندل
بورسف ضيا بلك

بورسف تياترو بلك مرسوم

TEMÂŞAMIZIN İSTIKBÂLİ

Dârülbedâyi'deki arkadaşlara :

8 Bu makaleye başlarken âdetâ bir tereddüt dakikası geçirdim. Çünkü ihtimal çok defa söylenmiş sözleri tekrar edeceğim diye korkuyordum , fakat ne beis var ? Madem ki bizde fikirler daima te'yid ve te'kide muhataptır , o halde...

O halde tereddüt lüzümsuzdur. Bu husus sanat-ı mes'î öyle kolayca halledilecek işlerden değildir ki :

Çok şükür bu ince zevk meselelerini merakla takip edenler az çok bizde de mevcudiyeti göstermeye başladı. Hele tiyatro cereyânları son birkaç sene zarfında büyük bir istinâdgâh bulabildi. Bu istinâdgâh halkın bu şube-i sanata karşı gösterdiği alâka ve tehallüktür. Böyle olmasa idi , meselâ ; Dârülbedâyi'nin her iki temsili müteakip hemen bilhassa gazetelerimizin sahifelerinde doğru ve yanlış tenkid sahifeleri açılmazdı. Gazeteciler tuhaf adamlardır. Daha doğrusu oldukça kurnazdırlar. Kara bulamayan meseleler etrafında gürültü koparmazlar. Matbuatın Dârülbedâyi'nin temsillerine karşı gösterdikleri bu alâka pek güzel isbat ediyor ki bu mesele etrafında yazılan yazılar boşa gitmemektedir. Demek ki memleketimizde tiyatro ile meşgûl olan dimâğlar zannımızdan çok fazladır. ve bunlar bir yevmî gazete sütûnları arasında bu bahisleri arıyor ve lezzetle okuyorlar.

9 İşte bu hakikat isbat eder ki bizde temâşânın ehemmiyeti her an biraz daha ziyâde anlaşılmaya başlamıştır. Bu cereyânı kuvvetlendirmek ve tiyatroyu mümkün olduğu kadar memleketin her kösesine tamim etmek ise artık pek kolaydır.

Bugün tiyatro deyince şüphesiz en evvel akla gelen Dârülbedâyi'dir. Son iki ay zarfında yeniden biraz canlanır gibi olan bu müesese , heyet-i idâresi lâzım geldiği kadar çalışsalar ve memlekette bu mesele ile etraflı suretle meşgul olan diğer genç kuvvetlerden de istifadeyi ihmal etseler idi şüphesiz birkaç senedir ciddiyetle başlamış olan temâşâ cereyânı daha ileriye götürmek mümkün olabilirdi. Çünkü herşeyden evvel lâzım olan şey , yukarıda söylediğim gibi temâşâyı imkânı derecesinde tamime çalışmaktır. Bunun için âdetâ propoganda bile yapılacaktır. Tiyatroyu ne zaman evlerimize , salonlarımıza da sokabilirsek , istikbâli de o nisbetle emîn görebiliriz. Garp'ta , meselâ Fransa'da , her şehirde muhteşem umuma tiyatrolar olduğu halde yine hususi müsâmerelerde tiyatro en mühim bir mevkiî işgâl etmektedir. Hatta bunun için küçük aile piyesleri de tertip olunmuştur, bu piyesler bilhassa evlerde temsil edilir. Bundan ne parlak bir netice elde edildiğini söylemeye ise bilmem lüzûm var mı ? Bir kere sanat zevki ailelerin haremine kadar giriyor ve oradan kumar , fuhûş gibi âdi maddi zevkleri mümkün olduğu kadar uzaklastırıyor. Sanat herşeyden evvel ruhun karanlıklarını aydınlatan bir meş'aledir. Nereye girse orada bedii zevkler fazlasıyla hakim olmaya başlar. Ne zaman bir memlekette sanat endişesi azalmaya yüz tutmuştur o muhitte artık tereddüye , tefsîhe doğru kuvetli bir cereyânın başladığına hükmederseniz kat'iyen aldatamazsınız. Bu fikrimiz şüphesiz sakın ve normal zamanlara âittir. Yoksa milli büyük felâketler arasında , meselâ ; harp zamanlarında sanatın bütün şubeleri âni bir durgunluğa uğrarlar. Manafih o yine heyecânlarını istikbâl için gizli gizli hazırlamaktadır.

İşte bizim için bundan sonra böyle bir sükûn devri gelmek üzeredir. Bu devrede sanatın sür'atle terakkisi lâzım gelir. Başka türlü de olamaz. Sanatın inkılâp esâsatını da yine orada aramak mecburiyetinde kalırız. Çünkü iyi temsil edilen güzel bir piyes halkın ruhunda yüzlerce şiirin , hikâyenin yapamayaacağı bir te'siri husûle getirebilir. Şiir , hikâye , roman nihâyet mahdut kariler içindir. Halbuki tiyatro köylerden hükümdara kadar bütün insanların merak ve heyecân ile takip edeceği bir bediadır. Hayatın en çılgın en derin ihtiraslarını da diğer bütün sanatlardan daha canlı bir surette ancak te-

mâşâ gösterebilir. Demek ki tiyatroyu tamim etmek halkın heyecânı bediasını daha suhûletle uyandırmak demektir.

10

Son söz olarak Dârülbedâyi'de pek cüz'i maaş ile çalışmaktan bir gün yorulmayan genç sanatkârlara hürmet ve takdirimi yollarım. Ancak bu ateşin sanat duygusudur ki , zavallı memleketimize beklediği ve muhtaç olduğu milli temâşâyı ihtimal bir gün bütün şa'sasıyla verebilecektir. Bunun için de çalışmak ve me'yus olmamak lâzım gelir. Zaman elbette bütün sanatkâr alınlara lâayık olduğu çelengi takacaktır. Memleketin kıymetdâr sanat adamlarına karşı göstermeye başladığı hiss-i hürmet ve bu ümidi takviyeden bir an hâli kalmamaktadır.

Bugün az çok sanattan her anlayan gencin tiyatroyla istigâlini âdetâ bir vazife telâkki etmekteyim. Çünkü yukarıdan beri serdettiğim mülûhazalar meseleyi : çok anlatabilmişse tiyatroyunun her yerde olduğu gibi bizim bedbaht muhitimizde de mektep kadar belki daha ziyâde fikri bir inkılâp yapacağına bütün ruhumuzla kanaat getirebiliriz. O halde ileriye , ey sanat müntesibleri ! Vazifenizi sonuna kadar muvaffakiyetle ifâyâ mecbursunuz. Siz halkta yalnız temâşâ zevkini çoğaltınız , ötesi kendiliğinden gelir. Bu suretle hem kendimizi hem mektebimizi lâyemut etmiş olacaksınız. Bir S h a k e s p e a r e nasıl bütün İngiltere'nin ruhu ise bir C o r n e i l l e bir R a c i n e bir B a t a i l l e de Fransanın medâr-ı iftihârıdır. Fransa'da mümesiller der bir M a u n e t - S u l l y'nin şöhreti her halde en büyük cihangirlerin şöhretini çoktan geçmiştir. Çünkü sanatkâr ihyâ ediyor, cihangir etmeye uğrasıyor . Birisinin yeri kalplerin en sıcak köşesindedir. Diğeri yalnız korku ile hükümrândır. Ey coşgun Türk sanatkârları ! Siz işte kalplerin o sıcak köşesinde yaşamaya namzedsiniz. O kalpler ki , bedii heyecanlara bugün her zamandan daha ziyâde tesnelikle daha ziyâde muhtacız.

nr. 18. s.8-10

1 Kânun-i Sâni 1336 (1920)

Halid Fahri [OZANSOY]

TİYATRO'DA KADIN

15 Temâşâ tarihinde kadının nasıl merhâleler geçirdikten sonra, nihâyet sahnede bütün mânâsıyla mazhâr olduğunu tedkik etmek fâideden hâli değildir. İnsanlar kadîm ma'bedlerde ilk dinî ihtifâlları tertip ederek muhtelif ve ahenktâr hareketlerle bir sahne-i tasvif gösterdiği zamandan beridir ki, kadın sahneye dâhil olmuş ve zamanile çok kereler oradan uzaklaştırılmak istenilmiş ise de nihâyet temâşâ âleminin melikesi olarak kendini tanıtmış ve artık onu, yâni kadın sahneden hiç, birşey te-
bi'de muvaffak olamamıştır.

Mâdem ki sanat-ı temâşânın ilk ilhâmı dinden inbiâs etmiştir, o halde bu ilhâmı yaşatan kadının ma'bedlerden uzaklaşması lâzım gelmez mi? Eger insanlar çok zaman mantikî hislerine fedâ etseler idi şüphesiz böyle olması mukteziydi. Fâkat ne çâre tarih-i temâşâ tamamiyle bunun aksini söylüyor. Kadın bir zaman geldi ki ma'bedden ve bilâhire sahneden tamamiyle tard olunmuş idi. İhtimâl bunda zihinleri fazlasıyla açılan güzelliğinin ve câzibesinin te'siri vardır. ve ihtimâl kadîm rahipler bu derece şedîd ve hârikûlâde bir füsûnu bizzat ~~bu~~ din için tehlikeli addetmişlerdir, olabilir ya, belki ma-
bedde kadının sihriine uğrayan nazârlar kuvve-i ilâhiyeyi onda
16, görecek kadar tehlikeli bir galât-ı ru'yete uğrayabilirlerdi. Her ne sebepten olursa olsun şurası muhakkaktır ki, kadın bu ân arasında çok geçmeden her türlü merâsim-i dinîyeye iştirâkten mahrûm ediliyor. Hatta yukarıda söylediğimiz gibi bir zaman sonra sahneden de düçâr-ı tard oluyor. Yunanlılar bile son

dereceye vâsıl olan zevk bedi'iyilerine rağmen bugün bizim için cidden gülünç olan bir teşebbüsü kuvveden fiile çıkarıyorlar. Bir kadın maskesi takarak ve cins-i lâtifin sesini taklid ederek kadîm Yunan sahnesine çıkan bir erkeğin vaziyeti kadar gayr-ı tabiî ne olabilir? Buna tahammül göstermek cidden hayret edilecek bir şeydir.

Fakat Hristiyanlık asrı başladıktan sonra ilk defa olarak yine bir kadın sanat-ı temâşâyâ ba's-ül mevte mazhâr kılmıştır. H r o s n c i t h a isminde bir Alman rahibenin yaşadığı hakiki dramlar noel yortuları esnasında pür heyecan bir zümre-i samimîn önünde temsil olunmuş idi. Fakat kadın rollerini ifâ edenler yine erkeklerdi. Bu suretle kadının pek ağır bir hatve ile sahneye yaklaşmaya çalıştığı edvârı tedkik etmek cidden merâkâverdir. "H ü n n i" (هنري) isminde bir kadın dinsizlik ile ithâm edilmesine, tehdid olunmasına hatta işkencelere uğratılmasına rağmen sahneye çıkmak için beslediği arzudan bir an fâriğ olmamış nihâyet bu emelini kısmen muvaffakiyetle neticelendirebilmiştir. Tarih-i temâşâ bize bunun gibi daha pek çok misâller gösterebilir. Aktiriste karşı tekfirler hitâma erince bunun büsbütün zıddı bir hâlet-i rûhiyeye şâhid oluyoruz. Kadın artık sahnede tel'in değil ihtirâm görüyor. Zaten dinlerin az çok asrîleşmeye başladığı her devrede ve her memlekette böyle bir inkılâbın er-geç husûle gelmesi muhakkaktır. Nitekim aynı inkılâp bizim temâşâ hayatımızda bir gün husûle gelecektir. Mamâfih kadın sahnede hakk-ı hayâtını ispât ettikten ve kendisinin iştirâk etmeyeceği herhangi bir temâşânın cansız, kuru birşeyden âdetê bir müstehâseden farkı olmadığını âleme tanıttıktan sonra bile daha uzun müddet bir temâşâ muharriri gibi mücâdeleye mecbur kalmıştı. Her iki temâşâ muharriri tiyatro direktörlerine kendisini kabul ettirinceye kadar nasıl iktihâmı müşkül mâni'alara tesâdüf ederse kadın da ilk defa sahnede kendini göstermeye başladığı zamanlar aynı şekilde mâni'alarla karşılaşmıştı. Bugün bile Avrupa'da pekçok tiyatro direktörleri için kadın müellifler kadâfırecme lââyık zavallılar yoktur.

Mamâfih sahnede " kadın-müellif" i tarda çalışmakla tiyatro müdürleri aynıyla kendilerinden evvel gelenlerin düştükleri hatayı tekrar etmektedirler. Tiyatro bir heyet-i içtimâiyenin yalnız hatalarını yahut faziletlerini gösteren bir âyine değil, aynı zamanda ve bilhassa, beşeriyetin ızdırâplarını, emellerini işittiren ve en büyük manevi muhakemelerden biridir.

O halde hayâtın bütün hadiselerine karşı yalnız erkeğin fikirlerini tehassüslerini, muhakemelerini dinleyen bir mahkemenin daha gayr-ı tabii ne olabilir?

Vakıa kadınların sahneye birdenbire erkeklerin vücûda getirdiği şâheserler kıymetinde hârikülâde bedialar vermeseler bile herhalde zekâ-yı nisvâniyetin temâşâ âlemine büsbütün yeni bir şey getirmesi müsteba'd değildir. Uzun müddet kadınlar erkeklerin fikirlerini düstûr-ı âmel ittihaz ettiler. Biraz da onların berikilere karşı akıl hocalığına başlamasını pek te haksız bir fikir addedemeyiz ya...

Memleketimizde H a l i d e E d i b H a n ı m e f e n d i gibi yüksek muharrirlerimiz eksik değildir. Şimdiki halde erkeklerin, şimdiki hâlde yalnız bizlerin uğraştığımız sahne edebiyatına böyle kismetdâr kadın muharrirlerin iştirâki kimbilir daha feyizli bir ceryâna bâ'is olurdu.

Eserleriyle olsun o istikbâli yaratmaya çalışmalıdır. Bu suretle kadınlığımız hakiki ruhu millî sahnemize aksedecek ve Türk âilesi en samimi en derin heyecânlarını ancak o zaman canlı bir surette görebilecektir. Çünkü şurasını maâlesef ikrâr edeyim ki, biz Türk muharrirleri daha kadınlarımızı tamamiyle tanımıyoruz. Bir kere hayât-ı içtimâiyemiz hatta bugün bile bu saâdete vâsıl olmaktan bizi mahrum etmektedir.

Yoksa yarım bir şe'niyet içinde âile hayâtını arayan erkeklerin hudûd ve rû'yetleri daha uzun müddet dümanlı kalacak ve Türk'ün en samimi hayât-ı âilesi sahnelerimize girecektir. Halbuki bunun için artık daha uzun zaman beklemeye zaman müsâit değildir. Sanatkâr Türk kadını yukarıda söylediğim gibi, eserleriyle olsun millî sahneye iştirâke davet olunmalıdır. Bu memleketimizdeki yarım sanat âlemi için cidden beklenecek ve alkışlanacak bir hâdisedir.

DÂRÜLBEDÂYİ'NİN TEKÂMÜLÜNE DOĞRU

5 Sanat için hiç müsâit olmayan müzlim seneler zarfında kim ümid ederdi ki Dârülbedâyi fırtınaya tutulmuş bir gemi gibi uzun müddet çalkalandıktan sonra nihâyet emin bir sâhile vâsıl olacak. Bugün memnuniyetle görüyoruz ki liman görünmüş ve gemi kurtulmuştur.

Evet, bundan sonra Dârülbedâyi'nin istikbâline artık korkusuz bir nazârla bakabiliriz. Çünkü hâsılâtı masrafını koruduktan maâda onu yeniden, yeni hazırlıklara, fedâkârlıklara sevk edebilecek bir vaziyette bulundurmaktadır. Müeseseyi bugünkü mesud hayâta erdirenlerin mesâisi herhalde tebcile şayândır.

Fakat bu hususta en büyük amel-i muvaffakiyet halkımızın gösterdiği rağbet ve takdir olmuştur. Bazı budalalar tarafından yalnız tulûat sahnelerinden zevk aldığı iddia edilen bu halk, Dârülbedâyi'yi en buhranlı zamanlar zarfında öldürmeyip yaşatmakla bu yanlış telâkkiyi tamamiyle çürütmüştür. Bugün bu hakikati kimse inkâr edemez ki Dârülbedâyi Şehzâdebaşı'nda bu savlete ramazan temsilleri halkımızın müeseseyi ne kadar sevdiğini ispât için en kat'i bir delil oldu. İlk hafta zarfında geceleri biraz lüzûmu kadar dolmuyor gibi görünen F e r a h T i y a t r o s u, bilâhere temâşâgirlerin adetâ bir hücûmuna maruz kalmıştı, hele bazı yeni piyeslerin temsilinde tiyatro salonu localar ve paradî adetâ gözleri karartan bir izdihâm gösteriyordu. Bütün bundan çıkan netice yukarıdan beri söylediğimizi teyide kâfidir zannederim.

Müsesenin rağbetsizlik yüzünden bir gün sükûtu tehlikesi bu suretle külliye mündefi olduktan sonra artık tekâmül ve terâkkisini daha müsterih bir kalp ile düşünebiliriz. Buna lüzûm-ı kat'i vardır. Nitekim Dârülbedâyi heyet-i idâresi de yeni projeler tasavvuruna ve bazı icraâta başlamıştır. Bu icraât meyânında bilhassa önümüzdeki kış temsilleri için sekiz en yeni piyes izhârına birden girişmesi ve eski repertuarın çok oynanmış birçok piyeslerini şimdilik bir yana bırakması en ziyâde memnuniyetle telâkkiye şayân bir harekettir. Daima aynı piyeslerin tekrar nihayet usanç vermesi pek tabii idi. Dârülbedâyi heyet-i idâresi herşeyden evvel bunu düşünmek ile pek doğru bir harekette bulunmuştur.

Heyet-i edibenin faaliyetine bir aralık germi vermesi ve epeyce zamandır okunmak üzere birikmiş olan piyesleri tedkikâ başlaması da ayrıca kayda sezâdır. *Beş a t N u r i* gibi gençliğin cidden en mümtaz simâlarından birisinin mezkûr heyete iltihâkı da müsesesi için büyük bir kuvvet teşkil etmektedir. Bu suretle müsesese adetâ gençleşmiştir. Aynı suretle daha bir iki genç, mütehasısın mezkûr heyete iltihâkı temin edilebilirse Dârülbedâyi heyet-i idâresi memleket için kendisinden beklenen azmi istifâdeyi temin eyleyebilecektir.

Sanat müsesemizi bu suretle her türlü şahsi ihtiraslar ve 6 düşüncelerden bir sefi ile çalışıyor görmek kadar kalbe ümid verici birşey tasavvur edemiyorum. Edebiyatta dünkülerle bugünkülerin bu müşterek gayreti neticesinde Dârülbedâyi'nin bugünkünden daha parlak semereler vereceğine de eminim.

Burada Dârülbedâyi sanatkârlarını da aykışlamaktan kendimi alamayacağım. Her türlü mahrumiyetlere rağmen müseseyi yaşatmak için bugüne kadar hummalı bir hararetle çalışan bu gençler sa'ylarının vâsıl olduğu bu rengin netice karşısında ne derece iftihâr etseler yine azdır. Memleket bu bir avuç sanatkâra son derece medyûn-ı şükrândır. Kalplerindeki sanat ateşini bir gün söndürmeden çalışan bu sanatkâr âilesinin bu teşekkür ve takdire bâdemâ daha ziyâde yâyk olmak için çalışacağına da emin olabiliriz.

Yeni sene zarfında provalara biraz daha fazla itinâ gösterileceğini de ümid ederim. Çünkü ne kadar çok çalışılırsa muvaffakiyet te o derece parlak olacağını bu muhterem sanatkârlarımızın pek iyi takdir eyleyeceklerine şüphe yoktur.

Bu noktada dekorlar için de bir iki söz söylemek isterim. Eski dekorlar artık kâfi derecede sahnede göründü. Eski dekorlar gibi bunların bir kısmını bir müddet dinlendirmek fenâ olmaz. Yeni dekorlar yapmak için bugün D â r ü l b e d â y i k a s a s ı oldukça müsâittir.

Mektepteki tedrisâtın bu seneden itibâren daha sâlim ve feyz yaz bir yola dökülmesini de temenniden kendimi alamam. Yalnız muhterem S a l i h F u a d B e y e f e n d i'nin Tarih-i Temâşâ dersleri yeni talebeler için kâfi değildir. Evvelce mevaddiken son seneler zarfında lağv olunan bazı dersler ve bu miyanda dram, trajedi, komedi gibi ameli tatsikatı yeniden programa idhâl eylemeli ve bunların muallimleri temin olunmalıdır. Gençlerimizin de bu müeseseye kâfi derecede ehemmiyet vererek kaydolunmalarını ne derece özleseker yeridir. Ötede beride bazı heveskâr ve müsteâd gençlere tesâdüf ediyorum ki ileride büyük bir aktör olmak için her türlü evsâf-ı hâizdir.

Bunların Dârülbedâyi'ye girerek istidâdlarını inkişâf ettirmeleri millî sahnemiz için ne büyük kazançtır. Sdnra şunu da düşünmek iktizâ eder ki millî tiyatromuz yalnız bir müesese ile iktifâ edecek değildir. Sahnelerimizin çoğalması ancak sanatkârlarımızın tezâyidi ile kabildir. Bu noktada mümesilelere de son derece ihtiyâç vardır. Hatta bu ihtiyâç bugün bizzat Dârülbedâyi için bile vardır. Bu meselenin de artık bir neticeye iktirânı ve hariçten istidâdli talebelere celbi lâzım gelir.

Son söz olarak söyleyeyim ki, Dârülbedâyi bugün en mühim millî müeseselerimizden biridir. Bugün dünden daha mütekâmildir. Ve bu tekâmül tedricen çoğalacaktır. Bundan bir lahzâ şüphe edemeyiz. Umarım ki pek yakın bir zamanda sanat güneşi bu yetim memlaketin bütün ufuklarını aydınlatacak ziyâyı Dârülbedâyi'den alacaktır.

DARÜLBEDAYİ'NİN SEBEB-İ TESSÜSÜ

VE

HÂL-İ HAZIRI

3 Cemil Paşa Hazretleri Şehremanetinde iken memleketin yalnız ihtiyacını bilmek , düşünmekle kalmayarak nevâ-kısı ikmâlde mücâhidâne bir gayret göstermişti. Bu meyanda tiyatrolarımızın zavallılığını da gördü. Bunu izaleye tesbit etti . Aktör yetiştirmek için Dârülbedâyi namıyla bir tiyatro mektebi (Conservatoire) açtı. Tiyatro teşkilâtında Fransa'nın en benam simâsı olan A n t o i n'i celbederek işe başladı. Gerçi bu teşkilâta A n t o i n'in tayin olunması huantolara (هوآناظره) elifba öğretmek için N i e t z s c h e 'yi muallim tayin etmek kabilinden endâzesiz bir atlayıştı. Lâkin , A n t o i n'in halkımız arasında maruf olduğuna zahib olan Paşa Hazretleri müesesenin ehemmiyet ve ciddiyetini nazâr-ı dikkati ve tiyatroyu icab eden hürmeti celbetmek için bu büyük muallimin şöhretinden istifade etmek istemiş olması zannolunur. Acaba A n t o i n'in tayini doğru mu idi ? Bu sorunun cevabı ayrıca münakaşaya değer bir mesele olduğundan başka bir zamana taalluk ile Dârülbedâyi'nin bir ufak tarihçesini yapalım.

Harb-i Umûmiden iki ay evvel A n t o i n İstanbul'a gelmiş, Şehzâdebaşındaki Rıza Paşa Hanı'nın bir dâiresi isticâr olunmuş, tefriş olunmuş , mümeyizler davet edilmiş : talebe kaydına başlanmış duhûl imtihanı açılmıştı. Gençler bizim an'anevi tiyatro hayatında henüz kirlenmemiş o muhitin levs-i tenefüüyle alûde olmuş gençler müracaat ediyor , muvafık görülenler alınıyor , kabul olunamayanlar çehrelerinde mer'i bir sehâb-ı te'sirle o gün çekilseler bile kendilerini o müeseseğe pek yabancı addedememekten mü-

tevellid bir sıkılganlıkla yine muhitinde dolaşmaktan men'-i nefis edemiyorlardı. Memleketin hayat-ı sanatını tanınması , hatta refah ve istikbâlini bir cizye-i sanat olarak heder etmekten çekinmeye - rek her türlü levsiyatına bulanmaya razı olması , senelerden beri tiyatroya içinde yuvarlanması itibariyle Reşat Rıdvan Bey de müdür muavini nesbolunmuştu. Tiyatro uğrunda senelerini çürüt - müş , fedâkârlıktan çekinmemişlerden kudret-i talimiyesine itimâd olanlarını Reşat Bey Antoin'e takdim etmekle bir ha - yat-ı tedrisiye de vücûda gelmişti. Bu zevâtın kâfi birer muallim oldukları hiçbir vakit iddia edilemez. Fakat sanat-ı temsilin her 4 tiyatroya kapısında birkaç iflâs bandırası temviç ettiği bu memleket - te bir başlangıç olmak üzere bunlardan istiane meçburiyeti vardı. Diğer ulûm ve fûnûnun nisbeten müterakki olduğu şu zamanda mektep - lerimize tayin olunan muallimîn bile derûhte ettikleri şube-i ilmi - yi birkaç sene okuttuktan sonra ancak muallim kürsüsüne alışabil - mekteler iken , Dârülbedâyi muallimîn sabımasının kudret-i talimi - yeleri istisgâr edilmek lâzım gelir. Eğer devam edeydi muallim sı - fatını ve icâb eden mezâyâyı aç çok iktisap etmiş çehrelere mâlik bulunacak idik.

Vakta ki Alman ordusu Fransa hududunu aştı , A n t o i n n evi tu - tuşan bir biçâre gibi ahbasına resmi selâmı ifâyâ bile kadr-i tey - yâb olamadan çıktı gitti. Çok geçmeden Reşat Rıdvan Bey vazifeden afvolundu. Dârülbedâyi'nin müallimleri dağıtıldı. O za - mana kadar talime kudreti , talime gurur ve savfeti mani müesseseye süzgün ve müstehzi çeşmânıyla uzaktan nigâran olan dışili erkekli bir çok zevât muallim veya talebe oldukları anlaşılamayan bir sıfat - la tehacüm ettilerdi. Ve bugünkü Dârülbedâyi ihdâs edildi. Henüz mektep namı altında yaşayan Dârülbedâyi'de 'Hoca yok', Dershane yok. Yalnız bazı müdaviminin ağzında (Mektebe gittik , mektepten geldik) gibi mânâsız bir cümle var.

Artık Dârülbedâyi konservatuar olmaktan başka bir şeydir. Dünyanın hiçbir tarafında tiyatroya şekil ve mahiyetinde konservatu - arlar görülmemiştir. Böyle muntazam oyun vermek hasılat düşürmek değil. konservatuar talebesinden birisi herhangi bir tiyatroya ufak bir rol dahi derûhte edemez.

Dârülbedâyi'mizin hâl-i hazırda bir konsevatuarla hiçbir müsabeheti yoktur. Belki milli tiyatro mahiyetini hâiz olabilir. Böyle bir tiyatroya da ihtiyacımız kabil-i inkâr değildir. Fakat bu şekilde pek nâkıs bir tiyatro ebusuna bir iskelete mâlik bulunuyoruz. Birkaç aktör ve aktiristin gayri irâdi (İnstinctive) bir leyl-i sanatta dolaşan seyr-fil-menâm gibi icrâ ettikleri marifet-i temsile medyûn-ı şükran yaşayan milli tiyatroyu ikâz ve temenniye edebilmek için konservatuara olan ihtiyacımız eskisinden daha şiddetli hiss olunmaktadır.

Hâl-i hazırda Dârülbedâyi çatısı altında yaşayan milli tiyatro artık binâyı terketmeli ayrılmalı , Dârülbedâyi , hakiki ciddi bir konservatuar bir mektep şeklinde , muallimleri , dersanesi , programı , imtihanları ile teşekkül etmeli ve hükümet bütün mektepler gibi bunu da bir dâr-ül-ilm olmak üzere himâye ederek hiçbir suretle maruz-ı tenkide bulundurmamalıdır ki tiyatronun Cemil Paşa Hazretleri'nce te'mil edilen âtisi temin edilmiş olsun.

nr.6. s. 3,4

15 Ağustos 1334 (1918)

Kemal Emin [BARA]

بيوك تيارو هيت ادبيه من رشيد باشا زاد.
عاكف بك

دارالابداع صنعتكارلردن (بورا) نافي
غالب بك

Hafta Musahabesi:

ADAPTE

1 Tatbik, biraz istilâhperdâz iseniz siga çekerek mutabakân isterseniz taklid, arzu ederseniz nakil, daha hakşinâs görünmek fikrinde iseniz intihâb demek. "Adapte" kelimesi artık lisânımızda mal olup kalmıştır. Bizde manevi zabıta-i lisâniye henüz vücûd ve 'ademi tekarrür etmeyen Şehremanetinın bütçe mazereti dolayısıyla tatbikine imkân bulamadığı "Zabıta-i Belediye'ye benzediği cihetle bu kelime için dilediğimizi intihâb etmekte mahzûr görmeyiz . Dilersek "apamak" çalıp çırpıştırmak benimsemek gibi ~~mesadeler~~ elimiz altında durup duruyor. Cihânın hazine-i irfânı küşâde olduğu müddetçe "adapte" musaddırının envalı tasarrufâtıyla elbette meşgul olacağız. Zaten bir de edebiyat, içtimâiyât, lisâniyât hatta ahlâk ve âdet baştan aşağıya kadar adapte edilmekte olduğuna göre güzidelerimiz bu kelimeyi türkçeleştirmek zahmetinde bulunmasalar da olur. Benim em ziyâde sinirime dokunan bir fikir vardır. Biz bu cümleyi sokak süpürmek işinde kullandığımız gibi faraza kadının mevki-i içtimâisi mesele-i muazelesinde dahi istimâl ederiz. Bu fikir aşağı yukarı şu kelimeler ile edâ edilebilir:

"Menşer, bütün memâlik-i mütemedinede bu usûl câridir."

A h m e t R a s i m B e y ' i n E ş k â l - i Z a m a n ' ı n d a tasvire lâyıf biri kalksa da;

"A, Oğlum ! Orası memâlik-i mütemedine ! Burası sark diyarı! Görmüyer musun? Orada sekağı temizlerler, evleri kirli bırakırlar Burada hergün su içinden çıkmayarak gacıır gacıır tahta silen ihtiyar nine dara gelince torununa köprü üstünden def'i hâcet ettirir!" diyorsa bakın bu merak reji idâresine bile sirâyet etmiş :Geçen gün

cuma günleri dükkân kapayan tütüncüler meselesi üzerine (memâlik-i mütemedinede bu usûl yoktur.) deyip kesti attı... (O memâlik-i mütemedinede bu türlü rejî yoktur.) cevabı da herkesin ağzında kaldı.

Bu hükümleri rûz-ı merre adiyattan edebiyata doğru çıkarak o zaman görürsünüz ki (Bütün memâlik-i mütemedinede elyevm câri ve mer'i) ne varsa bu diyârın midesi hazm için hastalanmış muhtac-ı tedâvi duruyor...Bahis edebiyata intikâl edince tiyatroyu neden unutalım? İşte âsâr-ı mutâbâka:

H a l i d Z i y â lisânını şimdilik bir tarafa bırakırsak güzel cümleler, şûh fikirler, alafıranga hanımlar, sivilize beyler, büyük felsefeler, garip tesâdüfler, câzip nükteler...câleb entrikalar...hâsılı şapkayı çıkarıp fesi giyerek ortaya fırlanmış bir sürü kahramanlar...hepsi var da eksik olan bizim tiyatromuz, kimseye ta'riz etmeden fikrimizi hülâsa edelim:

(Adapte etmek iyi bir iş ise şu suretle olmalıdır. Garb meha-zı, sahne rehberidir. F r a n c e i l l e n , F ü z û z â n olmakla şarklı olmaz. D u m a s F i l s'in neşterlediği âile faciâları Fransa'da başka bizde büsbütün başkadır. Bir eser-i garbî meha-z, hatta sebep-i ilhâmıdır. Daha ileriye varalım, Sahne tertibâtı için dustûrdur. Fakat ne müdafâa ettiği felsefe ne piyesin hayât ve kı-yâmına sebep olan entrika ne de sahne heyecânları için esâs ola-maz. Garp hayâtında her mâfile her meclise destûrsuz giren erkek yerine bizde yakından akraba bulmak mecburiyeti, son eserlerde alafıranga hayâta müştâk âileler tasvirine sebep olmakla (Adap-te) mesâdârı mesâdârı memnua sırasında geçmeye sebep olmuştur. Bizde de âile hayâtı bozuktur. Fakat esbâbı Fransa'nın aynı de-ğildir. Hukûk-ı âile muhtâc-ı tetebbudur. Fakat güzelliği yerli malı olmalıdır. Garbî bir eserin mütalaâası üzerine mutlaka bu-rada öyle bir mevzuu ihdâsına çalışmaktan ise varolan mevzuları o eserin tertibât-ı umûmiyesi dahilinde teşrih eylemek daha mu-vafıktır.)

Bilmem bu cümleler ile fikrimizi anlatabildik mi? Biz piyesle-rimizi ne zaman böyle görürsek o zaman "adapte" kelimesini sevece-giz.Kendi fikrimize umûmide taraftûf görsek bile şarka garptan büsbütün ayrı bir varlık olduğuna inandığımız müddetçe bunda ısrar

edeceğiz. "Muasırlaşmak" muasırlaşma edâ edilen ne kadar fikir varsa bugün kadınlarımızı zorla sürükleyip götürdüğümüz noktalarda mevcudiyeti ihsâs eden ifratlardır. Aynı sebepler, aynı neticele-ri hâsıl edememekte tabii bir vâki, bir iştir. Her ilâç her bünye-ye aynı sûretle te'sir etmez. Geçen gün balesuyla "F ü r ü z a n" hakkında yazdıklarımızı bir daha tahattur etmeyi karilerimizden rica ederiz.

D u m a s F i l s Fransa'nın âile dertleri için bir müşer- reh olmakla onun buraya nakli lâzım gelmez. Paris'te oturan bir matmazelin izdivâcdan şikâyeti ile Aksaray'da görücüye çıkarak ev-lenen bir hanım kızın üç ay sonraki feryâdı arasında garb ve şark kadar fark vardır. "Çürük Temel"lerde eshâm hesâbına büyük bir muameleci kadar akıl erdiren hanımefendiyi bizim erkekler arasında bile görmek kabil olup olamayacağını bize ilk istikrâz, dahili tec-rübesi üzerine gazetelerimize yazılan makaleler ispata kafi gelir-ken biz "adapte"ye iyi bir gözle bakamayız.

Bizde, "Hissiyât-ı âile" garp âsârından mühim felsefeler ile tedkik edilemez. Tatbik edeceğimize tercüme edelim. Usûl-ı tahriri bu sûretle öğrenmek te mümkün. Hem daha müfiddir.

nr.5 s.1,2

Hüseyin Kâzım

دارالمدافع عثمانی میث تمیایه سنن و
مدارین تحریریه سزدن

ا. غالب بك

مادام مارتین

Madame Martin

VAR MI, YOK MU?

Bizde tiyatrodan bahsedebilmek için evvelâ onun vücûd ve ademini tetkik etmek lâzımdır. Âsâr-ı temâşâiye hakkında yürütülecek mütalâatta bu cihetin takririne bağlıdır. Vukûf ve selâhiyet bize has garâbetler cümlesinden olacak ikinci dercede kalır. Bu da bir muadeledir. Bakınız, bu muadeledeki " " meçhulü hâlâ bütün azimet ve dehşetiyle ortada duruyor. Ne zaman Bâbiâli caddesinden geçecek olursam -eğer islâhâkperdâzlığa cevâz varsa- sersütûh-inûvâsan-ı cerâidin- bu muammayı ebediyül- aşkâl-inin halli için heder ettikleri zamana acırım. Matbaa pencerelerine bakarak bu meçhullü muâdelinin halli için masa başında oturanların halini kahayül ederken tâ yolun ortasına kadar geldiğimi unuturum.

İşte tiyatro meselesindeki intibâlarım ne zaman Şehzâdebaşına uğrasam tiyatro kapılarının önünde durup bütün esrâr-ı sefâletine vâkıf olduğum o kokulu binaların içinde müşteri bekleyen mesâtizdegân-ı sanatı düşünmekten men'-i nefis edemem. Ekseriya bu tahayyülden de beni kısık İstanbul şive-i tekellümüne yabancı bir sadâ ihâz eder. Biri diğerine sorar :

-İçerde kız oynuyor mu?

Yahut :Mâverâ-yı mâmurede bile misline tesâdüf edilmeyen bir gulgule-i musiki : Davul ve boru... Oradan geçer giderim. Siz ara sıra Beyoğlu'nun tiyatroya benzetilmek için çalışılan ahşap barakalarındaki moda, görenin görünmek takdirkâr-ı sanat olduğunu anlatmak hevesleriyle çarpınan izdihâma bakmayınız, onlar gelir geçer fakat Viyana'nın üçüncü derecedeki bir muganniyesi Pera Palas'ta muhayyilesini ancak okşayabilen refah ve debede içinde kadirşinas İstanbul'a (1) Haliç üzerinden müstehzi

tebessümler gönderirken bizim sanatkârlar Şehzâdebaşında yalnız bir merhabaya beraber oturdukları kahvehânede akşamın tedârik-i taâmıyla mazrup ve bî-karardılar.

Onun için biz, tiyatro bahsinde de henüz var mı, yok mu su-âlîne müveccihen hicâb-ı fermûdende bulunuyoruz. B u r h a n e d d i n B e y ' e sorarsanız yoktur. Vakıa var olduğuna kendisi yok bulunduğuna yine kendisi müheykel bir şahit iken ona da sormayan gelmez ama o yokolduğunu söyleyecek bir sahife-i neşriye bulunduktan sonra.

Bizde de tiyatro koca D â r ü l b e d â y i ile sahaif-i matbuada fiilinin enval tasarrufatıyla mûhürriir ve müellifleriyle, mûnekkidleriyle bayrama kavuşmuş perverde-i küûl gâbi hakkını sahnede değil hariçte birinci sınıf sanatkârları ile oraya yetişemeyip dolayan müntesibîn sahnesiyle elbette vardır. Hatta çokça para kazanan direktörleri de var...

Kantodan mürehhem dansı orkestradan mesrûk çalgısı sanattan matrûr komiği, kapıcısı mektepten firârî amatörü bedâva girmek için kapıcı ile kavga eden ehl-i merakı, herşeyi var... nesi eksik?

İşte muadelânin bir kısm-ı malumu... belki gelecek haftalara bununla uğraşırız.

nr.1 s.1,2

Senelerden beri hênüz vücûd ve ademi takrir etmeyen bir mad-
1 denin iki kalem darbesiyle ufak bir sûtûn-ı musâhabede takriri müm-
kün olabilirse biz de bu suâli tekrar etmekten vazgeçeriz. Aks-i
sıhhat iddiâmıza delâlet eder. Evet zâhirde hiçbirşey eksik değil
Vakıa tiyatro binası eski tahdedan imiş adı olsun var a.. kâğıttan
olsa da dekoru mevcut, inanmazsınız D â r ü l b e d â y i 'nin büt-
çesine göz gezdirin.

Hele biraz daha gezinin ozaman dekor, kostüm namıyla tiyatrod
da hükümrân-ı mutlak olan iki kuvvetin bu diyârda aldığı şekil se-
fil ve müdhike ağlamakla gülmak arasında bir hisle hayrân kalırsı-
nız.

Aktör mü istiyorsunuz ? Onun iki mahâlde piyasası vardır. İttifaka yakın bir ekseriyetle vaki olduğu üzere , üst baş, para düşkünü olanlar Şehzâdebaşı'nda her dem görünürler. Hemen birini yakalayın. Size yarın mutlaka inkâr edeceği imzasıyla "a - vans" için mükemmel bir senet verir. Üstü başı düzgün bıyığı tıraşide artiste ihtiyâcınız mı düştü ? Karşıyaka'da bir iki gazinoda mutlaka bulursunuz.

Piyese merak mı ettiniz ? Bazılarında sandıklar ile doludur. Bazıları her eline aldığı defterin kitabın derhâl ismini değiştirerek size yeni bir eser takdim eder.

Aktrist mi istiyorsunuz ? Mutlaka hânesine giderek bir saat kadar mülâkat etmeli, yalvarmalıdır. Bunlar arasında sahne rekâbeti bütün şiddetiyle hükmünü icrâ ettiğinden muvaffakiyet için en kuvvetli silâh rakibesinin aleyhinde bulunmaktır.

Daha neler yok... Müdhike için komik-i şehir, trajedi için artist-i şehir müşteri için aktrist-i şehir-i teş'âri celb-i kulûb için Karagöz'deki Rezzâkzâdeyi müşâbêh yüzünde pudrası gözünde sürmesi ağzında körük körük kahkahası üstünde bâli ince pantolonu gayet dar elbisesi, ayagında bir karış ökçe fatini, hatta göğsünde bir demet çiçeği senede iki menfaatle müteâmiş amatörler kaffesi mevcut... hatta B u r h a n e d d i n B e y' de pâ ber cây-ı hizmet..

Bunlar mevcut ve sefahât adidesi meşhud iken yok olanları da saymak iktizâ eder. Çünkü bu sâldide muadelenin tarafını da bu suretle teşkil edebilir.

Tiyatro binalarının en iyisinden asr-ı hazır şerâitinin hiç biri yok. Umumun sıhhatini hatta muhafaza için hiçbir şey konulmamış. Sahne, fen, menâzırın en ibtidâi ihtirâtından pek uzak sahenin tenviri bu iş için Avrupa'da kaba gibi bilinen kâidelerden çok uzak...

Dekorlar ne alaturka ne alafranga, faraza ne L u i K a t o r z ne stil-i modern. Hele Şehzâdebaşı'na saloşlarına giderseniz size gösterilen sahne ne salondur ne nâdır. Kanapesi olmayan Kont'un salonunda keçe de yoktur. Kont'un sandalyeye oturduğu zaman düşmek için masaya dokunur, kaz sandıklarından bilmem kaç senesinde

yapılmış olan o masa ise hemen paralanmak üzere olduğundan ay-
ğındaki çamurları, dört yerinden yamalı kundurasını göstermemek
için Kont cenabları ayağa kalkmaya mecbur olur.

2 Tarihî bir oyun oynamak küstâhlığında bulunurlar. Bin sene
evvel bütün âzâmetiyle tarihe revnâk veren bir hükümdâr sarayı
şu suretle tasvîr olunur:

1-Üstünde iki yırtık perde asılan bir kapı,
2-O gün koltukçudan kiralanmış dört koltuk,
3-Hükümdârın arkasında eski bir maşlâh, belinde paslı bir
kılıç.

4-Mâiyet-i hükümdârı mutlaka üç kişidir. Bunlar ise ayakla-
rında yırtık, üstü sarı altı eski rogan fotin daha üstünde çamur-
lu bir pantolon.

5-Başındaki kefiye arkadaki yırtık cübbe bu pisliği örter.
İşte size bir liste.

Nasıl, bu muadeleyi halletmek ahlâkımıza da müyesser olama-
yacağı şüphesi bizi de müteessir ediyor...Ne yapalım ? Bu kadar
mâşkaralık hergün tekrar ettiği, hergün arşın boyunda panayır
ilânları tab'ettirilerek tatbiki ancak yirmidört saatte mümkün
olabilen bir şarlatanlıktan sonra nısfı bile ifâ edilmeyerek halk
lânetler ile o piyes saloşlarından ayrıldığı halde iki gün sonra
yine müşteri geliyor, para veriyor...

İşte size muadelenin bir taraf-ı fecii daha ... fakat daha
bitmedi. Emin olunuz bu tasvir hakikatten çok uzakta duruyor, pek
noksandır. Hakikatte medeniyet-i millîye namına derin bir yara-
dır ki, teşrih-i lâzım. Hatta bir borçtur. Biz de bu borcu edâ-
ya çalışalım.

nr. 2 s.1,2

Hüseyin Kâzım

BİR MEKTUP

Ertuğrul Muhsin Bey,

Hayâtle çarpışacak bir yaşa girdiği zaman, oğlumun insan sıfatıyla derecenize vâsıl olacağına kâni olsaydım gözüm arkada kalmadan memlekete kıymetli bir genç hediye etmiş olmaktan benim için büyük bir zevk olarak ölüme bile hoşgeldim diyebilirdim. Böyle düşündüreceğim kadar beni "Temâşâ" daki yazılarınızla memnun ettiğinizden büyük ümitlere düşürdüğünüzden sizden mesleğiniz dahilinde ve haricinde güzide bir insana lââyık çok hareketler me'mul ediyorum ve bu memleketin hayâtı için gösterdiğiniz numûnede pek çok gençler işitmek, görmek istiyorum, insan olanlar sizin gibileri mutlaka benimser. Ve insanlar gaflet etseler bile dağ taş, yer gök benimser zaman ediyorum. Mücâdele ve serbest yaşamak ve doğruyu söylemek mevânîş riyâyâya, entrikaya, taassuba ihânete karşı fevriân, hücûm temiz kalpli gençleri yapacağı en temiz hareketlerdendir. Ey kâbusu yırtan nâdir gençlerden olan genç, arkadaşları başına topla, fakat hep senin gibi olsun, tiyatroya sahnesinde olduğu gibi hayât sahnesinde de mesleğinin, sanatının aşkı kalbinde tutuşmayanların ve ellerinde o sömürmez meş'aleyi taşımayanların kara karanlıklardan geçtikleri bile görünmez ki...Arkadaşların onlardan elmasın, meyyus musun, bulamaz mısın , yalnız mısın? Öyle ise yalnız çalış. Bak ay semâ - sında yalnız, güneş semâsında yalnızdır. Tek başına çalış, o daha şevketlidir. Emin ol ki, sen etrafı nûra garkedince ne kadar per-

vâneler ne kadar peykler peydâ olup âlemini teşkil etmeye başlar. Memleketin mahrum olduğu nesli sen ve senin gibiler yetiştirecektir. Yazılarınızdaki tamamen bu kanaati hâsıl ettim. ve kat'iyen aldanmıyorum. Tamâmen ifâde-i merâm eden bir insanın ruhunun, maneviyatının aynasıdır. Sahneden hayâta taşınan rol, hayâttan sahneye giren rolden büyüktür. Düşünüyorum, "Temâşâ"nın bir iki nüshâsında siz, bu memleketin faciâlarını Ş h e k e s p e a r e lââyık bir samimiyetle oynadınız. Feryâdınız zamanlarında idi. Şumûlü var idi. Derindi, sahnesi sızlanan yaralanan, kalbin oyunu bir tarafa, tarik-i hayâta feryâdı hikâyeyi bahâne ederek zavallı validesine ağlamasaydı.

Siz bu zavallı vâlideyi seversiniz... vakıa sizin gibi diğer sevenler olsa da onlardan ümidinizi kesin. Onlar zayıf elleriyle, sönmüş sesleriyle ancak sizi teşci edebilirler. Büyük Roma İmparatorluğunda zaferâ giden orduları derin nasiyelerle teşci eden kalpleri seğumamış, fakat ellerinde mızraklar, kalkanları düşmüş ihtiyarlar vardır.

Shekespeare mi dildâdesiniz, B y r o n'a mı âşıksınız? Hayatta Shekespeare'in rolünü öyhayınız, mücâdelede, fedâkârlıkta Byron olunuz. Ömürlerinde hareket, sitem görenler asırları yed-i teshirinde tutacak, yetişilmeyecek adamlardır. Sür'atlerini, muharriklerini dar bulan yıldızlar başka meslek, başka âlam halkederler. Dârülbedâyi'den mütenefürsünüz. Şüphesiz hakkınız var. Fakat M. n h - s i n B e y, şu bizlerden terkip eden heyet-i içtimâiyemizin, hangi diyârında küçük büyük herhangi biri alelîtlâk aklınıza gelirse ta. manâsıyla gelmesini arzu ederim. Bir celse, bir içtima, bir meclis vardır ki, Dârülbedâyi'den daha hâlisâne daha az mürâiyâne, daha az câhilâne ve hiyânetli olsun!

Hangi birinde daha az mürâi maskeler, galit taassublar şen'ileim şahsi menfaatler olmasın, hakka karşı münâfıklıklar, haksızlığa temlikler, mertliği tezyifler, alçaklıkları teşciiler bulunmasın.

Menhûs dört günlük ömürleri için akıllarının inanmadığına derhal şahâdet etmesinler.

Bugün takdir ettiklerini yarın tekbih, bugün rezil dediklerinden tekâyü ile istifâ-yı kusur etmesinler. Hangi bir sebat gördü-

5 nüz? Hangi metânete tesâdüf ettiniz, hangi nimetia ebedî bir şâkir-
di, hangi bir zâlimin tek bir kindârı vardır? Ömrümüzde gördüğümüz
terbiye, riyâkârlık, en yakınlarımızda işittiğimiz kabahatler zaâf
ve kesel değil midir? Sarısmak, yıkmak ve yapmak ihtiyâcındayız.

Başka çaresi yok.

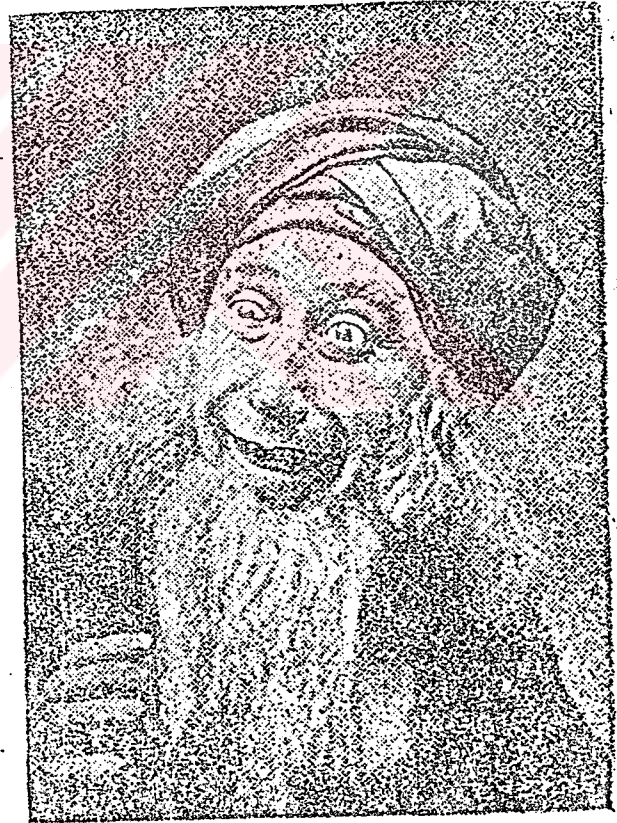
Miskin bucaklar, yamış virâneler , sönmüş meskenler, nûr, ay-
dınlık, şevk, hakikat, sa'y, ışık istiyor, Allah'ım.

M u h s i n B e y, mehlânız, sa'yınız olsun.

nr.11 s.4,5

20 Teşrin-i evvel 324

Mehmet Sermed

نہ رمتہ نووہ لی

شکسپرک « وندیک تاجری » نام مضحکہ سندہ (شایلق) رول

E. Nowell

als Shylock.

البرایا بینہ مجاہدہ وروزا ہما نملہ
« بیگمیز رولہ »

TEMÂŞAKÂR-I GAYÛR ERTUĞRUL MUHSİN BEY'E

-AÇIK MEKTUP-

Pek Sevgili Muhibim Muhterem Muhsin Bey ;

Memleketimizde miktarı ma'dûd olan temâşâiyûnu efkâr ve efâ-
leti neşir ve terviç ve bu şube-i sanatta hizmet etmek maksadı-
yla te'sis olunan yegâne mecmuamız T e m â ş â'nın geçen nüshâsı
yine kıymetli imzanızla müveşşuhtu. Makalenizi -dâima olduğu gi-
bi- yine şevk ve dikkatle okumaya başlamıştım. Lâkin bu sefer
-sizi temin edeceğim ki- bu yazıları okuyup bitirdiğime cidden nâ-
dimim. Her nüshâda bir mutâd sükûn ve ciddiyetle başlayıp ta hatı-
rat ve tahsisat şeklinde devam eden, fakat son satırlarında haşin
ve ateşin bir müdafâanâme şiddeti kazanan yazılarınızda büyük bir
hüsn-i niyet ve temiz bir arzu görmeye en ziyâde ben haşker oldu-
ğum halde şu dakikada kendimi maksadına ve haysiyet-i meslekî ye-
rine dokunulmuş bir adam sıfatında görüyorum ve çok müteessîfüm
ki şu aşağıki satırların nihâyetine bu sıfatla vaz'-ı imza ediyorum.

Temâşâ için çalışanlar arasında sizin kadar sarsılmaz bir a-
zim ve tecellüd, çürümez bir fikr-i teceddüd besleyen birkaç kişi
zor bulunabileceğine bilhassa ben -itiraf ederim- kat'iyen emin
idim. Halbuki son fikirleriniz bu emniyeti de zedeledi. Bedbinli-
ğiniz o derekede ki muhakemenizi taglit ediyor.

Garb'ta temâşâyı ihtiyâcat-ı zaruriyesi miyânında kabul eden milletler nezdinde bir sanatkârın nâil olduğu rağbet ve hürmetten ve bunun durumundan bahsederken hiçbir münâsebet ve muvaffakiyet gözetmeden birden kalemimizi D â r ü l b e d â y i' e uzatıyor ve dünkü arkadaşlarınızı bilâ sebep tabasbus, tezill, riyâ, dedikodu gibi ahlâkî fazihelerle karalamak istiyorsunuz ve sonra !...

Sonra da şimdikinden daha müreffeh ve daha meşhur yaşamak için (memleketimizden hariç yerlerde çalışmayı oralarda tanınmayı) arzu ettiğinizi ve hatta rağbetin takdirin mebzûlen (!) (bahşedildiği bir memleketi doğup büyüdüğünüz eski, yeni birçok hatıralarla bağlandığınız kendi aziz vatanınıza hem de bizimki gibi lâtif memlekete tercih ettiğinizi söyleyiveriyorsunuz! Emin olun M u h s i n B e y, sözleriniz arasında kendi kendinize "hasta" ve "boş kafalı" dememiş olsa idiniz, sıhhat ve ciddiyetle bizzat inanmadığınıza kâni bulunduğum yukarıki kelimelerinizden dolayı sizi belki daha az şayân-ı te'sir bulabilirdim.

Dârülbedâyi temsil-i heyeti arasında bulunduğum için bize sınıf arkadaşlarınıza âit dârmiyân ettiğiniz fikirlerle -kendi hesabıma- cevap vermek istiyorum. İhtimâl ki daha makul ve daha lâyük bir hareketle sükût etmek çok yerinde bir cevap olacaktı, fakat bu tarzı sâir refiklerim arasında düşünen olur ielbette. Ben hitâbınıza cevap olarak önüme çıkardığınız bir vesileyi istimal ediyorum.

Memleketin mahrum olduğu birçok şeyler arasında pek mütebâriz bir noksan olarak göze çarpan temâşâ ihtiyâcını temin ve tanzim için resmen himâyeye mazhâr olacak bir müesese küşâd ederek -bizim gibi- sahâbetsiz kaldıkça -ferden bir işe yaramayan cem'- an bir iş başaramayan rağbet düşkünlerini bir araya topladılar. Niçin şimdi bolbol çene yarıştırdığımız, dedikodular, tabasbuslarla zilliyata başladığımızı söylediniz. bu dâr içinde iki sene müddetle siz de aramızda bulunmuş, siz de bu suretle geçinip gitmişsiniz.

Maddî menfâatten âsâde yüksek maksatlar, temiz emellerle kurulan bir müesesenin -teşkilâtında noksanlar, icrâatında intizâmsızlıklar, hatâlar görenlerle- bir olsak ta- yine bâniyerini takdis etmeli ve te'sis edilmiş, hazırlanmış bir binânın hâdimi değil,

hâdimi olduğumuzu böyle bir müeseseyi noksanlarından dolayı yık-
maya teşebbüs etmekten halk nazârında kirletmekten ziyâde -ondan
daha nâfi ve parlak bir eşini yapamayınca- ıslâhına, teâlisine
icrâsı mümkün her vasıta ile hizmet ve himmet etmeli fikrindeyim.
Zira öyle bir zamandayız ki mevcûttaki kuvvetlerimizi bir araya toplay-
yıp bir küll hâlinde çalışmaya mecbûruz. Siz de belbette itirâf
edersiniz ki, üç seneden beri memleketin hakiki sanat eserlerine
teşne halkın tiyatrodan bekledikleri feyz ve irfânı B a y k u ş '-
un mühemma-ül mekin mevzûuna mütevaflık ve sa'y ve itinâyı göste-
renz dekorları içinde ruhları gayrı irâdi şiirin ve sanatın meç-
hûl heyecânı altına çekerek ve U ç u r u m'un lisân, mizânsen, de-
kor güzellikleri içinde ahlâkiyâta, ruhiyâta, vatanperestiye âit
ilkâ edilen yüksek tahassüsşere gömerek sonra F ü r ü z â n'la
muhitimizde mevcûd ve nîm mahsus itiyâdların neticesiyle gittik-
çe kavilemiş bir ceryânı bir ceriha-i içtimâiyeyi yüksek ve rûhî
bir tahlil edebî bir teşrih ile açıp temâşâgire temsili bir ders
vererek nihâyet B i r Ç i ç e k İ k i B ö c e k, H i s s e -
Ş a i y â piyesleri ile elim ve ölüm titreyen pâyitahtın aşâbınaa
nezih ve edebî bir neş'e ve şetâret saçmak suretiyle lâzım bir
ihtiyâcı tatmin ederek kâfi derecede temine çalışmadık mı? Pek sev-
diğiniz sanatın terâkkisi nâmına mutlaka birşey yapmak, birşeyi
söylemiş olmak için her vesileyi D â r ü l b e d â y i aleyhin-
de bir sürü kirletici kelimelerle kullanmaktansa -ilk şart ola-
rak- bîtaraf, münâsip ve tedkiki bir lisân ile tenkidât ve mütâ-
lâatınızı serd ederseniz temâşâ için hem çok daha istifâdeli bir
iş hem de vazifenizi yapmış olursunuz. Yok sizce muhakkak bir
surette müeseseyi bilâ tenkid ve tekbih etmek lâzımgeliyorsa bunu
da akvâlinizle değil ef'alinizle yapmalısınız...ki daha çabuk
inanıcılar bulabilesiniz.

Avrupa'dan avdetinize size dar gelen dârımızdan, infisâliniz-
den sonra inkılâbkâr bir gayretle her türlü vasıtasızlığa mah-
rumiyete hatta mevânie rağmen meydana yeni eserler koymaya çalış-
tınız. Bu, yemin ederim ki, şayân-ı takdir ve takdistir. Fakat
size tatlı ve acı gelen tecrübelerle anlamış olmanız lâzım gelir-
ki, sahnede tek başına muavinsiz, müzâhersiz, istinâdsız bir iş
yapılmak imkânı yok. Hem Avrupada şayân-ı hürmet ve iktifâ bir
cesâret ve gayretle elde ettiğiniz muvaffakiyetlerden sonra edin-
diğiniz malumat ve nazariyatı burada vatanınızdaki biricik temâşâ

müessesesinde mebzûlen olacağınız cihâz ve vesâitle daha emin bir surette tatbik edebilmenize bir mâni yoktur. Olsa da onları hakikat ve sanat namına vermek için icâbeden cidâlde size zâhir ve peyrev olarak kimseler bulamayacaksınız zannediyordunuz.

Temâşâ hayâtında yapacağınız inkılâba dünkü arkadaşlarınızı tezlil ile başlayacaksınız yine -emin olunuz M u h s i n B e y yanılacaksınız....- Bilakis onları düşündüğünüz inkılâbın feyz ve istiklâlini göstererek kendi eflâlinizi teşrike çalışmaya buna bile imkân bulabilirsiniz. Ham ben sarsılmaz bir itikâd ile ilân ediyorum ki, temâşâımızda yapılacak inkılâb bâdemâ münevver Türk hanımlarının kaalen sahnede sanatımıza iştirârlерinden ve mümesil olmak isteyen gençlerin iyi tahsil görmüş olarksahneye çıkmalarından evvel mümkün değil yapılamaz.

Bunun gibi iştigâl edilecek, mücâdele edilecek daha nelerimiz var! Yarınki hususu temâşâ tarihimize ismini müceddid ve inkılâbkâr diye hürmetle naksettirebilecek adam bu gibi işlerle bu mazhâriyete hak kazanır. Bundan mâada zemin ve zamanı gelmeden yapılmak istenilen bir inkılâb zevâl ve tefsîhtir.

Hitaplarınıza gelince : Hepimiz temâşâyâ hizmet yollarının sadık sâileriyyiz, elbette hepimizin maksadı öteden beri memleket-te temâşâ aleyhine dal budak salan battal ve hahif telâkkileri göğünden söküп atmak ve mesleğimizi lâyıık olduğu mertebeye yükseltmektir. Böyle olduğu halde aramızda birbirimizi tezlil kendi itibârımızı kendimiz tenzil edersek karşılıklarında zaten kâfi derecede düzgün olmayan tezkiye ve haysiyetle terbiyelerine çalıştığımız ekseriyet ezhânı tasfih edebiliriz.. bilmem. Bundan dolayı bu kelimeleri tıpkı kardeşin kardeşe sövmesi gibi kalben ve bilâ irâde tefavvuh etmediğimizi zannediyorum.

Ben kendi hesabıma ne için D â r ü l b e d â y i'de memnun ve mütevekkül bulunduğumu ve neler için çalıştığımı pek iyi biliyorum.

Cihâz-ı azim ve ümidinizin kırılmasına da cidden müteessirim. Siz de bu nevmid ve bedbin sözleri söyletecek kadar kuvvetli bir buhrana hemen hemen şahit oluyorum. Fakat eğer her şube-i sanatın

her mesleğin erbâb-ı inkılâbı sizin gibi metânet göstereceklerdi bugün harita-i medeniyette hiçbir had ve hata mâlik olmayacak zannederim. Müfret almayınız azizim. Elbette bizim için de bir sabah doğacaktır. Sabır ve teñni ile bekleyelim fakat ne boş boşuna tenbel tenbel caka yarıştıralım, ne de lüzûmlu lüzûmsuz bir birimize hücum edelim... değil mi ben bu itikaddayım.

Son satırlarınızdaki sa'y ve mesleklerde tebdil-i tabiat etmek hususundaki fikirleriniz beyân-ı mütalâa etmekte müstenkifim.

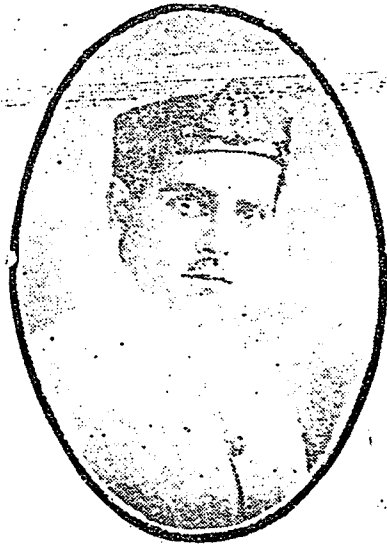
Çünkü o kelimeler herşeyi vazihen bildiriyorlar. Sizi daha ziyâde sıkımayayım.

Heyecânını mektep sıralarında beraberce hissettiğimiz sanat aşkıyla mesleğimiz namına düşüncelerimize âit olan bu samimi beyânatımın revş-i mütalâânıza muhalif görünenleri varsa yine aramızda lâ-izâl bir surette esâsgir olan şahsi meveddet ve samimiyete zerrece hall getiremeyeceğini ilâve etmeye bile lüzûm görmüyorum.

Bu vesile ile de teyid-i vifâk ve vedâd eylerim azizim.

nr. 10 s. 9,10

i(smâil) Galib [ARCAN]

غالب بك (إسماعيل) بيہندہ دكرہ بندہ رولندہ

غالب بك (اوجوروم) بيہندہ دكرہ بندہ رولندہ

TİYATRO ESERLERİNİ ANLAMAK İÇİN

3 Merhum A b d ü r r e z z â k'ın müşterileri tiyatrodan çıkar-
ken intibâlarını şu yolda cümlelerle ifâde ederlerdi. " Komik sa -
kallı herifin kafasına gaz tenekesini amma indiriyordu ha...Uşak
efendisine amma cinaslar yutturdu ha...Kantocu karıda amma bacak
vardı ha..."

Mınak Efendi melodramlarına devam edenlerin mütalâaları ise
asağı yukarı şu esaslar tetrafında dolardı : " Şu Mınak öyle fer-
yâd eder ki, adamın yüreğini doğrar. Şu A l e k s a n y a n öy -
le güzel adam öldürür ki hani insanın (gel beni de öldür be adam)
diyeceği gelir. Tevekkeli demişler. Ah mine-l -aşk ve hâlâtihi
ilh....

Yedi sekiz seneden beri tiyatromuzda olduğu gibi tiyatro sey-
redenlerimizin zevkinde de az çok bir terakki , tekâmül husûle gel-
di. Şimdi artık tiyatro meraklılarımız yalnız falan aktiristin de-
koltesine , falan biçêreye " yutturulmuş " kinâyeli sözlere , fa-
lân aktörün nasıl adam boğazladığına alâkadar olmuyor. Piyesin
fikri ve bedii kıymeti , temsilin incelikleri üzerinde de a'mâl-ı
fikir ediyorlar , mütalâalar yürütüyorlar.

Dârülbedâyi temsillerinde perde aralarında söyle bir dolaşı-
nız. Üç beş grubun sözlerine kulak veriniz , hedhal şu nev'idem
birkaç mütalâa ve tenkid toplayabilirsiniz.

Vak'a fenâ yürümüyor , falan falan artistler rollerini iyi
hazmetmişler , tabii yahut gayri tabii oynuyorlar. Falan sahis
fenâ tasvir edilmiş , aramızda böyle düşünen insan garip garip

bulunamaz. böyle tesâdüflerin tevâlisini gayri tabii buluyorum " ilh... ilh...

Görülüyor ki halkımız artık tiyatroyu âdi bir maskaralık mâ-nâsız bir eğlence telâkki etmiyor , ona epeyce ehemmiyet verme - ye başlıyor. Bu alâka sanatımızın istikbâl için herhalde ümit ve-rici bir şeydir.

Mamafih şunu da unutmayalım ki temâsâ zevkimiz henüz yeni bir zevktir , hayatımızda ve ruhumuzda daha pek kök tutmamıştır. Ti - yatronun ehemmiyetli bir şey olduğunu hissediyoruz fakat bir sana - tın mahiyeti hakkında henüz vazih ve mütebellir bir fikir edinme - dik.

İntibalarımızda samimi olamıyoruz. Tenkid ve mütalâatları - mızda çok kere yanlış yollara sapıyoruz. Ruhumuza kulak verdiği - mimiz zaman ondan gelen sesi dinlemekle iktifâ etsek mütalâatları - nızı daha metin bir esasa istinâd ettirmiş olacağız. Halbuki her yeni şey e iyi anlaşılmanın meslekte olduğu gibi kendimizi tasal - lufa kapılmaktan kurtaramıyoruz. Bır de aralarında , oyun sonla - rında ağızlarda dolaşan tenkid cümlelerinin bir büyük kısmı da - 4 ima samimi bir düşüncenin ifâdesi olmuyor. Çok kere her nereden ise hatıra kalmış basma kalıp bir mütalâanın papağanvâri tekrarın - dan ibâret kalıyor. Bazen yanlış ve köksüz mütalâatlardan birka - çı bir araya toplanıyor , matbuata da aksediyor. O vakit iyi bir eserin umûmi bir haksızlık karşısında düştüğünü yahut pek âdi bir piyesin hiç hakkı olmadığı halde şöhret aldığını görüyorsunuz.

Bu cihetler biraz muhtâc-ı izahtır.

Tiyatroyu en müfid bid içtimâi müesese , edebiyatın en mühim bir şubesi addedenlerimizden bir çoğu henüz onun gâyesini anlaya - madık , halbuki bunda anlaşılmayacak bir incelik ve derinlik yok - tur. Bir tiyatro piyesinin gâyesi sadece halkı eğlendirmek ve a - lâkadar etmekten ibarettir. Bu eğlendirmek ve alâkadar etmek ke - limelerini ve vâsi mânâlarında aldığımızı söylemeye bilmem hâcet var mı ? Bir tiyatro eseri muhtelif suretlerle alâkadar eder. Ba - zen vak'alar ve tesadüfler , bazen sözler veya çehrelerdeki tu - haflık vasıtasıyla güldürür , bazen hayatın elemli safhalarını göstererek ağlatır. Bazen , şefkât , merhamet , aşk , rikkât , korku ilh... Gibi hislerimizi , ihtiraslarımızı tahrik ederek bi - ze heyecân verir. Bazen içtimâi hayatımıza âit bir hadiseyi bir

marazı teşrih eder , bazen hayâlimiz önüne bir peri âlemi açar. Bazen geçmiş bir devrin âdet ve an'anatını bazen münferit bir ruhun buhranlarını izâh eder. Fakat bunların hepsi netice itibâriyle bir yola çıkar , bir aynı gâyeye doğru yürür. Eğlendirmek ve alâkadar etmek başka bir tabir ile hoca gitmek dikkat ve merakımızı tahrik etmek. Şu halde bir tiyatro eserine asıl kıymetini veren şey mevzuunun tabiat ve mahiyeti değil onun dikkat ve merakımızı celbedecek bir tarzda tertip edilmiş ve yazılmış olmasıdır. Eserin fikrî , ilmî , ahlâkî ilh. gibi kıymeti ikinci derecede gelir. Tiyatro muharririnin birincimeziyeti eserini sonuna kadar merak ile takip etmesidir. Bunu yapabilen bir muharriri bilâkayd ü şart muvaffak olmuş addedebiliriz. Bazen bir muharrir eserini pek güzel yazmış da müdafaa ettiği fikirde hataya düşmüş olur. Şüphesiz bu noktayı da tedkik etmek hakkımızdır. Fakat herhalde bu ikinci üçüncü derecede gelir. Meselâ ; bir müellif farzedelim ki gayet iyi tertip edilmiş bir piyesle cehl ve zülmü müdafaa ediyor , bu müellifi fikir ve ahlâk nokta-i nazârından tenkid etmeye hakkımız olamaz . Diğer taraftan bir müellif farzedelim ki ilmî , adaleti , insaniyeti hülûsa ne kadar ulvî ve makâdes şey varsa onları müdafaa ediyor fakat eser yoruyor , can sıkıyor , uyutuyor. Bu halde eseri bilâ tereddüt mahkum edebiliriz. Müdafaa ettiği fikirlere gelince , onlara yine ilim ahlâk nokta-i nazârından bir kıymet verebiliriz. Fakat tiyatro eseri olmak üzere iki paralık ehemmiyetleri kalmaz.

Şu halde tiyatro eseri hakkında iyi yahut fenâ hükmünü vermek için mikyasımızın bizde uyandırdığımız dikkat ve onu takip etmekte duyduğumuz lezzet olmalıdır. Yukarıda " hükümlerimizde samimi olamıyoruz" demekten maksadımız bu idi.

5 Tiyatro hakkında yanlış değilse bile her halde nâkıs mâlumatımız var. Meselâ tiyatroyu münhasıran mantıkî ve ma'kul vak'alar tasvir etmek , aramızda yaşayan çehreleri göstermekten ibaret zann ediyoruz. O vakit meselâ Kayseri Gülleri hakkında şöyle bir hüküm veriyoruz. Tipler gayet mübâlağalı , lissân nezâhetten mahrum , ortaoyunu tarzında taklitler var , bir belediye intihâbı var ki bi im memlekette bu sûrette cereyân etmez. Kayseri muhiti bir pastırmacı dükkânı bir edebiyat eseri için iyi bir çerçeve değil... Binâenaleyh eseri berbâd , müstekbir , müstehcen sonra Kayseri kelimesinden mülhem olarak eser pastırma kokuyor yolunda bir nükte sarfettiniz mi eser tâbir-i

âmiyânesiyle hâpı yutuyor. Ama eser sizi baştan sonuna kadar eğlendirmiş , biraz karikatüral fakat çok eğlenceli tipler vasıtasıyla alâkadar etmiş vak'ânın iskeleti çok üstâdâne tertip edilmiş bütün bunlar hiç nazar-ı itibâre alınmıyor. Bunun sebebi K a y s e r i G ü l l e r i hakkında hüküm verirken onu hangi mikyas ile tartacağımızı bilmeyişimizdir.

Hülûsâ edelim : Bir eser hakkında yanlış hüküm vermemizin ruhumuzun sesini dinleyecek asıl ehemmiyeti eserden aldığımız intiba verecek yere gördüklerimizi ve idittiklerimizi zihnimiz mevcut, yanlış veya nâkıs bir kâideye tatbiki çalışmamızdan doğuyor . Bir mimara"niçin mektep yapmadın da meyhaneye yaptın" diye tenkid etmek ne kadar haklıysa bir tuyat o müellifini de niçin meşru bir maksadı müdafaa etmedin de meselâ, yalnız güldürmekle iktifâ ettin diye tahtide etmek o kadar haksızdır.

Tiyatro ve eserlerini fenâ anlayışımızın ikinci sebebi muhtelif nev'iler (geure)'ler hakkında kâfi mâlumatımız bulunmamasıdır. Edebiyatın sâir şubelerinde olduğu gibi tiyatrda da muhtelif nev'iler vardır. Hâile , fâcia , fars , vodvil , komedi , burlesk , komedibüf , hafif komedi , ciddî komedi , hissî komedi , fantazist komedi , seciye komedisi , ahvâl-i rûhiye âdât komedileri , feeri , atmosfer ve anguas piyesleri , sâtir melodram ilh... ilh...

Bunlardan herbirisinin kendisine göre kâideleri , vasıtaları , husûsiyetleri vardır. Herbiri temâşâgiri başka vasıtalarla alâkadar eder. Başka hislere , başka ihtiraşlara hitâp eder. Bazı eserler vardır ki , sırf bazı harikûlâde vak'a tesadüflerin birbirini vely etmesiyle halkı eğlendirir , muharrir sırf bu maksada vasıl olmak için eserini yazmıştır. Binâenaleyh onda hakikat , mantık ilh. aramak abes olur. Başka bir eser meselâ , bir kanunun içtimâî hayatımızdaki muzırr te'sirlerini tekdîr ve izâha çalışır. O kanunun değişmesini talep eder bu bir dava piyesidir. Şu halde meselâ , eşhâsın ahvâl-i ruhiyesi gayet derin suretle tahlil edilmiş deye eseri tenkide kalkışmak haksızlık olur. Bir başkası sırf bazı ihtiraşlarla oynamak , kalbi derin surette tehyic etmek için yazılmıştır. Binâenaleyh onra da meselâ muhit veya zamanın hususiyetlerini aramak hiç doğru olmaz.

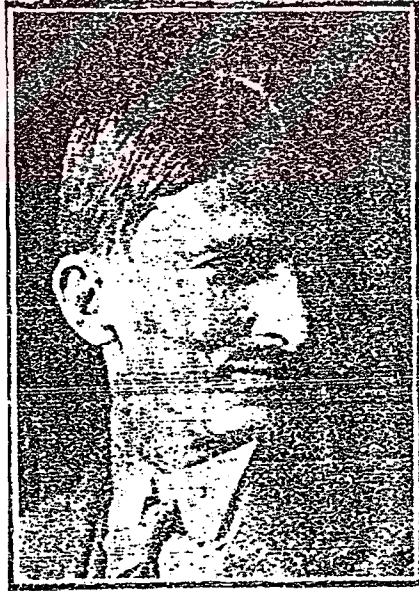
bazı pek hamiyetli basit adamlar vardır ki meselâ , " dünyada ziraat kadar faideli bir şey yokken niçin bazı kimseler şekerlemecilik ediyorlar " yolunda tazallumlarda bulunurlar. Bir nev'e mensup bir eserde başka bir nev'e ait evsâfı aramak tıpkı bu basit adamlara benzetir.

Haksızlık ekmemek için iki mühim şart vardır ; Birincisi zevkimizde müstakil ve samimi olmak , müphem nazâriyelerin nüfûzuna kapılmamak ikincisi her eseri muharririn maksadına ve mensup olduğu nevin hususiyetlerine nazâran tedkik etmek . Zevkte esâret, , hayatta esâret kadar acı ve alçatıcı bir şeydir.

nr. 20 s.3-5

1 Mart 1336 (1920)

Reşat Nuri [GÜNTEKİN]

خنجری نوری
رشاد نوری بلک
۱۰ فوراً ۱۹۲۰

MİLLÎ TİYATROYA İHTİYACIMIZ

Öteden beri az çok mütefekkir herkesin, hissettiği bir lüzûm, iyi güzel ama his ile elzemiyet ile herşeyin husûlüne imkân olsa eski tiyatro müelliflerinden N a m ı k K e m a l'leri, H a m i d'leri turfa addeden neslimiz yenilerden ateş zevkini tatmin edebilecek hizmeti görmemekle sinirleniyor. Fakat bu sinirlenmekte ne dereceye kadar haklıdır, acaba ? Bunu muhakeme edelim.

Evvelâ bilmeliyiz ki, tiyatro sanat-ı tahririn en genç bir subesidir ve tiyatro müellifi bir parça filozof, bir parça içtimâiyâtçı, bir parça şâir ... hasılı mümkünse bir parça herşey olmaya mecbur bir sanatkârdır. Böyle olmazsa bize o kadar garip muammalar arz eder ki, meselâ; K e m a l E m i n B e y'in pek dikkatle yazılmış bir tiyatro teşrihinde gördüğüm gibi upuzun bir sahnenin gayrı mütecânis uzuvları üzerinde -sanki aynı âile erkânından imişler gibi- aynı seciye ve aynı hissiyâtı seyrederek, bulunabiliriz. Binâenaleyh intihâb edeceği mevzûudaki eşhâsın ahvâl-i ruhiye ve ahlâkıyla ayrı ayrı ve en ince nekâtına kadar meşgul olmak mecburiyetinde bulunan bu sanatkârın vazifesindeki ağırlık ve nezâketi takdir etmemiz icâbeder. Şimdi mesâisini bu derece ağır bir kısmıyla mükellef müelliflerimizle garptaki emsâlini -mukayese değil- piş-i te'mile alırsak bizinkilerden hiçbir şey istemekte haksız olmadığını da derhal anlarız. Çünkü buradakiler bu yorgunluğa mukabil bir yığın şeref, müzhib, emelleri müdebdeb saadetler temin ettikleri halde bizinkiler maâlesef...

O halde ? "Tiyatro müelliflerimizden birşey beklemeye hakkımız yoktur" diye meçhul bir âtiye nesb-i ümit etmemiz mi lâzım gelir ?

Hayır, buna da hayır. Zira biz öyle fedekâr insanlarız ki, her meslekte olduğu gibi bunda da müstahâk olduğu mükâfatı beklemeksizin çalışacak uzuvlara mâlikiz. Yalnız kendilerinden ufak bir takdir hissini bile esirgediğimiz bu fedâkâr uzuvları mahâlsiz iddialarımız ve bîmânâ muahazelerimizle bî-zâr etmemeliyiz. Mesâilerinde istirâhat-ı bâl ile olsun -hasbeten- çalışmalarına müsaide dâver anmalıyız.

Bu mezâlâ'idan sonra maruz-ı şerâit altında çalışan tiyatro müelliflerimize karşı sırf ibtidâi ve çirkin birtakım hissiyatın zebunu olarak havâle edilen ağır ve tahammülsüz tenkidât-ı teşrihâtın da nâ-münhâl ve nâ- münâsebet olduğu kendi kendine tezâhür eder. Sanat ve marîfet âlemine bir zerre ilâve edebilmek arzusuyla çalışan mütefekkirini rast gelen taşlamaya cür'et etmemeli. Hak bu eli kalem tutan hoppa çocuklara kadar sirâyet ederek (Yırtmalı, parçalamalı, kaldırıp atmalı.) yâvelerini söylettirecek mertebede hadşinâs olmamalı. Ve herkes bilmeli ki, sahâ-i marifette kusursuz ilerleyen hünerdâr yetişmemiştir, yetişmez de. Öyle olmalıydı garpta ve burada her yazılan piyes oynanır ve her oynanan piyes te beğenilirdi. Binâenaleyh bizde esasen zayıf ve tahfif olan tiyatro müelliflerini hırçın, tecrübesiz kalemler hırpalamalı, bu vazifeyi daha ağır başlı ve selâhiyetdâr olanlara terketmeli.

Netice olarak Millî Tiyatro"yu ihyâya selâhiyet ve kabiliyeti olan muhterem müellifimizden -büyüklerine hürmetlerini tereddifen küçüklerine de hayırhâhlık ve muvaffakiyetler temenni ederek-istirhâm ederim ki, bütün yoksulluğa rağmen ciddî çalışmanın zamandır. Bunu diriğ etmeyenler hükmü, irâdesi elinden giden boynu büyük zavallı milletimizin hiç olmazsa bundan böyle sanat ve marifet sahalarında açılacak şukûfelerle yüzü gülsün.

Temâşâ Tarihi:

KARAGÖZ

Hikâye meşhurdur. Garplı bir siyâsî epey zaman evvel İstanbul'a gelir. Şark'a ait her intibah büyük bir merakla temâşâ ederken bir gece büyük bir gafletle , "H a y a l î"yi de seyrettirirler. Karagöz'ün evzâi malumesine güldü desinler fikriyle anlamadan bol güler. Nihâyet şem'a söner, tasvirler ortadan kaybolur. H a c i v a d'da da başka bir gece "zıll-ı hayâl" göstermek üzere tavr-ı müeddile çekilir, gioed. Temâşâ-gir garplı kemâl-i ciddiyetle der ki:

-İyi adam, hoş adam, fakat mukavvadan adam...Karagöz tamamıyla şark enmuzecidir. Diyâr-ı islâm'da müşterek an'aneler şeklinde gezip duran felsefeyi bizlere has ince nükteleri muhtelif şark tiplerini bilmeden ondan bir zevk almak mümkün alamaz. 'Asrileşmek" iddiasının ortada sürünüp durduğu bir zamanda Karagözden bahs açtığımız taaccüp edilmesin. O hâlâ şarkın malıdır, bizindir, hakiki erbêbı münadım olmakla beraber bizdeki tarih-i temâşânın "klâsik" faslıdır.

Garp'ta tiyatro Yunanlılarda başlamış, Roma ondan iktibâs eylemiş.

Tasnif-i mutebere göre kurûn-ı vüsta tiyatrosu gelir. Bunu da klâsikler takip eyliyor. Nihâyet devr-i hâzıra tiyatrosu meydana çıkıyor. Bu tasnifi temyiz eden birçok nükât var. Evvelâ tiyatro binâsından başlıyor. Perdeler, dekorlar, mümesiller

piyesler ve gayrı hm... Şu nokta-i nazâra göre (Karagöz'de şarkın tiyatro tarihinden bir fasl-ı mahsustur. Acaba şimdi: "Kabiliyet-i teceddüd"e mâlik midir? Ona perde takmak kadar gülünç hatta müstakreñbirşey olamaz. Ata şalvar üzerine frak giymeye benzer. Emsâlini pek çok gördüğümüz taklitlere döner. Faraza, Mehterhâne takımı gibi ihyâsı da bize biraz müstahil gibi gelir. Çünkü yukarıda söylediğimiz gibi onun erbâbı da münkariz olmuştur. Zirâ M a u n e t - S u l l y'ye garpta pek müreffeh bir hayât ihzâr eden rağbet-i halk onunbizdeki emsâlini meddah aşkı gibi sürünmeye mahkum etmek suretiyle cihet-i ma'kuseden görünmüştür.

Karagöz'ün edebiyat-ı kadimemizde büyük bir aşinâlığı vardır. Aşağıyada nakledeceğimiz gazeller neşve-i tasavvurdan alâlı olduğu gibi tahsisen devr-i mütevâsıt denilen kısım-ı edibi perde için söylenmiş gazeller ile süslüdür. Makale-i âtiye, "Tarih-i Temâşâ" nokta-i nazârından cidden mühimdir. Sahibi de bu yolda tedkikâtı cümlece müsellemler bulunan üstâd-ı muhterem B u r s a l ı T a h i r B e y e f e n d i'dir.

Yukarıda söylediğimiz gibi Karagözcülük te elyevm "Sanayi-i Munise" sınıfına dahil olmuştur. Hatta onun dave derisinden âmilleri mefkûddur. Karagöz'ün Hacıvad'ın semâya göre rengi rûyâ kadim sanatkârlar arasında pek kıymetli bir sır gibi duruyordu. Yalnız A b d u r r a h m a n Ş e r i f B e y e f e n d i'nin bir makalesinden öğrendiğimize göre Karagöz tasvirlerini kolleksiyon tarzında toplayan ve saklayan birkaç meraklı zât görülmüştür, işte o kadar. Tahir Beyefendi makalelerinde bize münakkâh fakat kıymetdâr bazı malumat verdiği sırada meselâ; F e n â r i'nin bir fetvâsını da yazıyor ki bu da bizdeki tarih-i temâşâda hıfz edilecek bir kayd-ı mühimdir.

Havâs beyninde "hayâl" avâm ve sıbyân miyânında Karagöz oyunu ki terbiye ve âdâb dahilinde oynatılır. Bahusûs oyuncu olan kimse de zürefâdan bulunursa ezhâr-ı cihet mucib-i ibret ve intibah olur.

Hatta çeşm-i ibretle nazâr olunduğu seyr-i hayâlin cevâzına dâir F e n â r î ve E b u s s u u d gibi ezhâr-ı cihet-i sikadan bulunan zevât-ı kirâmın fetvâsı bile vardır ki, kât'a-i âtiye Molla Fenârî'nin fetvâsından müstehreçtir.

درأيت خيال ضل اكر مبرة : لمن هو فن علم الحقیقه راقی شحوی و
اسباع ثمرو تنقض ، ونقض سریا ولعمرك بانى

Havâs arasındaki şöhretine nazâran bu oyun temsil-i vahdet 3 nokta-i nazârından icâd edilmiştir. Mucidi de Bursa'da hükümet caddesinde medfun Ş e y h K u ş t e r î namındaki zürefâ-yı ürefâdan bir zât imiş.

Olunan rivâyete nazâran Y ı l d ı r ı m B a y e z i d H a n devrinde Hacı İvaz, Hacı Ehvad acem lisanında Hacıvad, Karagöz namlarında iki nekre-gû'nun ale't-tarik-ül mülâha-za münâzaraları Şeyh Kuşterî tarafından (1) perde-i hayâlde gösterilerek meydana gelmiştir.

E v l i y â Ç e l e b i S e y a h a t n â m e s i'nin birinci cildinde (655) inci sahifesinden itibâren mülâbe-i hayâle dâir nevanmâ hurâfatı andırır. Nakliyâtına göre de Hacıvad'ın A l â a d d i n-i S e l ç u k î zamanında Mekke ile Bursa arasında amedüşed eden Bursalı bir sâi olup beyn-el harameyn eşkiyâ-yı urban tarafından katloğunarak Bedir Hanında defnolunduğunu, Karagöz'ün de Kırkkiliseli olup İmparator K o n s t a n t i n'in sâisi bulunduğu ve bunların muhaverele-ri Yıldırım Bâyezid H a n devri zürefâ-yı mukallidinden K ö r H a s a n namından bir nekre-gûn tarafından perde-i hayâlde gösterilerek huzûr-ı Bayezid Han'da icrâ-yı lu'biyat edildiği anlaşılıyor.

Lâkin İ m a m Ş e r â n î E l y e v a k â t v e l C e v â h i r ismindeki eser-i âlilerinde Ş e y h E k b e r'in F ü t ü h â t-ı M e k k i y e'sinin 317. faslından naklen

1,-Bu zâtın türbesinde (Kutb-ul ârifin gavs-ül vâsiline cennetme-kân firdevs-i aşiyân sahib-i hayâl Şeyh Muhammed Kuşterî) ibâresi ve 803 tarihi menkuştur.

"Halkın hicâbı arkasından olarak Cenâb-ı Hakk'ın hakikatten fâ-
il-i muhtar olduğunu bilmek isteyen Hayal-i Sitâre suretleri-
na nazâr etsin.

Diyerek başladıkları bâbda mülâbe-i hayâle sıbyânın lenhü-
mâ kârını ve ehl-i dikkatin bu mülâbeden mâni-i dakika istinbat
ettiklerini mufassılan beyân eylediklerine ve Ş e y h E k b e r -
in vefâtı ise herhalde Ş e y h K u ş t e r î'den mukaddem yâni
638 tarihi olduğuna nazâran bu oyunun M u h i d d i n-i A r a -
b î'nin vatan-ı aslîleri olan Endülüs kitâsındaki araplar bey -
ninde Sitâre ismiyle benâm olarak mevcut ettiği onlaşılı-
yor. Bir nüshâsı Ragıp Paşa Kütüphanesi'nde mevcut A r a b î -
ül- İ b â r e , T a y f - ü l H a y â l, ismindeki eserde bu
hususla şayân-ı istifâdedir.

Her ne hâl ise zürefâ-yı ürefâ bu oyun hakkında pek çok tem-
silât-ı zârifâne yapmışlar ve bir çok manzumeler yazmışlardır.

Ezcümle Bursa'da manzumeler yazmışlardır.

Ezcümle K a r a g ö z'ün mezârını Bursa'da nazm-ı mevlid-i
meşhur S ü l e y m a n D e d e merhumun yakınında ve Çekirge-
ye giden yolda sağ cihetinde görülmektedir. Seng-i mezârı üzerine
yazılan şu:

"Nakş-ı şua'nun remzeder hüsnünde rü'yet perdesi

Hâce-i hükm-iezeldendir hakikat perdesi

Sîreti sûretde mümkündür temâşâ eylemek

Hâil olmaz ayn-ı irfâna basiret perdesi

Her neye iman ile baksan olur iş aşikâr

Kılmış istilâ cihânı hâb-ı gaflet perdesi

Bu hayâl-i âlemi gözden geçirmektir hüner

Nice Karagözleri mahvetti sûret perdesi.

Hangi zelle ilticâ etseñ fenâ bulmaz aceb
Oynatan üstâdı gör kurmuş muhabbet perdesi.

Derçehi âl-i abâda müstâkim ol Kemerî
Gösterir vâdede elin kalkdıktâ kesret perdesi.

manzumesi ki el hak şayân-ı dikkat ve

Ş e y h K u ş t e r î (2)'nin ürefâdan bulduklarına
G ü l ş e n ismindeki eser-i ârifânelerinden menkul şu :

Âdemsin ol ademde sen de sakın
Bulunmaz vâcibe ma'lum ve mümkün

beÿti şahittir.

Âtideki manzume dahi mülâbe-i hayâl hakkında söylenmiş ib-
retâmiz âsârındandır.

Bu perde çeşm-i ehl-i zâhire birznakş-ı surettir
Rumûz erbâbına amma ki temsil-i hakikattir.
Cihâna benzedüp Şeyh Küşterî bu perdeyi kurmuş
Müşâba eylemiş ecnâsa tasviri ne dikkattir.

Havâdar safâya neşvebahş eyler bunun seyri
HakikatBîn olan erbâb-ı tab'a ayn-ı ibrettir.

Ne var bilmez varâ-yı perdede ancak budur tahkik
Lisân-ı hâl ile hâl-i cihânı bir hikâyettir.

2- Küster, Acemistan'ın Hozistan eyâletinde bir şehir-i maruftur.
mağribî Tester'dir ki kibâr-ı mutasavvitinden (Sehl Bin Abdullah
buraya mensuptur. Osmanlılara avâmî miyânında Küşter kullanılmak-
tadır.

Eğer dikkat olursa ıKaragözle Hacı İvaz
Halen fehmi eden ehven-i kemâle başka halettir.

Nice mânâ olur melhuz bunun tahtında seyreyle
Mâkâtın anlasın ehli diye arz-ı nezâkettir.
Sönünce şem'a eşhâs suûr-ı nâbûd olur birden
Cihânın bî-bekâ olduğuna işte işârettir.

diğeri :

Şem'a-i şâdi yanınca cêlve-zâdır perdemiz
Pertev-i feyz-i safâdan ruşenâdır perdemiz.

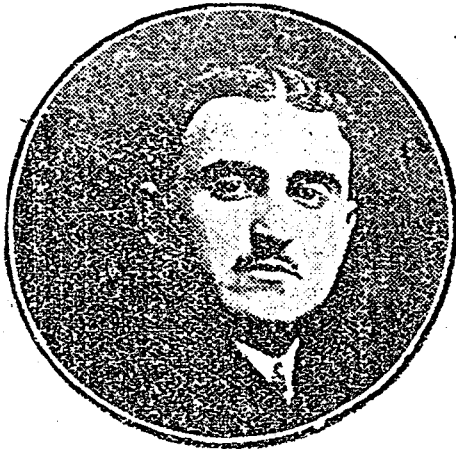
Her dakika câlib-i hayret menâzır arzeder
Bir temâşâhâne-i ibretnümâdır perdemiz.

Dideler ruşen gönüller zevk-yâb olsun bu şeb
İnşirâh efzâ-yı bezme âşinâdır perdemiz.

Gelse ol çeşm-i siyâhım handeler peydâ olur
Cilvegâh-ı şâhid zevk u sefâdır perdemiz.

nr.2 s.2-4

(İmzasız)

بيوك نيازو صاعيتكارلارندن

امين بليغ بك

MALÛL GAZİLER SİNEMA HEYETİ

Meş'um bir harp devrinin Seyiât-ı mesâibini tahfif ve felâket-zedegânının perişânî-i ahvâlini tehevân için parlak nizâmname ile teşekkül ederek -Malûl Gazilere Muavenet - nam-ı ulvisi altında ilân-ı mevcûdiyet eden bir müesese var... Son zamanda bilhassa ramazan mevsiminde mezkûr müesesenin icrâatı yevmî refiklerimiz tarafından düçâr-ı tenkid ve muâhezde oldu. Matbuat âlemimizin bir cüz'î-i nâçizi olan T e m â ş â dahi bu hususta bazı tahkikatta bulunarak netâic-i mahsulesini bildirmek üzere iken idârehânemizi ziyâret eden iki sakat gazi, müesese nezdinde icrâ-yı tedkikât etmemize mahall bırakmadı. İsimleri bizde mahfuz olan o u iki malûl ve ma'zul zâir, müesesenin idâri işlerinde vaki olan bilcümle yolsuzlukları, keyfi muamelâtı uzun uzadıya teşrih ile muhtelif işlerinde idâre cihâzını ellerinde tutan birkaç sağlam kimsenin zât-ı menfaâtleri uğruna ve bu suretle de müesesenin zararına -kasden ikâ' olunduğuna kâni olmak istemediğimiz birçok aykırı işlerden bahsettiler.

Biz şimdiye kadar mezkûr idârede hüsn-i niyet ve hulûslarına emin olduğumuz birkaç kişi hakkında hüsn-i nazârımızı değiştirmeden evvel bütün bu işlere dâir ilm-el yakin hakikate vukûf peydâ etmek istedik. Binâenaleyh vehle-i evlâda pek bâriz yolsuzluklar ve idâresizlikler gibi görünen bu icrâat hakkında intibâlarımızı önümüzdeki nüshâya bırakıyoruz. Yalnız bilinmesi lâzımgelen birşey var ki o da, malûl gaziler gibi nîm resmi bir mahiyeti hâiz olan bir müesese hususi menfaâtler için maksad tesisini gâib ederek gayesini şaşırarak olursa onu tarik-i sâvâb ve sevâba getirebilecek kuvvet, kanun ve örf kuvveti olmaktan ziyâde beyân ve ilhâmını milletin kalbinden alan matbuattır, Nitekim kaç zamandır yevmî refiklerimizde bu meselelere ciddî surette alâkadar olmaya başladılar.

MEHMET RAUF BEY VE TEMÂŞÂ

2 M e h m e t R a u f B e y g i b i E d e b i y a t - ı C e d i d e erkânı içinde temâşâyâ fazla ehemmiyet vererek hâiziyet-i edebiyesi en mütemâyiz bir hakla ispat ve te'yid eden bir edibimizin suallerime vereceği cevapları zaten tahmin ediyordum.

E y l ü l mübdiî e kadarına nâdir tesâdüf edilen mübalağalı bir tevâzu ve insanı ilk kelimelerinde samimiyetinin havasına çekiveren merâsimsiz bir muhâtaba ile konuşuyordu. Sebep-i ziyâretimi serduktan sonra ilk sualime sür'atle cevap verdi.

-Hissî terbiyede bir menba'telâkki edilen....?

-Yalnız hissi mi ya, fikrî, kalbî, içtimâî yâni bütün medenî milletlerin tiyatroya ne kadar ehemmiyet verdiklerini görerek anlamak mümkündür ya, tiyatro hem fikrî hem hissî hem kalbî terbiye eder.

Tiyatro en evvel bir eğlence fakat nezih ve mümtâz bir eğlencedir. İnsan orada evvelâ derin mahzûziyet ile vakit geçirir. Sonra temâşâgirânı bu eğlencenin içinde his ile, heyecân ile, ihtiras ile temâşa sevkederek, bediî, fikrî, kalbî, vicdânî ve ahlâkî te'sirleri mucib olur. Mütâlâadan hiçbir zevk duymayan adamlar bile eğlence itibâriyle tiyatroya şitâb ederler. Ve orada haberleri olmadan kitap okumuş elurlar. Çünkü oynanan oyun herşeyden evvel bir eser-i edebîdir. Sonra irâe edilen mehâsin huzurunda bediî heyecânlarla tezyin ve tenvir eder. Daha sonra tasvir edilen vak'aların te'siriyle kalpleri, ruhları, vicdânları ihtizâz eder.

Ve bilvasıta fikrî ahlâkî te'sirâtla şahsiyetleri derin ihtirâsların feverânına ma'kes olur. Ve işte tiyatrenün en yüksek fâidesi bu noktada tecelli eder. Tiyatre edebiyat gibi hatta edebiyattan daha canlı ve müessir olarak insanı hayat ile hayatın bütün safâhatı ile bütün ihtirasâtı ile sarsarak düşündürür, hissettirir, güldürür, ağlatır ve bu infiâlât ile ruhu derin sadmelere maruz bırakarak pek yüksek ahlâkî fibretleri pek derin ruhî istifadeleri mucip olur. Daha sonra Avrupa'da tiyatrolar en münevver en yüksek en muteber tabaka-i içtimâiyenin telâkkigâhıdır. Sonra beş on kuruş vererek böyle müstesnâ bir içtimâgâhta bulunabilmek ne büyük bir fırsat-ı tali'dir. Heyhat ki, biz herşeyden ve bilhassa böyle fikrî, içtimâî taziyânelerden mahrumuz.

-Dârülbedâyi bu ihtiyacı tatmin edebiliyor mu?

-Evet, Dârülbedâyi bu tariki tutmuştur. Yalnız istihsâli muvaffakiyet için birkaç mühim şart var. Evvelâ sahneyi kadınlarımıza açmalıdır, kadınlarımıza yalnız sahneyi değil, herşeyden evvel hayatımızı açmak, yaşamak için şart-ı esasîdir. Çünkü ben e fikirdiyim ki bütün felâketlerimiz bütün hezimetlerimiz yalnız yalnız hayatımızda kadın olmamasından peydâ olmaktadır. Bu esası birçok misâller birçok delillerle gayr-ı kabil red ve iptal bir surette arz ve ispat için bir kitap hazırladım. Müsait bir zamanda neşredeceğim. O vakit görülecektir ki kadınsız terâkki mümkün değildir. Güneş kâinât için ne ise kadın da hayat için odur. Avrupa'nın bugün gözleri kamaştıran temeddün hareketleri, terakki harikaları hep kadın te'siriyle hâsil olmuştur.

-Efendim... Dârülbedâyi'de görmek istediğiniz...

3 -Evet, sadeden uzaklaştık değil mi ? Tiyatroya avdet edelim. Yani tekrar etmek isterim ki, kadınsız tiyatre yaşamaz. Bakınız ne için ? Tiyatrolarımıza kabul ettiğimiz aktristlerini biz herşeyden evvel Türklerin selâseti için kabul ediyoruz değil mi ? Bunlar ya mahallerinde yahud kemsularında fâsîh bir Türkçe öğrenmişlerdir. Halbuki böyle rastgele Türkçe öğrenmiş kadınlarda sanat aşkı , sanat istidâdı ne dereceye kadar mevcûd olabilir. İşte bunun içindir ki, bu aktristler -ekseriya- aciz ve mahrum-ı sanat bir halde bulunuyorlar.

Halbuki yalnız kalbinde sanat için derin bir ihtiras hissedenler mesleğe intisâp etse ve bundan Türk gençlerinin sahneye çıkmalarından hâsıl olan terâkkinin bin misli bir terâkki hâsıl olacaktı. O vakit muharrirler eserlerini en derin mânâlarına kadar titreyerek hisseden mümesileler, temâcâgirler ise karşılığında hayatın en feci sahnelerini samimi bir ruh ile inleyerek temsil eden kahramanlar bulacaklardır. Halkta rağbet ve muharrirlerde gayret ve bu vesile ile hayatta sevk ve tehallük yâni terâkki peydâ olacaktı.

-Sahnelerimizin bugün içinde bulunduğu mahdûd ve mukayyad hayatı içinde söylediğiniz bu terâkki ve inkılâbı pek uzak görüyorum.

-Maâlesef öyle...efendim. Bizde henüz terâkki ve inkılâbın tehdidât ile kabil-i telif olmadığı hakikati anlayamamış ki medeniyeti bütün arâzi bütün esâsâtı bütün intihâbâtıyla kabul ve tatbik etmek icâb eder. Âlâ bizim gibi akim gayretlerle yerinde saymaktan başka birşey yapılamaz, bazı -sevmediğim bir tabiri kullanacağım fakat pek haklıdır- sevk-i mağızlar Avrupa medeniyetini aynen tatbik mehzirinden bahsederek Japonların terâkkisini bunların Garp medeniyetini millî an'anelere tevfikeye ve tehdiden kabul ettiklerini iddia ederler. Halbuki işte:

M e h m e t R a u f B e y büyük bir hararetle devam ettiği sözünü burda kesti ve sıçrayıp kütüphânesinden kalın ve mücellid bir eser kaptı ve gözlüğünü düzelterek devam etti. "İşte bu eser İngilizce Japon terâkkisinden bahseden bir eserdir. Cehl ve gaflet ile değil tedkik , tettebbu ile yazılmıştır. Bu eserde Japonlarda tiyatrunun nasıl ve kabul edildiğini bize anlatırken muharrir diyor ki, o zaman Japon kadınlarının herkesin içinde oyun oynamaları taamülen memnû imiş. Halbuki tiyatroya oynayabilmek için kadınların herkesin içinde oynamaları lâzım geliyor. O zaman Japonların büyük M i k a d o 'su bu memnûiyeti bir irâde-i imparatoru ile ref'eder ve işte Japonlar böyle terâkki ederler.

Bunun gibi de kadın olmazsa hiçbir zaman mükemmel bir tiyatroya sahip olamayız. Çünkü tiyatroya hayat demektir. Kadınsız hayat ise mevttten beterdir. Tıpkı bizim hayatımız gibi . Her

nev'i eserinde yalnız kadın terennüm eden F e r d â- y ı G a-
r â m muharriri kadın bahsinde coşkunluğunda güzel bir vesile
bulmuştu. Her terâkki esâsı yalnız kadından ne'ban eder, kadın
te'siriyle hâsıl olur. İşte meselâ, sahnelerimizi kadınlarımıza
açınız.

Göreceksiniz ki pek az zaman zarfında sahneler derin bir
inkişâf peydâ edecekler, aktörler yüksek bir terâkki gösterecek-
ler, parlak eserler yazan muharrirler çoğalacak hayatta büyük bir
şevk ve feyz hâsıl olacak.

Bu anda sür'atle mütbik eserlere dâir olan beşinci sualimi
sordum.

-Gelelim adaptesyanlara değil mi?...Şahsî olarak adaptes-
yonların karşısında olduğumu bilirsin. O kadar ki, D â r û l b e-
d â y i en muvaffak olduğumuz adapte eser birisine bir acemi mu-
vaffakiyetsiz millî oyun oynansa daha hayırlı olurdu diye düşünü-
yerim.

Ve biraz vakfeden senra sahnemizde oynanan Y a ğ m u r d a n
D e l u y a nakli sözüne devamla :

-Adaptasyonu tiyatroculuğu tecrübe ve tahsil için lâzım gö-
renler düşünmüyerler ki yaptıkları en kaba bir sahtekârlıktır, de-
di ve ilâve etti: "Çünkü hiçbirşey muharriri tiyatroculuğa ecnebi
eserlerinde tedkik edip bunu millî bir eserde tatbik etmekten
men'edemez. Halbuki adaptasyonu teterviç edenler bunu evvelâ kolay
olduğu için tercih ediyorlar. Çünkü bir eser tatbik etmek azâmî
üç gecelik bir iş olur. Ve bunu her fransızca bilen tiyatre
meraklıları yapabiliyorlar. Yâni muharrirlik bir çocuk oyuncağı
oluyor. Halbuki adaptasyon bir kere maddeten mümkün değildir. Çün-
kü âdeti, ahlâkî, etvâri, güftârı pek başka bir muhitin bir sahi-
fesini isimler ve mevkileri tebdil etmekle muvaffak bir eser vü-
cûda getirilmiş olmaz ki. İşte meselâ adapte eserlerde pek derin
kusurlar var, ve bu derin kusurlar pek müşkülpesend olmamak şar-
tıyla görülebilen şeyler halbuki müşkülpesend olacak olursak en
muvaffak olunmuş bir adapte eseri silkersek elmuş dut ağacı gi-
bi patır patır dökülüp elde birşey kalmaz. Buna mukabil millî

bir eser ne kadar kusurlu olursa pek büyük bir hatve-i terâk-
kidir ve hem eser hem muharrir için büyük bir ders olur, böy -
lece halkın kabul veya reddettiği sefahât tezâhür eder ve yava -
vas yavaş kusursuz eserler ancak bu şartla görülmeye başlar.
Yalnız adapte eserlere muarız olmakla beraber tercüme eserle -
re de son derece taraftarım. Bilhassa klâsik ve meshur eser -
ler için bunu son derece iltizâm ederim.

Bahusûs D â r ü l b e d â y i resmî bir müesese olmak i -
tibâriyle böyle kolay çocuk oyunlarından ziyâde zevk ve fikri
terfiî edecek mükemmel ve musannif eserleri oynamaya mecbur -
dur.

C i d â l , P e n ç e , S a n s a r , S e r e n â d ,
C e r i h â piyeslerinin muharriri salenun bu hurda ve girizân
teferruatına kadar herşeyinde en müstesnâ bir zevk elinin de -
laştığı görülen bir köşesinde bana bunları söyledi. Kendisine
teşekkürlerimizi edâ ederken altı yedi yaşına rağmen çizdiği re -
simlerde büyük bir istidâd gösteren oğlu küçük C e v a d
B e y 'e elini uzatıyordu.

nr.22 s.2-4

İsmail Galib [ARCAN]

AHMET HİKMET BEY VE TEMÂŞÂ

E d e b i y a t-ı C e d i d e erkânından Ahmet Hikmet Bey, beni klüpte kabul edebileceklerini tiyatrodaki iltifâtları miyânında va'd buyurmuşlardı. Vakt-i muayyende gittim.

Serkıl Doryan (سركيل دوريان) 'ın üniformalı küçük uşağı elimden kartımı -beni süzerek- alırken düşünüyordum. Burası cadde-i kebirin beyin uğuldatan kalabalığından sıyrıldıktan sonra insana güya o hay ve huy âlemi ortasında huzur ve mekânîyle yerleşmiş, dinlenen bir zâviye hissî veriyordu.

Sessiz ve uzun koridorda beklerken büyük aynalı duvarların kenarlarında geniş, maroken kanapelerden birisine oturmaya karar vermiştim ki, H a r i s t a n ve G ü l i s t a n mübdii Ahmet Hikmet Beyefendi vakur ve rulond büyük salonun kapısından gözüktü. Üstâd nâzik ve samimi :

-Sizinle daha sâkin bir yer bulalım, diye koridordaki kapılardan birisini açtı. Burası Serkıl'ın boş duran küçük salonlarından birisiydi. Sağda mükellef bir şömine, içinde küçük bir ateş yığını civarına kızıl akisler serpmiş.

Küçük bir masanın kenarında kâğıtlarımı hazırlarken üstâd suallerimi tekrar etmemi emrettiler. Ve ilk cevaplarına veciz bir mukaddime olarak biraz düşündükten sonra başladılar.

-Temâşâ'da diğerleri gibi bir şube-i hünerdir.

"Ben, (Art)'ı hüner ve (Artist)'i hünerün diye tercüme ederim. Bu şiir ile mimâri ile hembâ olarak bunun da terâkkisi bir vazife-i medeniyedir: A h m e t H i k m e t B e y'de bir sınıf-ı talebeye not aldırın bir muallim edâ-yı takririni vardı. Ancak nazârdan dür tutulmalıdır ki itikâd ve diyânetin hüner üzerinde te'sirât-ı azimesi vardır. Meselâ, katolik milletler nezdinde tiyatronun terakkisi bu mezhep sâliklerinin yâni katolik mabedlerinin tiyatrosu için ilk tecrübegâhı olmasından neşât etmiştir, denilebilir. Alman musikisinin ağır ve vakur olmasında yine protestan mezhebinin dahl-i küllisi inkâr olunabilir mi? Vaktiyle F i l d y a s'ları (قیاس) P r a k i s i t e n'leri (عراقیت) yetiştiren eski Yunanlılar hristiyan olduktan sonra değil büyük heykeltraş hatta alelâde bir ressam bile çıkaramamışlardır.

Ortodoks J a p i y e n'ler (ژاپنی) heykeli haram ettikleri gibi resimlerine gölge vermeyi bile men'etmişlerdi. Ne hâcet bizim mimâr, bizim halılarımızda hep dinimizin telkinâtından değil midir? İşte bu noktayı, yâni diyânetin hüner üstündeki te'sirâtını nazâr-ı dikkatten dür tutmamak şartıyla temâşânın (Bir had dahilinde, yâni şahsî bir surette) mülkümüzde de terâkki edeceğine hiç şüphe yoktur ve böyle lâzımdır. Çünkü tiyatro herşeyden evvel edebiyatın bir şubesidir. Bu hünerin terbiyeler üstündeki te'sirâtına gelince: Tiyatro bir âyin-i vukuattır, eğer aynanın yüzümüzü ve vücudumuzu tezyin ve taltif etmeye fâidesi varsa tiyatronun da terbiyelerimizi ıslâh ve ta'diye te'siri vardır. Bu bir hünerî bahistir, fâidesini böyle maddi şeylerde aramak abes olur.

-Efendim D â r ü l b e d â y i bu ihtiyâcı tatmin edebiliyor mu?

-Dârülbedâyi memleketimizin bu edebi ihtiyâcını tatmin edeceğine bugünkü (.....) piyesindeki muvaffakiyeti bâriz bir delildir. Lisâmız ve milletimizin ruhî inceliklerini istediğim gibi edâ eden mümesilleri dinlemek şimdiye kadar tadamadığımız bir lezzettir. Ben ne vakit Dârülbedâyi'de bulunsam bu lezzetle daima iltizâz ediyor ve bu hünerin ehil ellerde yükselttiğini görerek kendimi bahtiyâr addediyorum. Görüyorsunuz ya, ufak şeylerle mesud oluyoruz.

"Dârülbedâyi'de görmek istediğiniz tekemmülât...bu birşey müftekindir.Para bir defa bu esas elde edildikten sonra bununla kâfe-i tekemmülâtı temin etmek mümkün olabilir.

"Evvelâ ruhu ilkâ-yı hürmet edecek bir binâ sonra göz nûru taltif edecek temiz dekorlar, daha sonra elbise ve sâire...gibi şeyler hep bu esasın teferruatındandır. Vakiâ hünerversiz bir tiyatroda bütün bu müzeyyinât tablosuz bir çerçeveye muadil ise de ben mümesillerimizin bugünkü istidâtlarına nazâran yarın o levha-i muvaffakiyeti elde edeceklerine şüphesiz nazâriyle bakarım.

Burada üstâd Dârülbedâyi mümesile ve mümesîlleri hakkında takdir ve teveccühlerle idâre-i lisân ettikten sonra "Hüner" i muciz bir cümle ile "Duyularına duyurmak, yâni hissedilene ih-sâsetmek" diye tarif ettiler ve muvaffakiyet telâkki edilmeye cidden lâayık olan temsillerinizle sizleri henüz "hüner" mihrâ-bının nerdübanları önündesiniz. Mesâiniz bunu ispat ediyor. Daima ilenlemeye bir hatve daha çıkmaya çalışınız ki böylelikle yarın arkadan geleceklere de pîşvâ olabilesiniz."

- Mutbik eserlere taraftar mısınız?

-Âsâr-ı menkule bence bir nev'i taklid demektir.

Bu taklidlerin netice-i tahkik olmasına temenni ederim. Yâni bu ârazi ve müsteâr vekâyi birine kafesler arkasında harem dâireleri köşelerinde geçen fecâyî veya fezâilik sahnelerimizde işlenmiş, süslenmiş ma'keslerini görmek lisânını ve milliyetini seven herkes için ahs-ı âmâldir. " A h m e t H i k m e t B e y gayet fâsîh ve kelimelerinin hakkını veren birşive-i tasavvutla söylüyor ve bu suretle muhâtabını cazibesine saran bir hevâ-yı samimiyet içinde dinlemeye sevk ediyor, edib-i muhterem lutf ve nezâketle bir sigara uzatarak devam etti.

"Şimdiki âsâr-ı menkûle süvârilik için tahta at üstünde çarpınmaya benzer"ve bu teşbihin her ikimizi de güldüren te'siri altında ve kaffelenen bir sesle ilâve etti. "Maskaralıksa da bir fâide umulur, değil mi efendim ?

-Kadınlarımızın erkeklerle birlikte tiyatroya gelebilmele-ri hakkında....?

-Zannederim ki Mısır'da bu mesele bir dereceye kadar hallolunmuştur. Yâni kafes bu meslekte bir çâre-i enfestir. Sonra Dârülfünûn'la Dârülbeydi arasında ihtilâfdâr bulunmasa gerektir. Dârülfünûn tersiye ettiği batn-ı âtiyi Dârülbedâyi..."Bu noktada muhatap-ı muhteremimen muvafık kelimesini aramak için birden sustu. Salonün birkaç saniyelik sessizliği içinde şömineden birkaç parça ateş nîm mahsus bir çatırtı ile birbiri içine kaydı ve bir an içinde civarındaki kızıl akisler titremişti.

Sansür tarafından tayı edilmıştır.

Ustâdın keskin fakat kinâyeli bir şive ile bir çırpıda çıkan bu cevabı kendisinden de bir tebessüm uyandırmıştı,

-Temâşâ zemininde bir eseriniz var mı ?

-Ben tiyatro yazmaktan korkarım, hem evvelâ bizde hânüz bir tiyatro lisânı tekerrür etmedi ki...kendimi de bir tiyatro lisânı ihdâs edecek iktidârdan emin değilim. Evet çünkü bir tiyatro lisânı, tiyatro edebiyetı vardır ve bu sahnede kulisaralarında uzun uzadıya oturup tetebbu ve tedkik edilmekle elde edilebilir. Yalnız tiyatro oynamak için olduğu gibi yazmak için de bir istidâd-ı mahsus lâzımdır.

Edebiyat - ı C e d i d e mektebi içinde herkesten evvel temâşâî bir üsûbla birkaç monolog yazmak bu şube-i hünerde en bâriz ve muvafık numûneler yazan bu nesir üstâdı "Tiyatro yazmaktan korkuyorum'diyordu. Bu cümle Dârülbedâyi (Millî, cin nâî dramlar, yedi perde beş tablo veya manzum ve mütecim) eserler gönderen nevresidgânın kulaklarında küpe veyahut gözlerinin önünlevha olarak kalmalı. Onlar A h m e t H i k m e t B e y'den öğrenmelidirler ki, edebiyat şubeleri içinde temâşâ uzaktan çok kolay görünen en çetin bir iştir. Ve ancak vukûfla besili istidâdlar bu sahada yürüyebilirler.

Kıymetli mütealâaları bittikten sonra teşekkürlerimi edâ ve müsâadelerini istihâl ederek veliahd hazretlerinin teğrifâtçısı edib-i muhterem Ahmet Hekmet Bey'in huzurundan ayrıldım.

[TİYATRO HAKKINDAKİ İNTİSASATINIZ]

Temâşâ mecmuası neşredeceğinizden bahs ile bu husustaki fikrimi soruyorsunuz. Birisinin dediği gibi büyük adamları tahattur ederken benim de reyime müracâatı gülünç buldum. Karının açlığını bile vktinde hatırlamayan bir milletin zevk-i dimâğî açlığa devâsâz olacak bir lokanta te'sisine çalışmak oldukça müşkül ve garib olsa gerek.

Benim aciz nokta-i mülâhazatım bu merkezdedir.

Hemedanîzâde Ali Naci [KARACAN]

Teşebbüsünüzü tebrik ve hakkımda gösterdiğiniz teveccühe teşekkürler ederim. Memleketim namına vaki olan müracâatlara elimden geldiği kadar çalışmak borcumdur. Fakat size hizmet edebilecek iktidâra mâlik olmadığımı itirâfa mecburum.

Tiyatro hakkında fikir beyân etmek mütemeddin ve müterâkkî memleketlerin tiyatro ve temâşâhânelerini görüp tedkik etmekle olabilir zannederim. Yalnız şu kadar diyebilirim ki, hâl-i hazırdaki tiyatrolarımızı ıslâh ve bütün bütün çağırından çıkmış olan tiyatroculuk sanatını ihyâ etmek vatana pek büyük bir hizmettir. Tiyatronun da bir mektep olduğunu bilenler buna memleketin ne derecelere kadar muhtaç olduğunu takdir ederler. Çünkü tiyatronun genç ruhlar üzerinde olan te'siri inkâr olunamaz. Binâenaleyh tiyatro namına yazılan âsârın pek ulvi hissiyatı ihtivâ etmesi şarttır. Bugün etrafımızda görüp teessüflerle temâşâ ettiğimiz birçok ahlâkî fâziletlerin aranılacak olsa menşe'lerini tiyatro sahnelerinde seyredilen mebâyin-i ahlâk manzaraları tiyatro ve roman namına yazılan muhalif âdâb ve iffet eserleridir.

Tiyatro olsun, roman olsun yazılacak âsârda âdâb-ı umûmiye-ye muhâlif hele birtakım vukuât-ı âşıkâneyi meşrû gösterip genç ve tecrübesiz dimâğlara fenâ misâller irâe ederek ahlâk-ı umûmiyenin sükûtuna yardım etmek demektir. Bu gibi âsârda vukuât-ı âşıkâne bulunmasın demek istemiyorum. Bunun mümkün olmadığı âşıkârdır. Fakat muharrirlerimiz hayâlâk-ı şâirânedan ziyâde hakikati kılmalarına rehber ittihâz ederek ve mevzuları mümkün olduğu kadar millî vukuâta temas ettirip bugün memleketimizin her kö-

şesine kadar girmeye muvaffak olan ve bir hastalık halini alan fenâ kâideleri ezcümle hayât-ı içtimâiyemizdeki çirkinliklerini herkesin anlayabileceği bir kalbe te'sir edebilecek bir lisân-la tenvir edecek olursa ahlâk-ı umûmiyeye hizmet edilmiş olur. Mecmuanızın bu yolda ciddî bir meslek takip edeceğini ümid ederek teşebbüsünüzü tebrik ve muvaffakiyetinizi temenni ederim Efendim.

Aziz Haydar

Tiyatrolar âlem-i hakikatin bir mekteb-i edebi sanayi-i nefisenin en mümtâz bir şubesidir. Fakat ne kadar yazıktır ki, tiyatroların cemiyet-i beşeriyeye ettiği bir hüdemât bizde lâıyıkıyla anlaşılammış ve bu güzide sanat-ı inhitât etmiştir.

Çünkü tiyatroculuk, aktörlük muhit-i içtimâiyemizde en fenâ bir sanat telâkî edilmekte ve halkın rağbet-i ise ancak ahlâkı ef-sad edecek eserlere inhisâr etmektedir. Halbuki mütemeddin memleketlerde tiyatrolar âlem-i hakikatin bir mekteb-i edebi olduğunun için ahâli vaz'-ı sahne edilen âsâr-ı mümtâzeyi görmeye koşar, oradan intibâh, oradan ibret, oradan medeniyet alırlar. Bizde ise heyhât!

Necmettin Sâhir [SILAN]

Teşebbüsünüzü takdir etmekle beraber kakhaha ile gülmekten bir türlü kendimi men'-i nefs edemedim.

Tiyatro mecmuasını nerede hangi muhitte ve hangi varlığa karşı neşreleyeceksiniz? İbtidâ bu âciz suallerime cevap vermek tenezzülünde bulunursanız bâde bu bâbdaki mütalâat ve ihtisâsâtımı arz edeceğim.

Dâr-üt tedrisi olmayan bir memlekette dâr-üt temâşâ tedrisi ve bu müesseyi himâye etmeyi muhâl görenlerdenim. Heyûla gibi olacaksa değmez bu zahmete. Benden bu kadar efendim.

K(ef). R.

[TIYATRO HAKKINDAKİ İHTİSASATINIZ]

Tiyatro hakkındaki ihtisâsatımı soruyorsunuz. Ben memleketimizde böyle bir sanatın mevcudiyetini tahattur edemiyorum. Yalnız imanım kavidir ki, bir milleti terâkki şâhikâlarının nevâr-ı zirvelerini sa'âd edecek avâmilin en başlıcaları kadınlar , mektepler ve tiyatrolardır.

Emin Hâki

Ben tiyatroyu içtimâi ve âilevi hayâtın temsili olmak üzere kabul ederim. Fakat bizim memlekette böyle hayâtlar henüz uyanmadığı cihetle tiyatroyu da garbdan alınarak hesmedilemeyen lüzûmsuzluklar miyânında olmak üzere telâkki ederim. Kadının mevki olmayan bir muhitin esnâ-yı temsilinde gördüğüm kadınları bir nevi sahtekârlık addediyorum. Bunun için kadınlarımız açılıncaya kadar ortaoyunu bizim için tiyatrodan daha ciddî ve daha muvafık musâhabet görmekteyim.

Baha Tevfik

Ne kadar yazıktır ki, temâşâ sanayi-i nefisenin edebiyatın en zinde en feyyâz en metin bir kısmı olduğu halde kıymet-i muazzamâsını takdir edemiyoruz.

Teessüf olunur ki, memleketimizde bu sanata sülûk eden biçâre vatandaşlarımızın hiçbir taraftan muavenet görmeyerek bir hayât-ı sefâlet içinde boğulmakta muhib bir uçurumun ka'r-ı felâketine doğru sürüklenmektedirler.

Cehâlet : biz ne zaman cehâletten kurtulacak biraz tenevvür edecek olursak o zaman bizde de sanat-ı temâşâ terâkki eder. Yoksa bizde cehâlet bâki kaldıkça terâkki değil tedanni edeceğimizden şüphe yoktur.

Dündar Alp

Tiyatro bir muarız-ı vekâyii beşer, bir mekteb-i edeb, bir dershâne-i ibrettir. Evet o, insanı görmediği, bilmediği bir hayatın nekât-ı âmikâsına vâkıf eyler. Ruhun âlâm ve saadetini kalbin hüzünlü ve sürurlu duygularını yaşatır. Her dakika-i ömrün maruz kaldığı mehâlikihep nazârımıza arz eder ve sonra bize rehinzâr hayâtımızda bu gibi fecâyie tesâdüf etmemiz muhtemel olan biz insanlara bir hisse-i kıymetdâr ayırır: İntibâh.

Ragıp Rıfka [ÖZGÜREL]

[TİYATRO HAKKINDAKİ İHTİSASATINIZ]

Nasıl ki, bir nevzâd, hakkıyla gıdasını almazsa alîl, sefil ve sâkil olur. Genç dimağlarda fâzilet ve tekâmül nümûnelerinden hissemend olmazlar ve ruhun gıdası olan tiyatro nedir bilmezler ve muhitimizde büyük bir noksan-ı içtimâiyi ikmâl edecek itimâdın M u s a v v e r T i y a t r o M e c m u a s ı'nı seve seve okumazlarsa şark gençliği irfân ve kemal namına parlamadan sönen zemânî kâhârlarından ne istifâde etmiş olacaklardır. Heyhât !

T.T.M nr.1 s.7,8

Şövalye Hasan Bahri

Tiyatro umûmileşmiş bir tab'ı olan bu kelime memlekette maarifin bir suret-i mükemmelede inkişâfına içtimâiyata hadimdir. Binâenaleyh hissi teheyhûç ruhu telziz eder mühim bir sanattır.

Hasan Haşmet

Tarlasız bir çiftlik sahibi olmak istiyorsanız tohumu hangi arazi üzerine atacaksınız, bilmem?

Tiyatrosu olmayan bir memlekette "Musavver Tiyatro" risâlesi çıkarmak da bu kabildendir. Ben teşebbüsünüzü bunun için ziyanlı görüyorum.

Tiyatro için çarpınan emellerimin hepsi öldü azizim. Çünkü dudulardan başka aktrisler bulunamayacak olan bu iklimde tiyatro için dört sene uğraşmak felâketine biz de uğradık. Geri gittik ilerlemeyedik, içine girerseniz müşkülâtı siz de anlarsınız. Ne hükûmetten imdâd var ne de meşihâttan aman...

İşte benden istediğiniz kıymetli eser bâki ihtirâmânım.

Hüseyin Suad

Tiyatro öyle bir âlem-i temâşâdır ki, sahne-i hayâlindeki hakâyıkı görmek te göstermek te müşkildir. Banaun her ikisine birden muvafık olmuş bir millet hakikatten yükselmiş demektir. Bu uğurda çalışacak olan "Temâşa"nın mesâisinâ tebrik ve muvâfakiyetini temenni ederim.

Ressam M. Sedat

[TİYATRO HAKKINDAKİ İHTİSASATINIZ]

BİR DAMLA FİGAN

Tiyatro ve temâşâ... Türkiye için intibâh âleminde aristokrat bir ihtiyâç fakat uçurumlu ve dikenli yollarda fütûre mağlup olup büyük rahatı yani ölümü isteyecek kadar vaziyetinde alçalan kozmopolit milletler bu âsil ve necib itilâları hazm ve temsil edebilecek kudretten mahrum değil midir ?

Gecelerin mütebessüm, mütefekkir fanusları altında elinde ağlayan mandolin seni milliyetten öyle tanınmaz derecede uzaklaştırmış ki, "işte benim de vatanım var." diyemiyorsun. İnsaniyetin küresini değiştiren beşeriyetin en hâr ve samimiyâstanını tanımlayan vakarlı bir iktidârın garbın hayâli ilhâmlarından harika nefhaları dilenme küçüklüğüne belki tenezzül etmeyecektik. Müphem ve ecnebi hayâller zaten donuk, ve renksiz ruhuna bir pervaz bir dirilmez ve yükselme hakkı veremiyor. Yıldızlı semâlar asırdide kesel ve rehâvetle eğleniyor, Hüviyetin günden güne sönüyor. Ayaklarının altına mârpaşen paralardaki korkunçluğu duysan tersid ve tecrübe ile yetim benliğinin nasıl koparıldığını görecektir haşyet ve dehşetle döneceksin. Nimet , şefkat ve siyâneti bak, hâlâ tabiatta arıyor. Bakalım bu cünub sabahları karma karışık dimâğına yeni tefekkür şartları çizecek kadar civâmmert midir?

Çekil ! Hürriyet ve hakikati gören millî rübâbı al eline. Medeniyet hezânesinde senin de bir irfân hissen var. sâkin ve mutmain bir belâgatla yürüyen zamanı dinle. Namusuna taalluk eden mechuliyetler bu can çekiştiren hâin burgular durulacak görmüyor musun, kirli vakurlarında atâlet ve mefkûresizlikten başka bir çiçek açılmıyor? Halbuki fen ve sanat, hakikatte şarkta yetişmiş mâidelerdir.

İstiklâl isyanları azim ve idâre damlalarının ittihad ve vahdetiyle yağar. Hayattaki mânâyı gözlerimizi yumarken anlayabilecek fıtratımız şark kapılarını bütün dehâit ahengine kapamış gençliği elim bir emel ve gâyesizlik uçurumuna itmiştir. Hazin bir tekne sudkası ki, yasemin kokulu , papatya kâşânelerimizi müebbed hıyâbânların çakıl ve iğneden kolları arasında bırakıyor. Ve böylece edebi mektebin yalnız soğuk soytarılıklar sisli çam temâşâları oluyor.

Sen her noktada âdi, kaba, çirkin haksız yapan bi tırmalayıcı en-
dişelerden kurtulayım dedikçe esneye esneye gerine gerine kalkı-
yor. Sokağa miskin bir ızdırıp ükdesi içinde muattaliyet heykeli
gibi düşünüyorsa bu da bir âvâre ömrü ki, parmaklarında sâde kemen-
çe eksik.

Başka kıtalardaki hemcinslerin hiç böyle değil, düşenleri çiğ-
nemek ve yalvaran ve boynunu bugünlere yumruk ve tokad indirmek deh-
rin açık bir felsefesidir. Dünün ufûlü bugün tazmin edemeyenler ni-
hâyet tavsih edebilirler. Pâyânsız bedialarını tabiat adımlarından
cesâret ve şecaât gösterenlere ibzâl eder. Seyrinde cünun eseri göl-
geleninlerin koştığı sahaya dikkat et, hep bundan boşluk oluyor. A-
zim ve himmetin rıfk ve samimiyetin düşmanı kibir ve gururdur. Böy-
le midhik panoramaların karşısında dişler gıcırda, yumruklar sı-
kılır itip kakmalar çoğalır kuvvet verici kış günlerinde sefâlet
ve zillet teneffüs ettiren ibtidâî avamperest hünerler işte senin
yegâne tiyatro ve temâşân...

Hafızandan pek çabuk silinen Balkanlar muharebesinin böyle fe-
ci boyaları var ki bunlardan etek dolusu yapılabilir. Fakat değil
mi ki, şimdiki senelerin ihtisâsât-ı giryesine ilk asrın serbâze-
ne dirilik cidâlleri çıkıyor. Hâlden birşey öğrenemeyenler için ma-
ziden alınacak dersler heyûlalığı kabul olunur, demektir.

Bu gülünç cinâyetler önünde Türk sahnesi türâ-yı şîir ve edebi-
yatı feverân edinceye kadar.

Bizde piyes yazılamaz, yazılsa da oynanılmaz, oynansa da anla-
şılmaz. Zehri kalbimize akacak. Öyle ise balolar, floretler konser-
lerde bir serâb ? Mademki tiyatro ve temâşâyı hâle bir gün geçin-
me gibi telâkki eden rakik ve edebî oyunları oynayacak aktör ve ak-
trist yetiştiremeyen bir muhitin evlâdısın.

Mademki bugünün gurubunda hâlâ, K e l H a s a n ve A b d ü r
r e z a k'lar göbet atıyor, fransızca leyliler sırtıyor, evet öyle
bu denizlerin mâiliklerini koyulaştıran sisler içinde gâib olması
kabilinden birşey ki, dâima sâhilin selâmet bıldirmesini saklama doğ-
matek zevkidir. Lâkin devir yarının tulûu mutlak millî temâşâlar se-
lamlayacak, hele uyan bir kere, intibah güneşleri büyük şarkın bü-
yük naziyesini kirletmek isteyen katil manzaraları bütün iğrenç mü-
lâhatiyle geldiği yene bak, nasıl fırlatacak yeter uyan...

[TİYATRO HAKKINDAKİ İHTİSASATINIZ]

Muhit-i tenvir itibâriyle Avrupa'da tiyatro ile mektepten hangisinin fâik olduğunu kestirmeye muvafık olamadım Bu mektep sözünün içine dâr-ül fünûnları , politeknikleri , akademileri de idhâl ederek bi iddiada bulunuyorum. Bunun için muhit-i içtimâimizde fikdânı pek acı surette hissedilmekte olan tabirimizin içindeki acı tavsifini kabule mesârat edenlerden biri de acizlerdir. İnşallah muvafık olursunuz. Muvaffakiyet ise memlekete büyük bir hizmet demek olur, Yalnız -bunu itikâd ile seviyorum- buna muvaffakiyet için alelumûm teşebbüslerde muvaffakiyet için lâzım olan mesâi ve vesâitten başka bir şey daha lâzım olduğunu unutmak icâbeder. O dahi vaktiyle (مارعی) yahut bugünlerde (مربون) gibi bir münekkidi bir müddet takibetmiş tiyatro tenkidinin hikmet ve hududunu öğrenmiş olan bî-araf ve bî-arz bahusus son derecede temkinli ve cesur münekkidi bulmaktır.

Eğer buna muvaffak olursanız eserin istikbâlini ve maksad-ı âlinizin husûlünü temin etmiş olacağınızla şüphe etmeyiniz.

Risâleye dercolacak bir mütalâanâme yazamadığımdan dolayı mazur tutunuz. Çünkü tarihin ikmâli gibi bir vazifenin ifâsına olsun henüz tabibden müseâde alamadım.

Ş. T.M nr.1 s.10

(Muallim) Murad

آذربایجان تورک ادبوت درام قومیا تیباسی دژ پوری
میر سیف الدین کرمانشاهی

دار الابداع صنم تکرار لوندان

فانور بک

TİYATRO İLMİN, AHLÂKIN AMELÎ DERSHÂNESİDİR

Cihad, hayâta yalnız bir mektep talebesinin değil, bütün bir milletin hazırlanması ve ameli kavi teşkilatla müseset-ı içtimâî ye vücûda getirmesi lâzımdır.

Tiyatrolarımız, mekteplerimizin bireramelî ders-hânesi haline ifrağ etmedikçe esasen mekteplerimizden beklenen istifâde kabil değildir. Kadın, erkek çocuklarımızın, gençlerimizin, ihtiyârlarımızın ahlâkını itiyâdını tarz-ı tefekkürünü sağlam sağlam bir esasa rabtedecek, işte bu gibi amelî, edebî, içtimâî ders-hânelerin tezyidi ve bunları vücûda getirerek münevver ve vatanperver rical ve azâmınsebat ve himmetidir. Bugün bir ders, ahlâkî bir ders-i içtimâî olan tiyatro zemin ve zamanı halkın ihtiyâcât-ı hayâtiyesince derece-i idrâk ve kabulüne göre muhabbet-i vataniyeyi, âile hayatını vazife ve mesuliyet fikirlerini hülâsâ insanlarının maruz ve mahkum oldukları ahvâl ve şerâiti öğreterek ahlâk-ı umûmiyeyi tehzib ve şehrâh-ı terakkide atılacak adımları tesri' eylemek gibi en ulvi hisleri halkındimağına birleştirecek bir sahne-i irfan bir ders-hâne-i edebdir. İstikbâlde memleketimizi bir lâne-i saadet yapabilmek için şarkta tiyatroculuğu canlandırarak bu vâsıta ile tabiatımızı, ihtiyâcâtımızı kendimizin, memleketimizin tarihini Osmanlılığın ruhunu öğrenmeliyiz. Bize bunları öğretecek bizi tenvir ve ikaz edecek yegâne vasıta ise tiyatro dediğimiz dârülmâariftir.

Ancak her ırkın kendisine has bir tarz-ı tefekkürü ahlâk ve âdâtı, âmâli, bedia-i hayâliyesi, itikâdâtı gibi an'anât-ı tarihiyesi vardır. ki bu an'anâtı hürmetle selâmlamak şarttır. Halkın an'anât-ı tarihiyesi kavânîn-i tekâmüle tabidir. Tebdilât-ı ahlâkiye ve fikriye hiçbir vakit defâten olmamıştır. Hayât-ı içtimâiyenin tebdilât-ı azimesi hiss olunmayarak vücûda gelir. Ve yalnız bîmüddet sonra görülebilir.

Ben tiyatro deyince, şarkta, evet şarkta şarklılara mahsus garbın sahne-i sefâhatinden müberrâ birer mevki-i muallâyı marifet hatıra getiriyorum. Memleketimizin yâni şarkın en müberrâ ihtiyâcı en mühim arzusu bu gibi müessesât-ı içtimâiyeyi vücûda getirerek halkın seviye-i idrâk ve irfanını yükseltmek ve tenvir eylemektir.

Terâkki etmiş milletler hep bu sâyede hep sanat ve mahâret-i içtimâiye sâyesinde yükselmiştir. Meselâ Romalıların müessesât-ı siyâsiye ve askeriye ve adliyesinin mükemmeliyeti Hindlilerin felsefede, mimarlıktaki mahâreti hep an'anât-ı tarihlerinde rebiye-i içtimâiyelerinde husûle gelen kanun tekâmül ile vücûd bulmuştur. Bazı muasır-ı felsefe değil hakikat-i içtimâiye noktasından hâiz-i ehemmiyettir. Bizim tabiat-ı esâsiyemizden biri de askerliktir. Bu vazifeyi bizim fikrimize , kalbimize kim yerleştirecek?

Kitaplar mı ? Kat'iyen ! Bu ve buna memâsil mefâhir-i milliyemizi bize telkin ve temsil edecek muazzam sahneler, muhteşem şanolardır.

İşte saadet-i içtimâiyemizi temin edebilmek için âile hayâtımızı terbiye-i milliyemizi ulvi bir ahenk ile techiz eylemek lâzımdır.

Maâlesef bugün bu hususta seviye-i medeniyemizin pek alçaklarda bulunduğunu itirâf etmek mecburiyet-i elimesindeyiz.

Tiyatrolarımızın derece-i mükemmeliyete çıkarmak suretiyle halkımızın ruhlarına bir ders-i intibâh verecek olursak bu seviyede memleketimizin her tarafı canlanır, şenlenir, manen ve maddeten zenginleşir müşmer teşebbüsler bülend-himmetlere sahip hayât-ı husûsiye ile her ocak bir mehd-i fâzilet ve metânet kesilir.

İnşallah bu mukaddes maksadın tali'sine cümlemiz bütün varlığımızla mevcudiyetimizle çalışarak şarkta gençliği bu gibi büyüklüklerin terâkkisine hâdim görürüz.

Şurası muhakkaktır ki, ciddi bir sa'y ile bu hususta çalışanlar yakın bir zamanda şarkın munis fakat yetim sahnelerine ilm, irfan ekecekler ve bunun semerât-ı kat'iyesini kavânîn-i tekâmüle tebân istikbâli-i kâribte iktitâf etmelerini görmekte müstehir ve mebâhi olacağız.

TEMÂŞÂ HAKKINDA

Ben pek kuvvetle iman etmişimdir. ki, bu memleketin terbiyesinde hakiki bir inkılâb olacaksa bu, derslerle kitaplarla değil sanatlarla terbiyelerle olacaktır. Sanatların milletler için mürebbi olduğuna kaniim. Bu kanaatimi pek kuvvetli bilerek diyorum ki, bu memlekette bir resimle, bir musikiyle yapılacak inkılâb hissî ve ahlâkıyı bir kıraatle bir hesap ve hendese ile yapmak mümkün değildir. Nasıl mümkün olsun ki, bu dersler hep fikir hep ilm hazırlar. Halbuki bütün o sanatlar daha ziyâde his ve irâde yapar.

Tiyatro bu mürebbi sanatların en ehemmiyetlisi, en kıymetlisi olmak lâzım gelir. Çünkü tiyatro bütün bir millet için his ve ahlâk yapacak muhitler âlemler vardır.

Bu memleket maarifin terakkisinden yalnız mektepler açmak ve bu mekteplerde kitap okutmak anladıkça belki en mükemmel müesese-leri vücûda getirecek , fakat en ufak bir tahvil hissi ve içtimâiyi yapmaktan bile âciz kalacaktır. Çünkü yalnız başına mektepler ve dersler bu gâyeye varmaktan âcizdir.

Bu memlekette terâkki m temeddün maârif sözleriyle beraber resim, musiki, edebiyat, mâarif, heykeltraş...tiyatronun isminin işitildiği gün ancak o zaman hayırlı bir inkılâb-ı ruhiyenin başlangıcında bulunacağız.

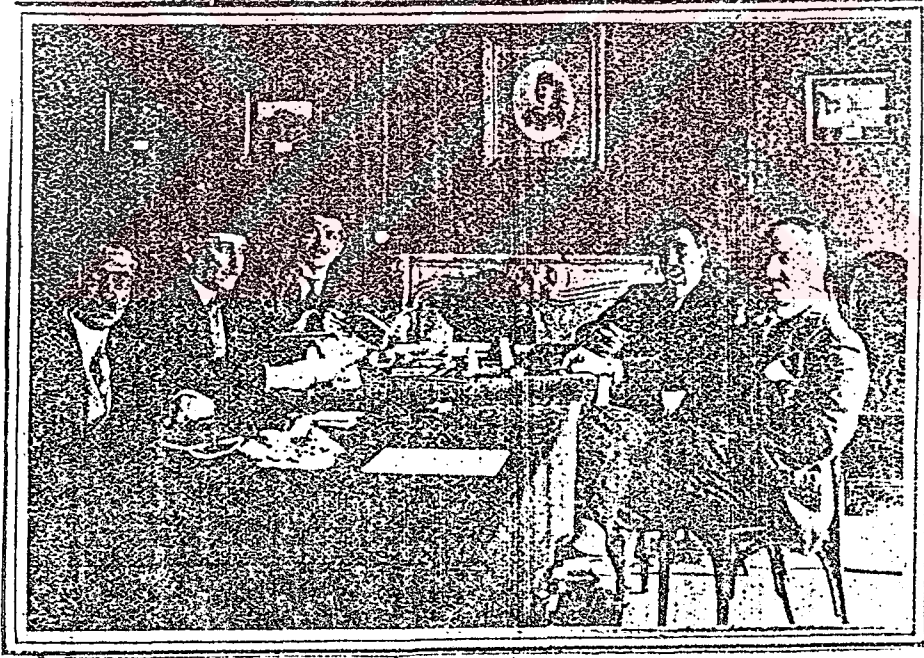
Tiyatro, tiyatro mânen pek zayıf düşmüş olan bu millete bir ruh bir hayâl , bir kalb ve irâde kazandırmak, onu mâzide cerid ve ortaoyunları, meddahlar ve karagözler... karşısında kuvvetli cesâretli emelperver, harisnişân ecdâdı gibi yapacak bir tiyatro...

İşte bizim terbiye-i hissiye ve ahlâkıyemiz için en müessir bir mürebbi olduğunu düşünerek derim ki, tiyatroya en büyük şeydir.

Gerçi bu memleket tiyatrosuzdur. Fakat tiyatroya için çarpan kalplerden mahrum değildir. Bu memlekte hakiki bir tiyatroya sanatı teşkil etmek istidâdını gösterdiği gün fgayet şiddetli bir ceryan onun terakkisini tesri' edecektir. Zannederim ki, bu memlekette suret-i mahsusada tiyatroyunun himâyesi için çalışacak bir mecmuanın mevkiî de büyük olacaktır. Böyle bir mecmua, böyle hakiki bir maksad için çalışmak azmini gösterdikçe memleketin düşünen ve duyanları da onu himâye etmeyi bir vazife bilecektir.

nr. T.T.M .1 s.4

İsmail Hakkı [BALTACIOĞLU]

دارالابداع عثمانی هیئت اداره وادبیہ سندن بخش ذوات محترمة
(انجمن سالونکہ بیوس منانہ ایدارہ)

[TİYATRO HAKKINDAKİ İHTİSÂSÂTINIZ]

Büyük edibimiz, "Bu milletin timsâl-i zekâ ve irfânı edebiyat ise beri-i şîir ve edebî nâtika-i zi-hayâtı temâşâdır." demiştir. Filhakika iyi tiyatro bir milletin pîş-i çeşmânına bir cihânı intibâh ve tali' açarak onu firaz-ı saadete yükseltmek kuvvetini her zaman hâiz olduğu gibi fenâ bir tiyatroya yine o milleti neşib-i felâkete düşürür. Herhalde efkâr-ı umûmiyenin terk ve tekâmülü emîn olmalıdır ki, edebiyat ve temâşâ sâyesinde hasıl olabilir. Zira hevâiyata meyyâl olanları tahsil için mekteplere -hususiyile- başlattıktan sonra sevt etmek pek müşküldür. Halbuki hakiki tiyatrolar öyle değildir. Kendini güldürecek eğlendirecek yahut müteessir edecek şey arayan avam, bunların hepsinden daha suhûletle tiyatroya şitâb eder ki, orada ders olduğunun farkına bile varamayarak alacağı en hafif bir hisse-i irşâd istikbâl için kazanılmış büyük bir ümittir. İşte bunun için tiyatrolarımızın tekâmülüne çalışmak onu avama tanıtmak, sevdirmek, istikbâl-i vatani mukaddes bilmek her sahib-i himmet için bir vazife halini kesbeder. Nitekim bizim memleketimizde de bundan elli sene mukaddem yâni 1863 tarih-i milâdisinde fikr-i temâşâ ulvi bir maksadla uyanmış ve Âlî İ P a ş a'lar, bilhassa M i t h a t ve V e f i k P a ş a'lar gibi merdümün çeşm-i iftihâr millet ve vükâla ve ümerâ-yı devletin muavenet-i nakdiye ve maneviyeleri ve H a m i d'ler, ve K e m a l'ler, Ş i n â s i'ler gibi üdebâ-yı âzamın muavenet-i kalemlerine mazhar olmuşsa da maâlesef bugün yine hayât-ı sanatın sefahat müessesesi kemâl-i te'sirle göze çarpmaktadır. Halbuki her mütemeddin memlekette olduğu gibi bizim memleketimizde de tiyatro hükümetimizin şimdilik

muavenesi nakdiyesi ile değil fakat hiç olmazsa muavenet-i maneviyesi sâyesinde mektep hâlini iktisâp edebilmelidir. Hem öyle bir mektep olmalıdır ki, orada terbiye-i fikriye-i esâsiye ve içtimâiyemizin ve mesâili mübde-i tarihiyemizin en büyükleri mevzuu bahis olmalı ve orada insanın amâk-ı kalbinde meknuz olan hakikatler tiyatro vasıtasıyla uyandırmalıdır. Çünkü bir kavmin cemiyât-ı beşeriye içinde mucib-i şeref bir mevki ihrâz etmesi hayâtının tali'si efkârının münevverini malumatının tezâyi tezâyidiyle olabilir ki, bu da ancak tahsil, sonra da tasvir ve irâie yâni temâşâ sâyesinde mümkün olabilir.

Hulâsa efkâr-ı umûmiyeyi ikâz husûsunda temâşâ gibi âzim bir vasıta-i naşriyâttan istifâde etmemek elde mevcut kuvveti sû-i istimâl etmek demektir.

T.T.M nr. 1 s. 12

NURETTİN ŞEFKATİ

دارالبدیع سنه ۱۳۱۲
نورالدین شفقى بك
۱۳۱۲

BİR MÜLÂKAT

Dârülbedâyi'nin yeni gireceği sulh ve sükûn devresindeki istihzârâtı anlamak için muharrirlerimizden biri heyet-i idâre reisi muavini olan Beyoğlu Dâire-i Belediyesi Müdürü S a v n i B e y e f e n d i ile olan mülâkatını şöylece âtiye naklediyoruz.

Kapıyı formasonlar gibi üç defa vurdum. İçeriden cevap almayınca kalmadan yanımdaki odacı girmemi söyledi. Açtım , kırmızı paravanın yanından süzülerek içeriye girdim., maroken koltuklarla oldukça mükellef döşenmiş ,odanın medhaline karşı güzel bir masa önünde tek gözlüğü ile müdür beyefendi oturuyorlardı. Bâ odada bütün fes rengi döşenmiş loş odalarda olduğu gibi gizli bir ihtişam ısrar-âlud bir bû-yı vakar vardı. Maksadımı açıkça söyledim, , dedim ki :

- Temâşâ , Dârülbedâyi'nin bilhassa hizmetinizle iki senedir tuttuğu tiyatro kumpanyası tarzından kurtularak ciddi bir mektep şeklini alması üzerine lâkayd kalamazdı. Ve aradaki nokta-i ihtilâf bile bizi sanat bahsinde büyük bir rol oynamasına ez-dil üve can temenni ettiğimiz Dârülbedâyi'nin bigânesi bırakamadı. Heyet-i idâredeki mevkiiniz Dârülbedâyi'deki simdiye kadar icraatınız size bizi pek sevdirmişti, Binâenaleyh yeni devre-i sa'y hakkında bize malumat vermek lutfunda bulunur musunuz ?

Savni Beyefendi - Gazeteler ve mecmualar düşündüklerini nokta-i nazarlarını yazmakta hür ve serbesttirler. Herkes mütalâasını kendisi için pek kıymetli addeder. Bu , sizin için olduğu kadar bizim için de öyledir. Bununla beraber herkesin taht-ı itirafındadır ki memlakette hayat-ı temâşâyı esâslandırmak üzere ilk hatveyi diğer hutuvat-ı şarkide takip edeceğini ümid ediyoruz.

Nitekim bu sene Dârülbedâyi asıl olan târik-i mesâisine girmiş denilebilir. Yani bu müesese iki senedir tamamiyle eser temsili- de atf-ı dikkat etmek istikâmetinde nâçâr bulundu. Fakat bundan sonraki gâyelerimiz sanatkâr yetiştirmeye matuf olacaktır. Bu - nun için de talebelerin efkâr ve malumatlarının tezyid tenmiye- si için memlekette mevcut muallimlerin en mütehassısları bilâ intihâb tayin edilmiştir.

-Beyefendi , kış mevsimi için kabul olunan piyesler hangile- ridir ?

Savni Beyefendi-T a h s i n N a h i d B e y'in Fransızca- dan naklettiği "R a k i b e" , pek kıymetdân şâir Y u s u f Z i - y a B e y 'in nazmettiği "B i n n a z" , H a l i t F a h - r i B e y'in yine Fransızcadan naklettiği "K e n d i n i B i l" ve H ü s e y i n S u a d B e y'in tahrirgirdesi olan "Y a m a - l a r" ünvanlı eserler heyetimizce kabul edilmiştir. Ve kabul sı- raları ile pey-der-pey temsiline başlanacaktır.

-Beyefendi , sanat-ı temsile hakiketen Türk hanımlarından Dâ - rülbedâyi'e müracaat edenler hakkında fikriniz ne merkezdedir ?

Bunlar bize küme küme hükümrân olan zümre-i taassubun her hat- ve-i terâkki ve medeniyede olduğu gibi tariz ve tecâvüzden kurtu- labilecekler mi ?

Savni Beyefendi- Biz kendilerini mektebin derslerini takip etmekte serbest bırakmakta hiç mahzur görmedik. Fakat yarın bu dersleri hiç şüphesiz sahnede tatbik etmek sırası geldiği zaman şimdilik yalnız hanımlara verilen müsâmerelere inhisâr ettirece - ğiz.

-Mümesillerimizden K ı n a r H a n ı m'ın hayat-ı sahneye veda ederek çekildiği hakkında rivâyet , memnuniyet ve mesruriyet- le karşılanacak kadar sahil ve kat'i midir ?

-Savni Beyefendi - Böyle bir şey bilmiyorum , fakat K ı n a r H a n ı m'ın üç ay kadar bir mezuniyet istediği kulağıma çalındı .

- Vah vah Beyefendi , bir de ara sıra klâsiklerden birtakım piyesler oynayacağını duyuruyoruz , böyle hakkında kat'i bir karar var mıdır ?

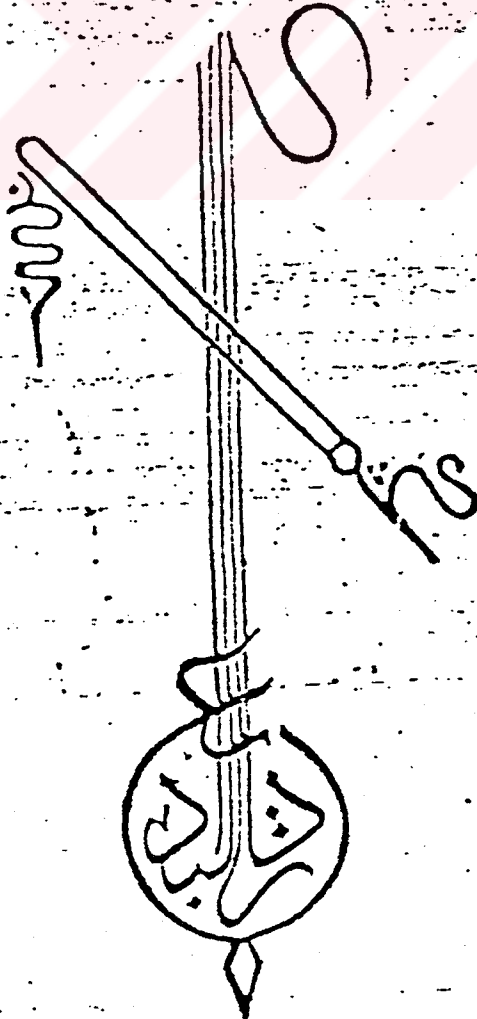
Savni Beyefendi - Muktezâ levâzımının tedârikâtı kolaylaştıkça bu kararlarımızı kuvveden faale çıkaracağız. Ezcümle S h a k e s p e a r e 'in V e n e d i k T a c i r i ünvanlı eserini oynamayı kısmen kararlaştırmıştık ve böyle ağır piyesleri hazmedebilecek raddeye getirinceye kadar da ahâliye daha kolay anlaşılır, daha eğlenceli eserleri intihâb ediyoruz. Mamafih bütün milli tiyatrolar gibi bizim de klâsik gecelerimiz olacağını ümid ve temenni ediyorum.

Müdür Beyefendiye verdikleri bu izahattan dolayı tesekkürler ederek çıktık. Bu mülâkat bize üç mühim şey öğretiyordu, Mühim ve fâideli : Türk hanımlarının sahneye iştirâki, klâsiklerin kabulü K i n a r H a n ı m 'ın gözönünden çekilmesi.

nr. 11 s.d. a. k .A

9 Teşrin-i sâni 1334 (1918)

(İmzasız)

MİHRİ MÜŞFİK HANIMEFENDİ'NİN REŞİM SERGİSİ

On günden beri bütün züvvâra küşâd bulunan Mihri Müşfik Hanımefendi'nin atelijeleri hakkında evrâk-ı havâdisin iki satırlık bir yazı olsun neşretmeyişi şayân-ı teessürdür. Biz bu ihtimâldeki esbâbın başlıcası ezhân-ı umûmiyeyi işgâl eden ahvâl-i siyâside buluyoruz.

T e m â ş â erbâb-ı sanata karşı kendini medyûn farz ettiği vâzifesini ifâ maksadıyla O s m a n l ı R e s s a m l â r ı C e m i y e t i azâsından ve cemiyetih pek nefis olarak iki sene neşrettiği gazetesinin sermuharriri K e m a l E m i n B e y'in vüsatâtını ricâ ile âtideki makaleye destres olarak neşrile Hanımefendi'ye arz-ı tebriği vâzifeden addederiz.

Sanatkâr yetiştirmekte pek bâhil olan memleketimizde erbâb-ı hüneri teşvik ve terğibten ziyâde sırf memâlik-i mütemedineyi taklid mâhiyetinde yapılan nümâyişler sırasında açılan resim sergileri, nihâyet hükûmetçe mazhâr-ı kabul almış, hatta bu bâbda bir kanun neşrolunmuştu.

Bu sergilerin bugünkü mâhiyeti her ne olursa olsun, yarın için bir adım olduğu câ-yı inkâr değildir.

Birkaç senede küşâdı temâdi eden bu sergiler şayân-ı teessüftür ki, öteden beri maruf beş imzadan başka kimseyi görmemekte devam edip gidiyor. Senelerce faaliyetlerde bulunan S a n a y i - i N e f i s e M e k t e b i'miz bu memlekette hakîk bir

ressam yetiştirmemiştir, denilse kebâirden bir günâh işlenmiş olmaz. Yıllarını orada çürütenlerin bütün sermâye-i irfânı bir kafa ve büstü ileri geçmezdi. Bugün sermâye-i mefhâretimiz olan birkaç sanatkârı o müesese değil kendi zekâ ve irfânları yetiştirmiştir. Bizim o huzurlarda iftihâra pek selâhiyetimiz yoksa da onların aramızda kemâl-i fahr ve gurûr ile gezmekteki haklarını teslim ederim. Kuvve-i inbâtiyeden muharririm olan bu arazide numûdâr olmak ne azim bir kudret-i şahsiyedir.

Sanatkârı rağbet-i umûmiye doğurur. Rağbetkâr olmak yesar olmakla meşruttur. Bir âferinden başka verecek mâ-meleği olmayanların zuhûr-ı teveccühünden ne çıkar.

Evek, harb-i umûmi bize de milyonerler icâd etti. Fakat en alt tabakadan üst tabakaya fırlayan bu gurûhun salonlarını matbu O t e l l o ve H a m l e t tabloları pekâlâ tezyin edebilir.

Belki bu bâbda beni haksız görenler vardır, fakat aksini irâe eden arz-ı minnetdâri ederim

Gariptir ki, millî sergilerimiz İstanbul'da küşâd edilen ecnebi meşhurları kadar da mazhâr-ı rağbet olmamıştır.

Tepebaşı'nda küşâd edilen Münih Sergisi'nde birkaç kıymetli eser olmakla beraber keyfiyeten hiç denilecek kadar değersiz şeyler de vardı. Bunların hemen hepsi memleketimizde kaldı.

Pek uzamak istidâdı olan bu bahsi bırakalım da sadede gelelim. Her sene temâdi eden millî resim meşhurlarımızda bedâyipe-rest her nazârın şüpheşiz aradığı bir imza vardı. ki bu da M i h r i M ü ş f i k H a n ı m e f e n d i'nin imzaları idi.

Evet, Kız Sanayi-i Nefise Mektebi'mizin muhterem muallimesi pek çok müştekan-ı sanat için bir ser olarak kalmıştır.

Bu sefer atelyesini umûma küşâde bulunduracağı haberi bütün müştekan-ı marifatı Şişli'ye sevketti.

Senelerden beri ateşi hissedilen bu menba'-ı marifete herkes koştı.

O, kadınlığından ziyâde ressam ruhuyla düşünmüş, bu av bir mesken olmaktan fazla bir atelye hayâtı irâe eden bu sevimli hâne zâirlerini istiâb edemiyor. Hatta itirâf etmelidir ki, arzu olduğu kadar serbest temâşâ etmek dahi mümkün olamıyordu.

M i h r i H a n ı m e f e n d i, pek kabiliyetli bir portretisttir. Mesleğini tayin etmiş artık metin adımlarla o zemen 2
zerinden yürümekten başka yapacak birşey kalmamıştır. Bütün â -
sârından aynı metânet görünmekle beraber itirâf etmelidir ki ka-
dın portreleri kıymeten müreccâhtır. Derslerinde aynı metânetin
renklerinde aynı seffafiyetin rûnümâ olması bu farkı izâle et-
miyor. Kadınlığı kadınların daha iyi takdir ettiğine bu kıymetli
sanatkârın âsârı da bir delil olarak gösterilebilir.

Ekserisi çarşafı ve peçeli olan bu tabloların tedkiki Mih-
ri Hanımefendi'nin peçe ve çarşafaların payları hakkında vasi' bir
etüde mâlik bulduklarını gösteriyor. Baştanbaşa âsârındaki renk-
lerin tetebbu (Teknisyen bir kolorist, Coloriste technicienne) ol-
duğu iddiaya kâfidir. Kendileri renklere değil, renkler kendisine
tabi olmuş, arzu ettikleri (Effet- te'sir)'i vücûda getirmiştir.

Eserlerinin kısm-ı külliyesinin pastel olması da sanatkârın
zevkine başlıca bir delildir. Pastelde mürûr-ı zamanla renklerin
sevilmesi gibi sanatkârı kıran, öldüren bir dert yoktur. Bugün
konulan renk tablo muhafaza edilemedikçe g tazeliğini gaib etmez
Fakat yağlı boya kadar uzun seneler muhafaza edilemez. Sarsılma-
ya, sadmeye gelmez. Emeklerinin bir zaman sonra hebâ olmasından
çekinen erbâb-ı sanat ehemmiyetle eserlerini pastele rabtetmez-
ler.

Gerçi memleketimizde yangınlar temâdi ettikçe hiçbir eserin
devam ve bekâsından bahsedilemez. Hatta teessüfle haber aldık ki,
Mihri Hanımefendinin Fatih harikında zâil olmuş birkaç eseri var-
dır. Esasen takdirsizlik içinde melâlâver çalışan sanatkârı bu ci-
het te meyyûs eder.

Hanımefendi'nin eserleri umûmiyetle kadın portreleri olduğu
ve isimlerini zikr için kendimizde bir selâhiyet göremediğimizden
ayrı ayrı tedkikine cesaret edemedik. Fakat birinci salonda bulu-
nan sümber bir fon içerisihde profil bir kadın resmini muhtevi
bir tablo ile diğer iki tablosunun bâlâ-ter bir şâheser oldukları-
nı söylememek insafsızlık olur.

M i h r i H a n ı m e f e n d i ' n i n bu ufacık kadından baş-
ka peyzajına tesâdüf edilmeyeşâ kendilerinin bu şube-i tersim i-
le edâ-yı alâka etmediklerine delil-i kâfi olduğundan bu bahiste
birşey söylemek fazladır.

Dört beş taneden ibâret olan natürmortları hiçbir zaman ih-
mal olunamayacak kadar güzeldir. Hele bunlardan en güzeli olan
iki tanesi bilhassa sipariş ettikten sonra dört lira gibi hasis
bir meblağla mukâbele eden erbâb-ı takdire lânethân olmamak el-
den gelmez.

S a n a y i - i N e f i s e ' m i z i n bu muktedir üstâdı ci-
het-i câmesiyle mübeccel bir sanatkârdır. Rahle-i tedrisinden
müstefid olan talebâta beyân-ı tebriği vazifeden addeder, böy-
le zî-kayyım bir muallimeden müstefid olmaları için hiçbir an
istifâdeyi gaib etmemelirini tavsiye ederim.

nr.11 s.1,2

Kemal Emin [BARA]

قېنىنى صنەتكارمىز ادينا بىنە بىجايمه خامم « بيگنار ووتنه »

بر تافى

MACUN HOKKASI

M u s â h i b z â d e C e l â l B e y ' i n M a c u n H o k k a s ı namındaki opereti geçenlerde V a r y e t e ve Ş e h z â d e b a ş ı ' n d a M i l l e t T i y a t r o s u ' n d a v a z ' - ı sahne edildi.

Ş u satırlarda ben bu eseri tenkid etmek niyetinde de ğ i - l i m ç ü n k ü , e p e y c e b i r z a m a n d a h a b i z d e t e n k i d e m ü t e h â m i l b i r o p e r e t o y n a n a b i l e c e ğ i n e k a n a â t i m y o k . Y a l n ı z t e r a k k i , p ü r s i t â n - ı ü m i d d e n h a y ı r h a â h b i r k a ç z â t ı n b i z e b i r d e o p e r e t ç i l i k m a r a z ı t e l k i h e t m e y e ç a l ı ş t ı k l a r ı n ı b i l i y o r u m . B i n a e n a l e y h b u o r t a y a a t ı l a n e s e r l e r i n b u m a r a z l a t e c z i y e e d i l m e k i s t e n i l e n b i r e r s e r u m u (سروسى) g i b i t e l â k k i e d i y o r u m , d e f ' a i m i d i r , ş i f a i m i d i r ? H e n ü z t e a ş ı y ı n e t m e y e n b u i l â ç h a k k ı n d a i ş i t t i ğ i m n a z â r i y e l e r i ş i m d i l i k b i r f e s â n e - i t e b â b e t a d d e d i y o r u m .

O p e r a v e o p e r a k o m i k l e r d e e s e r i n m â â s ı n d a n , t e r e n n ü m ü n d e n r u h i y a t ı n d a n s a n a t - ı t e m â ş â i y e s i n d e n m u k a d d e m m i s i k i ş i n a z â r - ı i t i b â r e a l ı n ı r . K ı y m e t - i m u s i k i s i o l m a y a n b i r o p e r e t n e s r i i t i b â r i y e i s t e d i ğ i k a d a r g i r â n b a h â o l s u n n e t i c e t e n h i ç t i r . F a k a t b u n o k t a - i n a z â r A v r u p a ' y a g ö r e d i r . O n l a r ı n m u s i k i s i t a k r i r e t m i ş , f e n o l m u ş , b i r k a t ' i y e t - i r i y â z i y e ş e k l i n i a l m ı ş , h e n ü z b i z i m i ç i n m e s e l e b ö y l e d e ğ i l . B i z i m e l i m i z d e i m l â s ı s â l i m b i r d e f t e r - i m u s i k i m i z b i l e y o k t u r .

M u s i k i ş i n a s â n ı m ı z m e y d â n - ı b a h s v e c i d â l d e i d m a n s ı z b i r e r m u s â r i ' g i b i i k i e l e n s e d e n s o n r a s o l u m a y a b a ş l ı y o r l a r . B a z ı l a r ı a l a f r a n g a t a r a f t a r ı s â l i s s e s l e r , r a b i s e s l e r d i n l e d i m i - b e l d e n a ş a ğ ı t u t m a k y o k - d e y i p o y u n b o z a n l ı k e d i y o r l a r . A l a -

turkacılarımız tam millî bir pehlivân görünmek dâiyesiyle bazen o kadar zeytinyağına bulanıyorlar ki bir daha temizlenmek kabil olmuyor. Bu iki zümreyi karıştırmanın da ihtimâli yok.

Akşamdan geceyarısına kadar devam eden bu gibi mübâhese-lerde sûtâli' eseri olacak birkaç kere bulundum. Her iki tarafın da bahsi bir neticeye iktirân ettiklerine hasmını elzâm veya iknaa muvaffak olduklarına tesâdüf edemedim. Alafranga ve alaturkacıların araları dâima şark ile garp kadar açık kalıyor.

Hangisi haklı? Doğrusunu söylemek lâzım gelirse her ikisi de haklı.

Garp musikisi tekâmülût-ı fenniye muvafık olmuş birçok esâ-tizé yetiştirmiş, kütüphâneler dolusu eser, tiyatrolar dolusu opera ve operet bestelemiş her işittiğini yapabilir, bünyesi gâ-yet sağlam bir musiki olmuş. Artık garba atf-ı noksan etmek haklı bir bahse mukaddime olamaz.

"Kişi noksanını bilmek gibi irfân olmaz."

Bazı şarklılar noksanımızı bilip ona göre îdâre-i kelâm ederek hiç olmazsa izhâr-ı irfân etmeliğimiz lâzımdır.

Fakat - Evet Avrupa musikiyi terâkki ettirmiş mâalesef biz henüz buna muvaffak olamadık- diyerek atıl durmakta mânâ yoktur. Bizim di iyi kötü bir musikimiz, bizim de bir zevkimiz var. Şu nokta inkâr olunamaz ki şarkın evlâdı olup ta sebâvetini, şebâbını şarkta geçirmiş olanlar gerçi takdir ederler, yalnız hiçbir zaman bir şarkı, bir gazel hatta bir keriz havâsından aldıkları neş'e-i ruhiyeyi garbın bir melodisinde bulamazlar. Musikimiz ni kadar ibtidâi ne kadar barbar olursa olsun vâlidelerimizin ninnisinden itibâren ilk kulakları oksayan mü-sikidir, â unutulamaz. Avrupa'nın eşkâl-i hariciyesiyle tezyin etmeye daha doğrusu öyle görünmeye uğraşanlarımız W a g n e r' den ne derece hoşlandıklarını iddia ederlerse etsinler mesmuu' olamaz. Komşunun mini mini yavrusu fevkâlâde güzel, evet benim oğlumdan güzel, bunun aksini iddia etmek güneşi inkâr etmek olur. Fakat ben, kısıp gözlü , kalın dudaklı, ayrı kulaklı, zayıf

bünyeli çocuğumu gördükçe yüreğim titrer, bu hissi bana dünyanın en sirin en sevimli çocukları veremez.

Madem ki ben çocuğumu bütün çocuklara tercihen severim, o istikbâlini düşünmek benim için daha ziyâde vâciptir. Madem ki komşunun oğlu ne derece güzel, ne mertebe malûmatlı olursa olsun bana vülâd olamıyor. Onun bülend-i tahsiliyle iftihârı ben bir başkasının pederi buldukça kendime bâis-i hicâb görürüm.

Bunu hangi taraftan muhakeme etsek şu neticeye geliriz. Avrupa musikisi müterâkki, muallâ, âlâ, bâlâdır. Amma fakat biz bunu kabul edip kendi musikimizi fırlatıp atamayız.

Çünkü bizim zevkimize ruhumuza daha yakındır. Bizim ma-
8 lımızdır. Fakat bizde operalar, operetler yapmakla kendi neşe -
mizden doğma şeyler meydana koymak isteriz Bunun için de musiki-
mizin hâl-i hâzırı kâfi değildir. Bu adem-i kifâyenin eshâbı
ne ise cem' ve def' etmekle bir tasfiyeye uğratmak mecburidir.
Hiç şüphe yok ki her millet kendi sözünü kendi sazıyla dinlemek
ister. Biz de aynı arzudayız. Ud veya kanunla tanhausse
(نان صورت) çalmak ne kadar mânâsız, lezzetsiz olursa piyano ile
çifte telli çalmak ta o kadar bârid olur.

İtirâf edilmesi lâzımgelen bir nokta daha var ki hâl-i hâ-
zır musikimizin fasl-ı usûlî artık çalınmaz dinlenmez bir hâ-
le geldi. Bir peşrev iki beste bir kâr, bir nakş ağır semâi, her
usûlden ikişer üçer yirmi kadar şarkı beste semâisi, saz semâi-
si, arada gazeli taksimi ile üç üçbuçuk saat temâdi eden bir
hicâz, hüzzâm veya nihâvent faslının pek şevk efzâ pek ferâhfe-
zâ bir şeyler olmadık ve olamayacağı kabil-i inkâr değildir. Bir
cemiyette bir salonda bir iki güzel parça kifâyet ediyor. Temâ-
şâi bir musikiye ise ihtiyâç pek bâriz bir surette görünüyor.

İyi günü başlanılacak bir yoldan belki bir şahâbe vâsıl
olacağız. Binâenaleyh yeni operet kumpanya operet devam ve se-
batını arzu eder ve hiç bir mânâda bilmemelerini temenni e-
deriz.

(Manend-i şehri sâbit olur, sâbit olanlar.)

BİNNAZ

2 Dâ r ü l b e d â y i'nin B a y k u ş'tan sonra ikinci man-
zum piyesi Binnaz L â l e D e v r i zamanında İstanbul'un ma-
ruf bir şahit pazarı Yeniçeri efelerinden A h m e d'i seviyor.
T u n a B e y i M a h m u d P a ş a'nın hafidesi bu kızın şö-
retini işitiyor. Tâ Tuna boyundan kâh atlı kâh yaya bin türlü me-
zâhime katlanarak kulaktan aldığı bu aşkın yolunda sürüklenerek
tâ İstanbul'a kadar geliyor. Selâm esselâm Binnaz'ın yanına gi-
riyor, kıza aşkını söylüyor, yolda bir hücûma maruz kaldığı bir
iki çerinin müdâhalesiyle kurtulduğunu karanlıkta yüzünü göreme-
diği bu bahadıra murassa hançerini hediye ettiğini hikâye edi-
yor, o aralık Efe Ahmed'in vürûduyla H a m z a B e y savulu-
yor. İkinci perdede bir yeniçeri kahvehânesinde Efe Ahmed'le
Hamza birleşiyor. Ahmed saz çalarken Hamza Bey'in bir tecâvüzü
ne uğruyor. Yeni bir hançer darbesiyle yaralıyor. Karakollukçu
geliyor, Ahmed'i götürüyor. İdamına hükm olunan Ahmed, hapis-
hâneden firâr ile Binnaz'ın evine geliyor, biraz sonra Hamza
Bey af fermânı getiriyor, maşukasının bedel-i vuslatı olan bu
affı kabul etmeyen Efe Ahmed fermânı muma tutarak yakıp ken-
dini siyâsetgâha götürmeye gelenlere teslim oluyor.

Hamza Bey'in İstanbul'daki bir kızı görmeden tâ Tuna'da â-
şık oluşu bir garibe-i garâmdır. Hele fermânı Gedikkaya'yı tit-
reten bir Tuna Beyi hafidinin hedm ve hışmından beri tek başı-
na tâ Tuna boyundan İstanbul'a gelişi, atı ölmek, yaya yürümek
hücûma maruz kalmak gibi mahaline giriftâr oluşu o zamanda gö-
rölmüş şeylerden değildir. Hamza Bey'in kıyâfeti elbisesindeki
sâdeyi, eslihâsının âdiliği, etvâr-ı umûmiyesi bir Tuna beyzâ-
desi olmaktan ziyâde zengince bir kasap oğluna benziyordu.

H a m z a B e y'in yeniçeri kahvesine gelişi makûlât-ı 3 tarihiyeye muhâliftir. Her asında olduğu gibi o devirde de a - siller, yeniçeriler, avâm ayrı ayrı yerlere devam ederlerdi. Hele A h m e d'in Hamza Bey'e açtığı hafif bir cerihâ dolayısıyla idama mahkum oluşu hiçbir asrın kanunuyla örfüyle tevâ-fuk etmez. B i n n a z'ın V i c t o r H u g o'nun (ماريون رولودوم) müşâhebeti yalnız Ahmed'in fermânı etrafında görülüyor. Efe Ahmed hakikatte hiç te debdüh değildir.

Binnaz bütün nekâiziyle beraber hayât-ı temâşâmızın âtisi için bize pek büyük vaadlerde bulunuyor. Teatral bir nazımın en güzel bir numûnesidir. İfâdedeki selâset, kafiye-lerdeki suhûlet Y u s u f Z i y â B e y'in bize güzel e-serler hediye edeceğini vaadediyor. Biz ikinci eserlerini ke-mal-i hâhişle bekleriz.

Binnaz'ın hâl-i hâzırı bile halk üzerinde güzel, sevimli te'sirler bırakmıştır. Bir tiyatro müellifi için bu pek iyi bir davâ-yı istikbâldir. Her gözün görebileceği açık hatalarla alûd bir eserin bu kadar sevildiği hemen hemen tiyatro hayatında ilk defa tesâdüf edilen bir mucizedir. Bu sempati Yusuf Ziyâ Bey'e âti için ne kadar cesâret verse sezâdır. Vaz'-ı sahne edilmiş fenâ idi demek doğru olabilir. Sahneler luzûmundan pek fakir idi. İşret levâzımı hâl-i hâzırın koltuk meyhânelerini andırı-yordu. E l i z a H a n ı m ile O n n i k E f e n d i'den başka sahnevî bir irşâda mâlik kimse yoktu. Hele Eliza Hanım her nev'i âsârda yüksek bir kudret-i temsile göstermekle şa - yân-ı tebriktir.

Efe Ahmed, T u z s u z D e l i B e k i r'e Hamza Bey Mekteb-i ibtidâiyede Tuhfe-i Vehbi okuyan bir çocuğa benziyor-du.

MİLLÎ TİYATROMUZ VE MİLLÎ TİYATROLARIN TARZ-I TEŞEKKÜLÜ VE İDÂRESİ

1 Hemen her hükûmetin bir veya birkaç milli tiyatrosu vardır. Belli başlı hükûmetlerden tiyatro hayatına fazla ehemmiyet veren şüphesiz Fransa'dır. C o q u e l i n C o d e bir makalesinde Fransa'da tiyatro öyle bir âmildir ki , isterse ilân-ı harp eder) diyor. Fransa tiyatro hükûmetidir. Başvekil , belki reis-i cumhura kadar herkes tiyatro müellifi , münekkidi belki biraz da aktördür. Bir sene zarfında Fransa'da te'lif edilen tiyatro piyesleri bütün dünyanın bir asırlık te'lifine tekâbül eder denilse pek büyük bir yalan söylenmemiş olur. Binâberin tiyatro umurunda Fransayı taklid pek yanlış olmaz.

Paris'te büyük küçük otuzu bulan tiyatrodan hükûmetin murakabesi altında olanların başlıcası "Comedi François" , "Odeon" , "Opera" , "Opera Komik" tiyatrolarıdır. Bunların herbisi muktedir bir müdür ile idâre edilir.

Comedi François , Fransız tiyatrolarının en eskisi olmak kâriyesiyle tarz-ı idâresi diğerlerine nisbetle daha ziyade câlib-i dkkattir. Kral Ondördüncü Lui zamanında "Teatr İtalyan , Teatr Fransa namlarıyla iki tiyatro te'lis ve bilâhâre İtalyan Tiyatro lağvedilerek diğeri ibkâ edilmiştir. Birinci "N a p o l y o n" meşhur Moskova seferinde ordu oldukça perisan bir halde iken üç dört gününü tamamen hasrederek buzlar içinde Paris'ten ta Moskova'ya kadar celbettiği bu Fransız tiyatrosunun nizamnâmesini tanzim etmek gibi bir garibe göstermiş. O gündenbergi Fransa'da tarz-ı hükûmet birkaç defa tahvile uğramış iken nizamnâme bugüne kadar metai olagelmiştir.

Pek mufassâl olan bu nizamnâmenin tedkiki millî tiyatromuz için bir nizamnâme vücûda getirmek nokta-i nazârından lüzumlu olduğunu zannederim. Ve yine zannediyorum ki Dârülbedâyi kisvesi al-

daki millî tiyatromuzun bir nizamnamesi yoktur. Haftada bir gün lütfen içtimâ eden ve ekseriya vezâif-i zâtiye ve memuriyetleri ilcâsıyla toplanmayan heyet-i idârenin içtihadıyla cereyân eden umur ve hususâtı muhavvere-i tabiisi bevlâ mıdır. Bu şekl-i idâre müesesenin hakkını müdafaa edemediği gibi sanatkârân-ı mün-tesibînin de himayesini tekellüften uzakta bulunur. Meselâ ; Sa- natkâr ile tiyatro mabeyninde münâkıd bir mukavelenâme ile her i- ki tarafça bir kıymeti hâiz bulunmuyor. Bugün böyle bir mukavele- nâme milli tiyatroya dahil olan bir sanatkâr birkaç devam ettik- ten birkaç rolü uhdesine alıp meydana getirdikten ve bu müddet zarfında kendisine tahsis olunan maaşı istifa ettikten sonra sa- de sudan bir mazeretle çekilip gidiyor. Yahut heyet-i idâre bu aktörün tavar ve hareketini san-ı ubudiyete menâfi görüyor -Mus- tafa Ağa artık senin konağa luzûmun kalmadı- ayarında bir ibâre- nin zeyli olarak izin tezkiresini veriyor. O mukavele her iki taraf için de keenyemlekü hükmündedir.

Amir ta'dad eden yerlerde memuriyet müşküldür. Kimsa hangi peygambere ümmet olacağını tayin edemez. Dârülbedâyi'nin gerçi bir müdürü var. Cidden nâzik ve terbiyeli olan bu zâtın elinde maatteessüf müdürümete delâlet eder bir şey yoktur. Gerek idâ- ri gerek sanayi herşey hakkında heyet-i edibe bir karar verir bu kararın tamamen icrâsı da müdürümete mahvel değildir.

Bu zât , zavallı adam , müdür namı altında bir kapıcı kada- rından başka birşey değildir. İktidarı kâfi görülüyorsa daha muk- tedirini bulmalı . Aksi taktirde âmir-i icrâ o olmamalıdır. Fa - kat şerâit-i hazıra içerisinde Dârülbedâyi müdürüyetini kabul edecek müşkül bulunur. Müdür , şehremanetçe musaddık bir nizâm-nâ- meyi tatbik memur olur. Ser ve beyni olmayan bir idâre kabil-i 2 tedvir değildir. Bir tiyatroyu ez-her cihet sevk ve idâreye ehil olan bulunmalı ve kemâl-i emniyetle o zâta tevdi umur olunmalıdır.

Tiyatro idâresi senelerce mümareseye vâbestedir. Sanat-ı temsili sevmiş , uzaktan nigerân olmuş zevâta ne rütbe sahib-i fazıl ve irfan olsalar güzel bir müesese vücûda getiremezler. Hele bu zevât taaddüde ederse bütün bütün mezzeb bir idâre o- lur. Vaktiyle Comedi Françoise'in oniki kidedli aktörden müte - sekkil bir (Komite Dëllektör - Heyet-i Mütalâa) sı vardı.Kabul

âsâr bu heyetin reyini inzimâm etmedikçe (repertuar)'a alınmazdı., müellifin evvelce bu heyetten bir iki kişinin reyini temin ettikten sonra eser vermek yolunu bulmuşlardı. Mahzurdan salim olmayan bu heyet lağvedilerek eser kabulü yalnız müdürün reyine terk olundu. Tâ B e r n s t e i n'in Apremova'sına kadar bir sızıltı çıkmadı. Hatta bu esere karşı yapılan da sanata karşı değil...(Siyonizme karşı tecelli etmiştir.

Her ne ise öteden beri biz her işi yedi-i vahîle tevdi etmekte bir selâmet görürüz. (Hele işin içinde ufak bir meselesi varsa) sanat bu kayda hiçbir zaman giremez., his ve zevken doğan bir çocuk ubuvveti mütehamil değildir. Derâkib asâletini gaib eder. Birden ziyâde sanatkârın iştirâkiyle vücûda gelmiş bir sâheser mevcûd değildir. Eğer Dârülbedâyi'nin bir sâheser olması matlub ise muktedir bir sanatkâra teslim edilmelidir. Şimdiye kadar cumhur ile idâre olundu , âsârını gördük , bir de diğer tarzını tecrübe etse...

nr.7 s.1,2

31 Ağustos 1334 (1918)

Kemal Emin [BARA]

ابن توفیق احمد نوری بکے دور چہار بیہ سڈن برصغیر

MİLLÎ TİYATROMUZ VE REPERTUAR

- 3 Milli tiyatrolar , tiyatro tarihinin birer müzesi hükmündedir. Her milletin ta klâsiklerden zaman-ı hazırına kadar tenevvü eden âsârını efrâd-ı millet bu müessesede bulur , milel-i mütemedeninin âsâr-ı âtika ve cedidesinden numûneler görür. Mukayeseler yapar. Bugün medeni olarak tanınan ve kendi edebiyatından yetişmiş bir yağın klâsik eserlere mâlik olan milletler bile komşularının eserlerini tanımak ve bütün dünya için klâsik addedilmiş beynelmilel , saheser tanınmışları milli tiyatrolarında mütemadiyen vaz'-ı sahne edegelmektedirler. Fransızlar R a c i n e 'nin , C o r n e i l l e 'nin , M o l i e r e'nin ve V o l t a i r e'nin bıraktığı koca bir kütüphaneye sahip iken eski Yunan'ın S o f o k l e s , E u r i p i d e s , İngilizlerin , Almanların S h a k e s p e a r e 'i , S c h i l l e r'i gibi birçok zevât-ı nuhustinin âsârından mustağni kalmamışlardır. Bunlar bir ders-i temâsâ gibi her sene muntazam vaz-ı sahne edilir. Herkes bu âsârı mükerreren seyretmiş hatta ezberlemiştir. Binaenaleyh klâsikler vaz'-ı sahne olduğu geceler tiyatroyu dolduran halkın nisfı müdâvir bedeva gelenler teşkil ettiği halde yine nispeten az kalabalık olur. Lâkin bu adem-i muvaffakata delâlet etmediği gibi milli tiyatronun repertuarından da çıkarılmaz. Hükûmetin bir tiyatroyu idâre etmekten maksadı para kazanmak değildir. Âsâr-ı güzide ve lisân-ı edebiyi muhafaza etmektir. Konservatuardan güzel bir peri ile çıktıktan sonra hususi tiyatrolarda muvaffakiyeti sanatkârânesini göstererek milli tiyatroya geçmek hakkını ihrâz etmiş ve birçok senelerini de oradaki asr-ı cedide âit eserler-

de yaşamış bir artist klâsiklerde muvaffakiyet gösteremez ise henüz doktorada yahud (tez) imtihanında muvaffak olamamış bir tabib hükmünde kalır. Her büyük sanatkârın ibdiâtı meyanında bu eserlerden kaç tane bulunursa kıymet-i şahsiyesine bir mizan gibi addolunur. Bir milletin en nezih tarz-ı beyânıbubu eserlerde görülür. Halk, kelimâtın en doğru telâffuzunu bu eserleri temâsâ ederken isitir ve öğrenir.

Millî tiyatrolar âsâr-ı cedidenin en berceste olanlarını intihâb eder. Dârülbedâyi' bu ikisinden de mahrum olduğu yalnız bedi-i teessüf olmakla kalmalıdır. (Ne yapalım eser yok) sözünü her taraftan işitiyoruz. Bu mazâret değildir, tercüme eserlerin adem-i kabulü Dârülbedâyi'nin tuttuğu garip bir u-sûldür. Adapte piyeslerin de lehine aleyhine söyleyenler bulundu. Her iki taraf-ı müddeiler biraz haklı biraz haksızdır. Adaptasyon hem fenâ hem iyi olabilir. Fenâ olur çünkü frenkin her eşyası bizde kabil değildir. Paris'te yapılmış bir potın, bir kostüm, bir gömlek bizde pekâlâ kullanılabilir. Fakat Avrupalılarca müstemil olup bize pek yabancı duran, bizim adetimize vahî gelenleri de vardır, Adapte edilecek âsârın müşterek hisler, müşterek zevkler ve adetleri muhtevi olması nazâr-ı itibâre alınır: zevk-i milliyi inciten çimdikleyen cihetlerden tevakki olunabilirse neden fenâ olsun? Bu bahsi bilâhare daha vâsi miyasta mukayese ederiz.

4 Sadede avdet edelim: Evet dediğimiz gibi milli tiyatromuz hulaseten söyleyelim kendi klâsiklerimiz ile en düzgün lisân-ı Osmanînin revâcigâhı olduktan başka ecnebi âsâr-ı nefiseyi neşr ve temim ve tiyatro fenninin bütün tarih-i gevâmızını halka tebliğ edebilecek hakiki zevk-i temâçâyı tebeyyüne muktedir bir müesese olmalıdır.

Şâyân-ı teessüftür ki milli tiyatromuzun (Dârülbedâyi repertuarı bayağı vodvillerle doludur. Bu âsâr-ı sanat nokta-i nazarından diğerleriyle farkı bir heykel ile meslektaşları arasındaki fark kadar büyüktür. İkisi de mermerden musanna'dır, fakat...

Bu gibi eserleri üçüncü derecedeki tiyatrolara bırakmalıdır. Gerçi bizde tiyatrolar böyle derecâta münkasım değildir. Fakat umûmun nazâr-ı istihsanını kazanmış bir heyet-i edibenin murakbesi altında bulunan milli tiyatromuz diğer salâşlarla hemsevi-

ye olmaktan kurtulamadıkça birkaç müsâhirenin taht-ı riyâsetinde icrâ-yı rezâlet eden diğçerleri yükselmek ihtiyacını hiç hissetmezler.

Dârülbedâyi'nin meddahları (H a s a n E f e n d i veya N â ş i t B e y kumpanyalarından daha güzel) cümle-i tebrikiyesini Dârülbedâyi'mizin mahiyetini teşrihe kâfi gördükçe temâşâ hayatının ciddi bir adım atması kabil değildir.

Dârülbedâyi'de eser kabulü meselesi de pek sakim bir usûle rabtedilmiştir. Avrupa'nın resmi tiyatrolarında bizzat dahil olan zevât , ne rütbe ref'i eserler vücûda getirselçer , mensup oldukları tiyatroda oynatmak hakkını hâiz değildirler. .. Bu pek doğru iken milli tiyatromuzun repertuarı heyet-i edebiyenin kendi zâide-i kalemleriyle dolmuştur. Nevanma bir inhisar demek olan bu hâl sanat namına ayb addedilse sezâdır. Kimin eserini kim kabul ediyor. Kendi âsârına kendi mümeyyiz olmak hiçbir reb-ül kalem için şeref sayılamaz.

Varsa fazlın sen bırak erbâbı takdir eylesin !

Konservatuarlar aktör , milli tiyatrolar temâşâ müellifini yetiştirir. Dârülbedâyi'nin bir konservatuar olmadığını geçenlerde söyledik. Şimdi de cihet-i câmesiyle bir milli tiyatro da olduğunu iddia edebiliriz.

Milli tiyatroya eser verecekler o müesesenin re's-i idâresinden çekilmeli veyahut eserlerini başka bir sahn'de oynatmalıdırlar. Bugün çalışan yarın çalışabilecek istidâdı gösterenleri teşvik , terğib edilmelidir. Âsâr-ı mevcudeden klâsik olanları bilâ intihâb vaz'-ı sahne atmek çarelerini tehiye etmelidirler. Fransız , İngiliz , Alman eski Yunan ve diğçer milletlerin klâsiklerinden müntehib âsârı Türkçeye nakl ve nazm edecek zevâta ikramiyeler va'diyle terğibe çalışmalıdırlar.

Heyet-i edibe içinde pek muhterem simaların mevcudiyetini bütün bu ricalarımızın kabulüne ber'at-ı istihlâl gibi addeder ve temenniyât-ı hâsilânemizin kargir-i te'sir olacağı ümidini besleriz.

"HANÇER" DOLAYISIYLA

Yusuf Ziyâ Bey'e

R e ş a t N u r i B e y'in zavallı "Hançer"ine karşı her taraftan intikâd namı altında bir paslı bıçak sıyrıldı. Hançer'in bir sanat zevkinden ziyâde ruhî bir ihtiyâç ile uğradığı hücûmlar bir sustalı çakı ile siz de müdahâle ediyorsunuz. Evet belki ruhen tahlil edilecek olursanız diğeri gibi mazur görülebilirsiniz. Bu memlekette maâlesef münekkid yok. Biraz yazı yazmaya uğraşanlarımız bugün şâir, yarın tiyatro müellifi, öbür gün romancı, lüzûmu takdirinde münekkid oluvermekle teşekkür olunur ki, bütün bu ihtiyâcâtı tatmin etmiş oluyorlar.

Siz ki temâşâ müellifliğine bir tarz-ı levendâne ile girdiniz ve alkışlandınız ve artık en yüksek eserleri tedkikte yerden göğe kadar hak sizindir.

Bendeniz bu fırsattan bilâ istifâde ufacık bir hasbihâl etmek niyetiyle bu satırları karalıyorum. Hüsn-i telâkki buyurulacağını mecbul olduğunuz zerâfetten ümid ederim.

Mini mini makaleniz, "Bilmek başka, yapmak yine başkadır." cümlesiyle başlamıştı. Belki bu söz bir dereceye kadar doğru olabilir, fakat bilmeden yapanların muvaffakiyeti alkışlanan bir muhitte, ne gariptir ki bilenler daha ziyâde muâteb oluyorlar. Nitekim, o güzel eseri siz de beğenmediğinizi söylüyorsunuz zan nederim. Pek meşgul bulunduğumuz bir güne tesâdüf eden o makalenizde bütün anlattıklarınızı izâh edememişsiniz, yalnız bir ve

bir selis sûtûnluk yazınızın içinde ciddî bir tedkike imkân bulamamış, iki söz söyledikten sonra sizce esas olduğunu zannettiğim, "Ben bunu beğenmedim ." demekle iktifâ etmişsiniz.

Başlıca bulduğunuz kusurların birincisi, birinci perdeyi fazla buluyorsunuz ! Birinci perde ilgâ edilecek olursa eser N a s r e d d i n H o c a'nın kuşuna dönmez mi? Vak'a ve şahsiyetler o perdede pek mahâretle takdim edilmiştir. Siz, eğer o perdeyi zâid görecek kadar zevâid bîn iseniz B i n n a z'ın üç perdesini de fazla görmediğinize hayret ederim.

Hikmet Hanım'ın Selâhaddin'i niye sevdiğini bir türlü bulamamışsınız. Ben size söyleyeyim de meraktan kurtarayım. Selâhaddin'in güzel bünyesi kuvvetli adalâtı Hikmet Hanım'ın zevk-i nisvisini okşamış , sevmiş ve mütemâdiyen sevmekte devam etmiş. Başka bir fazilet aramamış. İşte bu kadar. Acaba kadıncığımızın bu zevkine de müdahâle edeceksiniz? Fakat müellifin bunu açık söylememiş olmasını belki affedilmez bir kabahat telâkki ediyorsunuz. Evet bunda ben de sizinle beraberim. Tiyatronun henüz emeklediği bu memlekette temâşâgirânın ezhârına hiçbir şey havâle etmemeli ve ne kadar kaba olursa olsun rüştiye mektebinde abdest bozan şeyleri anlatan hocanın selâsetiyle her noktayı tenvir etmelidir. Müellifin muhitini tedkik etmemiş olduğunda müttefikiz.

Sevininiz R e ş a t N u r i B e y aleyhinde birleşecek bir nokta bulduk. Hikmet Hanım'ın çocuk muhabbeti, namus endişesi gibi mukaddes duygularını ca'li ve anti-psikolojik buluyorsunuz.

Yukarıda söylemiştim, yine tekrar edeyim, ben bu âileyi tanırım. Hakiki isimlerini affınıza iğtirâren söylemeyerek eserdeki namlarıyla meseleyi izâh edeyim.

Hikmet Hanım, temizce bir âilenin güzel ve epeyce terbiye görmüş kızıdır. Akrabasından bir delikanlının mektep arkadaşı olan Selâhaddin'i tanıdı. Selâhaddin'in -haydi yine Ç a n a k k a l e'li olsun- zengin bir âileye mensup ve yalnız tahsil maksadıyla İ s t a n b u l'a gelmiş, fakat dimağın cılız, okuduğunu hatta işittiğini hazmedemez, muhakemesiz bir genç oldu-

ğunu yek nazârda gördü ve tamamen hüviyetini anladı, lâkin bütün bunlara rağmen sevdi ve sevmekte devam etti. Bunda o kadar ileri gitti ki vâlidesinden aldığı metin bir terbiyenin mahsûlu olan ocak hissini, namus endişesini bile Selâhaddin'in uğrunda paymâl etmekten çekinmedi. Hem o kadar çekinmedi ki hiç mi hiç sevmediği Necmi'yi sırf Selâhaddin'den ayrılmak veyahud o aşkın arasına baskabir kadın eteği karıştırmamak için bir evlâd sahibi olmak mecburiyeti gördüğünden -bir vâsıta, bir ilâç belki bir operasyon makamında kullandı. İşte Necmi'nin piyesteki vazifesi de bundan ibarettir. Binâenaleyh Necmi'nin yerine bir aşçı yamağı veyahud bir at usağı olsa olabilirdi. Bazı şübbân münekkiddinin Necmi'de bir şahsiyet aramalarının ne kadar abes olduğu da şu mini mini tafsilâttan anlaşılır.

Hacı Ali'nin şahsiyetine gelince, ne kadar güzeldir. İki ilk perdesinde köylü azâmında Hacı Ali'nin son perdede yırtıcı, to-run olarak menfaat uğrunda kabul edişi!

"Çok hacılar çıktı hacı zir-i bagalda."

Mısraı meğhuruna mâsaddak oluyor. Kudemâ-yı kirâm daha dūr endiş, daha hakikat bîn imişler ki Z i y â P a ş a'yı bu mısraından dolayı muateb tutmamışlar. Eğer R e ş a t N u r i B e y birinci perdeden itibâren Hacı Ali'nin menfaât namına her rezâleti kabul edebilecek zannında olduğunu gösterseydi son perdeye ne lüzûm kalırdı. Değil temâşâgirân belki Hacı Ali E - fendi de kendisinin bir gün böyle bir rezâleti kabul edecek kadar pest-tıynet olduğunu bilememesi câizdir ve pek psikolojiktir. İnsanlar bir hadise-i menfaâtle karşı karşıya gelmedikçe nereye kadar tenzil edebileceklerini pek zaman kendileri de tayin edemezler. Ey şâir-i şirin sahnem sizin bu gibi gavâmısrı ruhiyeyi bilmediğinizi zannetmem. Fakat okuduğunuz psikolojik kitaplarını bir kere daha gözden geçirmeye vakit ve fırsat bulsanız.

"Lisâna gelince :serâpâ temiz ve ahenktâr olmakla beraber bazı yerlerde tekellüm lisânına fazla yaklaşmak için yapılmış takdim ve tehirler var ki, tabiîliği bozuyor." dedikten sonra Necmi'nin küçük bir kuşa okuduğu mensûre pek şiirle mülemmâ." diyorsunuz. A...iki gözüm şâirim , yemin ederim ki siz eseri seyretmeden evvel beğenmemeye ahdetmişsiniz. Pek avâm lisânını fenâ, pek şiir olan mensûreleri ağır buluyorsunuz. Size

lisân beğendirmek için tamamen sizin ağzınızdan çıkan kelimelerin kayışı alup dökmeceye döktürseler sahne üzerinde kelimelerle duyacağınız ifâdeleri eminim ki yine pek aşağı pek bayağı bulacaksınız.

Ziyâ Bey efendi müşkülpesentlikte tasannu pek iyi görülür bir yamadır. Reşat Nuri Bey memleketimizde Hançer'i bu modadan komediyi en kusursuz olarak vücûda getirmiştir. Diğer eserlerinde de kudret-i sanatkârâneyi gösterirlerse de hiç şüphe etmem bizim için kâfidir. Fakat millî tiyatromuz yalnız Reşat Nuri Bey'le iktifâ edemez. Sizin gibi yaşlardan bunu istemek hakkımızdır. Biz aceleci değiliz. Sizin de bu derece kusursuz bir eserinizi seyredebilmek için on ssene de olsa ve kemâl-i şevk ve harâretle o günü takdis ederiz.

nr. 23,24 s.6,7

Kemâl Emin [BARA]

دارالابداع عثمانی صنم کورلردن راسم و شابک

CEVÂB-ÜL CEVÂB

Yusuf Ziyâ Bey'e

Cür'etkârlık ve şımarıklıktaki mertebe-i bülendinizi bilirim fakat böyle cevâb verecek kadar mağtus-ı belâhet olduğunuzu zannetmezdim.

Mini mini beyim, siz kendinizi bilmiyorsunuz. Bilmediğini bilmek hiç olmazsa bir ilimdir. Siz bundan da mahrumsunuz. Şu yazdığınız yazıya bakınız. Bu hurûfât döküntüsünden bir mânâ çıkarabilen varsa bilhâssa tebrikâtımı kabul etsin.

Benim, hocalık, fotoğrafçılık, musikişinâslık, muharrirlik tiyatro müellifliği, aktörlük gibi sizin nokta-i nazârınızdan birçok meziyetsizliklerimi sayıyorsunuz. Evet, ben hocalık etmeyi bilirim, musikiyi bilirim, tiyatroyu, husûsiyle tiyatroyu gayet iyi bilirim anlıyor musunuz ?Sizin daha onbeş sene sonra da peydâ edemeyeceğiniz bir vukûf ile bilirim. Bu kadar bildiklerime zamimeten birşey daha bilirim ki bununla cidden müftehirim. Zât-ı âlileri gibi kendimi edib tevehhüm edenlerin kıs - met-i hakikiyesi zannederim bu bilgiçliğimden haberiniz yoktu. "Sustalı çakı" tâbirine hiddet edilmiş, elime bir maşa bir de kürek tensip buyurulmuş, koca şâirim, sizi sahâ-i tenkidden iclâ için bu iki âlete cidden lüzûm olduğunun tamamiyle anladım, teveccühünüze teşekkür ederim.

Benim mısra ile beyiti farkedemediğimi söylüyorsunuz, evvelce biyit olarak yazılmış iken mısra-ı evvelini sildiğim için altında mısra olacak yerde beyit kalmış ve bilâhire prova-da tashih olunmuştu. Bu âzim hatayı mal bulmuş mağribi gibi görüyorsunuz, zavallı şâir.

Lisân bahsinde benimle konuşamayacağınızı esâsen takdir ederdim. Şüphesiz Bey'im bir seviyede olmayanlar konuşamazlar. "Bıyıklarına yürüttüğüm ustura bahsine gelince" husûsât-ı zâtiye ve şahsiyeme karşı birşey söylememenizi ihtâr ederim. Belki ben de sizi utandırmak gibi bir tevehhüme kapılarak aynı vadide yürürsem lüzûmsuz yere kari'ini iğrettirmiş oluruz. Yine tekrar ederim, bu tarz münâkaşayı bırakınız.

Son söyleyeceğim bir şey var. Ben size tiyatro bilmezsiniz, o kadar bilmezsiniz ki te'lif ve tenkide dek H a s a n E f e n d i sizi daha yirmi sene okutur diyorum. Siz H a n ç e r'i beğenmediniz, ben anlamadığınızı söylüyorum. Siz hangi noktadan beğenmediğinizi şaklabanlıktan âri ve ilmî bir surette yazarsanız size güzel bir tiyatro dersi vermekle memnun olurum. Aksi taktirde yazacağınız yazıları kabul-ı hitâb olmadığınız kanaâtle cevâpsız bırakırım. Ben C e n â b B e y gibi sizi hiçbir-vukûf ve iz'âna merbut olmayan muharrirpatınızda serbest bırakacak gülünç vadide takla atarken seyredecek kadar müstehzi değilim.

nr.25 s.9

Kemal Emin [BARA]

تارزن حسين بك قاسموف

آذربایجان تورک درام اوپرمت قومبانیه سنده

SAHNE MUSİKİSİ

Tiyatroda musiki bir hikâyenin bir fıkranın gülünç veya 3 hâilevî bir vak'anın musiki ile ifâdesi demektir. Fennî ve ilmî ciheti şimdilik bir tarafa bırakarak yalnız şu noktalardan tedkik edecek olursak şark musikisinin hâl-i hâzırı maâlesef bu metânet-i ifâdeyi gösteremiyoruz.

Şimdi birisi çıkar da, "Hayır efendi, pekâlâ bizim müsikimizle böyle şeyler besteleyebiliriz." der. İtirazda acele edilmese makalemizin neticesinde görülecektir ki, bazıları gibi kat'iyen mu'teriz değil bu tarz musiki ile şimdilik bir opera değilse bile operetler yapılabileceğini zannediyoruz. Yalnız şimdiye kadar bestelenmiş âsârımız ve ezhân gösteriyor ki, güftelerin arz ettiği mânâ bestelerin ifâdesine mutâbık değildir. Hemen bütün bestelerimiz az çok hüznâverdir. Meselâ, eslâfın nefâis-i âsârından olan hicaz yörük semâisi :

"Yine neş'e-i muhâbbet dil ü hayâtı etti ihyâ

Yine bezm-ı ayş-ı vuslat idüp ehl-i aşkı şeydâ."

derken bestede öyle garip bir matemî neşe var ki, senelerce tahassürünü çektiği oğluna kavuşan bir vâlidenin bekâ-yı sürûrunu andırıyor.

Güftelerin temâmi-i beyânı bestede kaydetmeye en ziyâde muvafık olanlardan biri, belki birincisi H a c ı ' Â r i f

B e y merhum iken yine eslâftan verâseten müntakil o hiss-i

hüznâlûddan pekaz kurtulabilmiştir.

"Meyhâneyi seyrettim , uşşâka mutâf olmuş
Teklif-i tekellüften , sana ney mu'âf olmuş."

"Meyhâne mi bu bezm tarâphâne vü cem mi
Peymâne mi bu efser dârât vü haşem mi ?"

Gibi en neş'eli şarkıları tedkik edilince hakikat tezâhür eder.

"Kurdu meclis âşıkân meyhânede
Neş'eler var dide-i mestânede."

şarkısı diğerine nispeten daha hüznü veya daha çok neş'elidir.

Şark musikisinin bu hasleti zannederim bir hece üzerinde muhtelif notaların nağme-serâ olmasından neşlet ediyor. Bahşin bu cihetini tedkik edecek değilim. Yalnız bu kadar mecbûl-ı hüzn bir tarz-ı musiki ile sahnenin elvâh-ı muhtelifesini tasvir biraz güç olur. Bu tarzı biraz tahrif edecek musikimizin söziün içâbettiği sür'at ve mânâyı gözetererek tatbik etsek mükemmel bir sahne musikisi olmazsa da o tekâmüle bir mukaddime olmuş olur.

Bu bâbda bazı esâtizenin reylerine fırsat düştükçe müra-caat ettim. Kimi enine kimi boyuna çekti. Pantolonu çıkaran ye-leği çıkaramadı. Yeleğe kumaş bulan ceketini kısa bıraktı, hülâsâ mehmâ imken bir kostüm olamadı.

Afvlarına iğtirâren arz edirim ki bu zevât-ı muhtereme, az çok hemen hepsi müşkülpesend veya hiç te değildir.

Müşkülpesend olanlar birinci eserlerinde Avrupa âsâr-ı güzidesine rekâbet edebilecek bir eser vücûda getirmek istiyorlar. Bunlar yüzmeyi karada talim ederek denize bir senâver-i sahib-i rüsûh olduktan sonra girmek isteyenlere benzerler. Bahusûs biz Avrupa musikisini almak istesek mazbut fevâid ve tarz ile aynen alır idik. ki, mesele, bestekârlarımızın malumât ve zevk-i selimine vâbeste kalırdı. Halbuki bu amâlgâmı kendi musiki ve alât-ı musikimizle yapmak istersek mesele bir icâd şeklini alır.

İşte müşkülpesend olanlarımız bin dereden birçok su getirerek ortalara bir feyzân-ı te'annüd çıkarıyorlar.

Diğer kısmı ise bunun tamaten aksi, - Efendi şöyle birşey olamaz mı?- demeden- Ben akşama size bir operet besteler ve getiririm- diyorlar, ve fil hâl Şehzâdebaşı'ndan Köprüye ininceye kadar tramvayın bir köşesinde üç perdelik bir eser bestelemiş bulunuyorlar. Sabık Kâğıthâne hayâtının:

"Arabadan atladım ben."

terânesini andırır bestelerin bizim arzumuzu tatmin edemeyeceği pek bedihidir. Bu ifrat ve tefritin ötesini bulmak ta henüz mümkün olamadı.

Biz diyoruz ki bestelerde biraz yenilik, sazlarda bir parça tehâlûf ve terakki göstererek, bestesi arkestrasyonu biraz noksan ile de olsa bize has, şarka mahsûs nağmeleriyle zevk-i millîyemizi okşar bir iki eserimiz olsun. Müttekâmil olamayacağını, olamayacağını herkes gibi biz de muattarafız. Fakat dünya bir dâr-üş şatrançtır. Bu sahada bir hamle bir hamledir.

4 Acaba Avrupa musikisi kaç senelerin vücûda getirdiği bir tekâmülün bir şekl-i bihterimidir? Acaba bugün çok mükemmel gördüğümüz Frenk âlât-ı musikisi yevm-i icâdında bu müşkül ve mükemmeliyeti mi göstermişlerdi? Acaba ilk yapılan flüt bam flüt mi idi? Şüphesiz, hayır değil mi! O halde hele sazlarımızın bugünkü kudret ve faaliyeti sahne-i faaliyette bir kere görelim. Bakalım nevâkıs-ı gayr-ı kabil-i ikmâl midir? Bizim peşrev çıkaramadığımız zurnanın Arap orkestrasında görünen şekl-i medenisi ispat ediyor ki pek güzel bir üzuv terennüm olmuştur. O güzel ney neden flütten kıymetsiz olsun, kemençe neden kemânın dereke-i kudretine çıkamasın? Çünkü bu sazlar eski besteleri, peşrevleri semâilleri çalmak için kâfi görülmüş ve zâten fazla birşey istemek te hiç birimizin hatırına gelmemiştir.

Bugün eksigiğine gediğine bakmadan hele meydana atılalım. Erbâb-ı sanat tenkid ile meşgul olacağına muavenet ve terakkisi yolunda ibrâz gayreti bir vazife bilsin, görülecektir ki, biraz sonra yâr ve ağıyâra maâliftihâr arzedilecek hiç olmazsa birkaç eserinin sahibi oluruz.

TEMÂŞÂ EDEBİYATTA

4 Temâşâ sahifelerinden bir kısmını edebiyata hasrediyor , esasen sahne , şiir ve sanat müessesesinin pek kıymetli bir şube - sidir. Bunlar birbirlerinden ayrılamaz. Bir piyes muharririnin bir mümesilenin bedii meselelere , edebi mülâhâzalara lâkayd olamaya - cağı pek tabiidir.

Memleketimizin yegâne temâşâ müessesesi olan Dârülbedâyi'de sayân-ı dikkat bir isâbet karar ile bir hakikati temsil etti. Ve Ya a h y a . K e m a l B e y 'i edebiyat müdürü olarak harim-i sa'yine aldı. Binâenaleyh yine memleketimizin yegâne tiyatro mecmuası olan bu risâlenin de aynı maksad ile neşriyatta bulunması memnuniyetle karşılanmaya lâyıktır.

Fikrimce bu sahifelerde epeyce bediiyât mesâilinden müphem ve muğlak edebiyat nazariyelerinden ziyâde bugünün hakikatlerinden yaşayan telâkkilerden bahsetmek daha muvaffıktır. Bunun içindir ki ben bu musâhâbemde son cereyânın en esaslı bir noktasından bahsedeceğim.

Kalbi sanat aşkıyla çarpan bütün arkadaşlarımla yaptığım hararetli ve hararetsiz münakaşa veya musahabelerde birleştiğimiz bir nokta oluyordu. İbdâi-i edebiyat..!

İşte bugünkü makalemın mevzuu. Binâenaleyh nokta-i ittihadımızın anladığımız vechile bir tarizini yapayım.

İbdâi edebiyat yaşanan hayatı yaşayan lisân ile ifâde eden millî bir edebiyattır.

Bütün asrî edebiyatların müsterek kalbi olan malum " şekil " " forme " ler dahilinde kendi hususiyekini gösteren bu edebiyat yabancı bir esas " fond " u taklit ile kazanılmış kâzib bir şahsiyet mahsulü değil milli vicdandan alınma hakiki bir dehânın yaratıcı

bir kuvvete mâlik mübdecilerin bir eseridir.

Edebiyatımızın içtimâi inkılâplar ile olan esasî iştirâk ci-
hetiyle başlıca üç kısma ayırabiliriz.

1- İslâmiyetten Evvel

2-İslâmiyetten Sonra

3-Tanzimat.

İslâmiyetten evvel asiret ve kavim devrelerini geçirmekte o-
lan Türklerin vücûda getirdiği edebiyat -pek saf ve samimi olma-
sına rağmen- ibtidâi bir mahiyeti hâizdir.

İslâmiyetten Şinâsi'ye kadar imtidâd eden devir ise dini me-
deniyetin açtığı çığıra âit olup gerek şekil gerekse esâs itibâ -
riyle acem taklidi bir ümmet edebiyatıdır.

Tanzimat ile başlayan yeni devire gelince : Bu islâmî mede -
niyetin garp medeniyetine teveccüh eden Türklerin "rönesans" ıdır.

Ş i n â s i 'den T e v f i k F i k r e t'e kadar "ümmet
edebiyatı" nın renkleriyle karışarak Avrupaî bir çehre gösteren
bu devri vâzih , projesiz , hatalarla canlandıran Rübâb-ı Şikeste
şâiri olmuştur.

5 Şiirimizden ümmet devrinin çeşnisini çıkararak bu şâir ile e -
debiyatımıza romanı ithal eden H a l i t Z i y a B e y'in kur-
duğu bu Edebiyat-ı Cedide mektebi garbın asrî telâkkileriyle in -
kışâfa başlayan medeniyete mensup şekli de esasında Avrupaî bir
eser taklidi bir edebiyattır.

O halde mazinin müphem karanlıklarında bugüne kadar gelen ve :

İbtidâî , ümmet taklidi namlarıyla üç devreye ayrılabilen ede -
biyatımız asla milli olamamıştır. Millî bir edebiyat vücûda geti-
rebilmek için , vezne , esâtire âit bilgileri İslâmiyetten evvel -
ki edebiyatımızda aramaya mecburuz.

Eğer Türkün mazisindeki an'anevi hususiyetler alınarak nazâr-
lar dûn kıymet verilmeyen muhite çevrilir ve milletin samimi lisâ-
nıyla bugününün asrî şekilleri içinde yeni canlı bir âlem gösterebi-
lirse ibtidâî edebiyat vücûda gelmiş olur.

Lisânda yapılacak âmeliye İstanbul halkının konustığı Türk - çe'yi sahifelerde tesbit " constater " etmektir. Bu gâye uğrunda çalışan kalemlere Türk sarfının haricindeki Kâideler ile Acem'- in " Bürhân-ı kat'i " nde ve Arab'ın " Kamus-ı Arabî " sindeki lugatlarla Divan ü Lugat-it-Türk ve Lugat-ı Çağatay'daki gıcır- tılı gayrı me'nus kelimeler tamamen yabancıdır.

İnkâr olunmaz bir hakikattir ki , vezinler lisânın aslı ter- biyesinden doğar ne sonradan alınır , ne de icâd olunur.

Tedkikatımızı mazinin derinliklerine doğru ta'mik edersek gö- rürüz ki , asırlardan beri Türk'in duyguları hece vezniyle teren - nüm edilmiştir. Aruz , H a l i l İ b n-i A h m e d Arap eş'ârı- nı tahlil ederek meydana koyduğu ahenk ölçüleridir. İşte bu örnek- ler İshâmiyetin istilâsıyla İran'a girmiş ve şeklini bir hayli de- ğıştirdikten sonra yeni kıyafetiyle aynen bize gelmiştir.

T e v f i k F i k r e t gibi yüksek bir sanatkârın sihir - li kalemine teslim olamayan onun uzun , ağır ahengi bizim kısa med- li yumuşak dilimizle imtizâc ederiz.

Esâsen dinî medeniyetin kurduğu "Ümmet Edebiyatı" na âit olan aruz , İran'da yapıldığı gibi bizde de bütün milletin ruhuna girip kökleşmemiştir. Bu dinî devrin en mutantan şâirleri sarayların mü- zehhep divânları arasında , medreselerin çinili kubbeleri altında bir yabancı rübâbı çalarken diğer tarafta da yine bu devrin en büyük hars " Culture " mümesillerinden olan tekkenişinlerin vecd ve şiir içinde inleyen "ney"lerinden , "kudüm" lerinden ve diğer yar gezen âşıkların sazlarında milletin öz malı olan hece vezninin hazin nağmeleri inlemiştir.

Gelelim milli veznin ahenk cihetiyle aruza olan faaliyetine :
Şiirdē iki nev'i ahenk vardır :

- 1-Derûnî ahenk , yahut nazmın ahengē
- 2-Harici ahenk yahut vezin ahengi.

Derûnî ahenk ki , -hakiki ve kıymetdâr olan budur- şiirin kalbin ahengidir. Harici ahenk ise veznin ahengidir. Edebiyatta "mevzun sö- zün" kıymeti olmayıp "manzum" sözün ehemmiyate olduğundan veznin a- hengine husûsî bir kıymet verilmez. Yeter ki sanatkâr ona kalbinin ahengini koyabilsin.

Millî veznimiz "hecâi " olduğundan bizzate geniş bir musikiye mâlik değildir. O ahengi sanatkârın kaleminden ve kalbinden bekle -

yen bir ölçüdür.

Aruz ise çok gürültülü bir musiki âleti olduğundan şâirin vermek istediği nazm , yani esâsî ahenk , onun vezni yani harici ahenk içinde boğuluyor ve biz aruz ile söylenmiş bir şiiri okurken sanat nokta-i nazârından kıymetdâr olan "nazm"ın değil veznin boş gürültüsünü muziç gıcirtısını işitiyoruz ki bu aruzun aleyhinde olduğu kadar hece vezninin lehinde bir neticedir.

Şimdi yukarıdan beri yazdığımız fikirlerden anlaşılacağı vec hile asri ve milli edebiyat demek olan ibtidâî edebiyatı Türkçesiyle hece vezninin yollarından geçeren milli vicdanda arayacağımızı tezâhür eder.

nr.12. s.4,5

Beylerbeyi, 26 Tesrin-i sâni
1918

Yusuf Ziya [ORTAÇ]

Temâşâ Tenkidleri:

CEZA KANUNU

D â r ü l b e d â y i sanatkârları bu ramazan geceli gündüzlü çalıştı. Bu yegâne müsesemizin belli başlı bir kaç çocuğu vardır. Onun için her piyesin esas rollerinde bu muayyen simâları görürüz. Bu mecburiyet yüzünden en ziyâde mutazarrır olan, kendileridir. Çünkü mütemâdiyen uğraştılar, didindiler ve yorulduklar. Sonra da bazı insafsız ve safdil muharirlerin hücumlarına uğradılar ki, bunun başlıca sâiki bitâbının verdiği mecburi lâkayddır. İşte bu makalede bahsetmek istediğim Ceza Kanunu en ziyâde dedikoduya sebep olan nev'i dahilinde emsâlsiz bir sahne eseridir.

İ b n ü r r e f i k A h m e d N u r i B e y'in Dârülbedâyî sahnesi için yeni olan bu eski vodvilini tenkid ve tahlile geçmeden evvel vak'ayı kısaca arz etmek lâzımsa da yevmi gazetelerde pek çok bahsedildiği için bundan vazgeçiyorum. Hem esasen bu nev'i eserlerde vak'anın vücûdundan ziyâde, dilleri gönülleri ehemmiyetlidir. ki bu da binbir şubeye ayrılır. Bu itibâr ile mevzu yazmak ta okumak ta sıkıcı olur.

"Ceza Kanunu" nev'i itibâriyle tam bir vodvildir. İbnürrefik Ahmed Nuri Bey ise bilhassa bu vadinin en mütemâyiz bir üstâdı tanınmıştır. Böyle eserlerde fazla münbik, hakikat ve hayâta tamamı tamamına tetâbık aranmaz. İstenilen coşkun bir neşe insanca bir hareket, mâhirâne yürüyüştür,.

Ceza Kanunu için bütün bu meziyetleri hâiz nev'i dahilinde bir şâheser diyebiliriz. Her sözde bir nükte her harekette bir kahkaha , her tesâdüfte yeni bir muvaffakiyet safhası gizlidir. Bilhassa tipler çok canlı hareket eserin içinden kaynaşan hararetli bir coşkunluk numûnesidir. Esasen bizde halk tabakasını temiz bir tiyatroya ısındıracak olan ancak bu çeşit eserlerdir. N â ş i d de H a s a n da birkaç kalıptan çıkma nükteye gülmekten hoşlananlar, kahkahanın zevkini , neşenin lezzetini bu eserlerden alarak hakiki müdhikeyi öğrenebilirler.

Temsile gelince D â r ü l b e d â y i'nin muvaffakiyetli numûnelerinden biridir diyebiliriz.

L e y l â rolünde Ş e h p e r H a n ı m cidden istidâdını gösterecek bir zemin bulmuştu. Şehper Hanım bilhassa babayâni ev hanımları için en uygun bir çehredir.

S â c i d e rolünde R o z a H a n ı m iyice idi. Eğer bir ay imtidâd eden bir hastalığın verdiği za'af olmasaydı daha ziyâde muvaffakiyet mümkün olurdu.

S a d b e r k namındaki genç nişanlıyı temsil eden A n a y i s H a n ı m temâşâ âleminin yeni ve vaadkâr simâsıdır. Eğer konuşmalarda isticâl ve sesteki ihtizâz olmasa daha hoş olacak. Ben bu sevimli mümesilemize büyük bir sabır ile âtiden emin olarak Türkçeye çalışmalarını tavsiye ederim.

N u r e d d i n Ş e f k a t i B e y , piyesin ilk perdesininson meclisine kadar imtidâd eden uzun ve müşkül vazifeyi pek mükemmel bir muvaffakiyetle başardı. Bu güzide sanatkârımızı harâretle alkışlarım.

Avukat S e b a t i rolünde Ş â d i B e y -bazı nev-heves münekkidlerin itirazlarına rağmen- çok büyük bir ehliyet gösterdi. Şâdi Bey hayatımızdaki bâriz tipleri , hatlarının bütün inceliklerini vererek canlandıran yegâne mümesilimizdir. H i s s e - i Ş â i y a'daki B î c a n E f e n d i , Bir Ç i ç e k İ k i B ö c e k'teki N e ş ' e B e y , H a n ç e r'deki

H a f ı z, D ö r t Ç i h a r'daki S a b r i hep onun kudretli görüşüyle aramızdan alınmış mübalağâlı numûnelerdir.

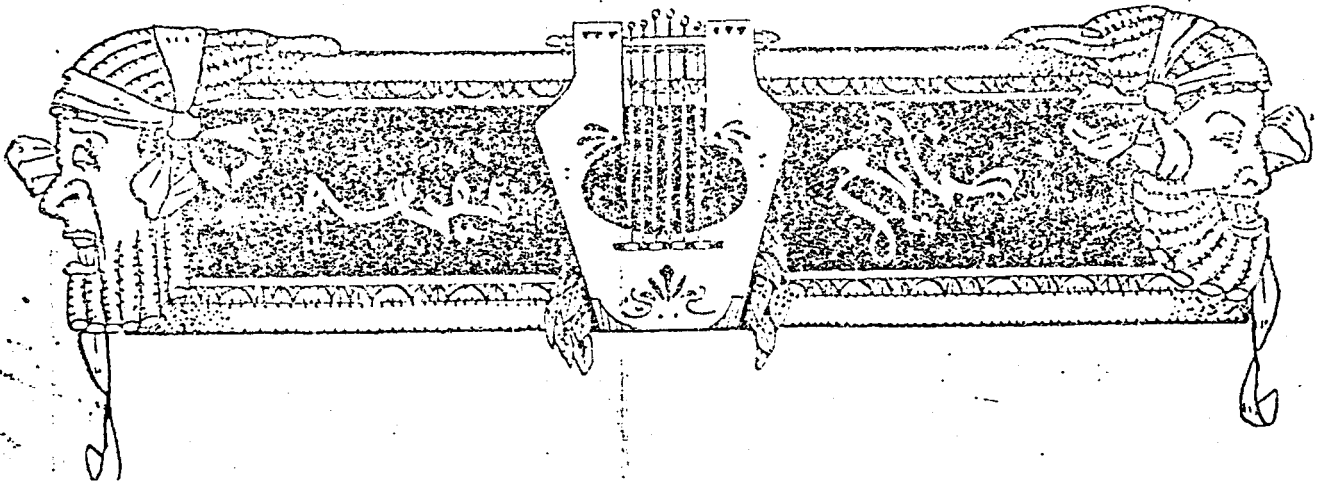
İrfan rolünde G a l i b B e y, U ç u r u m'daki komiser, Ç i f t e l i M i k r o p l a r'daki sivil memur tiplerindeki darlığa rağmen gösterdiği liyâkâta yeni ve geniş bir muvaffakiyet daha ilâve etti. Galib Bey içindeki cevheri atacak müsâid bir saha bulamamıştı. C e z a K a n u n u bize bu kıymetini sezdiğimiz sanatkârın çok zengin bir menbaı olduğunu ispat etti.

B e h z â d B e y'e gelince bu, K a y s e r i G ü l l e r i'ndeki Bedos Ağa, H a n ç e r'deki Abraham, mübdii mükemmel bir Bekir Çavuş oldu. Behzâd Bey bilhassa gösterdiği tenevvü itibariyle sayân-ı hayret bir simâdır.

S a r a M a n n i k, F a i k K e m a l B e y'ler de oldukça muvaffak idiler. Yeni mevsimde Ceza Kanunu temsil edildiği zaman daha fazla muvaffakiyet kazanacağından eminim.

nr. 25. s. 7

Yusuf Ziyâ [ORTAÇ]

YAKUP KADRİ BEY YAZARSA ?

16 Sen zamanlarda hayâtın her şubesinde yeniliğe, başkalağa doğru vâsi bir temâyül belirdi. Meselâ, ilk bakışta nazârı aldatan cicili bicili köşkler var ki, oymalı, sivri, evzâi eski ki - bar binalarımızın sâde veya yavan kuruluşlarıyla alay eder gibi yükseliyor...

Başlarının üstünde tavus tüyünden bir yelpâze görmüş kadar çarşafalarını kubbeleyen bir karış ökçeli ve süzgün güzel kadınlarımız var ki, düz ve mağrur alınlarından kalın peçeler sarkan eski vakur kenak hanımefendilerine karşı müstehzi bir edâ ile kırıtıyor.

Nihâyet kısaca söyleyeyim ki, bir intikâl devresindeyiz. Bu gün zanlı müesseseler marâzî bir cereyâna kapılmış henüz yolunu bulamayan acemi seyyahlar gibi şaşkın şaşkın bir meçhûle doğru koşuyor.

Hem bir rehber gibi hayâtı elinden tutup yürüten hem de bir sâbi gibi hayâta elini tutturup yürüten edebiyatın da bu umûmi dâli'inden kurtulamayacağı şüphesizdi. İşte bunun içindir ki, nazım da ve nesirde garibeler fişkirmaya başladı. Temâşâ meselesi lisân meselesiyle sımsıkı alâkadâr olduğundan "asrî edebiyat" diye herkesin bağırdığı bu devrede meydan alan bu garibeleri ehemmiyetle takip ve tedkik etmek icâbeder.

Bence sahne en sadık bir mahkemedir. Bugün sanatkârlar orada sıratır. Meselâ, vaktiyle muhitte ceryânlar yapan H a l i t Z i -
ya B e y'in o mutantan ve müselsel uslûbu bugün çok sıkı bir tas-
17 fiye kalburundan geçirdikten sonra yazdığı eserler bile yine can sıkıcı bir "kâbus" oluyor. Halbuki yine üdebâ-yı cedidenin kıymetli

bir rüknü olduğu halde H ü s e y i n S u a d B e y hakikatin sihriini sezerek temâsâ âleminde şiirde kazandığı şöhreti gölgelendiren bir muvaffakiyet ile karşılaştı. Şimdi coşkun bir cereyân kalemleri tabii bir beyâna sürüklerken Y a k u p K a d r i B e y bilmem hangi bir şeytanın kurduğu desiseye kapılarak gittikçe ka - rışan günlük kökulu bir yola düştü. Bu hem yeni hem de eski bir be - yândır. Yenidir, çünkü hiçbir sanatkârimız böyle garip bir tecrü - beye lüzûm görmemiştir. Eskidir, çünkü aynen "K i t a b - ı M u - k a d d e s" tercümesinin tarzıdır. Bazı basit kimseler göz süzüp kaş kaldırarak :

-Aman efendim, deyiverirler, bu derûnî eser, ilâhî şiir...

Halbuki bu pek kolay ve pek meş'um bir çığırdır. Bu tarzda yazmak için en ufak bir güçlük olmadığı gibi en ufak bir fâide de melhûz değildir. Z i y a B e y hiçbir şubesinde hiçbir insan böy - le konuşmaz. Bir gün eski eserlerini çok sevdiğim Y a k u p K a d - r i B e y, bir piyes yazacak olsa kimbilir ne müdhiş birşey doğa - cak. Bu yolun nasıl bir çıkmaz olduğunu anlatmak için "E r e n l e - r i n B a ğ ı n d a n" geçmiş bu zâtın ifâdesiyle küçük bir mü - kâleme yapacağım. Kari'lerim ekuduktan sonra düşünsünler, hep bu tarzda konuşan insanlardan mürekkep üç perdelik piyes nasıl olur ?

Yakup Kadri Bey lisânıyla küçük bir mükâleme :

İbrahim- Nerden yolum bu gönül menbâna düştü...İblis'in desisele - rine nasıl kandım. Gözlerim büyülenmişti ve kalbim ve aklım amâya dönmüştü. Filhakika sevginin zehrini tatmayanlar hayatın balından zevk alamazlar. Bedbahtım fakat erenler kadar ruhum derin ve esrâr - lı.

Hatice- Aziz döst, gerçi kirpiklerin nemli ve gözlerinde ve gönlün - de e buğday benizli ve çekik kaşlı ve sıcak tenli Bizans yosması - nın hayâli örülü. Ama ne yaparsak hayât bir cennettir. ki, kapısı - na binbir kilit vurulmuş ve anahtarı esrârı bir mağaranın içinde yaşayan bir devin koynundadır. Yeşillere bürünür ve kapısında bu - hurlar yakar ve elinde ek ve dilinde dua ile yanına yaklaşırsın... Halbuki e sana yâr olursa. aşkı tadarsın ki, hicrân düşmanıdır. Eğer e sana yâr olmazsa kalbin şarâb ile dolu bir çöle döner ki,

ne kadar yansan su bulamazsın. Sen yine Rabbe secde kıl ve habibine niyâz et ki, dilinden ah ve gözünden yaş eksilmesin...

İşte biraz evvelki sözümü yine tekrarlayacağım .Sahne en sadık bir mahkemedir. Bütün sahte liyâkatlar, bütün gayrı tabii hareketler bütün yalancı şöretler, orada takkesi düşmüş bir gümüş baş gibi sıtırır. Buna en canlı örnek te yukarıki misâldir.

Fakat Y a k u p K a d r i B e y böyle işlere karışır mı, karışmaz bilmem. Çünkü pek meşhurdur :

"Buğday Kâbe'ye gidiyormuş arpaya demiş ki:

-Birader, ben hacı olacağım gelinceye kadar bana vekâlet et.

Arpa bir müddet düşündükten sonra :

-Baklavada yapmak isterler, olayım mı? demiş. Buğday büyük bir telâşla cevap vermiş :

-Sakin ha ! Öyle ince işe karışma.

nr. 20 s. 16, 17.

Yusuf Ziya [ORTAÇ]

۲۹ - کانون ثانی - ۱

چهارشنبه

عدد - ۱

<p>صاحب امتیاز :</p> <p>سید طاہر</p> <p>تدارک شامسوی: بابائی</p> <p>جادوستانہ (اعتماد)</p> <p>کشیختانہ</p> <p>پوسٹ نمبر: ۱۷۱</p> <p>تلفون نمبر: ۱۷۱</p> <p>درج اولیٰ انعام</p> <p>اولیٰ</p>	<p>سربراہ امور :</p> <p>دریغ صاحب</p> <p>آبوتان شرائطی</p> <p>غروش</p> <p>سنہ کی : درسعات ۲۰</p> <p>ولایات ۲۵</p> <p>آئی ایف سی : درسعات ۱۲</p> <p>ولایات ۱۵</p>	<p>۱۳۲۹</p>	<p>شرفہ صنعت نمائندہ دارم مجموعہ طاہر در</p>
---	--	-------------	--

FÜRÜZAN

3 Âtiye münderic tenkid, "Fürûzan" piyesinin ilk temsili esnasında yazılan İ k d a m gazetesinde neşredilmek istenilmiş o zaman icrâ-yı hükm eden sansür kalemiyle baştan aşağıya kadar çizilerek neşrine memânâat olunmuştu. Muavin-i tahririyemizden olmakla cidden iftihâr ettiğimiz A h m e t B e d î i B e y'in pek durbinâne ve vâkıfane yazılmış bu makalesini zemin ve zamanı aramaksızın derece şitâb ettik. Hayâtını tiyatro kitaplarıyla Fransızca kendi te'lifleri arasında geçerek bi zî-kıymet muharrir şarkın pek nâdir yetiştirdiği güzide simâlardandır. Kendisinin merdümگیرiz olması daha doğrusu meydana atılan temâşâ mütehassıslarının şarlatanlığı karşısında çekilmek mecburiyetini hissetmesi Türk hayât-ı edibe ve temâşâsını takip edenlere kendi meçhul bıraktırmıştı. Temâşâ devre-i terâkkisine girerken muavenetini temenni ettiği ve va'd aldığı zevât arasında Bedîi Bey'i zikretmişti. Burada kendisine alenen beyân-ı teşekkürü bir borç adde ediyoruz.

*

*

*

İnce yaradılıştâ bir adam olsam D u m a s F i l s'in nebhas bir mütefekkir, ne güzide bir sanatkâr derdim. Alelade tahriri lîsânını beğenmezdim. Ahlâk vaazlarını hiç bir husûsiyetle ahlâk-ı umûmiyeyi alakadâr etmeyen sathî bir mahâlde yapılmış pek safdilâne hem gayr-ı tabîi bulurdum. Zaten dikkat ettiniz mi şık eşhâsı ne çok muhakeme perdâzlık ederler.. Müteenni olmamaları sizi ciddiyetlerinden samimiyetlerinden şüpheye düşürmez mi ?

Mamâfih bu sahne üstâdı şeci'i bir hayâlperest sahib-i kudret bir müelliftir. Daha güzel bir meziyet olmak üzere tiyatrolarının metninde alicenâp, atûfet, metanet gibi Rus dahilerine has semih hisâer kokar. İnkılâb-ı zaman bazı kahramanlarını şeffaf bir şiir ve ebhâm tevli içine almaktadır. L o - b o n a r (لوبونار) N e v o n a n (نوونان) hatza haşarı D u r y u n (دوريون) milli temâşâlara ait eske hayâlleri andırmaya başlıyorlar. Sonra afif Dumazâde münhâsıran aşk ihtilâkâtiyle uğraştı. Leziz ömürleri dolan kupalarında altın salonlarda çıplak omuzlarıyla rengârenk lâmbalar altında geçen kadınlarını içtimâî mahallerin maddeten en mutenâ limonluklarından seçti. Bu muharrik fütâdelere karşı aşikâr incizâbıyla ara sıra " hayvan, azıllı dişi" diye kudururken müellif damarlarında bir seyyâle-i hezeyânân tütevehhiş havâriyûna benzeriz. Dikkat edilirse ahlâkî savletleri Havva'nın mağşi kızlarına karşı hevesle dolu tükenmez bir suziş ve perestiş mu-tezammandır. Dünyada yapılacak başka ne var? Bu hurdalı mütefâsih asırda bile bulamazsınız.

D u m a s F i l s'in bizim muhitimizde temsili güç olsa gerek. Âsârı, umûmî bir beşeriyete ait olmaktan ziyâde pek muayyen örf ve âdetler havâsı içinde başlar.

Tamamiyle ayrı bir sınıfa mensup eşhâsı sahih ve gayr-ı sahih derin damgalarıyla o zaruretlere göre duyar, hareket ederler. Zaten mevzûu telifinden mülhem olarak bu eserin serbest teksiri demekten Dumas Fils hakkında böyle yapılmaması büsbütün nârevâdır. F ü r ü z a n bana cansız ve hayâtfezâ bir eser gibi gözüktü.

Hafif bir elle kullanılmak isteyen cins bir kısrağa müşâbêh, Paris'te F r a n c i l l o n iken nazâr karip Şişli'de hoppa, züppe, hırçın ve arsız bir kadın diye telâkki edeceğimiz Fûrûzan Hanım, evinde âdetâ bir bar âleminde gibi yaşamaktadır. Muhayyer-ul ukûl zevci de hazır bulunduğu halde erkeklerle sataşır, önlerinde saçlarını döker, kendisini birine öptürmek ister, o alafranga beyler tarafından -Jean, Jean- diye çağrılır. Jean, Jean ! bu musâheme ve sehl-ül meşrep insanların her türlü eğlencelerine birşey denemezdi, ancak kendile-

rinden muhit ve mekâna göre yegâne istenebilecek zerâfet kaydını gözetmeye muktedir olsalar. Son zamanlarda vâlide olan F ü r ü z a n, çocuğunu emzirmemektedir. Bu âdetten bizârzevci eski bir kapatmasına avdet etmiştir. Bir genç anikle sey-râna çıkmak üzere iken zevcesi ateşin bir kıskançlıkla memân'at etmek ister, mukâbele-i bi'l-misl tehdidinde bulunur. Zevc aldırılmaz gider. Arkasından da başında bir yeldirme Jean Jean iki ayrı araba, önde ma'sukasıyla bey arkada yapayalnız hanım arkada gece yarısı Kâğıthâne sırtlarında bir takip başlar. Dedim ya, muhayyer-ül ukûl bir çift, Jean Jean Hanım arabacısından. da mı korkmuyor ? Hayır daha hârikûlâdesi biraz sonra yoldan geçen birini de çevirerek yanına alacaktır. Hatırlayınız Fûrûzan'ın Fransızcasında birçok şerâit-i muaffefe vardır. Tafsilât-ı sâlika enişful leylide tenhâ yollarda değil maskeli emin bir baloda ve gâib çehreler arasında ceryân eder. Memâlik-i ecnebiyede kadınlar her vesile ile ünsiyet peydâ ettikleri erkeklerden bir yabancıya daha emniyetle tekar-rüb bilhassa bilhassa opera gibi zevk âlemlerinde âşıkâne münâsebet hemen kendiliğinden te'sis edilebilir. Ne ise, ertesi gün hanım berâ-yı intikâm kocasına vak'ayı anlatıyor. Artık ayrılacaklardır. Fakat yapılan tahkikattan bir hüsn-i tesâdüf sâyesinde tebeyyün eder ki, Jean Jean namusunu pâymâl etmemiştir. Afv ve ibret mesâlihe ve muhabbet ! Zaten zevcin eski kapatması bir başkasıyla evlenmek üzere olduğundan o mesele de artık kapanmış demektir. Yaşasın ! iyi hatırımda kalmışsa Francillon hakkında vaktiyle münekkitler dram şeklinde gösterilmiş bir vodvil vak'ası demişlerdi.

Jean Jean Hanım'ın küstâhâne teşebbüsleri memleketimizde bir de tesettür kâide-i irsiyesi sâyesinde kök salmış his, iffetle nasıl kabil-i teliftir. Bilmiyorum herhalde kendisi pek garip terbiye almış ve daha garip bir muhitte yaşıyor. D â - r ü l b e d â y i 'de ekser mahfel-kibârâne namına olan ve hasb-e'tarif mazbut ve müstakir olması lâzım gelen o husûsi âlemi ben tanıyamadığımdan azâsını pek alafranga diye hatırladığım bazı kimseleri kıyas edebiliyorum. Onların bilhassa mec-lis âlemlerinde o kadar sahtadirlere ki, Fûrûzan'ın eşhâsı da

bi'l-cumhuriye aralarına almakla pek sinirlendirici bir hüviyette tasavvur ediyorum. Eşhâsı piyesin aslında bezgin ehl-i safâdan, yahut ince reybiyyûndan iken temsilde çirkin birer mukallid oluyorlar. Takma duvarlarına, meyhâneyi bir belâgat-ı inzimam ediyor. Fransızca görüşseler hiç olmazsa fikriyle ifâdeleri arasındaki ülfet lisânlarını birer derece daha tabîi gösterir. Uzun hitâbelerini dinlerken dersiniz ki bu tarzda konuşulmazsa da samimi ruhlarında böyle düşünürler. Fakat ca'li edâlardaki Türkçeleri ne anlaşılır, ne sevilir. Faraza şu cümlelere bakınız: Nâzım Vahid, Ra'nâ'nın nedâmetine, kendisinin Ra'nâ hakkındaki muhabbetine inanıyor. İhtimâl buna muntazır olan akıbet onunkinden beterdir. O halde gülelim. Heyhât ! artık gülünemeyecek zaman pek garip, sonra tasavvur ediniz ki, mükâlemeyi yarıdan yarıya dolduran mahut kibar mahfeliyle bu sefer... büsbütün yabancı bir âlem-i sefâhetin ihtilâtları ve bu sadette birçok garip fıkralar gayr-ı muntazır tavsifler, kinâyelerdir.

Yâ Râb yanılan H a l i t Z i y â değil şüphesiz benim. Şimdi şerâit-i içtimâiyemize kıyasen eserin pek müterâkkî bir mütevakıf mânâsını da anlamaya başladım. Fakat aleliltlâk düşünmekten başka çare yok. F ü r û z a n'ın hikâyesinden zevcenin ihânete ihânetle mukâbele edebileceğini istidlâl eylemek lâzım. Bu şık fikri iltizâm etmemek elden gelmez. Şayet servet ve sâ-mân içinde en mühim vazifesi hevâ vü heves, âlâm miyânında ciddi yegâne borcu kılâl olan adîm-ül müttesâl bir sanat hakkında serdediliyorsa mukâbele-i bi'l misâl davasından sarf-ı nazâr, âlemde her vakit badâkati âli bir kayd gibi görenler oldu. Onsekizinci asırda Fransa'nın genç şuh cemiyet-i kibârânelerini hatırlayınız. Dük Döşevürüz (دوشه وروز) bir odada âşıkıyla yakaladığı Düşase: "Madam bu ne tedbirsizlik ! Ya benim yerime başka biri görmüş olsaydı." akabinden başka söyleyecek söz bulamayıp nezâketle kapıyı kapar ve çıkar. Bu adam ne sizden ne benden fenâ düşünüyordu. Fakat yukarıki nazâriye istisnâî mahiyetinden çıkar da mesâil-i maneviyenin o kadar çetin ve rengin şekiller aldığı alelâde insanıyeti şâmil olursa akla birçok itirâzlar geliyor. Bir kere zevc ile zevce hataları arasında bir ihânet ve sü-kût farkı vardır. F r a n c i l l o n yahut F ü r û z a n tasav-

vurunu bâtemâmiha icrâ edeydi, Fahir bir telâkki-i umûmiye nazâran âile ismine sürülecek lekeyi ne yapacaktı ?Sonra ocağın ruhu mesâbesinde olan kadınıımız, zaten ekser dışarıda yaşamaya mecbur bulunan erkeğin sehâhetleri hayât-ı âileye te'sir-i manevi noktaî nazârından aynı vehâmetimi hâizdir. Esasen münâsebet-i cinsiyede bu iki mahluku bir tutmayan hilkattâr. Etibbanın ebedî hasta dedikleri nisvân, va'z-ı hamil ve sâir emrâza mübni sinenin sülûsanı zarfanda vezâif-i nisviyesini eda edemez. Vakıa-ı zünnâ hamileliğe muhber olmak ihtimâliyle kendileri için büyük bir tehlike teşkil eder. Şerm ve hicâb, vaziyet-i tedafihe rehâvet ruh gibi hassâil sâyesinde tabiat onları huzûrâtından tevakkî esbâbıyla daha iyi techiz etmiştir.

Ne fenâ F r a n c i l l o n'dan parmaklarının arasından solmuş bir avuç kurdalâ kaldı. Biraz daha ileri gitsem korkuyorum ki, ellerim eserin simâ-yı hakikisini de solduracak, sarartacak intibâatım gittikçe gayr-ı müsâit bir şekil alıyor. Galiba kabahat yalnız H a l i t Z i y â B e y e f e n d i'de değil bende de var. Vaktiyle bu tiyatrolar hayâlimde ne avizeler yakar ne helecânlar uyandırıyor ! Nedir ruhun terâvetini muhafaza eden o nazik ve hassas cild ki gençlikle beraber kuruyor? Sanki bâde-i hayâta lezzetini çehrelere şevk ve anını veren meçhul dest-i figân âlemleri çekildi. Ne cihanda bir revnak kaşdı, ne efsanelerinde Fûrûzan'dan aklımda lâtif bir tek hayâl tutabildim. O rakik, kâmil âzerdedil ve dil azâr Batül Hanım. Gönlümde gayr-ı muayyen hüznler ızdırâplar peydâ eden bu genç kıızı tehâllük büyük hemşiresi zannetim. Güya onlar aynı gülde başka başka yetişmiş. iki susamdır. Piyenin mütebâkisini gözlerim hep sis karâreti içinde görüyor.

TÜRK SAHNESİNDE MEVZÛN PİYESLER

Maddi ve manevi hareketlerinde o kadar fevkâlâde görünme-
 14 yen Türkler yalnız edebiyatlarında garâib gösteriyorlar. Hu-
 susiyle şiirde : Dünyanın hiçbir tarafında hiçbir millet yok-
 tur ki, elinde bir manzume yazmak için iki vezin bulunsun ve
 bunlarla da zevkini tatmin edemeyerek yeni bir vezin icâdına
 çalışsın. Fakat teşekkür olunur ki bu üçüncü tamamen ortadan
 kalktı ve meydanda iki mesele kaldı. Aruz, hece.

Biz, bu makalemizde aruzun veyahud hecenin ezeli münâka-
 şalarını canlandırmak istemiyoruz. Yalnız Türk sahnesinde tem-
 15 sil edilmek itibariyle hangisinin daha elverişli olduğunu ted-
 kik arzusundayız. Bunun için elimizde iki eser vardır ki biri
 sanatkâr bir aruz şâirimizin, diğeri de bir hece vezni şâirimi-
 zindir. "B a y k u ş" ve "B i n n a z"ın daha temsil edildiği
 zaman yazdığımız bir makalede hülâsa olarak Baykuş'ta şâirin
 Binnaz'da sahnenin daha kuvvetli olduğunu söylemiştik. Bu hu-
 susta iki esere ait bir meziyet yahud bir nakise varsa bunlar
 daha ziyâde vezinden değan bir sebeptir. Ben şahsım itibariy-
 le her iki vezinde aynı surette alâkadâr olmuş bununla bera-
 ber ne aruzdan ne de millî vezinden bir piyes yazmak kuvveti-
 nâ kendimde görmemiş bir edebiyat müntesibi olmak sıfatıyla
 bunları teşrih edeceğim.

Aruz sahne için pek munis olmayan bir nazım âletidir. Sahnenin esasen harekete istidâd istediğini bilenlere bu pek kolay bir surette kabil-i izâhtır. Aruz ile meşgul olanlar için meçhul değildir ki o yeknesak ve sürükleyici ahenk şâirinsarzusuyla başladığı yerden alarak kat'iyen hayâline getirmedığı vadiye doğru sevkeder. ve piyes olmak üzere başlayan bir eser git gide yalnız şiir olur. "B a y k u ş "ta serâhetten görüldüğü gibi bundan dolayı piyesi temsil eden sanatkârların vazifesi yalnız sahne üzerinde manzume okumaktan ibâret kalır. H a l i d F a h r i Baykuş'un temsilinde kuvvetle deverân eden bu iddiayı tekzip etmek için o zaman henüz başladığı "İ l k Ş â i r" bunu gösteriyordu. Bugün muvaffakiyetle nihâyete eren bu güzel eser maâlesef muarızlarının eline yani bir silâh daha verecektir. zannındayım. En nefis şiir parçalarını ihtivâ eden ,renkten, rahiyâdan, ziyâdan ibâret bu güzel eserdeki musiki Halid Fahri'yi iklim iklim deâştırmıştır. Hatta o kadar ki bu müstesnâ şâir-Şehrazât'ı hâlde zannettiği gibi- hevâî teşnekârın, icâd edilmiş olduğu rübâbların çalındığı, melikelerin, nedimelerin terennüm ettiği bir zamanda henüz ilk şâiri yetişmemiş gösteriyor. Şiir duyulmayan bir ülkede nasıl rübâb çalınır ve melikeler nasıl teganni eder ? Hususiyle böyle kurûn-ı ahirede ? Görülüyor ki, bir vezin şâirin idrâkini bir çocuk gibi sevk etmede kudretini gösteriyor ve eseri dâima lüzûmundan fazla temdid ediyor. Bize kalırsa aruz ile güzel komediler yapılabilir, zirâ ne keder imtidâd ederse etsin komediye şiirden ziyâde nükte getireceği için ne halktan muayyen bir zümreye hitap etmiş olur ne de mümesillere yalnız şiir ekutmak vazifesi tahmil eder, aruzu ahenği hususiyle bugünkü vezinlerin almış olduğu şekil iddiamın iki büyük istinâdgâhıdır.

Hece veznine gelince :Edebiyatımızın bu hakiki vezni henüz ilk istihâlelerini geçirdiği için bununla bir eser yapmak daha ziyâde yaratmak demektir. Y u s u f Z i y a , "B i n n a z"ında bundan dolayı fevkâlâde şayân-ı hayret ve şayân-ı takdirdir. Belki bu eser çok güzel değil hususiyle umduğumuz, beklediğimiz mükemmeliyette değil. Mamafih herseyin ilki ne kadar fenâ olursa

elsun yine nazâr-ı dikkat: celbeder. Bî n n a z' da böyledir. Şiir tarzında okunmak şartıyla yirmi dakikada biten , en büyük ruh tahlillerini iki beyitte ikmal etmek harikasınca gösteren kanlı bir mücâdeleyi küçük bir muhavere inşâdına lüzûm görmeden tasvir eden bu neksanlıklarına rağmen ehemmiyetli bir sanat e-seri olan Binnaz bize sahne için hece vezninin daha munis ol-duğunu ispat etti, mamafihibtidâî ve nâ-tamam bir surette... Bununla beraber lâyük olduğu takdirlere mazhâr olmuştur.

Bize kalırsa mevzun piyesler ya hiç yazılmamalı, yazılır-sa ya tarihî bir vak'ayı tasvir ederek ciddi yahud hâl-i hâ-zıra ait komediler yazılmalıdır. Bizce mensur olmak itibâriyle ihzârı müşkül olan gülünç piyesler, mevzun olarak daha elveriş-li daha kusursuz daha muvaffakiyeti devamlı olur.

nr.20 s.14,15

Faruk Nafiz [ÇAMLIBEL]

بيروك تيارو ميانت ترتيبه سيندن
فاروق نافيذ بك

HANÇER

3 Son haftanın en mühim hadise-i edebiyesi şüphesiz D â -
r ü l b e d â y i heyet-i temâşâsı tarafından temsil olunan,
H a n ç e r'dir. R e ş a t N u r i'nin bu üç perdelik zarif
komedisi her ne kadar ebedî bir hayâta namzet gibi görünmüyor-
sa da yine temâşâ tarihimizde şayân-ı kayd bir merhâle teşkil
edecektir. Vak'ayı hikâye edelim.

Ç a n a k k a l e S a r ı H a t i p ailesinden H a c ı
A l i B e y o ğ l u S e l â h a d d i n'e İ s t a n b u l'l u bir
kız almıştır. H i k m e t H a n ı m zarif, hassas bir kadın -
dır. Vâlidesi de tam bir İstanbul hanımıdır. Hacı Ali Bey'in
o ğ l u S e l â h a d d i n zayıf kuru bir gençtir. Vaktiyle geçirdiği bü-
yük bir hastalığın neticesinde aczi ve irâdesizliği büsbütün
bâriz bir şekil almıştır. Aynı zamanda kısır kalmış çocuğu ol-
muyor. Gerek Hacı Ali Bey, gerek refikası Ş e r i f e H a -
n ı m, bu hususta bütün kabahâti gelinlerinde bulurlar. Zaval-
lı Hikmet, kabahâtin kendisinde olmadığını pek iyi bildiği hal-
de, kocasının hatasını başkalarına itirâf edemiyor. Müstebid,
mutaassıb ve dürüst Hacı Ali Efendi nihâyet o ğ l u n a Ç a n a k k a l e'd e n
bir kız almak tasavvurunda bulunuyor. Aile ile temasta olan
kurnaz bir kadının kızı da zaten kendini S e l â h a d d i n'e sevdirmek için uğraşılıyor. Bir taraftar çocuk olsun diye Hikmet Hanım'a
4 ilâçlar, nefesler yapıp duruyor, biçâre genç kadın itikâd et-
mediği bu efsânelere kerhen mutavat göstermektedir. Ancak vak'a
artık daha ciddi bir şekle gökûlmüştür. Hikmet'in anası H a c ı
A l i E f e n d i tarafından S e l â h a d d i n'e büyü yaptığı bahânesiyle
tahkir olunduğu gibi S e l â h a d d i n de karısına tatlik etmesi için
adetâ bir de ültûmatom vermiştir. Hikmet'in vâlidesi daha al-
tı ay beklemeleri için yalvarıyor, büyücülük isnâdını da kız-

nın saadeti uğruna üstüne alıyor.

H i k m e t meseleden haberdâr olunca ne yapacağını önce bilemiyor. Fakat H a c ı A l i B e y 'i nasılsa ikna ederek bir müddetten beri Hikmet Hanım'a elektro-terapi tedâvisi yapan sahtekâr doktor A b r a h a m genç kadına cinaslı sözlerle kabahatin kendisinde olmadığını ispat etmek elinde olduğunu söylüyor. Hikmet doktoru hakaretle savuyor ve hazin bir düşünceye dalıyor.

Şimdi meseleyi piyesin diğêr bir kahramanı halledecektir.. Necmi. Hacı Ali Bey bu zarif, monden birâderzâdesini Hikmet'e âşıktır. Bu aşkı evvelce de itirâf etmiştir. Hikmet neticede mağlup olacağından korktuğú sırada o aralık yanına gelen Selâhaddin'in dürüst bir muamelesine uğruyor. Selâhaddin'den sonra Necmi yine meydana çıkıyor ve genç kadın bu defa mağlup olarak Necmi'nin kolları arasına düşüyor. Yandaki odaya bu halde girerlerken yahudi doktor bunları uzaktan görüyor ve memnuniyetle ellerini oğuşturuyor.

Bu hadiseden sonra çocuk dünyaya geliyor. Necmi ile Hikmet arasında geçen bir mükâlemeyi Selâhaddin işitiyor, Necmi'yi öldürmek istiyor. Hikmet kurtarıyor. Nihâyet Selâhaddin Hikmet'i boşayarak her ikisini ayrı ayarı odalara kapayıp meseleyi babasına anlatıyor. Hacı Ali Efendi ilk önce köpürüyorsa da çocuğun Necmi'den olduğunu anlayınca birdenbire düşünüyor. Tal'akın şifâ ve bulmamasını, çocuğuda gelini de kabul etmeleri lâzım geldiğini, çünkü, "Dünya'ya bir küçük et parçası getiremeyecek aciz bir adam uğruna Sarı Hatibîler ailesinin sürünmesine emvâl ve emlâkinin mahlûle gitmesine razı olamayacağını kat'iyetle bildiriyor. En sonra ailenin en ihtiyârı Hacı Yâsin Efendi geliyor.

Hacı Ali Efendi'nin dalkavuşu Hafız'dan, Şerife Hanım'ın dalkavuşu Leylâ Abla'dan tutun da yahudi doktora varıncaya kadar herkes çocuğun etrafında toplanıyor. Yâsin Efendi ailenin eski yadigâr bir hançerini çocuğun göğsüne bırakıp ismini koyuyor. Selâhaddin hıçkırıklarla bir tarafta kendinden geçiyor. Şerife Hanım "iftihârından" diyor. Yahudi doktor da "Ne ise hançer yabancıya gitmedi." istihzâsı ile son perdeyi kapıyor.

Piyeste bâriz iki şahsiyet vardır. Dram, komedi. Müellif müdhike-i anâsır ile feci-i anâsırı yekdiğerine karıştırmıştır. Bu noktadan eser muhtelif noktalarda gayr-i tabiileşiyor. Esasen böyle iki muhtelif anâsırı yekdeğeriyle muziç edebilmek için çok tecrübe ve ihtisas lâzım gelirdi. Şüphesiz memleketi - mizin için Re ş a t N u r i bu ihtisasa kâfi derecede mâlik-tir. Fakat ne çare ki eseri yine umduğumuz muvaffakiyeti tama-miyle elde edemedi.

Hatta halkın tiyatrodan çıkarken yaptığı tenkidlerde bu-nu te'yid ediyordu. Burada istidrâd kabilinden söyleyeyim ki halkımızda uyanan bu fikir ve tenkid cidden memnuniyetle te-lâkkiye şayândır.

5 Piyesteki Hacı Ali Efendi tamamiyle iki ruhlu adam...Mu-harrir buze bunu son perdeye kadar mutaassıb ve ânûd olarak tanıtıyor. Çıka çıka bir bezirgân düşünceli adamla karşı karşı-ya geliyoruz. Bu derece mutaassıb eski an'anelere merbut bir adamın bile bile bir piçi kabul etmesi imkân haricindedir. Efâli bu derece mütezâd bir tip vücûda getirdiğinden dolayı sev-gili meleктаşım Resat Nuri yarın kendisi de memnun olamayacağı kanaatindeyim. Hacı Ali Efendi ya müellifin bize birinci ve i-kinici perdede gösterdiği adam değildir, yahud müellif eserini itmâm ederken bir zuhûle düşmüştür. İkinci şık daha kuvvetli gö-rünüyor.

Selâhaddin tipi de gayr-ı tabii. Bu adam nedir, ne gibi sâikâların elindedir, hastalığı dimâğını ne dereceye kadar te-zelzüle uğratmıştır. Niçin karısını hem seviyor hem diğeri bir kız ile bayağı muaşşakalar yapıyor, bu derece anormal bir tip göstermekte maksat nedir? Birtakımları diyorlar ki, "Bu tip doğru olabilir, mademki müellif bize bir mütereddi numûnesi göstermek istemiştir.

Eğer bu iddia doğru ise ne kadar gayr-ı tabii insan tas-lakları varsa hepsini sahneye çıkaralım, onlara istediğimiz ha-rekâtı yaptıralım. Sonra da "Bu böyle de olabilir çünkü bu a-dam mütereddidir, hastadır." diyelim. Gülünç müdafaa... İş bir kere bu yola döküldü mü artık sahneye de sahne de hakiki insan numûnelerine de elvedâ demek lâzım gelir.

Sonra şurası da muhakkak anormal tiplerin tahlilinde de bir usûl vardır. Anormalite büsbütün aykırı birşey değildir. Buna misâl olarak F l a u b e r t'in M a d a m B o v a r y manındaki eserini zikredebiliriz. Oradaki isterik kadın ne derin ne baş döndürücü bir tahlil ile gösterilmiştir. En gayrı tabii görünebilecek harekâtının bile sâikâlarını müşâhede edebiliyoruz. Fakat Madam Bovary'yi yazmak için Flaubert, in senelerce cild cild tıp kitapları okuduğunu münekkidler de zikrediyorlar.

R e ş a t N u r i bâdemâ kahramanlarını normal insanlar arasında intihâp ederse şüphesiz muvaffakiyeti daha ziyâde olacaktır.

Ş e r i f e H a n ı m tipi tamamiyle hakikate muvafıktır. L e y l â b l a kezâ..! H a f ı z rolü gölgeden bir adam, vücûdu adem-i vücûdu müsâvi ...A b r a h a m tipi lüzûmundan çok mübalâğalı. Bilhassa eserde fazla mevki işgal ediyor.

N e c m i , H i k m e t ve Hikmet'i anasına gelince, üçü hakkında tamamiyle bir fikir edinemedim. Bhusus Necmi ve Hikmet tipleri daha esaslı daha bâriz hatlar derûnunda canlandırılmalı idi.

Netice olarak ilâve edeyim ki, vak'a Ç a n a k k a l e gibi koyu bir Türk muhiti için kolay kolay kabul edilecek bir şey değil. Pek hususi bir mahiyette...Halbuki biz temâşâda henüz umûmi hadiseler, umûmi tipler etrafında çalışmalıyız. Meselâ: F r a n s ı z temâşâsı gibi her kumaştan her mevzûdan yüzlerce piyesler olursa o zaman hususi vak'alar icâdına girişebiliriz. Bütün bu sözlerimi müellifin tarafından samimiyetle kabul edilmesini temenni eylerim.

Temsil çok güzeldi. N u r e d d i n B e y rolünü büyük bir muvaffakiyetle canlandırdı. R a ş i t R ı z a B e y kendisine ait olmayan hatanın kurbanı görünüyordu. Her mecliste başka bir adam kisvesine girmek mecburiyeti karşısında "İnnalâhemâessabirin" demekten başka silâh-ı muvaffakiyeti yoktu. Mamâfih bu büyük zekânın ve istidâdının sevkiyle rolünü yine kurtarabildi. Tebriklerimi K ı n a r ve E l i z a H a n ı m-

lar kendilerinden beklenen muvaffakiyeti yine tamamiyle gösterdiler. Ş e h p e r H a n ı m, Ş e r i f e rolünü pek güzel oynadı. B e h z a d B e y yahudi doktor rolünü cidden ibda etti. K a y s e r i G ü l l e r i'ndeki B e d r o s A ğ a dan sonra en mühim ibdâi de bu rol oldu. Ş a d i B e y ise o silik Hafız rdünü figüranlığından kurtararak canlı bir şekle sokabildi. Eğer bu rol Şadi Bey'de olmasa idi kimbilir ne-mânâsız bir şekil iktisâp edecekti.

R o z a H a n ı m kendi rolünde her zamanki gibi telâşçı Roza Hanım'dı. Fakat lakırdı söylerken gösterdikleri bu telâştan artık kurtulmalarını temenni ederim. B e d i a H a n ı m Ç a n a k k a l e'li genç kız rolünün bazı noktalarında fazla taşralı, bazı mahallerinde fazla İstanbul'lu gibi bir şeydi. S a r a M a n n i k H a n ı m'ı tebriklerim.

L e y l â A b l a rolü D â r ü l b e d â y i'de şimdiye kadar oynadıkları bütün rollerin içinde cidden bedii bir rol oldu. Bu rolde ne tabii ne canlı idiler. Hele iskemleye otururlarken aldıkları vaziyet !

Artık gerek müellife gerek heyet-i temsiliyeye umûmu tebriklerimi yollayarak fazlaca uzun süren makaleme hitam veriyorum.

nr .23,24 s. 3-6

Halid Fahri [OZANSOY]

بيوك تيارو مہنت ادیبہ سندن
خالد فخری ہیک

TENKİDİ TENKİD

Tanın Temâşâ Musâhebçisi Bey'e :

Beni tiyatrolarda temâşâyâ hasr-ı evkât eden münekkîdlerin yazıları ile sûtûnlarında temâşâyâ yer ayıran gazeteler kadar memnune eden hiçbir şey olamaz, dersem inanınız. O kadar tiyatroyu sever, takip ederim. Hatta sizin ramazanın bidâyetinden beri makalelerinizle D â r ü l b e d â y i temâşâlarına aid yazdığınız satırların bir kelimesini bile kaçırmadım. Ve kaçırmadığım içindir ki size burada âcizâne bir tavsiyeye cür'et ettim. Yazılarınızı olduğu kadar temâşâyı teşvik fikrinizi benim kadar beğenen yemin ederim kimse yoktur, ve diyebilirim ki sizin kadar medh ve sitâyîşle kalem oynatmamıştır. Dârülbedâyî heyet-i edibe ve temsiliyesi size ne kadar teşekkür etseler azdır. Yalnız onlar değil, memlekette tiyatronun terâkkisini arzu eden herkes fakat bu sitâyîşlerinizin samimiyetini kaçırınan fart-ı mübalâğaya yaklaştıkça musâhabelerinin ısmarlanmış makale hissini veriyor. Ve âdi reklâm derekesine sükût ediyor. Belki fazla mütehassis olduğunuz için siz bunun farkına varamıyorsunuz. Fakat kari'ler üzerinde aksi te'sir ettiğine emin olabilirsiniz. İsterseniz size belki yazarken pek o kadar ehemmiyet atfetmediğiniz üç satırınızı buraya nakledeyim, bilmem tanıyabilecek misiniz?

"Hele "İ c l â l" rolünde okadar müstesnâ bir mahâret gösterdi ki, eğer lisânda hâlâ küçük bir ecnebilik şîmesi olmasa kendisini Avrupa'nın birinci değilse bile ondan pek aşağıda kalmayan aktristleri ile mukayese etmek pek mümkündür."

İnanınız Bey'im ki, bunlar sizin fart-ı teheyüç ve tahas-süsle yaşadığınız ve hakikat olmadığına kendinizin de kâni bulunduğunuz satırlardır.

Bu kadar ifrat sanata hizmet değil, hatta hakarettir. Sanat pek büyük pek muhterem bir mevkidedir. Avrupa'nın birinci beşinci, onuncu derecelerindeki sanatkârlarla bizim aktristlerimizi mukayese etmek pek gülünç bir şeydir.

Birinci sınıf aktristler Fransa'da ulvî ve ilâhî "B a r - t e s", "R o j a n", "D e P e r e", "S a r a h B e r n h a r d t" İtalya'da "E l e n o r a D u j e", Almanya'da "L u c i e H e v f - l i f", "E l i z e H a y s", "G u r i n i n g" gibileridir. Bunlar aktar-ı cihânda tanınmış birer meleke-i sanattırlar. Ve emin olunuz anneler şimdi artık böyle ulvî sanatkârlar doğurmuyorlar. Sahnelerde harikâlar yaptığı tahmin tahmin te tahayyül ettiğiniz aktristlerimizi teşvik etmeniz mucib-i meserettir. Yalnız onların üzerinde kendilerinin de haksızcasına gurur ve iftihâra sevk etmeye müstâid te'sirler uyandıracak ve pek ulvî olan sanatı şamarlayacak sanatkârların yüzlerini kızartacak şeyler yazmamalısınız. Kendinizden ziyâde onları müşkül bir mevkide bırakıyorsunuz. Onlar bu acı istihzânın altında kıvranıyorlar. Çünkü hiç şüphesiz, aktris olmak münâsebetiyle mukayese olduklarını iddia ettiğiniz bu büyük Avrupa sanatkârlarının kendilerini görmek değilse bile hârikâlarını işitmişler, menkibelerini duymuşlardır. Onlarla böyle bu kadar istihzâ etmek için bilmem ki bu zavallı sanatkârlarımız size ne yaptılar? Binâenaleyh size hâlisâne tavsiye ederim, yemin ederim ki, bu tavsiyem pek sahihtir. Onları istediğiniz kadar medhede bilirsiniz fakat sanatla hakiki sanatkârları incitmek, onlara hakaret etmek suretiyle değil işte sizden temenni ve ricam ifrât derecesindeki sitâyişinizden fenâ neticeler çıkmasına meydan vermezsiniz. Hem onları hem kendinizi müşkül bir mevkie indirmemelisiniz.

Hafta Musahâbesi:

KIRLI ÇAMAŞIRLAR

Baştan söyleyelim piyes tenkidine uzanmayacağız: Kirli Çamaşır-
 1 şırlar bizim lisâna alafrangadan intikâl etmiş bir tabirdir ki, zahiri güzellikler sâri şa'şalar arasında gizlenen manevi sefâ-
 letler için kullanılır. Tıpkı şık bir hanımın meş'ası libâsı altında -şimdiler mazur tutulsa bile elbette hoş görülmeyecek- bir iki ay sabun görmemiş bir gömlek, sabunu, zarif kokusu lâtif bir madamın salonu köşesiñde atılmış, buruşmuş, unutulmuş eşya bulunduğu bunlar bütün haricin güzellikleriyle örtüldüğü gibi tiyatrolarımız da -artistlerin hakiki çamaşırlarına benzeyen- müzâhrefat-ı umûmun şâmesini çoktan harpalamaktadır. Onun için biz de bu tabiri istimâl ettik. Fakat burada şu fark var : Kirli çamaşırlar dâimâ saklanır, tiyatrolarımızın pıllısı pırtısı ortadadır. Nasıl bir kirli aktör, simsiyah yakalığı lâkaydâne telâkki ederse onu umûma göstermekte bir zarar görmezse bizdeki temâşâ hayâtının sandukada perde arkasında kalan kirli çamaşırları yektur.

Çingirak çalındı mı, derhâl onları çeşit çeşit görmeye hazırlanınız. Beni en ziyâde dağdâr eden cihet bunlar elinde millî ve tarihî piyeslerin aldığı şekildir. Bize yürek acısı olan bu meseleyi sanat, ilim noktasından tedkik etmeye bu iki kelimenin büyüklüğü bile mânidir. Yalnız onları, e berbetliği ile teşhir etmek kifâyet eder. Verilecek hüküm umûmun vazifesidir. Alafranga piyesler ise bu bahisten büsbütün haric kalmak lâzım gelir. Çünkü

kapısı önünde kokusuyla müşterileri iskitbâl eyleyen o binaların içine düşmek bedbahtlığına maruz kalan alafranga piyeslerin davacıları bizden evvel lâ-yemût sahipleri olsa gerek.

Bu sûtûnlarda bizim vazifemiz ise bu trajedinin nâkıs bir tasviri ile sadede rucu' etmektir.

Hayâl değil hakikat... gehzâdebaşı panayırında bir aşağı bir yukarı gezinirseniz, hatta imlâdan mahrum duran ilânları dikkatlice okursanız anlarsınız ki, oralarda büyük V i e t o r H u g o'nun eserleri de oynanıyor. K r a l E ğ l e n i y o r eser-i meşhuru K e l H a s a n E f e n d i'nin sahnesine yüz defa çıkmak bedbahtlığına maruz kalmıştır. Yine bunlar A i d a operasını da oynarlar. Yahut piyesini başka çetrefil bir ünvân ile ilân ederler. Bir garplı bizim tiyatroları epey tedkik ettikten sonra bu icraatıda görse acaba hakkımızda ne hüküm verir?

Sahneyi, dekoru, elbiseyi bir tarafa bıraktık, aktörlerine bakalım.

K ü ç ü k İ s m â i l E f e n d i malumdur. Ortaoyunundan yetişti. Gayet iyi pişekârdır. A b d i E f e n d i ile senelerce çalıştı. Merhumun miftâh-ı müdhikâtı oldu. Cinâsa gayet meraklıdır Şimdi elli sene bu yolda çalışmış adamın arkasına onaltıncı asrın aalafranga elbisesi benzetilmek istenilen bir acîbe giydirin. Başına bir keçe külâh koyun. Karşısına K e m i k H a k k ı'yı geçirin. Kraliçe için Kafe Şantan'dan bir şantözü eturtun. Perdeci çırağı saray erkânından olarak kabuğ edin.

Bunun üzerine Victor Hugo mezârından kalksa cümlemizin yakasına sarılsa "mahkeme-i medeniyede" aleyhimize katl-i manevi davâsı açsa bu davâyı müdafâa edecek bir vekil bulabilir miyiz? Fakat Hugo'nun davâsından evvel bizim bir iddiâmız var. Sıra onundur.

Bir garplı bizim tiyatrolarda, bizim âdetimizden, tarz-ı hayâtımızdan birşey anlamak için gelir, endan fazlasını beklemez. Haydi öyle bir meraklı zâtı alarak lâlettayın bir tiyatroya götürelim. Tiyatronun harici levsiyyatını bir tarafa bırakalım. Şimdi perde açıldı.

Sakalının ipi kopmuş bir ihtiyâr, karısı iki kızı, uşak, uşak komiştin refendiyi edep ve hayâlin hatta mantığın akl-ı sâlimin harâ-

cinde yaptığı muamelelerden söylediği sözlerden vazgeçiyeruz. İki küçük hanım hiç odadan çıkmayan bu uşağın bazıce-i ta'rizi olur. En hafifi pederinin önünde teklif-i izdivâç eder.

Nihâyet uşağın vasıtasıyla âşıkına kavuşur. Düğün olur. İşte düğün perdesi: Efendi, damad, uşak, davetliler evvelâ gelin olmayan kızları bir âlâ oynarlar. O kadar oynarlar ki, yalnız hariçteki müşteriler değil düğün davetlileri bile cûş u hurûşa gelir. Bu fasl-ı raks biter. Sırada sarhoş olan nihâyet sahnenin kenârına dübele-i zâletini sallaya sallaya guşyân ettiği için alkışlar ile karşılanan "kemik-i şehir" in ibrâmı üzerine damad beyin yanında gelin hanım oynamaya hoplamaya başlar.

Perde kapandı...

Kendi kendimizi aldatmadan biraz düşünelim. Bunu harice tatbik edelim. İşte bir Avrupalı dostumuz...Lisân bilmiyor, piyesi iyi anlamak istiyer. İbrâmına dayanamadık bu yere tokuşturduk. Hayrân hayrân etrafına baktığı sırada perdeyi açtık. Nihâyet kırmızı mehtaplar yanarak, koparak şimdi dostumuz seruyor :

-Dostum ne oynadılar?

-Müdhike !

-.....

-Mevzuü seruyorum azizim?

-Haydi bir te'villi hakikat !

-Bu müdhikelerde mevzu aranılmaz...Mantık yoktur. Üstelik kabul edemeyeceği her ihtimâl onun hudûd-ı selâhiyeti dahilindedir.

Dostumuz bu cevaptan âdetâ alıklaşarak bize bir sual daha sorar:

-O kaşı beyalı, burnu basık, başı çıplak, fesi sekiz numara adam kim?

-Kemik.

-Oyunda vazifesi?

-Evin uşağı.

-Ya o ihtiyâr?

-Efendi.

-O kadınlar ?

-Kızları.

-Demek sizde uşâğın vaziyeti bu ...ha...

-.....

-Uşak efendinin yanında hanımlara ilân-ı aşk edebilir mi?

Bakın ellerini yalıyordu.

-.....

-Sen perdedeki oyun ne idi?

-Düğün oldu?

-Sizde gelin oynar mı?

-.....

-Erkek davetliler gelinin yanında sarhoş olur mu?

-.....

-Damad bey buna birşey demez mi ?

-.....

-Görmediniz mi, sonra bu basık burun adan bir kızı aldı. İhtiyâr ikisini el ele verdi. Demek kızını uşâğa verdi. Âdet böyle midir?

-.....

-Rakıyı, gelinin taze kızların yanında mı içerler ?

-.....

-Gusyân eden adamı kovmazlar mı ?

-.....

-Canım neye cevap vermiyorsunuz ; Her memleketin bir âdeti vardır. Belki sizin İstanbul'da da böyledir.

nr.3 s.1,2

Hüseyin Kâzım

بوکونی تمام احیائی نوری تاسیس ایدئردن بیولک تبارزو فاجیه فسی-میری
منازه انوری

B İ R K A Ç M Ü L Â H A Z A

MEVSİM SONU MÜNASEBETİYLE

-Zaman Gazetesi'nden-

5

Ramazan ile beraber temâsâ mevsimimiz de hitâma erdi. Bu mü-
nâsebetle Dârülbedâyi mümesillerine umumî bir nazar atf etmek bu-
müeseseye âit temsilleri , ümitler ve biraz da muahezelerimizi kı-
saca söylemek istedik. Biz Dârülbedâyi'i mevkut ve mevzui bir fa-
aliyet göstermek payitahtın bir kısım halkı için senede dört beş
piyes hazırlamakla mükellef bir tiyatro kumpanyası addetmiyoruz.
Onu temâşâımıza iyi bir istikbâl hazırlamayı gâye edinmiş bir büyük
müesese , bir tiyatro edebiyâtı dâr'ül-fünûn'ı reklinde görmek is-
tiyoruz. Bir müesese ki şurada , burada ziyan olan inkışaf edeme -
miş kabiliyetleri toplansın , terbiye etsin. Bir müesese ki vâsi,
hayırhâhlığı , vakıfâne faaliyeti , hiçbir küçüklüğe düşmeyen, ha-
kiki sanattan başka hiçbir şeye tarafgirlik etmeyen vakur ve cid-
di mesleğiyle etrafında yüksek bir emniyet uyandırсын. Hülâsa bir
müesese ki aktörlüğe iyi bir istikbâl hazırlamak tiyatroculuğun
6 bir serserilik ve ahlâksızlık mektebi olmadığı kanaatını yaymak
için elindeki bütün vesâiti kullansın. Memleketimizde aktörlük he-
ves ve heyecanını duyan gençler de az değildir: Ve bunların ara -
sında belki pek müsteid olanları vardır. Bir kısmı da onu ma'yub

bir temâyül gibi kalbinde gizleyip boğuyor. Bir kısmı da herçibâ-dâbâd sahne hayatına atılmak cesaretini gösteriyor. Fakat biçâ-reler o vakit ahâlinin cahil ve ahmak kısmından beş on para vurmaktan başka maksadı olmayan mahut otlakçı kumpanyaların pençesine düşüyorlar. Sanat hakkında ciddi bir görgüleri olmayan bu gençlerin istidâdları ile beraber ahlâkları da bozuluyor. İki günde yazılmış revüleri gazete okur gibi okuyup sahneye çıkan , "büyük aktör o kimsedir ki süflörün kelimesini kaçırmaz. Yeri geldikçe kendinden lâkırdı uydurarak halkı aldatır" yolunda terbiye gören kimselerden tabii bir-ey bekleyemez onları yağmaya uğramış harap dükkânlara benzeyen sahnelerde böyle ahmak zevzek gördükçe "işte halfmeydanda...Bunlardan ne beklenir? demek haksızlık olur. Çünkü onları kimsesizlikleri o hale getirmiştir.

İşittiğimize göre A n t o i n e burada işe başladığı zaman aktörlerin -hatta Galata tiyatrolarında bile istifhah etmiyor, onları alıp terbiye etmelerine taraftar görünüyor , her ne öğrenebilirsen kârdır , hiç olmazsa sanat aamına yaptıkları cinayetleri kısmen men'etmiş oluruz" diyormuş.Dârülbedâyi bugün muntazam surette tedrisat yapmak vesâitinden mahrum bulunuyorsa hiç olmazsa mümesiller kadrosunu genişletmeli , bazı müsteid gençleri arasına kabul ederek amelî surette yetiştirmeye çalışmalıdır. Dârülbedâyi sahnelerine lâyük olmak için aktörün hariçte kendi kendisine yetişmesini beklemek doğru bir mütalâa değildir.

Elde olan iyi unsurlarla çalışmak yenilerini alıp kendi terbiye ve nizâma sokmaktan hem kolaydır , hem de zâhiren daha parlak neticeler verir. Fakat yukarıda söylediğimiz gibi , Dârülbedâyi'nin müstakbel temâşâmızı düşünmekteki vazifesi bugün güzel eserler vermek hususundaki vazifesinden daha büyüktür. Evet Dârülbedâyi elindeki bütün vasıtalarla temâşâ sanatını himâye eden bir müesese olmalıdır. Oradan ayrılanlar öyle bir sanat terbiyesi görmüş , sanat ahlâkı almış olmalıdırlar ki bilâhire hariçte baş-

lı başlarına birer ocak tesis edebilsinler , vilâyetlerimizin renksiz ve şenliksiz günlerine , karanlık bedbaht gecelerine biraz neşe ve ruh götürebilsinler. O vakit Dârülbedâyi uzaktan onların muvaffakiyetiyle müftahir , bedbaht hatveler attıkları zaman şefik elini uzatmaya hazır bir ana gibi uzaktan nigehbân olabilir. Biz işte Dârülbedâyi'i böyle vâsi ve yüksek bir gâye ile çalışır görmek istiyoruz.

Yukarıdaki düşüncelerimiz ile Dârülbedâyi'nin bu seneki faaliyeti arasında münâsebet yok değildir. Bunu şimdi izâh edeceğiz. Dârülbedâyi'in elinde mühim olarak beş sanatkâr vardır : N u r e d d i n , R a ş i t R ı z a , F i k r e t Beylerle E l i z a ve bazı kayıtlarla K ı n a r hanımlar. Böyle mücerrep ve sevilmiş çehrelere rol vermek herhangi bir piyesi için iyi bir muvaffakiyet vasıtasıdır. Fakat bunun ileri için mahzurları vardır. Bir kere kesret-i tekrar ile asınmayan hiç bir ihtisas , devam ile mevkiini kaybetmeyen hiç bir hâlet-i rûhiye olmaz. Bu bir tabiat kanunudur. Çok şeyleri bizde uyandırdığı füsûn ve cazibe hissî görmek , yetişmek , el ile dokunmak imkânsızlığından yahut pek nâdiren kabil olmasından doğar. Her temsilde daima bu çehreleri göstermek bir fazla ahbablığı vücûda getirir. Alınacak zevkin ve nedret gibi iki mühim unsuru zayi olur. Kezâlik hiçbir aktör rölünde tamamiyle gayri şahsi değildir. Meselâ , Neşe t B e y , B i c a n ve S a b r i E f e n d i 'lerinin tabiatları ile F i k r e t B e y 'in tabiatı arasında başkalıklar vardır. Fakat birçok müşâbih ve müşterek noktalar da vardır. F i k r e t B e y 'i her iki rölünde gördükçe değişmeyen sabit vasıflardan bir kısmını zihnimize saklar ve roller taaddüd tevâli ettikçe bu yavaş yavaş toplanan vasıflardan zihnimize tam bir tip taazzuv ettiririz ki bu olduktan sonra kendisini ne keder muh-

telif sahiplerinin mümesili görsek aynı çehreyi ne biz gözümüzden kaybedebiliriz , ne sanatkâr tamamıyla değiştirebilir. Bundan piyese ile beraber aktör de mutazarrır olur. Artistteki yenileşmek ve icat etmek kabiliyeti ne keder büyük olursa olsun bu hâlîz önünü almak kabil olamaz. F i k r e t ile başladık yine onunla devam edelim. Bu bahsettiğimiz tehlike F i k r e t B e y için hatta şimdiden biraz tahakkuka başlamıştır. Dârülbedâyi onu B i c a n ve S a b r i E f e n d i'ler ve N e ş e t B e y gibi büyük rollerde kullanmakta kulleanmakta isabet etmiştir. Çünkü bunların altından kalkabilecek başka kimse yoktur. Fakat meselâ ; " K a y s e r i G ü l l e r i 'nin Simaki , hatta O n d a l ı k'ın M i h r i E f e n d i l e r i n d e b u n a h i ç l ü z ū m y o k t u . H e l e " K a b u s 'a gelince , zâten berbat olan bir rölü büsbütün gülünç bir şekle sokmak için onu F i k r e t B e y'e vermekten iyi bir çâre keşfedilemezdi. F i k r e t B e y , kulakları süflör deliğinde gözleri belki kendi halinde acîb bir hayretle açılmış , N e c i p bir feverân ile D i l â v e r i yakasına sarıldığı zaman salonda tatlı tatlı güldük. İnsanın " vazgeç canım...bâre ile alay etme diyeceği geliyordu. Dârülbedâyi ilk senelerde kazandığı parlak ve halkı muvaffakiyeti muhafaza etmek istiyorsa artistisimalarını mümkün olduğu kadar tenevvü ettirmek suretiyle yorgunluk ve bezginlik hisslerine mani olmalıdır.

Rollerin tenevvüünde daha başka kaideler de vardır. Meselâ ; bir piyeste bütün büyük vazifeler tecrübe edilmiş sanatkârlar arasında dağıtıldığı taktirde diğerlerinin bir fırsat bulup kendilerini göstermelerine daha fenâsı ye'se düşmemelerine imkân yoktur. Bakınız Kayseri G ü l l e r i B e h z a t B e y' de ne güzel bir kabiliyet keşfettirdi. Dârülbedâyi bu mühim rolü birinci sınıf artistlerinden birine yükletmiş olsaydı eser bilmem kâr mı ederdi, zarar mı ? Buna mukabil B e h z a t B e y daima sönük ve silik

bir çehre olarak kalırdı.

Kayseri Gülleri'nde bu pek iyi başlanılmış işe böyle devam edilse meselâ ; Aleko veya Simaki rolleri O n n i k E f e n d i ve R ı z a B e y'e diyana rolü R o z a H a n ı m 'a verilseydi bir yandan R a ş i t R ı z a ve F i k r e t B e y'lerle K ı n a r H a n ı m başka bir eser için muhafaza edilmiş bir yanda da diğerlerine biraz fazla çalışmak ve kendilerini göstermek imkânı verilmiş olurdu. Bu yolda bu iş bölümü sâyesinde ortaya çıkarılacak piyeslerin âdedide artabilir ki herhalde küçük bir kâr değildir.

Bu senenen repertuarına gelince : Her yeni eser oynadıkça fikrimizi söyledik. Adapte edilen piyesler umumiyet itibariyle iyidir. İtiraz edeceğimiz tek bir nokta , hemen hepsinin sadece eğlendirmek içins yazılmış komedilerden alınmış olmalarıdır. Zannediyoruz ki araya biraz kalb ve fikre gıda verebilecek eserler de sıkıştırılabilirdi. Mamafih Fûrûzân gibi psikolojisi bayağı, felsefesi köhne , siiri kıymetsiz cinslerinden olmamak şartıyla.

nr.5. s.5,6

1 Ağustos 1334 (1918)

Reşat Nuri [GÜNTEKİN]

ÜVEY KARDEŞLER

6 M u v a h h i d B e y ' i n M ö s y ö L u c i e n N e p o -
t y ' n i n p i y e s i n d e n a d a p t e e t t e ğ i " Ü v e y K a r d e ş l e r " h a k k ı n d a k i t e n -
k i d l e r i m .

Gerek piyes ve gerek temsil hakkındaki fikirlerimi söyleme-
den evvel eserin mevzûunu muhtasaran anlatmak münâsip olacak.

Zevcinin vefâtından sonra iki oğluyla dul kalan Melek Hanım
büyük oğlu Reşat Dâniş Avrupa'da tahsilde iken ilk karısından
bir oğlu ile bir kızı bulunan Avni Âsım Bey'le evlenmiş, sekiz
sene mesudâne bir hayât geçirmişler ve Ümid isminde bir çocukla-
rı olmuş fakat Melek Hanım bu izdivacdan muğber olarak kendisiy-
le kat'i-i münâsebet eden oğlundan Ümid'in tevlidini gizlemiş.

Reşat vâlidesinden ayrı yaşamaya dayanamayarak avdet edi-
yor. Reşat'ın trenle geleceğini tahmin eden ev halkı, hatta ken-
disinin köşke mevâsılını hiçte arzu etmeyen üvey kardeşleriyle
istasyona karşılamaya gidiyorlar. Lâkin zannın hilâfına Reşat'ın
arabayla gelmesi ilk defa Ümid'i kucaklamasına sebep oluyor.

Reşat, köşkte herşeyin tebdil etmiş müteveffa pederinin aciz
dostları ile kat'i-i münâsebet ve bilâkis hiç hoşlanmadığı şahsi-
yetlerle münâsebet edilmiş olduğunu görüyor. Yalnız hakiki karde-
şi Turgut'u kendisine munis buluyor. Vâlidesiyle yalnız kaldığı

bir anda merhum pederinin hâtîrâtına hürmet edilmediğinden bahsederek, "Ben ve Turgut sana yetmiyor muyduk?" diye vâlidesine serzeniş ediyor. Kardeşine edilen muameleleri beğenmiyor. Turgut'un tahsili hakkında kendini kabul ettirmek istiyor. Halbuki Avni Âsım Bey evde başkasının amir olmasını çekemeyerek Reşat'ın düşüncelerini evde tahkir ediyor. İki tarafın münâkaşâsı karşısında müşkül mevkide kalan Melek Hanım tarafeyni uzlaştırmak isterken Asım Bey evvelden beri sevilen kızı Canân ile Turgut'u yekdiğerine sarılmış oldukları halde yakalıyor. Turgut'u döğerken Reşat'ın buna müdahâlesiyle hâne halkı iki kısma ayrılıyor. Avni Bey'le Melek Hanım darılıyorlar. Melek Hanım büyük oğluna üvey pederiyle aralarında geçen vak'adan dolayı tarziye verilmelerini rica ediyorsa da Reşat Dâniş bu teklifi reddediyor. Fakat sevdiği -küçükken arkadaşı- çocuklu genç bir dul ile karşılaşması kendisine vâlidesinin vaziyetini hatırlatıyor.

Ona hak vermeye mecbur olup evvelce de ettiği ricâyı kabul ediyor. Bu esnâda Asım Bey'in oğlu Süreyyâ pederine edilen muameleden kızarak Reşat ile münâzâra ederken babasının habersizce üvey vâlidesiyle barışmış olduğunu gizlice görüştüğünü görmesi bütün bu karışıklıklara nihâyet veriyor. Üvey kardeşler afv taleb ediyor. Her iki parti yekdiğeriyle barışıyor, hâne halkı birleşiyor.

İşte mevzu bundan ibâret. M u v a h h i d B e y'den ümid ettiğim kadar güzel, munis birinci perdenin başlangıcı her ne kadar biraz muğlak ise de piyes nihâyete kadar merakla takip olunuyor.

Samimi sahneler çok olmakla beraber soğuk ve pek aşırıları da yok değil. Meselâ; Turgut gibi onbeş yaşında Galatasaray Sultanisi'ne devam eden zeki bir çocuğun, "Yeni bir teyyâre keşfettim, plânlarını yaptım." diyecek kadar safderûn olması kabil midir? Şüphesiz hayır. Bu sözü ancak on yaşındaki bir çocuk belki söyleyebilir. Bundan maâda bazı noksanları da var. Avni Bey'le Melek Hanım'ın hangi sâikle evlendikleri meçhûl kalıyor. Sonra üvey kardeşler arasında son derece münfeğit olduğu halde barışmalarının çabukluğu gayr-ı tabiî oluyor. Birinci

ve ikinci perdelerde müdafâa edilen fikrin üçüncü perdede cerhi pek güzel fakat M u v a h h i d B e y'e âid olmaktan ziyâde eser müellifindir.

Netice olarak M ö s y ö L u c i e n'in üvey peder ve vâlideleri çocuklara karşı müdafâa eden bu eseri Muvahhid Bey tarafından samimi kalemle adapte edilmiş diyebiliriz.

Rollere gelince:

K ı n a r H a n ı m, D â r ü l b e d â y i'nin bu hassas mümesilesinin esasen şimdiye kadar hiçbir rolünde adem-i muvaffakiyet gösterdiğini görmedim. Piyes onun mevcudiyetiyle pek büyük bir kıymet kesbetti. Rolünün icabı oğluna karşı aciz kaldığı zaman aldığı vaziyetleri , ağlayışı pek mâhirâne ve pek tabîî, telâffuzunun yanlışlıklarına rağmen kelimeleri öyle ahenkdâr söylüyor ki insanın....

N u r e d d i n Ş e f k a t î B e y', peder rollerini pek güzel temsil ediyor. Fakat bu dafa rolünü iyi ezberlememişti.

R a ş i t R ı z a B e y, bu piyeste her dâim tekrar ettiği yeknesak vaziyetlerinden kurtulduğu için muvaffakiyet pek ziyâdedir. Yalnız kendisine güvenmesiyle rolüne ehemmiyet vermemesi kıymetini tenkis ediyor.

Ü v e y K a r d e ş l e r piyesinde rolünü en güzel en tabîî temsil eden aktör O n n i k B i n e m e c i y a n E f e n d i'dir. Hiddetli olduğu zaman aldığı tavırlar rolüne fevkâlâde ihtimâm ettiğini gösteriyor. Son zamanlarda kendisi pek ziyâde terâkki etti. Eski acemiliklerinin hiç tekrar ettiğini görmüyorum.

B e h z â d B e y hakkında birşey söylemeyeceğim. Yalnız bu sefer rolünü iyi ezberlemiş.

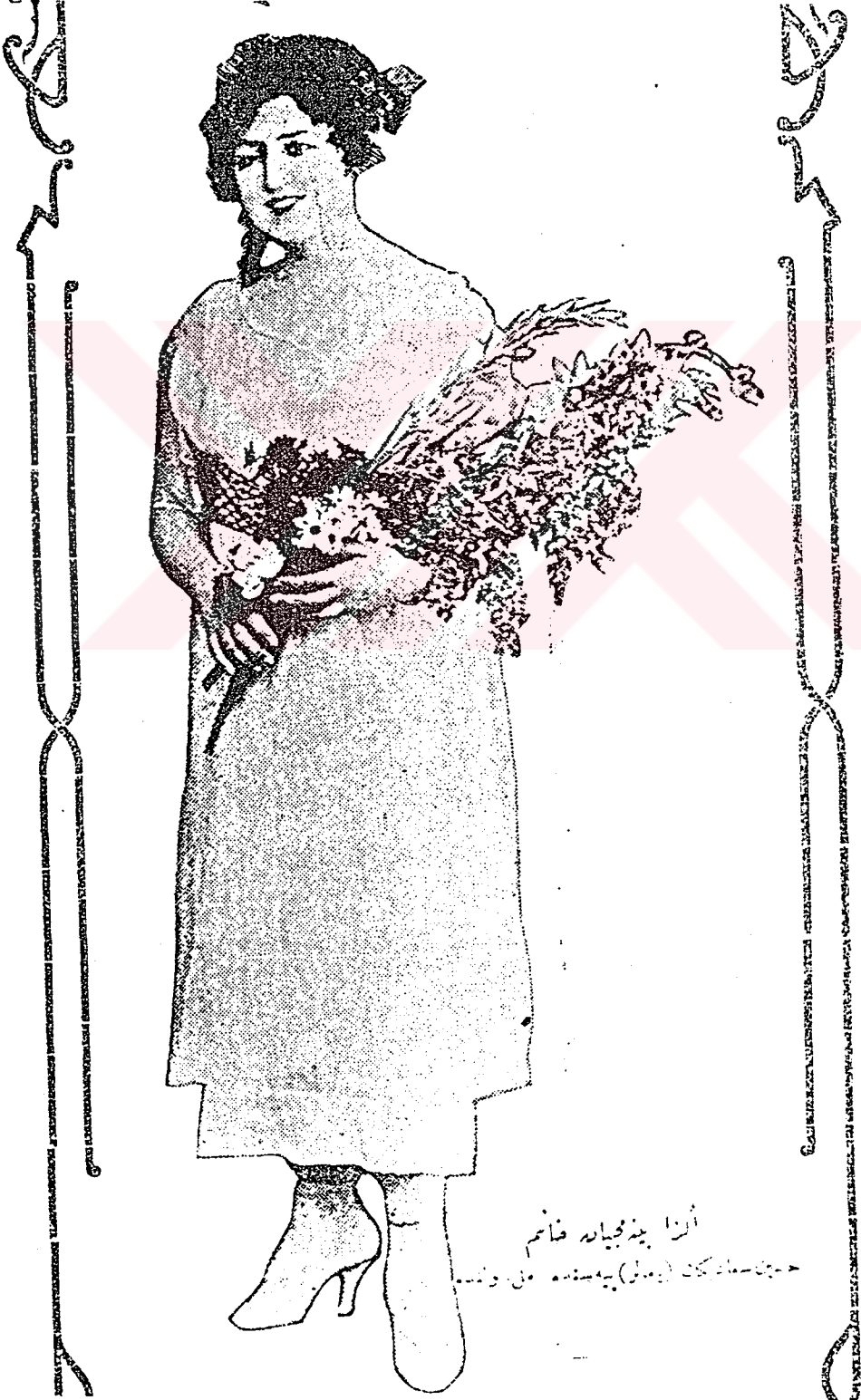
Â d i l B e y rolünü serbest ve tabîî oynadı. Yalnız vaziyetlerinde biraz mübalâğa vardı. İleride Dârülbedâyî'nin kıymetdâr vücûdlarından biri olacağına şüphe yok.

V e d i a H a n ı m ise bu gibi rollerde muvaffak olmak için biraz daha çalışmalı. Sözleri hızlı, gayr-ı tabîî söylüyordu. Hele şiir okuyuşu soğuk oldu. Mamâfih pek hevesli .Yakında bütün bu beceriksizlikleri terkedeceğine eminim.

Küçük P e r i h a n rolünü pek samimi temsil etti. Fakat T a t l ı S ı r'daki rolünüs daha ziyâde nüfûz etmişti. Elhâsıl bütün mümesil ve mümesileler arkadaşlarının piyesi için çok çalışmışlar.

nr.21 s. 6,7

Vecâhet Behiç

Temâşâ Şuûnu

HORTLAKLAR MÜNASEBETİYLE

3

Berlin'den avdet eder etmez oradaki müşâhedât-ı tettebbuundan mütehasıl neticeleri burada tatbik etmek istiyordum. Bir mevzu bulmam lâzımdı ki onun vasıtasıyla Almanların dekor, ziyâ ve tarz-ı temsillerini kabil olduğu kadar burada da gösterebileyim. Ya bir Alman muharririne aid piyes oynayacak veyahud onların hemen her gün oynadıkları (A u g u s t S t r i n d b e r g) gibi (H e n r i k İ b s e n) gibi şimâl dâhilerinden birini intihâb edecektim. Strindberg'e ait piyesler daha ziyâde derin, felsefî olduğu ve ekserisinde sahnelerimize gayr-ı kabil tatbik-i tertibat bulunduğu için fikrime elvermedi. Hatta Berlin halkının bizde pek güçlülükle ihâta ettiği âsârına H o r t l a k l a r gibi içtimâî ve ahlâkî bir piyesi takdir edemeyen temâşâgirânımızın rağbet edeceği pek baid-ül ihtimâl idi. Halbuki Berlin'ce tiyatrolarında çalıştığım müdürler ve rejisörlerden bana kemâl-i harâret vaziyetiyle Strindberg piyeslerini tavsiye ediyorlar ve o âsâra aid sahne tertibatına, mizânsemelerine eserin gizli nekâtına dâir malumât veriyorlardı. Bana gelince, İstanbul'da henüz taklitli ve eğlenceli piyesler oynanırken karşılarında Strindberg ve İbsen'in piyeslerini oynamayı düşünmek hatırımdan bile geçmiyordu. Mamâfih muhtelif büyük tiyatrolarda âdeta rekabet edercesine oynanan bu iki âlemşümûl muharririn bütün eserlerini kaçırmıyor, en büyüğünden en küçük nekâtına kadar bir gün lüzûmu olur ümidiyle mukayese ediyor, malumât ediniyordum. Fikrimce bütün çalıştığım ve gördüğüm piyeslerin şehrimizde en anlaşılmaya müstâid olan yine Hortlaklar' i-

di. Bu ne hazurûnî üç saat güldüren, fakat kapıdan çıkarken üzerinde hiç bir iz bırakmayan bir müdhike ne de cinâyetlerle mâli mantıksız bir faciâ idi. Bilakis herkes, mağripte masrıka kadar bütün insaniyeti kemiren âile hata ve hastalıklarını âdeta parmakla dokunuyor gibi gösteren ahlâkî, içtimâî bir eserdir. Bu kadar insanî olan mevzuu, İ b s e n gibi yalnız felsefe ve fenne değil tiyatromun en ince nekâtına vâkıf bir dâhinin elinden pürüzsüz olarak çıkmış olduğu için oynamakta fazla tereddüd haksızlıktı. Büyük bir cesâret ve cehd ve gayret ile bu ilk ve ağır tecrübeye atıldım. Tertibatlı için şehrimizde ne yapmak mümkünse yaptım. Türkçe gazetelerin bîgâne kaldıkları bu temâşâ ümidim vechile ecnebi lisânıyla müteşir gazeteler tarafından merak ve tecessüsle takip olundu. Eser oynandıktan sonra herkes arzusu vechile mütalâasını dermiyân etti. Tanıdıklarım arasında herkes beni bu eseri oynadığım için memleketi tanınamakla ithâm ettiler. Kendi aleyhimizde bulunabilmemiz için bundan daha büyük bir iddia olamazdı. Diğer taraftan ben, V i c t o r H u g o'nun mesâil-i içtimâîye huzurdu-ı mevzuu dahilinde kabil-i hasr ve tevekkuf değildir. Nev'-i beşerin kürre-i arzı kaplayan ceriha-i vesiası bir harita-i müstehir üzerinde çizilen mavi veya kırmızı hatlarda tevakkuf etmez, sözlerini tekrarlıyordum. Evvelde olduğu kadar şimdi de iddia ve ısrarında sabitim ki, belki halkımız H e r t l a k l a r'a gelmez. Belki Hertlaklar büyük hâsılat getirmez. Fakat eminim ne seviye olursa olsun büyük küçük her Hertlaklar piyesini gören kapıdan dışarı çıkarken dimâğı iyi bir dersle dolu olarak çıkar. Bence ahlâkî ve luzûmlu tiyatro işte budur. Ben tiyatroda, A r i s t o f e n e s P l a t o n, S h a k e s p e a r e, ve M e l i e r e'den gayri kemseye yaklaşmadığı hayat-ı hakikinin tabii ve gülünç nekâtını gösteren eserlerden başka müdhikelerle halkı güldürerek ahlâkı tashih ve hakikat alâka edileceğine ve bu suretle memlekette tiyatro icrâ edeceğine inananlardan değilim.

Ben tiyatro deyince, ruhlu hakiki bir hayat bir sanat ve sonra ikisinin imtizâcından müstahsil bir netice-i ahlâkiye görmek istiyorum. Tiyatronun istifâdeli bir eğlence olabilmesi önce bir netice-i ahlâkiyeyi şimdi bize pek elzem görüyorum. Eğer Yunanlılar gibi E ş i l e s, S o f e k l e s, E u r i p i d e s, A r i s t o f e n e s, Fransızlar gibi, M e l i e r e, R a c i n e, C o r n e i l l e, H u g o, Almanlar gibi, G e e t h e, S c h i l l e r,

L e s s i n g ve İngilizler gibi , S h a k e s p e a r e 'miz ve bir tarihçe ve an'anemiz olsa idi o zaman tiyatroya hakkında nokta-i nazârım hiç şimdiki gibi olmayacaktı. Fakat biz meydana beş asır evvel Yunanistan'dan yola çıkarak Avrupa'yı baştan dolaşan ve ucu aksâ-yı şarkla Amerikalara kadar uzanan kervân-ı temâşâyâ ancak ikibin beşyüz sene sonra katılmak isteyen bir milletiz. Bunun içindir ki, bizde de tiyatroya memâlik-i mütemedine mertebesine suûd edinceye kadar ciddî, ahlâkî ve insanî taraftarım. Esasen halk tiyatroya yalnız gülmek ihtiyacını tatmin için gidecekse temâşâdan muntazır fâide ne oluyor?

Kendisinde dimâğ, zevk, sanata muhabbet hissi olan kim inkâr edebilir ki, İ b s e n bütün âsârında insanîyet ve içtimâiyâtı S h a k e s p e a r e 'den beri kimseye nasib olmayan dâhiyâne bir kudret-i tahlil ve tahrir ile göstermemiştir. Ben, İbsen'i H a - l i t F a h r i 'nin B a y k u ş 'undaki:

"Hiçkırıklarla beldeler mahsûr
Daha birkaç zavallı kalbe huzûr
Götürürse ne mutlu bana ! "

diyen ve insanları ayrı ayrı ızdırâplardan dolayı teselliye uğrasan yolcu dervişe pek benzetiyorum. O, her yeri dolasıyor, her kapıyı çalıyor, her eve giriyor, herkesi dinliyor, insanları içeriden kemiren hastalıklar buluyor, görüyor, anlıyor sonra sebep çâre-i ref'ilerini aktâr-ı cihâna bağırıyor. Buna rağmen onu hiçbir zaman ahlâk hitâbeleri denilen münâsebetsiz temâşâ münâdileri derecesine itmiş görmüyoruz.

Kim, dünyanın herhangi bir tarafında İbsen'in âsârını istifâdesizlikle çürütmeye cesâret edebilir. O, mevzu'lar acaba İbsen'den başka kimin elinde o derecede derinleşebilirdi. S o l n e s s , B r a n d , N e r a , G e n g a n g e r e , O s w a l d , R o s a M a r y hatta muharririn gençlik eseri olmasına rağmen P e e r G y n t isimleri vechlerini çizebilecek, ahlâkî husûsiyetleri bütün nekâtına nüfûz edebilecek bir kudret-i hârikülâde ile bize gösterilmemiş midir? Bu isimler klâsikler arasında O t h e l l e , H a m l e t , M a c k b e t h , R o m e o gibi kıskançlığı, hiss-i intikâmı azâb, vicdân ve aşkı tecessüm ettiren nâmlar kadar meşhur olmak için lâzım mezâyâ-yı hâiz değil midir?

İşte ben bu kadar nüfûz, nazâr ve kudret-i tahlil sahibi olan bir dâhinin en umûmî en şumûllü eserini intihâb ederek oynadım. İkibuçuk saat içerisinde o kadar suhûlet ve selâmetle pek ihtiyâtsiz bulunduğumuz hayat-ı âiledeki hatayı bize gösterecek böyle bir hatanın netâyic-i faciâsını damarlarımıza âdetâ zerkercesine hissettirerek anlatacak başka bir eser bulamadım. Ve elde ettiğim netice tahminimde yanılmadı. Eseri çok kimse görmedi, her gören beğendi, alkışladı ve bir ders alarak tiyatroyu terketti. O akşamdan sonra temâşâ gerek dimâğda "Hortlaklar" kelimesi artık nazârlar arasında ekseriyâ beyaz kefene bürünmüş olarak delâşan bir hayâlât değil, ec-dâdının tebâyi ve hastalıklarına taşıyan ve onlardan bir türlü silkinmeye muvaffak olamayarak kurban giden insanları hatırlatacak kulâğında dâima Madam Alonif'in; "Ecdâdımızdan yalnız emvâl ve emlâk tevârûs etmiyoruz, onların sıhhat, ahlâk ve tebâyi de bize intikâl ediyor" sözleri tınlayacaktır.

Kim ne derse desin ben, Hortlaklar'ı oynamakla gâyece doğru bir adım atmış oldum. Keşke mümkün olsaydı da bütün sunûf-ı âhâliye mec-cânen Hortlaklar'ı oynayabilsem ve herkese ; "İşlediğiniz ve işleyeceğiniz hataların kefaretlerini sizden sonra çocuklarınız verir." diyerek İ b s e n'in atavizim hakkındaki nazâriyelerini ve her mevcudum kendinden evvel gelen vâlidinin hortlağı olduğu fikrini âhâlimizin her ciddi ve hakiki şeye kapalı kalan kulaklarını bağıra - bilseydim.

Bunlar, bu yazdıklarım benim şahsi fikirlerimdir. Herkese bu suretle düşündürmek hatırımdan geçmez. Bunun içindir ki, Hortlaklar hakkında en son kendim söyledim. Tiyatro aynı zamanda zevk meselesidir. Kimi revüden, kimi ortaeyunundan hazzeder. ve bunlar için hep ayrı ayrı tiyatrolar vardır. Ben dalağı hassas olup ta vara yoğa gülmek isteyenlere başka tiyatroları tavsiye ederim. Muhakkak Hortlaklar'ı görünüz demem. Çünkü öyleleri için bu temâşâ bir işkence bir azâb olur.

Bunlar hiç kimsenin iştirâk etmek istemediği benim fikrim. Bu fikir ve maksad etrafında yapayalnızım. Yegâne medâr-ı tesellim İbsen'in ; "En yalnız kalan adam en kuvvetli olandır."

BİR İZÂH

Selâhaddin Âli Beyefendiye:

Benim de bir muavini bulunduğum bu mecmua ile M ü d a f a -
 6 a-i M i l l î y e arasında sinemacılık mesâilinden mütevellid
 bir ihtilâf var. Bu meseledeki dekâik-i ta'mîk etmek istemeyip
 te yalnız seyirci kalanlar bile T e m â ş â'ya hak verirken bir
 de işin iç yüzünü araştırıp meydana çıkarsak, o zaman tekzip ka-
 bul etmez, bu hakikat önünde şimdiye kadar olduğu gibi cemiyet-
 te ayak diremeye muvaffak olamaz. Fakat ben burada bu ahlâkı
 nazâr-ı itibâre almasızın yalnız meseleyi olduğu gibi teşrih e-
 deceğim. Uzun müddetten beri musikiye mukâbil gramofon, tiyat-
 roya mukâbil olarak ta sinemacılık âlem-i medeniyeti işgal e-
 diyor. Fakat hiç şüphesiz ki resimle mukayese ederek fotoğraf
 ne derece eser-i sanat addolunursa sinema da ondan öteye hiç-
 bir surette geçemeyecektir. Eğer kâinâtta herkes bir sağır ol-
 mazsa, resim nasıl göz, musiki nasıl kulak, edebiyat nasıl di-
 mağ vasıtasıyla hislerimiz için de tiyatro bütün bunların im-
 tizâcından hâsıl olduğu için kör, sağır ve deli olmayan herkes
 içindir.

Buna mukâbil itirâf etmeli mi ki, bazen tiyatro da edebi-
 yatin ifâde edemeyeceği vakıa vardır ki sinemada pek sanat ve
 mahâretle gösterilebilir. Nitekim, işmizâz ve hareketle gös-
 terilemeyecek ne kadar rakik hisler, düşünceler vardır ki, ti-

yatro sahnesinde edebiyat vasıtasıyla ifâde olunur. Elhasıl ben tiyatronun lüzûm ve ehemmiyetini inkâr edenleri kâfir addettiğim kadar sinemacılığın muhsinât ve hidemâtını istiâfâ edenleri de mucrim telâkkî ederim. Hatta bazen bunları birbirinden okadar ayrı bir şube-i sanat zannedenlere belki tamamiyle hak veriyorum. Mamâfih rakibi olan sinema her iklimde her lisânı mütekallim olması dolayısıyla tiyatronun önüne geçmeye var kuvvetiyle hâşkerdir. Çünkü bu, şube-i sanat yalnız meşâhir tarafından muharrer eserler için değil kâinâtın aksâm-ı muhtelifesindeki ırk, âdek ve ekâlîm ile menâzırı da nakle hemen yegâne nîm zî-hayât bir vâsıtaadır.

Avrupa ve Amerika bu fâideli vâsıttan hemen bir suretle istifâde çârelerini bulmuşlar, hatta son zamanda sinema şeritleri gazeteler kadar mensup oldukları milletlerin nâşir-i efkârı olmuşlar ve tabîi ki gâzete ve resâil gibi de sansüre tâbi kalmışlardır. Sinemacılığın bu tarzda telâkki olunmaya başladığından sonra tabii değil midir ki, biz de bu vâsıttan istifâde yoluna koyulacaktık. Bilhassa bizi buna en ziyâde muhtaç idik ve eksikliğini hissêdiyorduk. Çünkü bizim hatta en yakın Avrupa bilâdında bile meçhul olan umûmiyetle bilinmeyen bir şeyimiz vardır ki, o da hayât tarzımızın yavaş yavaş vuku bulan tahvil ve tebdili idi. Memleketimize gelen seyyahlar, ecnebler bile göremedikleri, nüfûz edemedikleri sefâhat hayatımız hakkında dimağlarındaki eski tebâimizin hatırasına müracaatla olmadık fikirler ediniyorlardı.

Ben bizzat Berlin'de bunlara pek benzer nice sâaller maruz kalmıştım. Berlin'deki Almanların ekseriyet-i kâmilesi Türkleri yâni beni ve sizi hâlâ " İ s t a n b u l G ü l ü " nam operette gördüğü şekilde giyinir, onlarca muhayyel olan haremiyle keyifle ve cübbeyle yaşar şalvarlı ve kefiyeli mahlûklar zanmederler. Onlara öyle gelir ki, Avrupa'ya giderken Türk fes yerine şapka giydiği gibi şalvarlı elbise yerine modadan kostüm geçirir. Bunun aksinde pek ısrar ettiğimiz için

vaktıyla İstanbul'a gelen bir alman beni tekzip etmek üzere Köprü üzerinde alınmış bir kartpostalı göstermişti. Filhâkika o kadar muhtelif tarz-ı telbis vardı ki, muhatâbım şalvarlıları Türk ve fesli pantolon, ceketli kimseleri de milel-i sâireden diye adetmekte hak kazanıyordu.

İşte bütün bunları eğer Avrupa'da olduğu gibi bizde de bir sinema şeridi dar-üs sanayisi olsaydı bizi tanımayan memleketlerin. Türk'ü tanımayan sâkinlerine gösterir ve memleketimize iyi bir hizmet etmekle kalmayarak para da kazanırdık.

Bütün bunlara istinâden M ü d a f â a - i M i l l i y e C e m i y e t i'nin sinema teşebbüsünü ilk duyduğum zaman fev-kâlâde sevinmiştim. Kendi kendime, "İşte , diyordum. Bir müesese ki bu işe hatta paradan ziyâde sanattan ziyâde memleketi düşünecek maddi olmaktan fazla manevi hizmet edecek filhakika Müdafâa-i Milliye Cemiyeti bu, hatta ayağında donu ve sırtında gömleği olmayan milletten değil sâkinleri taşlarıyla topraklarına varıncaya kadar, sefâlet diye haykıran memleketin sefil ve aç fukâra-yı ahâlisinden bugün yangın, yarın harp ertesi gün guzâta muavenet diyerek topladığı paraları bu teşebbüse hasretti. Bir sinema müesasesi teşkiline koyuldu. Buraya kadar cemiyeti sinema teşebbüsüne tahtı edecek hiçbir ferd yoktur.

Vakıa ki insan herhangi bir işe girer, herşeyden evvel o şeyi bir bilene bir mütehassısına havâle etmekle muvaffakiyetin yüzde seksenini temin etmiş olur. İyi bir bina yaptırmak isteyen adamın malzeme-i inşâiyeyi en mükemmelerinden intihâb etmesi binânın inşâsındaki muvaffakiyete teminât addolunmaz. Halbuki doğrudan doğruya herşeyden evvel bir mimâra havâle ve ihâlesi kâfi bir ümid-i muvaffakiyet addolunabilir. İyi bir aşçı olmadıktan sonra nefis yağınızla Mısır pirinciniz bir işe yaramaz. Buna getirilecek misâller bî-intihâdır. Ve bu hendese kâidesi kadan kat'i ve gayr-ı kabil-i itirâzdır. Buna rağmen Müdafâa-i Milliye Cemiyeti bu teşebbüste tamamen aksine olarak hareket etmiştir. Şöyle ki :

Bir sinema dâr-üs sanayisi en son Avrupa terâkkiyâtına müstenid techis olunduktan sonra idâri husûsâtla müstegil bir müdür, bir elektrisyen, ve bir operâtörle bir rejisöre muhtaçtır. Bütün bu mütehassısların memleketten olması bir çok nokta-i nazârdan fâideli olmakla beraber itirâf etmelidir ki, bunların hiçbiri bugün bizde mevcut değildir.

7 Şu halde M ü d a f a a - i M i l l i y e C e m i y e t i binlerce liranın mevzûu bahis olduğu böyle mühim bir teşebbüste ne yapmıştır ? Maalesef bunun cevâbı cemiyetin yüzünü ağartacak bir mahiyette değildir. Cemiyet herşeyden evvel bu işi Avrupa'dan dört mütehassis getirterek onlara havâle etmekle mesuliyetin kısm-ı azimini omuzundan atacakken böyle birşeyi hatırından bile geçirmemiştir. Mamâfih şunu da ıstırâd kabilinden söyleyeyim. İklim arasındaki fark havâlesiyle garpta mütehassis olan bir sinema memuru(fotoğraf) şarkta vukûfunu ancak birtakım zaruri tecrübelerden sonra gösterebilir. Nitekim sinemacılığın milletin ruhu olan rejisörlük için de aynı düşünce daha şiddetle vardır. Hatta aradaki bu fark değil garpla şark, birbirine mütecâviz olan Fransa, Almanya ve İtalya'da bile bütün azimetiyle göze çarpar. Milletlerin tebâyii muhtelif olduğu gibi aynı maksadı ifâda edecek işmizâz ve vaziyetleri arasında da fevkâlâde büyük ihtilâf vardır -bunun acı tecrübesi ilk sinemada oynamaya başladığım zaman nefsim üzerimde tecrübe ettim- Binâenaleyh bütün bu izâhattan anlaşılıyor ki, fotoğraf ve elektrisyenin Avrupa dâr-üs sanayilerinde tetebbu ettikten sonra burada istihdâm edilmesi mümkün olsa bile rejisörün herhangi bir diyâr-ı ecnebiyeden celbi muvafık olamazdı. Şu halde, cemiyet için yapılacak yegâne şey bir iki Türk intihâb ederek Avrupa dâr-üs sanayilerine göndermek, orada onları tetebbu edinceye kadar burada müstakbel icrâatına âid esaslı plânlar tanzim eylemek idi. Vakayi ve delâil gösteriyor ki, Müdafaa-i Millîye Cemiyeti bütün bu mesâilde -ki dolayısıyla millete, milletin verdiği paraya mütealliktir- bu teşebbüsün azimetini idrâk etmeyerek çocuk oyuncağı gibi basitlikle binlerce liralık malzeme ve siparişâta bulunmuş ve kendisine

mevduh olan bu parayı âdetâ sokağa atmıştır. Bugün âcizâne iddia ve ispat ederim ki, elde mevcut makineden en küçük levâzıma hatta projektörlere varıncaya kadar herşeyde derin bir ce-hâlet, vukûfsuzluk göze çarpar. Ben bu gibi teşebbüslerde işin ne neticesinin fâideli ve azimetli olduğuna mani olduğum için mesârif-i zâideyi de afvettim. Çünkü ne olursa olsun bir hatve dâima bir hatvedir. Hele bu hatve hüsn-i niyete atılıyorsa. Ve ben yine buraya kadar cemiyet için mucib-i itab maddî olmaktan gayrı hiçbir hata yoktur diye iddia edenlere bile hak veriyorum. Hatta yine maksadın büyüklüğü önünde cemiyetin bu müdhîş hatâyâsını da nazâr-ı afvla görerek icraât-ı ânifesine geçelim. Ve kendi kendimize yalan söyleyerek kendimizi olduğu kadar herkesi de aldatarak diyelim ki elimizde muvafık bir dâr-üs sanayi, muvafık malzeme, mütehassis, eşhâs var ve bunları bize ihzâr eden M ü d a f a a - i M i l l i y e C e m i y a t i "dir.

Avrupa'da sinema dâr-üs sanayilerinin en mühim bir şubesi "senaryo müdüriyeti" dedikleri muharrirler tarafından yazılıp verilen mevzuları tedkik eden bir kısmı vardır. ki, bütün dâr-üs-sanayinin ruhu, hayatı müsâbesindedir. Bilhassa büyük sinema fabrikalarında maaşlı suhûr muharrirler bile vardır. Bu hayât verilen mevzuu okur, evvelce sâir şirketler tarafından o meâlde başka bir şerit yapıp yapılmadığına, ne gibi cânib noktaları bulunduğu, ne gibi mesârif ihtiyarıyla meydana geleceğini bade-â-tetkik müdüre bildirir. Müdür bunda bir menfâat görürse eser-in temsili her nokta-i nazârdan muvaffık ise rejisöre verir. Rejisör rolleri artistlere dağılarak çalışmaya başlar. Müdaffa-a-i Millîye Cemiyeti Avrupa senaryo heyetlerinin nazâr-ı dikkate almaya mecbur olduğunekâttan daha fazla aksâmı da nazâr-ı dikkatten dür tutmaya mecburdu. Bunlar da yukarıda bi'l münâsebe söylediğim vechile cemiyetin bu ise teşebbüsünün yegâne sebep ve sâiki olan lehimize propaganda, millî izzet-i nefsi âlâ, âdât-ı içtimâiye ve millîyemizin göze hoş görünür aksâmını ilân ve bu nokta yalnız bizde değil Avrupa'da bile bazen pek ehemmiyetle telâkki olunur, içinde katl ve evlâda alâka bulunan bir dramı kabul eden bir şirket müdürü Berlin'de sansürden geçirmek için eserin bâlâsına "Vak'a Danimarka'da Güzerân Olur." cümlesini yazmıştı. Görülüyor ki, orada bile âdi bir

vak'aa-ı facia ve hayâtiyeti üzerlerine malemek istememekten mütevellit bir taassub var. Bütün bunlara rağmen M ü d a f a a - i M i l l i y e C e m i y e t i ilk eser-i sanatı olan P e n - ç e ünvanlı, seyri yalnız Türkleri değil herkesi utandıran eseri intihâb ederek o zamana kadar işlediği hatâyâ-yı maddiyeye bu sefer ağır bir cürm-i maneviyeyi de ilâve ediyor. Mevzudaki bayağılık ve bed-ül lafla tarz-ı tertip ve icrâdaki cahillik ve tabiiyetsizlik bu eserde el ele vermiş belâhet-i vukûfsuzluğumuzun ebedî bir numûne ve timsâli diye raksediyor.

Elhasıl gerek tev'ân gerek kerhen cemiyet bu Pençe namındaki sefil şeritle kendisi... olduğu kadar izzet-i nefsi millîye hatta orada temsile iştirâk eden sanatkârları olduğu kadar da seyredenleri tenzil etmiştir. Maksadın büyüklüğünü yukarıda kendim söylemiş ve maksada vusûl için bazen uzun yolun tecrübesizlik dolayısıyla kısaya tercih edildiğini bile afvetmiştim. Fakat tâ neticeye kadar... Pençe gibi âdiliğini ve bayağılığını ifâde edecek sıfat bulunmayan bir neticeye vusûl için bu kadar paralar sokağa atıldıysa bu kadar haysiyet-i millîyemiz ayak altına alındıysa o zaman cemiyetin cehâlet yüzünden işlediği bu hata nazâr-ı müsâmâha ile görülemeyecek olan cinâyetler zümresine intikâl eder. Fikrimce yine daha semih davranarak Pençe dramını (!!!) elde ettikten sonra da cemiyeti afvetmeli, nitekim ben böyle yapıyorum ve diyorum ki, zarar yok böyle bir neticeye cemiyet te intizâr etmiyordu. Fakat bir kere oldu, şimdilik yapılacak iş epey fedâkârlıkla elde edilen levâzımı hüsn-i istimâl etmek üzere o zamana kadar tedvir edilemeyen umûr-ı idâre ve sanatkârâneyi ehline bırakmalı. Veyahut "Zararın neresendin dönüşürse kârdır." fehvâsınca malzemeyi bir parça zâiyatla başkasına satarak bu ağır ve mühim işten sarf-ı nazâr etmeli. Cemiyet herhalde bunu kasten yapmadı. Ya aldandı ya aldatıldı.

Yine eseflerle ham de büyük eseflerle söylemek lâzımdır ki, cemiyet, akıl ve insâfın emrettiği bu iki tarikten hiçbirini ittihâb etmeksizin olduğu gibi işe devâm etmiş, yeniden binlerce liranın heder olmasını mucib olmuştur. Bu, cemiyetin hiç afvetmediğim silsile-i isrâf ve cinâyet-i maneviyesi işte el hak bu tarihten başlar.

Burada ilâve olarak şu küçük yolsuz vak'ayı da zikretmeden geçemeyeceğim. Beyoğlu ve İstanbul halkına kabalık ve cehâletimizi üryan üryan bir parça da temâsâgirleri utandırarak, kızartarak gösteren bu P e n ç e namındaki safsata, sanki buradaki muvaffakiyeti kâfi değilmiş gibi Berlin'e gönderiliyor. Ah Allah'ım ne meş'um gündü ki, bana da onu görmek fırsatı düşmüştü. Vakta ki bu yüz kızartıcı hakiki facia yahut elim müdhike Ç e n y e ş (جنیه) şirketinin müdürü tarafından gösteriliyordu. Ve o adam bana ben o adama bir kelime bile söylemeye hay'en cesâret edemiyorduk. O zaman ne kadar müteesâir olmuş içimde ne buhranlar husûle gelmişti. Karanlığın ilelebet devam etmesini yüzümü göstermeksizin hiss-i nefret ve istikrâhımı hiç olmazsa karşımdakine belli etmeksizin oradan def olup kaçmak istiyordum. Heyhât ! elimi tutan bir ehin soğukluğunu müteakip kulaklarım şu sözleri duydu: "Kendi kendinizi tenzil için bundan daha fazla birşey yapamazdınız, ben bu husûsta sizin kadar hâin olmayacağım. Gerek sansürden geçirmek için gerek teb'ası olduğum Osmanlıları bir parça daha iyi tanıtmak için âdi ve kabalığın birçoklarına keseceğim, atacağım. Rica ederim buna göre değil fakat, fakat lâlettayın bu seritlerden birkaç parçayı alarak bir mevzu bulup yazınız" Birbirimize birşey söylemeden oradan çıktım. Gelirken cemiyet için artık iyi düşünmemekte haklıydım. Çünkü ne olursa olsun cehâlet ve tecrübesizliği bu saçma şeridi Berlin'e göndermekle cür'etkârlık ve hıyânet derecesinde buluyorum. O aralık M ü d a f a a sinema meselesine mensub bir zât orada bulunuyordu. Kendisine iyi mütehasıslardan birini gayet ucuz maaşla buraya göndermeye iknâ ettiğimi söyledim. Fakat bir netice hâsıl olmadı. İstanbul'a avdet ettiğim zaman bu teşebbüse bu suretle devamla bir hüsn-i netice hâsıl olmayacağını, bilakis maddeten mühim zararlara duçar olunacağını defâatle zamâmdârılara anlatmaktayım. Hatta bir gün yine Donanma Müdürü mehum Z i y â B e y' in huzûrunda Müdafaa Müdürü C e m i l B e y'e de aynı şeyleri tekrar ettim. Cemil Bey' de işten gayr-ı memnun gördüm. Bana kendisinin kat'iiyen müdâhale ve alâkası olmadığından bir me'suliyet kabul etmediğini söyledi.

MÜREBBİYE FİLMİ

Ma'lûlîn-i guzât sinema filim fabrikasının ilk eseri....
 1 itirâf etmeli ki memleketimizde her teşebbüsü her yeniliği saran akla gelmedik bin türlü mevâni ve müşkülât ile çarpışarak bin türlü vefâsızlık ve çaresizlik içinde çarpınarak bir iş başarmak istisgâr edilemeyecek bir muvaffakiyet sayılır. Bâhusûs sinema gibi temâşâ âleminin günden güne dişlerimizi kamaştıran terâkkiyât ve kemâlâtına şâhid olduğumuz bir şubesinde yürümek rehbersiz, fenersiz yürümek mucib-i intikâd olsa da lââyık-ı takdir ve iltifât bir azm u sebât eseridir. İşte geçen gün Ma'lûlîn-i Guzât Sinema İdaresinin aylarca süren mütemâdi bir sa'y ile vücûda getirdiği Mürebbiye filmi de bu sûretle yetiştirilmiş bir zâde-i azim ve gayrettir. Bu heyet meydan-ı gazâda sekt u ma'lûl düşen vatan yavrularına imdâd maksad-ı ulviyesiy-le teşkil etmiş olup aynı zamanda bizde sinema sanatını ilk defa olarak lââyık olduğu mertebe ciddiyet ve ehemmiyetle te'sis etmek üzere işe başlamıştır. Bu itibâr ile bu kadar yüksek emellerle mücehhez olan bu idâre deruhte ettiği vazifenin inceliğini, yüksekliğini tamamen idrâk ile bizde moda hükmüne geçmiş olan bedbîniye karşı azim hüsnâi niyet ve tevâzuyla sa'yın neler yapabileceğini ispat etmiş bulunur.

Burada resm-i iftitâh günü hissettiklerimiz ve film hakkındaki fikirlerimizi yazmadan önce müessesenin müdür-i gayyûru

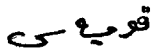
F u a d B e y'i tebrik edeceğiz. Biz gerek dâirenin her tarafında ve gerek filmin her kısmında mumâileyhin güzide ve faâl şahsiyetini gördük. Avrupa'da binlerce lira yıllarca tecrübe ve emekle bu mebzûl echize-i fenniye sâyesinde husûlpezir olan bir iş burada ancak tedârik edilebilen vesâitle vücûdyâb oluyor. İbtidâîde olsa hata görebilmek için yalnız göz kâfi gelen kusurlarla da ma'lûl olsa yine ilk defası için bunu bir muvaffakiyetli netice kaydetmekte çok haklıyız zannederim. O gün davet edilen cerâid-i yevmiye miyânında her nasılsa unutulmuş zavallı T e m â ş â'nın pek ziyâde alâkadâr olduğu bu içtimâide bulunabilmek için heyet-i mezkûre rejisörü üstâd A h m e d F e h i m E f e n d i'ye gitmiştik. Müdür Bey'in nâzik itirazıyla karşılandık. Müdâvin birer ikişer vürûd ediyorlardı. Züvvârı istikbâl için sâbık M ü d â f a a- M i l l î ye M ü d ü r ü C e m i l B e y'le sâir memurîn öteye beriye gidip geliyorlar, emr-i intizâmı temin ediyorlardı. Binanın sinema salonu ittihâz edilen küçük mustatil bir salonunda elli altmış kadar sandalyeyi saat üçe kadar pey der pey gelen misâfirîn işgâl etmişlerdi. H a z â r mîyânında Harbiye Nâzırı'nın müsteşârı Paşa hazretleriyle D o k t o r M e h m e t A l i B e y, M ü r e b b i y e romanının muharriri H ü s e y i n R a h m i B e y, H i l â l- i- A h m e r C e m i y e t i'nden H a m i d ve A d n a n B e y e f e n d i'ler ve başlıca yevmî gazetele- rin muharrirleri ve sâir husûsî davetlilerle birkaç hanım bulunuyorlardı. Saat üçte bir zil müsâmerenin başladığını ihbâr etti. Evvelâ Cemil Bey tarafından h a z â r a takdim olunan bir hanım müessesenin kâtibesî sıfatıyla bir nutk-ı iftitâhı kiraât eyleyerek idârenin maksat ve teşkilini ve gâyesini teşrih etti. Nârin ve mümtaz bir ses-i nezih bir edâ-yı tebliğ ile mezkûr nutku okurken bu küçücük salonda pek samimi ve hürmetkâr bir sükût hükümfermâ idi. Kendi kendime bunu müesseset-i içtimâiyemize iyi tahsil görmüş vazifesini idrâk eden ciddî kadınlarımızın iştirâkiyle neler yapılabileceğini düşünüyordum.

İlim ve ticâret hayatında bizimle elbirliği eden hanımlarımız sanat hayâtında da yardımcımız olsalar belki tulûunu cereyân ile beklediğimiz sabah-ı selâmet daha erken inkişâf eder.

Nutku müteâkip film gösterilmeye başlandı, birer dakika fasıla ile bir proloğ ve dört kısımdan ibâret olan mevzûu birbuçuk saat zarfında hıtam buldu. Film hakkındaki fikirlerimizi üç kısma ayırabiliriz. Birinci, senaryo hakkında, ikincisini suret-i temsil, üçüncüsünü manzâraların alınışı ve dekorlar hakkında olacaktır.

Evvelâ millî hayâtımızdan, millî ahlâk ve âdetimize aid bir safha göstermek maksadıyla intihâp edilen mevzû H ü s e y i n R a h m i B e y gibi bizde en şahsî ve yegâne ümorist edibimizden olmak büyük bir isâbet olmuş . Bizde her sınıf-ı halk tarafından büyük bir zevkle okunmuş ve takdir edilmiş olan yegâne romancımız Hüseyin Rahmi Bey'in bu eseri ekseriyetçe okunmamış meçhûl bir roman olsaydı senaryo hakkında biraz daha şedîd bir tenkîd yapmak haklı olabilirdi. Filhakika o gün müdâvele-i efkâr ettiğimiz bazı muharirlerce de idermiyân edildiği vechile dört kısımlık büyük bir mevzûu olarak imâl edilen film Hüseyin Rahmi Bey'in M ü r e b b i y e romanı ile mukayese edilirse bir hayli sönük ve küçük kalır. O haldeki romanı okunmamış olan Dehrî Efendi'yi, Amca Bey'i , Edâ Kâhyâ'yı tanıyamamış olan bu temâşâgir ekranda gördüğü tipleri müphem, mütereddid, herhalde nâtamam ve gayr-ı mükemmel görürüz. Zâten bundan dolayıdır ki, herkesçe ma'lûm ve memdûh olan bir roman tercih edilmiş.

İtikâdımızca Hüseyin Rahmi Bey'in romanları senaryo hâline ifrâğ olunduğu takdirde esasından, ruhundan telâfi edilemeyecek kadar gâib etmiş olur. Çünkü mumâileyh kahramanlarını size hem sahife sahife tahlil ve hem de bir vesile ile makale suretiyle kemâliyle tanıttırır. ve vak'alarını bir fotoğraf plâka kadar ince ve keskin bir sûrette kaydeder. Gözlerinizin önünden her kahramanın şahsiyetine göre kullandığı tarz-ı beyân ile yaşattır. Kullandığı -tabirler- ekspresyonlar hiçbir muharririmizin yetişemeyeceği kadar hakikate sâdık ve sanatkârânedir. Halbuki

2 ekran üstünde temâşâgir için vak'a sade vak'a lâzımdır. Mevzûun psikolojisi, tiplerin hayâti , ahengi hep tertip edilen vak'alarla tebârüz etmelidir. Meselâ; En ziyâde anladığımam tip Mürebbiye oluyor, çünkü proloğ bize iyice tanıttırıyor. Senaryonun bu kısmı filmi kazandırmış sayılır. Eğer daha iyi temsil edilmiş olsaydı.

Sûret-i temsile gelince : Objektif karşısında oynamak bizde daha pek yeni bir şeydir. Avrupa'da bile namları dünyâyı saran dehât-ı temâşâ adese karşısında bir dilsiz kadar aciz kalıyorlar. Bir şubede muvaffak olmak için fevkâlâde bir husûsiyetle yaratılmış olmakla beraber ciddî tecrübeler geçirmiş bulunmak icâbeder, zannındayız. Proloğ manzaralarında oynayan Rum kumpanyası aktristlerden bazıları tavır ve hareket itibâriyle fenâ değildi. Fakat Maksim rolünü yapan (سن زانت) bize eski rihtımdaki pandomim tiyatrolarında mazlûm peder rolüne çıkan kurulu manken zannını veriyordu. Dorothy denilen bu kuklanın yerine hatta bütün bu kısmı oynayan aktörlerin yerine bizde mevcut olanlarla iktifâ edilmeseydi belki daha az sâğuk bir proloğ yapılabilirdi. Diğer eşhâs-ı esâsiyeyi yapan mümesiller heyet-i umûmiye itibâriyle kendilerinden ümid edilenden daha iyi idiler. Bilhassa F e h i m E f e n d i Üstâdımızın ifâde-i vechte bizce müsellemler olan kudreti burada da bütün mânâsıyla temeyyüz ediyordu. M ü r e b b i y e rolünde M a d a m K a l i t a (كاليته) cidden rolünü pek iyi anlamıştı. Senaryoda gösterilebiyecek herşeyi mükemmelen ifâ etti. Çehresi, gözleri evzâi (دس) kokot ruhlu mürebbiyeyi tamamen ifâde ediyordu. Edâ rolünde M a d a m B a y z a r (بايزار) ve Şem'i rolünde R a ş i t R ı z a, aşçıbaşı rolünde B e h z a d Beyler de şayân-ı takdir idiler. Diğer rollende ve hatta Fehim E-fendi'den başka bütün mümesillerde ifâde-i vechiye eksikliği göze çarpıyordu. Her ne kadar bunda film almak usûllerinin de dahli olsa da yine bu mühim noksan şiveyle mânâsıyla nazâr-ı dik-kate çarpıyordu.

Mamâfih pek yeni olarak objektif karşısında geçen mümesillerimizin az zaman zarfında tecrübelerini ikmâl ederek daha ziyâde muvaffak olacaklarına itimâdımız berkemâldir. Herhalde şimdilik pek yabancısı olduğumuz bu sanatta da sahib-i ihtisâs arkadaşlarımızı alkışlayacağımıza eminim.

Filmin alınışına gelince: İtirâf etmeli ki, ekseri parçaları Avrupa filimleriyle mukayese edilmese de yine onlar kadar şayân-ı takdirdir. Evvelâ bütün (En plein air) açıkta tabii yerlerde alınan parçalarla büyük mikyasta gösterilen kısımlar iyi idi. Fakat

atölye dekor içinde geçen sahifelerde vuzûh ve ziyâ eksikliği pek meydanda idi. Bazı taraflarında çehreler bile belli olmayacak kadar ziyâ noksanı vardı. Maâlesef film herşeyden ziyâde dekor husûsunda ibtidâî ve fakir bulunuyor. ki, Paris'teki otel odaları, Dehri Efendi'nin konağındaki salon ve oda köşeleri bilhassa kapılar pek nispetsiz, möbleler fakir bir halde idi. Bundan maâda dikkatsizliği atfetmekte muzattır bulunduğumuz bazı potlar da yok değildi. Bunlardan meselâ, Kâhya kadının gece yarısı yukarıdaki gürültü üstüne elinde lâmba ile odasından çıktığı zaman bütün nerdübanın mebzûl bir gündüz ışığı ile ziyâdâr olması gibi...

Bütün bu ufak tefek tafsilâttan sarf-ı nazâr edildiği takdirde başta dediğimiz gibi bu eser bilhassa sinemaya alınış itibâriyle bir hatve-i muvaffakiyettir. Âmil' gûyûru F u a d B e y'le ikinci ve üçüncü filmlerde birincisinin de göze bataan kusurlardan âzâde, daha temiz ve muvafık işler vücûda getireceğinden emin olmalıyız. Bu fedâkârlıklara karşı halkımızda da bir parça hiss-i takdir ve idrâk uyanırsa bu ümidi uzun ve parlak bir istikbâl için de besleyebiliriz.

nr.17 s.1,2

İ(smail) G(alip) [ARCAN]

بہزاد بک

د قیصری کونلری ، بیسنده

Sinema Âleminden

MEMLEKETTE SİNEMA HAYATI

Geçen sene yazında M ü d â f â a- i M i l l i y e C e-
m i y e t i'nin sinema şeritleri tertip ve imâl etmekte olduğu-
nu meydana çıkardığı filmlerle öğrenmiştik.

O zaman o filmleri seyredenler evvelâ İtalya'nın, Fransa-
nın, Almanya'nın pek sanâtkârâne yapılmış şeritlerini gördük-
leri için kapıdan çıkarken yanlarındakine bir şey söylemeye ce-
sâret etmeksizin, hayâlarından yüzlerini kapayarak çıkmışlardı.
P e n ç e namıyla ortaya atılan o saçma sapan şeylerin birbi-
rine eklenmesinden mütehâsıl şerit memleketimizde yalnız sa-
nayı-i nefise müntesipleri değil her Türk'ü utandırmıştı. Her-
kes pek bîgâne olduğumuz bu sanata karşı biraz daha az bâlâ -
pervâz olmamızı haysiyet-i millîye namına temenni ediyordu.
Nitekim ilk millî şerid ve mevzûu olmasına ve mümesiller Pâ-
yitahtın en iyilerinden intihâb olunmasına rağmen eserdeki tek-
nik hatalar bu filmi iğrenç bir dereceye indiriyordu. Bundan
sonra orada güzerân olan zaman zarfında ortaya ciddi bir şey
atılmadı. Biz bunu Müdâfâa-i Millîye Cemiyeti'nin bu işle meş-
gûl memurinin devam için bir mütehâssısa ihtiyâcın gayr-ı ka-
bil inkâr olduğunu nihâyet anladığına hamletmiştik, maâlesef
öğrendik ki yine , hem de terihimizin pek şanlı sahifelerinden
birini ihtivâ eden A l e m d â r V a k' a s ı da sinema ob-

jektivi önünde çevrilmeye başlanmış. Nasıl ve ne şerâit altında böyle oldukça ağır bir yükün altına girildiğini bilmiyoruz, fakat elimizdeki vesâit ile yine sahnelerimizde edilegemekte olduğu gibi yapılacaksa hürmetten başka bizden bir şey beklemeyin, medâr-ı iftihârımız olan büyüklerimizin ruhunu bu suretle incitmemiş olsak daha iyi olur. Onların kalplerimizde kuvve-i muhayyilemizin vüs'ati nisbetinde büyüyebilecek olan mâceralarının bir takım sanata ve tarihe bî-vukûflar elinde bâziçe olmalarını çekemeyiz. Eğer tekrar ederek iyi bir sinema rejisörü, iyi bir fotoğraf, iyi bir dekor kalfası ve aslına mutabık elbiseler, o şanâver zümre-i asâkir temin edilerek yapılmadıysa, deriz ki M. ü. d. a. f. â. a. - i. M. i. l. l. i. y. e. C. e. m. i. y. e. t. i' nin muhterem riyâsetinin bir ümid ile vermekte olduğu paralar mahalline maruf olmayarak ziyân edilmiştir. Bundan mütevellid zarar yalnız maddi değildir. Arkasında üç kişi ile geldiği temsil edilen A. l. e. m. d. â. r' ı gören her Türk, geçen sene olduğu gibi bu sene de fenâ yapılması yüzünden haysiyet-i milliyelerini inciten sinema perdesi önünden sükûtle kalkmayacaklardır. Bu sefer gösterecekleri simâ-yı infisâlin geçen senekine nisbetle daha çok işmi'zaz alûd gasp olacağına âmin olmalıyız. çünkü meseleye bir de maziye âid e'âzım karıştırılıyor. Müdafâa-i Milliye Cemiyeti muhterem riyâsetinin bu husûsa bir parça daha nigâhbân olmasını memlekette müfid olmasını istediğimiz sanat için herhalde elzem addederiz.

DAMAD-HAZRET-İ ŞEHİRİYÂRİ SELÂHADDİN ÂLİ BEYEFENDİYE

"Temâşâ " Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Reisi sıfatıyla bugün zât-ı âlilerine hitâben âtideki satırları dercediyor.

Müdafâa-i Milliye Cemiyeti'nin pek garip olan kongresi akdölunurken , "Temâşâ" Müdafâa sinema şeridleri dolayısıyla cemiyetle hâl-i muhalefette idi.

Mecmuamızın altı ve dokuz , on numaralı nüshaları bu muhalefetin esbâbını nazâr-ı âlilerine âyân bir surette teşrih edeceği için burada zikretmekten sarf-ı nazâr ettik. Mamafih iki kelime telhis edilmek lâzımgelirse demistik ki ; Cemiyetin aç ve çıplak ahâlimizden her zuhur eden fırsatla topladığı paralar bütün şimdiye kadar olduğu gibi sereserpe sarfediliyor ve sarfolunan paralara bir mahâl aranırken en lüzûmsuz ve en beyhûde işlere giriliyor. Bu cümleden olmak üzere "sinema şeridi" yapmak gibi ve silelerle ahâliden bazen de cebren alınan paralar sorgusuz , sualsiz adetâ sokağa atılırcasına dağılıyor. Biz bunun önüne geçmek için Müdafâa-i Milliye riyâsetine hitâben açık bir mektup neşrederek maksadımızı söylemiştik. Sükût bekliyorduk , çünkü Cemiyetin hatta âh u vah nasda her vesile ile dolaşan sû-i icrâatı bütün üryânlığıyla gözönünde dururken ve bu sinema meselesindeki hataya çocukların bile nazâr-ı dikkatinden kaçamazken bilakis bilmiyoruz ne gibi bir sâik dolayısıyla tehdid , te'dip edilmemiz için el altında teşebbüsatta bulunuyor. ve bize açıkça on numaralı nüshamızda dercettiğimiz manâdan âri bir mektup gönderiliyor. Mektubu neşr ve mütalâamızı altına ilâve ettiğimiz esnâda Cemiyet artık ahâliye gizli kalmamış olan bu meselede hak kazanmak istiyorsa bizi tekzip etsin. Fakat sözle lafla değil , berrâhin ve delâille demiştik. Aradan hemen hemen iki aya yakın bir müddet geçtiği esnâda Cemiyet yedi senelik memlekete hizmetinin (!!!) hesabını kongrede verecekken göz boyatmak kabilinden olarak birtakım fazile-i teşrifâta kalkıştı. Ve zât-ı âlilerini de

bundan sonra da devam edecek olan sÛ-i icrâata âlet etmek kabilinden olarak riyâsete intihâb eder.

Başka hususatta yapılan seyleri vazifemiz ve selâhiyetimizden haric bulduğumuz için bırakarak yalnız sinema meselesindeki sÛ-i muamelâtı , dolayısıyla "Cemiyet" , nazârımızda mütehhim mevkiindedir. Size olan umûmi hürmet ve itimâd bile Cemiyetin mazisindeki sÛ-i icrâat ve istimâlâtı kolay kolay silememiş olduğunu söylersek yalnız , "Temâşâ" ya değil bütün millete tercüman olmuş oluruz.

Binâenaleyh zât-ı âlilerinden halk nazârında pek te iyi bir cöhrete sahip olmayan müesese-i mezkûreyi edilecek hizmetler arasında evvelâ şimdiye kadar yapılan sÛ-i istimâlât ve icrâat müsebbiblerinden müeseseyi tathir eylemeyi iâde-i nam u haysiyet noktasından elzem addettiğimiz için istirham ediyoruz.

Eu husustaki iddia ve ısrarımızı berâhin ve delâille her zaman için isbat etmek üzere " Temâşâ " emrinize amâdedir. Ve ancak şimdiye kadar vücûd-ı cemiyette barınan mikropların tathirinden sonradır ki hanedân-ı saltanata mensup zât-ı âlileri gibi güzide bir şahsiyetin riyasette bulunması tenzil ve iştirak olunmaz.

nr. 12. s. 9

30 Teşrin-i sâni 1334
(1918)

(İMZASIZ)

صاحب امتیاز :-

شیر طاہر

سیکرٹری

ادارہ خاوسی :-

باب عالی جازہ سنڈہ اعہاد کتب خانہ سی

پوسٹہ موٹوسی :- ۱۷۱

تلفون استانبول :- ۱۶۴۴

مصور شیرو

انگری مدیری

صالح فخرار

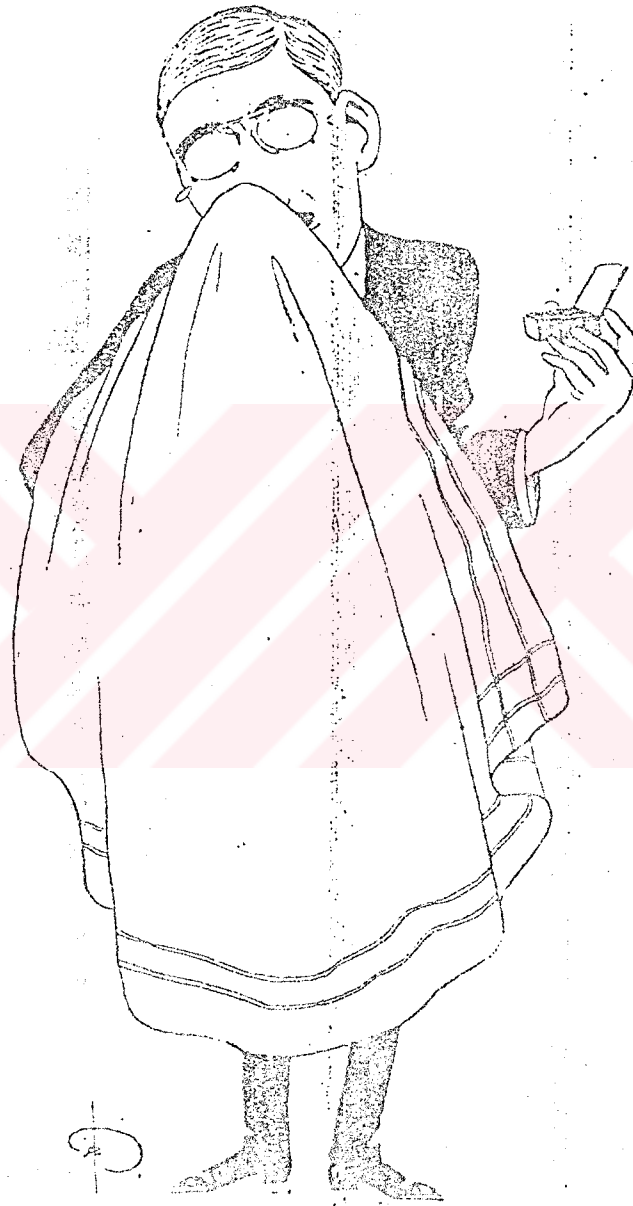
آپونسی :-

۲۴ نسخہ اعتباریہ

۲۴۰ غروشدر

نسخہ سی ۱۰ غروشدر

هر آی باسنده نشر اولدرر حیات نماشا برادم ادبی ، رسمی ضالوره غزده سیدر

تاریخی تدریسه صالح برتاشا استادی

کله جک نسخه سزد براینده بولمان عثمانی حیات نماشاسنک سر ممثلی ارطغرل محسن بک اوراددی حیات
وتبعاتنه شاند معلوماتنه کنندی یازرسی و رسماری درج اولنه جقدر .

Sinema Âleminden :

MUDAFAA-İ MİLLİYE CEMİYETİ RİYASET-İ MUHTEREMESİNE:

Cemiyet-i muhteremizin cenâh-ı himâyesinde sinema şeritleri yapıldığını, fakat bunların pek fenâ olarak yapıldığını bir mütehasıs bulununcaya kadar şimdiye kadar olduğu gibi beyhûde para isrâf edileceğine, bu vahî ve güç işten sarf-ı nazâr edilmesini ve buna, bu meseleye zât-ı âlilerinin bir parça daha fazla ciddiyet ve dikkatle nigâhbân olmanız lâzımgeldiğini altıncı nüshâımızda söylemiştik. Yazılarımız nazâr-ı itibâre alınmadığı için bu samimi ve halisâne temenniği burada tekrarlamak mecburiyetinde kaldık, çünkü T e m â ş â, zât-ı âlînizin hüsn-î niyetinden her zaman pek emindir, yalnız bakınız bizim söylemek istedeğimiz nedir :

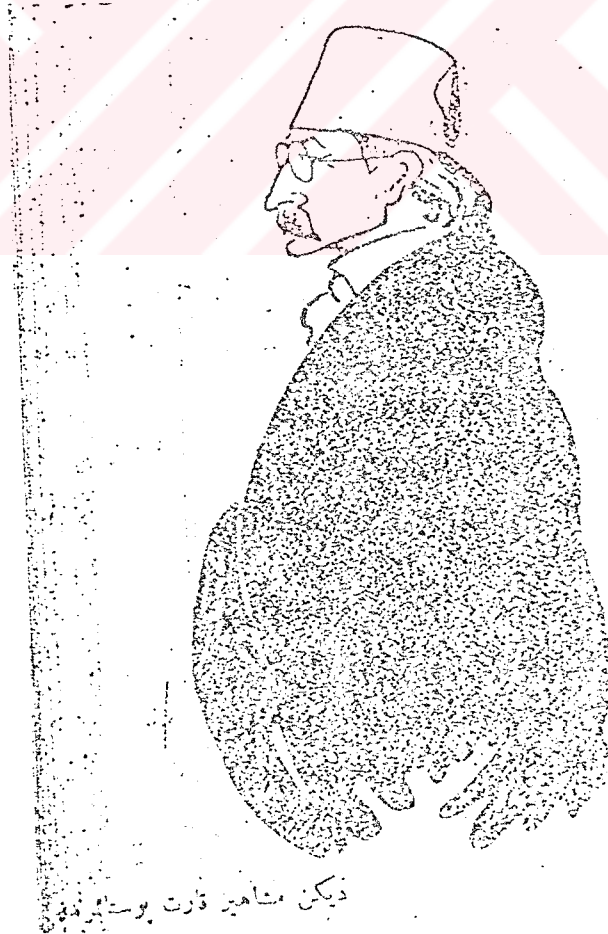
İstanbul'da bugünkü şerâit altında sinema şeridi yapmak kabil değildir. Sinema şeritleri yapmak isteyen müesese evvelâ iyi bir sinema operatörü ki İstanbul'da yoktur, geçen sene bunu tedkik için bir aralık M'ö.ş.y.ö. V a y e n b u r g (واینبورغ) Berlin'e gelmişti. Orada öğrendiği için o zâtın yaptıkları diğer müddeilere nispetle en iyisidir, fakat o da kâfi değildir. İyi atölye (Dâr-üs Sanâi) ki bugün İstanbul'da mebzûlen para sarfedilse bile yapılması bir sene sürer. İyi bir rejisör, Türkler arasında sinema sanatını Avrupa'da yakından tedkik etmiş, çalışmış, oynamış, rejisörlük etmiş, o suretle para kazanmış yalnız M u h s i n vardır, fakat hiç şüphesiz ki büyük teşebbüsler için o da kâfi değildir, ve sonra

dekor, elbise ve sanatkâr.

Beyefendi hazretleri müsâadenizle söyleyelim ki, yukarıda saydığımız şeylerin kâffesi bizde yoktur. Binâenaleyh bu maksada devam -eğer iş vukûflu birinin eline verilemeyecekse- sizin yüksek bir maksatla topladığınız paraların heder olunmasından başka bir netice vermez. Ve meydana çıkan, çıkarılan âsâr yalnız parayı değil Türk haysiyet-i millîyesini de öldürür. Yunanistan ve Bulgaristan mütehassısları sâyesinde güzel şeritler yaparken bizim hiç bişmediğimiz, anlamadığımız bu sanatı yapayalnız yaşatacağımızı iddia etmek pek vâhîdir. Emir buyurunuz sinema şubesinin şubesinin şimdiye kadar cemiyete îrâs ettiği zarâr kâfi addolunsun ve bu sevdadan vazgeçilsin. Çünkü zarârın her neresinden olursa dönme kârdır, derler.

nr.9 s. 11

(İmzasız)

دیکن مشامیر ذرت بوستایر دوتی

ç-) Mecmuanın Yayın Faaliyeti İle İlgili Yazılar:

BAŞLARKEN

Temâşâ da hayât-ı matbuata dahil oluyor. Gürültülü, üzücü sağdan, soldan hücumu maruz, yapamamakla beraber beğenmeyen mensubîni ile dolu olan bu hayâttâ muvaffakiyet ne gibi şerâ-ite tabî ise onu elinden geldiği kadar ifâya çalışacaktır.

Maksadımızın tayin, hatt-ı hareketimizi tayin edebilecek bir cümle ile ifhâm-ı merâms ettiğimize kâil olduğumuzdan muhtar olan mukaddimeden sarf-ı nazâr ediyoruz. Tevîk Allah'tandır.

nr. 1 s.1

Heyet-i Tahririye

TEMAŞA HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Meşrutiyet-i mübeccilemizin bidâyet-i ilânından beri âlem-i matbuattaki tufan-ı neşriyat arasında muhit-i içtimâimizde her an muhtelif vesilelerle lüzûm ve fikdani temâşâ hakkında ne tan-kidâtı ne de anâfis-i âsâr-ı garbiyenin lisânımıza nakli ve ne de millî parçalar tahririni hâvi bir mecmuanın tab' ve intişârı tamamiyle münşi ve mühmel kalmış ve gerçi bazı üdebâ-yı muhtereme buhususta bezl-i mesâi etmişlerse de bu da memleketimizde ümid edilen varlığın himâyesine mazhâr olamamıştır. Hatta bazı millî kumpanyalar teşkil ederek müellifîn-i muktedire tarafından yazılan piyesleri oldukça şayân-ı şükran bir mahâret ve muvaffakiyetle sahne-i temâşâyâ vaz' edilmişlerse de bunlar da lâyıkiyle nâil-i rağbet olamadıklarından tabiatıyla müntefi olup gitmişlerdir.

Şurası muhakkaktır ki, vatanımızın seviye-i irfânındaki inkılâb hakiki, ançak terbiye ve terbiye-i içtimâiye ile mümkündür. Şu hakikat bugün bütün üryânlığıyla ~~uyum~~-i ibtisâra sırtırken yalnız fikir ve ilim ile yaşamaya çalışarak doğrudan

doğruya hiss ve irâdeyi doğuracak sanatı mühmel bırakıvermek terakki ve tekâmüle doğru tek kanatla uçmaya benzer.

Tiyatro bugün bir fen ve gayet ince bir sanattır. Nasıl ki sanatında mâhir ve muvaffakiyete nâil bir aktör ile bir aktristin mevki-i içtimâisi bid dahi-i şair ve musikiden farklı değildir.

Çünkü tiyatro, tahvil hissi ve içtimâiyeyi hazırlar ve ruhu tenbih ve tenmiye eyler.

Yine şurası muhakkaktır ki, tiyatro ile mektep yek diğerinden farklı müessesât değildir. Biri ilim ve irfânı diğeri de tecrübe ve hayâtı talim eder. Hayât-ıbeşerde senelerin bırakacağı tecrübe izlerinden doğan mahsule-i fikriyeyi birkaç saat içinde enzâra intiba' ettiren bir kuvvet, bir sanat ancak tiyatrodur.

Bir âile hayâtını, bir levhâ-i sefâleti, bir safha-i saadeti sahnede temsil ve her türlü vukuat-ı hayâtiyeyi yine birkaç saat içinde enzâr-ı umûmiyenin piş-i intibâhına vaz'etmek ve buna muvaffak olmak inkılâb-ı içtimâiyenin esâsatını hazırlamak demektir.

Bizde mevcut tiyatroların henüz devre-i ibtidâiyede olduğu herkesçe müsellemdir. Binâenaleyh ibtidâ âsârı vücûda getirmek bade o âsârı sahnede vaz'-ı temsil için erbâbını ekdâr etmek lâzımdır. Suret-i mahsusada tiyatronun himâyesi için çalışacak olan mecmuamızın mevkiini ve mesâisindeki nezâketi idrâk ve bu ihtiyâcı hüsn-i telâkki ve teslim eden münevverânın mecmuamızı ve dolayısıyla de şu sanat-ı merhumeyi durultmek için sebk edecek münâkaşât-ı kalâmiye ve fikriyemizi cenâh-ı himâyelerimize alarak müdafâa edeceğine emin ve mütmain olduğumuz gibi bittabii üsreti derkâr olan işbu emr-i mühimmedeki noksanlarımızın da nazâr-ı afv ile görüleceğine ümidvarız.

Mecmuamızın maksadı ve saha-i mesâisindeki gâye şunlardır:

1-Terâkkiyât-ı garbiye ile her an temasta bulunan bir heyet-i edibenin zîr-i idâresinde muhit-i terbiye ve an'anâtımızla mütenâsip bir mecmua neşretmek.

2-Tiyatronun pek dakik bir sanat olduğunu efkâr-ı umûmiyede ispat ve şarkta tiyatro ve tiyatroculuğu ez-ser nev-te'sis etmek.

- 3-Meslek ve sanatı tamamiyle himâye etmek.
- 4-Tenkidâtta dâima asâlet-i fikriye ve hissiyeye tabi olmak.
- 5-Memleketimizdeki aktör ve aktristleri yek diğerine tanıtmak.
- 6-Aktör ve aktristlerimizin hususi fotoğraflarını vasıtasıyla alınacak resimlerini dercetmek.
- 7-Dekorlara vasi mikyasta ehemmiyet vermek.
- 8-Mecmuaya yazılacak millî piyesler hakkında umûmun hame-i tenkidine karşı sahifelerimizi küşâd bulundurmak.
- 9-Bu hususta muktezi maddî ve manevî her türlü fedâkârlığa kemâl-i azim ve metânetle çalışmak ve bunu fiilen göstermek.

Kariîn-i muhteremimizin de taht-ı teslim ve itirâfındandır ki, temâşâ âleminde bir C o q u e l i n yetiştirememiş olan ve bu saha-i içtimâiyede de fersahlar geride kalmış bulunan bir dâr-üt temâşâ te'sisi için iktihâm edilecek fedâkârlıklar lâyu-addır. Mamâfih biz kat'iyen takibine azmettiğimiz bu rah-ı nevinde mekteplerden gayrı ikinci bir müesese vücûda getirmek için evvelâ vatanımızın en güzide zevâtından bu bâbdaki efkâr ve ihtisâsâtlarını lutf buyurmalarına rica eyledik.

Aldığımız cevapları huruf-ı hece tertibiyle aynen derc-i sûtûn-ı mahferet ediyoruz. İşte ilk hatve-i muvaffakiyetimiz, bu zevâtın mahsule-i ihtisâsâtından doğmuştur.

Mamâfih bu bâbdaki mütalâat-ı musibânelerine mürecâat eylediğimiz üdebâ-yı sâiremizden alacağımız ihtisâsâtı da âtiyen peyder pey dercedeceğiz.

KARİ'İNİMİZE

1-Mecmuamızın sehâifi âsâr-ı millîyeye ve içtimâiyeye açıktır. Ancak tenkidlerde nezâhet-i ahlâkıyeye riâyet edilmelidir.

2-Mecmuamız siyasetle kat'iyen münâsebet ve itibâtı yoktur. Şu nükteye bilhassa nazâr-ı dikkat celbolunub.

3-Mecmuamız aktör ve aktristlerimiz tarafından gönderilecek resimler için ayrıca sahifeler tahsis eylemiştir.

4-Kesret-i mündericât hasebiyle derc olunamayıp tehir eden mekâtip peyderpey neşredilecektir.

5-Yazılacak tenkidât ve ihtisâsâtın kâğıdan yalnız bir tarafına tahriri bilhassa mercudur.

6-Mecmuamız, manidar, müfid bilmecele tertip edecektir. Kurada ihrâz-ı muvaffak edenlere hedâyâ-yı nefise verilecektir.

7-Halledenler âtideki kupona adreslerine serâhaten yazıp idârehânemiz bilmece memuruna göndermelidir.

T.T.M nr. s.d.a.k.B

(İmzasız)

TEMÂŞÂ

Kâğıt ve matbaa fikdânı yüzünden evkât-ı neşri henüz tanzim olunamayan mecmuamız bundan böyle her ayın birinci günü renklî bir kat darununda olarak neşrolunacak ve buna mukabil on kuruş fiyatla satılacaktır.

Mündericâtça da daha zenginleşcek olan T e m â ş â onbeşinci numaradan itibâren yeni bir devre-i tekmile girecektir. Zarif klişeli ilânlar da kabul olunacağından arzu edenlerin şimdiden müdüriyete müracâat eylemeleri tavsiye olunur.

nr. 14 s.15

Üstâd Mınakyan İçin

NANKÖR MESLEK

Arkasında bestesini bırakan musikişinâs, kendisinden sonra tablosu kalan bir ressam, her gün lâyetmût bir heykeli görünen heykeltraş, asırlarca mecmuası elden ele dolayan şâir, herşeyini, sanatını, kudretini, inceliğini, nüktesini hatta şerefini ve muvaffakiyetini bile mevcûdiyetiyle beraber mezâra götüren bir temâşâ sanatkârına nispetle ne bahtiyârdır. Senelerce İstanbul'un sâlâş sahneleri üzerinde uyuyan ve gülen halka tiyatro zevki tattırmak için, açılmak için, çırpınan, didinen üstâd Mınakyan'ın vefâtı buna ne güzel bir misâl.

S h a k e s p e a r e insanlar için şöyle diyor: "İnsan miâdında sahne üzerinde tepinen gürültü eden, ağlayan, gülen fakat perde kapandıktan sonra artık hiç işitilmeyen bir aktördür. Bütün insanlar için söylenen bu söz aktörler nezdinde muzaâf bir mâhiyeti hâiz değil midir? Shakespeare'e nispetle biz biri insan diğeri temâşâgâh olmak itibâriyle iki kere sefil değil miyiz? S c h i l l e r bir eserinde tıpkı Shakespeare gibi, "Biz insanlar hepimiz oynuyoruz, ne mutlu bunun farkına varanlara ! " diyor.

Zavallı Mınakyan, onun şimdi soğuk toprakta yatan varlığı bir zaman sahnedeki eninlerle kaç kişinin gözyaşlarını akıtıyordu. Halbuki, şimdi ne titrek hüznü sesinden ne o kendisine has bir tonla tekrar ettiği "evet"lerinden ne de ra'seli, hat-

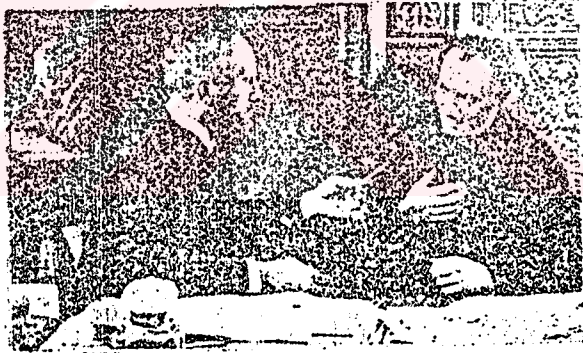
meli zayıf parmaklarından bir eser kaldı. Yarım asırdan fazla halkın kucak kucak alkışlarını toplayan bu üstâd, arkasında sü-kûttan, hiçlikten başka birşey bırakmadı. Ne nankör meslektir şu aktörlük!

Meslek ne kadar nankör, zamân ne kadar zalim olursa olsun tarih unutmayacaktır ki, Fransa'da F r e d e r i c k l e t e i r romantik tiyatronun en büyük sîması olmuşsa bizde de M i n a k-ya n, ebediyen onun kadar yükselmiş kalacaktır.

Şimdi bizim onun bütün sanatına bütün muvaffakiyetine mu-kâbil ona takdim edebileceğimiz nihâyetsiz teessürlerle ılık göz-yaşlarımızdan başka bir şeyimiz yok, bu husûsta bile fakiriz.

nr.22 s. 7

Ertuğrul Muhsin [MAY]

ارتوڭرول محسن بك

« ساءصون روانده »

EL-BA'S Ü BA'D-EL MEVT

Neyzen Tefvik Bey'in İntihârı Münâsebetiyle:

7 En büyük sanatkârânı en medenî memlekâter yetiştirir. Tarih-i sanatın bize vâzihen gösterdiği bu hakikatte mündemiç mânâ şayân-ı dikkattir.

Neden Tibet'te bir S h e k e s p e a r e, Afganistan'da bir S a r a h B e r n h a r d t, mülk-i Habeş'te bir M i k e l a n j Sudan'da bir W a g n e r, çıkmıyor? Hatta değil böyle esâtiz-i cihândan biri bu bekâl' tecilde alâlade bir nakkâş bir çalgıcıya da enderen tesâdüf olunuyor. Bu behâleti o arazinin tabiatında aramak doğru olmasa gerektir. Yarım asır evvel hâl-i vahşette olan Japonya'da hayatı maske altında geçen bir imparator ile ona ta'bid eden bir sürü iki ayaklı mahluktan başka birşey yok iken bugün pek mümtaz sanat erbâbı görülüyor. M a d a m B e r t e s, M a d a m S a r a h B e r n h a r d t derecesinde aktristler yetişiyor. Yanı başında yaşayan koca Çin eski Japonya'dan daha müterâkkî iken evvelce yetiştirdiği evliyâ-yı din ve birkaç filosoftan da artık eser görülmüyor. Bu sizi şüphesiz kaderin bu mül ve sa'ya M o t s u H i t o (موتو جيتو) gibi kadârşinâs mütefekkir, müteşebbüs, rebül-azim bir imparator ihsan etmiş olduğunda aranmalıdır. Halk müteveffa mikadolarından aldıkları bu terbiye ve kadırşinâsiyi artık hiçbir kuvvete tevdi edemezler. Japonya bâdemâ velûd bir müskat-ı meşâhir olmakta devam edecektir. Bir mülkün erbâb-ı sanaisi öyle mihek-i temeddündür ki, medenî memleketlerin meşêhir-i sanatkârânı kemmiyeten ve keyfiyeten mukayese olunacak olursa be-

yinlerindeki furûk-ı medeniyet en celli surette bedidâr olacağında şüphe edilmemelidir.

Medenî her fert memleketinde yetişen sanatkârânın ismi yâd edilirken çehresinde gurûr ve mefhâreti müellen bir tebessüm gösterir. Kendi memleketinde zuhûr etmiş bir bediakâr ile hem ağyâr bir ecnebi artisti mukayese ederken kendi vatandaşı -olsa bile- daha yüksek görür. Bu bir fazilet-i kadirşinâsıdır, meb-rûktur.

Mülkümüzde bu hâl tamamen zıddıyla rûnümâdır. Sivrilmek isteyen sanatkâra ilk yapılacak teşvik kafasını koparmak için bir hücum tertip etmektir. Mâder-i vatanın senelerce çektiği ağrıya mukâbil sahne-i vücûda getirdiği tek bir şâiri görürsünüz ki, başına yüzüne silleler indiren emtâr-ı tenkîdin bî-mânâ sığınakları altında kalemini atmış, ellerini koltuklarının altına sokmuş, boynunu bükmüş melûl melûl etrafına bakınır. Lâyık olduğu cezâyâ uğramış bir mücrim gibi herkes bu zavallıya lâkayd bir nazâr-ı istihzâ ile nîkrân olmaktan başka birşey yapmaz. Sahne-i hünere va'zettiği âsârında şayân-ı tenkid... hayır, şayân-ı hiciv bir cihet bulunmazsa, sahsına, ahlâkına, haremine kadar sokularak çürük bir tarafına bulup onu kolayca yıkmak hat-ta mütefakkirînden geçinenler için bir şereftir.

Bir dülger kalfası çıkar en muazzâm ibde-i mimâriye tiş-e-i tenkidi ilîştirir. Yıkamazsa da biraz olsun tahrip eder. Bu bev-vâl-i zemzem her taraftan alkışlara mazhâr olur. Nîmse bu levend-i marifete -hani senin sanatın nerede?- diye sormaz.

Bizde eshâb-ı hüneri boğmak için öyle bir gayret-i dindârâne vardır ki, zabıtânın mesâgına adem-i mazhâriyet yüzünden bilâkis icrâ edemediğimiz katlleri hiç olmazsa zımmınî bir sûrette ifâdan kendimizi alamayız. Erbâb-ı sanatı muvakkat bir zaman için öldürmek birkaç gün olsun bir mezâr-ı mevhûma kapamak zevkten müstefid olmaya çalışırız.

Pekâlâ tahattur olunur ki bundan takriben onbeş sene evvel heyet-i temsiliyesiyle turnede bulunan M i n a k y a n E f e n d i'nin evrâk-ı havâdiste vefâtını okumuştuk, öyle muntazan şü-

rûtunu câmi bir vefât ki, tercüme-i hâli vasiyetnâmesi, hepsi hepsi yerinde... Beş gün sonra M i n a k y a n E f e n d i imzasıyla Bursa'dan yazılmış bir mektup... henüz berhayât imiş. Hatta sıhhatinde zaâfiyet bir arıza bile yokmuş, hakkında gösterilen teveccühe müteşekkür imiş !

Altı sene evvel bir ramazan günü bütün İstanbul gazeteleri Kadıköylü R e f i k B e y'in vefâtına müttefiken yazıyorlardı. Cidden ender tebşir bir artist olan Refik Bey'e bütün müntesibîn-i sanat acıdı. Müteessir oldu. Bir gece sonra Şehzâdebaşı'nda kendisine tesâdüf ettim, hayretle yüzüne baktım. kaldım. Meğer iş ehli matbuattan bir zât garâbet-i süffâtın lâtifesinden ibâret imiş. Ne güzel şaka ! Tanburî merhum C e m i l B e y'in vefâtından dört gün evvel öldürmeye çabaladık. Cenâzesini bir bakkal çırağı gibi beş kişi ile kaldırdık gitti.

Geçen gün N e y z e n T e v f i k B e y'in Yoğurtçu Çarşısında müntehiren bulunduğunu öğüdüki! Hamdolsun bayramın birinci günü Ruşen E ş r e f B e y'e tesâdüfle ba's ü ba'd- el mevte uğradı. Belki dirildiğine teessüf edenler de vardır.

Ben Neyzen Tefvik Bey'in ölmediğine değil, yaşadığına hayret ederim. Tefvik, kendisine has bir ekonomi ile geçinir bir rind-i mâişettir. Bir iki santigram sublime ile âzim -i ahiret oluvermesi istib'âd olunamazdı belki.

"Bir yerde ki yok mağmeni takdir edecek güş

Tazyi-i nefis eyleme tebdil-i makâm et."

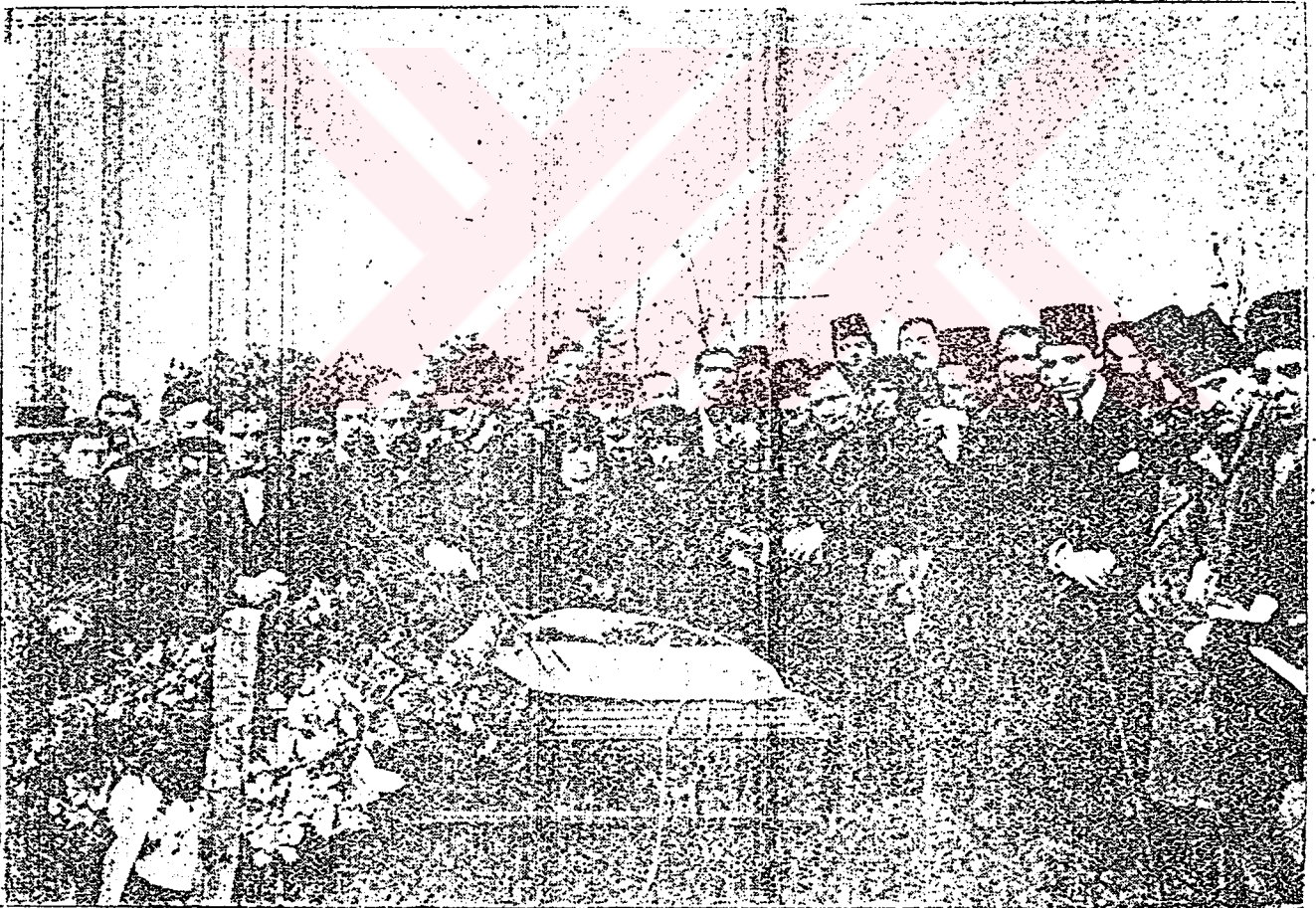
demiş ve tebdil-i âlem eylemiş olabilirdi. Fakat bu ilân acaba hangi iskatçının temennisidir. Zavallı Tefvik Bey'den kalacak miras kuru bir düdüktür. O da her ağızla konuşmaz. Erbâb-ı sanat hûdudur, yetiştirilmez, yetişir. Fakat papatya gibi gelincik gibi müsâit zemin, tarla arar. Mûmeroâs olan toprakta tenbit edemez. Başına basılmayı mütehâmmül değildir. Bu bîçârelâre biraz hürmet edelim. Toprağına kabartmak, su vermek, beslemekten vazgeçtik hayriyet-i sanatlarını çığnemekten rakik kalplerini ezmekten olsun çekinelim.

Vefâtları günü nâmlarına âbideler, rekzile tesbit nişânları için edilen va'ûd ve va'ûdeyi bize A l l a h afvetsin....

Ressâmlara nakkâş, heykeltraşlara putçu, musikişinâslara çalgıcı, aktörlere müşhire rütbelerini teveccüh ile aramızda dolaşmalarına müsâade edelim. Öldürmeyelim, hiç olmazsa pây - mâl-i tehevütümüz olarak yaşasınlar.

nr. 9. s.7,8

Kemâl Emin [BARA]

« مناقبہ افندیك جنازہ مراسمی الطابعندہ »
قبری اوکندہ

HÜSEYİN KÂZİM ÖLDÜ !

Yaşayanın ölmesi ve tabiattan ebediyete geçmesi lâ-büddür. Bunun için bir elîm manâda sebat etmek âlemde ilk cenâzeden itibaren dünkü gün irtihâl etmiş olana kadar "böyle ölmek lâzımdır" diye bağılmaktan hâli kalmayan akla karşı etlehâne bir hakikattir.

W i l l i a m S h e k e s p e a r e :

"Hayât uzun bir yılandır, başka birşey değildir."

Ş ö v a l y e A d e l f e D e M a l s :

"Altı kadem toprağın altında artık herşey hitâm bulur."

K e n t D e l a r i l e t :

"Hayır herşey eradan başlar, orada çimlenir, orada açılır, erada büyür ve herşey eradan fıskırır. Ruhun zekânın bütün nûrunu gösterebilmesi için ölüm elzemdir."

Ağlamaya değer günler hangileridir? Bir güneş, bir güneş, bir saat, bir saat daha hep gelenler gidenlere benzeriz. Birinin getirdiğini diğeri götürür. Sa'y istirât kadar bazen de bir tahayyül böylelikle işte gündüz geçer ve sonra gece gelir.

Ağlasın!.. Bir sarmaşık gibi senelerin kırık dökük enkâzına dört elle sarılan ve istikbâliyle berâber ümitlerinin de göçtüğünü görür. Ağlasın!.. Arz üzerinde hiç kök salmayan bana gelince ben akşam rüzgârının hafif nağmesiyle söndüğü zayıf bir nebât gibi kolaylıkla giderim.

L a M a r t i n e :

"Topraktan gelen toprağa döner."

V i l l e n :

"Cenâzen için hıçkırıklarla gözyaşlarımızı al."

R e n s a r d :

"Tabiatta insan nedir? Bî-nihâînin yanında bir hiç, bir hiçin yanında bir hep, ne geldiği ademi ne de gittiği bî-nihâîliği anlamaya kadar.

P a s k a l :

"Eğer ölüme atf-ı nazâr edersen mevcut olduğum bir lâ-yetena-hi âhirime bakarsam yine madum olduğum müthiş bir âkıbet ve zamanın bu girdâbında o kadar az mevki işgâl ediyorum ki, ben hiçbir şey değilim...Bu kadar küçük bir müddet beni ademden tefrik etmeye kadir değil."

B e s u e :

"Ne cennet ölümün ilerlediğini biliyor ve doğduğumuzdan beri en yakın akrabamızın en aziz ahbâbımızın mezâra şitâb eylediğini ve ebediyette gaybolduklarını görüyoruz da bunun bize karşı da vereceği darbeyi görmemek için gözümüzü yumuyoruz.

Hayata ne keder bağlanırsak âkıbetin ne derece acı olacağını bilmeye iktidârımız yok."

"Kâinâta muammalardan başka birşey bulmayarak bilmediğimiz şeyler ortasında bir yabancı gibi yaşıyoruz. Tabiat bizim için kapalı bir kitaptır."

M a s i l l e n .

Allah rahmet eylesin !

nr. 6 s.1

(İmzasız)

TEVFİK !

Zavallı Tefvik

İkinci vakti matbaaya uğrayan birisi onun ölümünü haber verince donakalmıştım. On beş gün evvel E r e n k ö y'ünde yıllardan beridir oturduğu kendi gibi mahviyatkâr küçücük evinde ziyâret ve iyâdetine gitmek istediğim vakit ona bakmakta olan hekim;

-Gitme ! demişti...nafile çok müeessir olursun, o bildiğin Tefvik eridi. Biçâre şeker illetiyle melûl imiş, bilmemişler, ensesinde çıkan şirpençeyi yarmışlar, şimdi yara kapanmıyor.

-E, sonra diye sordum.

-Sonrası hiç ! Zavallı Tefvik gidiyor.

Mamafih ben onun bu ser'i akıbetini ihtimâl vermiyordum. Onun için bir mucize ümid ediyordum.Hissimi neden ketmedeyim. Zannediyordum ki müdâm-ül ömr bir lahifle adalet ve merhametten kat'i ümid etmediği Allah'ı onun henüz bu dünyaya doyamayan mevcudiyetine kıyamaz.

Halbuki kara haber teyid etti. Tefvik sahne-i âlemden göçmüş. müdhike-i hayât onun için ebediyen hitama ermişti. Ertesi gün gençliğinin en revnâklılı en şa'şalı evânında muzaf ferâne bir tavırla elinde borazanı at üstünde cuma selâmlığına gitmek üzere halkın hayran nazârları arasında geçtiği sokaklardan onu hâbgâh-ı ebedisine isâl ederken ölümün bu acı hakikatine bir kat daha kâni oluyordum.

Evet, T e v f i k ölmüştü. Zirâ öyle olmasaydı bugün etrâ-
fında mahşer gibi bir insan kalabalığı bulunurdu. Şimdi ise
sağlığında kendilerine iâne ettiği beş on fukara ile D â -
r ü l b e d â y i'nin kadirşinâs mümesillerinden meslek â-
şıkı bir iki kişi vardı.

Nâgâh...Bu pek sevdiğim vefâkâr, faziletkâr, âlicenâp
dostumun bütün hayâtı dumu'ı kederle meşbuu gözlerimin önün-
de teccessüm etti. Sûri tefsire edilen günâhına nüfûz edileme-
yerek, sathi bir düşünce ile alelâde bir soytarı bir paskal
addedilen bu kıymetli vücûdun yazık ki kadri bilinmemiş idi.
Hiç kimse onun hayâtındaki , etvârındaki akvâlindeki zerâfe-
ti inceliği anlayamamış çoğunu bizzat uydurduğu fıkralardan
mündemice derslerden hisseyâb olmamıştı.

Tevfik arkasında temiz, ütülü simekini olduğu halde tiyat-
ro sahnesinde arz-ı endâm ettiği vakit karşısındaki sama'ine
bir hiss-i hürmet ilga etmeyi bilirdi.

Azeri şivesiyle N a z i f'in D i c l e'sini tekrar eder-
ken ağlatır âdetâ tahayyûç ederdi. Bunu düşündükçe de öldüğü
belki musib oluş diyeceğim geliyor. İhtimâl ki o muhliâ man-
zumenin nazmı gibi mukarreri de - vatanpervedlik cürmüyle
tecrim edilerek- günün birinde tegârib edilirdi. Hassas
ve necip T ev f i k N a z i f'i perestiş edercesine severdi. Onun du-
çar-ı felâket olduğunu, müteakip yalnız bir T ev f i k'in ağladığı-
nı gördüm.

Zavallı na kadar talihsiz imiş.Onun ufûl-ı ebediyesi mille-
tin en kara günlerine tesâdüf etti.Vatanın âkıbet-i elimesiyle
meşgul olan fikirler, yaralı kalpler T ev f i k'e lâyıkiyle doya
doya ağlayamadı.

Eminim ki her inceliği hemen hissededen ruhu bizim bu halimi-
zi mazur görür ve bir gün gelip vatan matemleri gönüllerimizden
silinir de yasları düşünmeye vakit bulursak T ev f i k'in ölümünü el-
bette hatırlar, hatırasını tekrimi ederiz. Zira onunla birlikte
gömülen Türk'ün son neşesi idi.

RIZA TEVFIK BEY

Filosofun resmi buraya İ s m a i l C e n â n î B e y'in-kiyle değil, bilhassa dercedilmiştir. Çünkü, İsmail Cenânî'nin nasıl sanayi-i nefisenin her şubesinde mütebâhir ise filozof ta mekâtib-i âliye, tâliye, ibtidâiyenin programında mevcut olmuş ve olacak bütün dūrûsunun ve bunun haricinde tekmil ulûm ve fûnûnun hepsinde yed-i tûlâ sahibtir. Okuduklarını eserleri değil, çünkü o kabil değildir, belki kendileri bile unutmuşlardır, fakat, eserlerin muharrirlerini zikretmek için büyük kamus büyüklüğünde kitab lâzımdır. İlm-i kimyâ, simyâ, mummyâ, coğrafya, topoğrafya, tenoğrafya, stenografya, doktilografya ile ilm-i kelâm, ilm-i selâm, ilm-i temâm, ilm-i imam gibi henüz isimleri hiç bir kulaktan içeri girmemiş ulûmun da âlimidirler. Hzunca boylu ne şişman ne zayıf iki yüz kilo ya gelir ya gelmez -iki yüz kilo deyince şişman zannetmeyiniz- ceblerine o kadar çok kitap doldurur ki, insan seyyar kitabhâne zanneder. Meselâ dış ceplerinde iç ceplerinde, caket ceplerinde, yelek ceplerinde, pantolon ceplerinde hep birir şube-i ilme âit cild cild kitap vardır. Kitapsız tartarsanız yüzde yirmi tenzil icâbeder. Bıyıkları aşağıya doğru sarkmış, lodos eserşe gözlüksüz, poyrazda gözlüklü, çekme burunlu, uzun saçlı - C e l â l S â h i r B e y'in kulağı çınlasın ! fakat onunki kadar kirli, uzun değil- bazen kalpak giyer, pek sevimli bir zât-ı ma'âli sıfattır. Onu sevmeyen onunla konuşup hazzetmeyen -düşmünlürü dü dahil olmak üzere varsa Temâşâ idârehâsine müracâatla helâlinden bir nüshû Temâşâ alabilirler. Filozof deyip te geçivermeyelim, hem doktor, hem müverrih, hem şâir hem âşık, hem derviş, hem mebus, hem nâzır, hem muallim, hem muharrir hem pehlivan elhasıl herşeyde teşehhüd miktârı eylemiştir. Ne yazık bu teşehhüd miktârı yalnız nezâret otomobilinde olmasaydı!

nr.14.s.16. (İmzasız)

ALKIŞ, ISLIK

5 Bizdeki hayât-ı temâşânın âdeta canlı bir tarihi olan bu hayâta âit birçok kıymetli hatıratı nakletmek suretiyle bizi dâima müstefid eden bir zât-ı muhterem geçen gün bermutad güzel fıkralar ile neşâtâver olduğu sırada bilmünâsebe nakletti.

"Hemen otuz sene kadar oluyor. İstanbul'a dilber bir İtalyan primadonnası geldi. Beyoğlu halkını teshir etti. Tiyatro iptilâsı beni de ahbâsı adâdına ilhak etti. Samimiyetimiz ilerlediğinden bir günde İstanbul tarafında icrâ-yı sanat etmesini teklif ettim. Kabul etti. G e d i k P a ş a T i y a t r o s u'nu ihzâr ettik. İhzâr meselesi de ayrı bir menkıbedir ya... Primadonna büyük bir rağbet gördü. Gişede hasılat beşyüz lirayı buldu. O zaman Gedik Paşa Tiyatrosu erkân-ı edebiyesinden bulunan A h m e t M i t h a t E f e n d i merhum oyun başlamadan evvel beni çağırdı.

-Kuzum (.....) Bey...Kalabalık ziyâde, paradi dolmuş, sen benden iyi bilirsin ...bizim memleketin tiyatrosunda alkış iki tür-lüdür: Localarda el... parterden, paradiden ıslık, kadının ömründe tahayyül edemeyeceği bu hakikati ona anlat. Sonra ıslık tufanı arasında şaşırır. Her yerde ıslık tahkir makamında olduğundan sah-nede belki bayılır. Ona lisân-ı münâsiple (Şark'ın alkışı ıslıktır) demeyi unutma!

Ben de gittim primadonnayı buldum. İşini anlattım. Mûtaaccübâne fakat gülerek kabul etti. Hakikat ! Mithat Efendi'nin keşfi doğru çıktı. Belki bu keşif hakikatin dînında idi. Çünkü(Avrupa'dan yeni bir aktrist gelmiş) diye paradi müşterilerinin kısm-ı âzimi attardan birer düdük almış idi... Kadın sahneden çekilirken bir taraftan el şakırtıları, "yaşa" sâdâları arasında müthiş bir gulgu-le kulakları tırmalayan bir ıslık velvelesi ortalığı istilâ etti.

Fakat muganniye evvelden dersini aldığı cihetle müteşekkîrâne başını sallıyordu. Bunu gören ıslıkçılar ise kıyâmeti koparıyorlardı." Sahib-i hatîrât sustu, biz düşündük.

6 Dünya'da herşey değıştığı, kanun-ı âlem dâimî bir tekâmül sahnesi ibrâz ettiği halde bu noktada da ufak bir tebdil gösterememişiz. ıslık, hayât-ı temâşâda mirâs-ı müşterek olmuş. Otuz sene evvel ne ise otuz sene sonra da o...Hâlâ şöyle böyle bir piyesin en heyecanlı dakikasında samimi bir alkış safhasıñı keskin ıslıklar kirletir durur. Halbuki artık bilmek lâzımdır ki, ıslık tahkirdir...

nr.3.s.5,6

(İmzasız)

فوتو: محترم

ارطغرل محسن بك (اوچوروم)

بيمينك ايكنجي بردهسندن

Sanatkârlarımız:

YİNE FEHİM EFENDİ

Geçen haftaki tedkikimizi bu satırlarla ikmâl ediyoruz. O zaman da söylemiştik: Bizde sanatkârlarımızla güzerân-ı hayâtından ihtilâfa bir zerre olsun kalmamak âdettir. O kadar ki kendi kendine kurak bir vadi-i hîçide yetişmiş olan bir sanatkâr hayâtında olduğu gibi memâtında da nisyân mutlaka mahkumdur. Hayâtından açlığından öleâne, memâtında heykel dikmek saadetini bu diyarda göremez. Biz bu sahifelerde sanatkârlarımızı unutturmamaya çalışarak ifâ-yı vazife ettiğimize kâil oluyoruz.

Ahmet Fehim Efendi'nin hayâtı şayân-ı dikkattir. 1273 senesinde Üsküdar'da doğan Fehim Efendi'nin pederi K a d r i E f e n d i isminde yi kalpli bir hocadır. Fehim Bey o zamana göre okuyup yazdıktan, ailesinden sıkı bir müslüman terbiyesi, âdâimâğâyret ve faaliyet dersi aldıktan sonra H a l i l P a ş a zamanında Tophâneye intisâp eder. Hâlâ gözlerinde derin bir zekânın nûru parlayan Fehim Efendi, Tophâne'de o zamanda iyi bir torna ustası olur. Küçük Fehim boyahanında iken büyük ustalıkla herkesin nazâr-ı takdiri ni celbettiğinden o zaman Sultanahmet'te bulunan Mekteb-i Sanayi'e ustalıkla nakleder. Orada da herkese kendini sevdiren Fehim Usta, 93 muharebesinden sonra oraya askerî ustaları yerleştirildiği cihetle açıkta kalır.

7 [F e h i m E f e n d i'nin hatıratındandır ki, bizde henüz vücûdu olmayan grevi Z i y a P a ş a isminde bir zâtın idâre-i mahsusa nezâretinde amele (Kâime-Bakır para) meselesinden falan yapmışlar, nâzırı bile sopalamışlır...]

Eski Ali Paşa'da oturan Fehim Efendi, boşa kaldığından gezmeğe başlar. O zaman G e d i k p a ş a T i y a t r o s u'nun ci-varında M ı g ı r d ı ç A ğ a isminde hezârfen biri varmış. O-nun dükkânına müdâvim olması zaten lâubâli meşrep olan artistler ile çabucak dost olmasına sebep olur. Birgün Fehim Efendi çehren bir piyes okurken G ü l l ü A g o p'un aktörleri Fehim Efendi'yi meslektaş yapmayı teklif ederler. Onlara hatıra için "evet" di-yen Fehim Efendi, ferdâsı Agop Efendi'nin hücreğine giriverir. Mu-taâf olduğu üzere kavga ederek bir kısmı ayrılan aktörlerinin ye-rine yenisini koymak için çareler düşünen direktör, Fehim Efendi'yi kandırmakta güçlük çekmez. Fehim Efendi de aktör olur. İlk va-zifesi meşhur İ k i S a ğ ı r l a r komedyasındaki uşak Bonifas (بونیفاس) olur.

Sahneye ısınan zeki Fehim dört beş ay sonra diğerk refikası ve F a s u l y e c i y a n ile birlikte Bursa'ya gider. A h m e t V e f i k P a ş a'nın çırağı olur. Paşa'nın menâkıbı meşhurdur. Merhum onlara kâh gülerek kâh döğerek evvelâ Türkçe'yi öğretir. Ondank sonra klâsiklerden işe başlar. Fehim Efendi'nin inkişâf-ı istidâdına Paşa büyük bir mürebbi olur. Hususiyle tahsil cihetiş-den pekçok kazanır. Sanatkârın ondan sonraki hayâtı malumdur. Fe-him Efendi dâima sevilmiş, dâima sevimli görülmüştür.

Çok asâbî ve titiz olması hayât-ı sanatına da te'sir ettiğinden karakteristik rolleri çok güzel olur. Medid bir hayât-ı sahne istidâd ve tahsile kavi bir tecrübe zammemiş memleketin yüksek Türk komiği olmuştur. Fehim Efendi'nin "teshir" muvaffakiyeti şa-kirdlerine de te'sir eylediğinden onun yetiştirdiği genç sanatkâr-lar hatta mükelâmât-ı âdiyede bile üstadlarını taklid ederler.

İki şakirdi ise diğerklerine tevaffuk etmişler, temâşâ âleminde mevki kazanmışlardır. Biri meşhur B i c a n E f e n d i diğeri R a ş i t R ı z a B e y...

F e h i m E f e n d i sahnede mevkiinden başka, iyi
 tornacı, güzel fotoğraf, ressam, zeynoğraf ve müretteptir.
 Pederinden aldığı ders-i sa'yı evlâdına da teslim ettiğinden
 onlardan ırsî kesbi bir.....sanatları talim etmişlerdi..
 nr.3. s.6,7 (İmzasız)

بيوك نيا و مضحك اسمى مبررى
 فهديم افندى

BİR GENÇ KIZIN UFÖLÜNE KARŞI NİDA-YI HASRET

Mazruka için:

Ey peri-i Bağdad... ve ey peri-i aşk !...Rû-yı dilârâ-yı bekâretinde rûnümâ olan reng-i gülgûn-ı ahmer, ne çabuk sarardı. Subh-ı bahârda vâzân olan nesim-i lâtifin te'sir-i gûna gûnuyla münkeşif ve raksân olan ve sevk -i rûzgâr ile akşam olmadan solan nevâdir-i ezhâr gibi bahâr hüsn ü anının mübdeinden ulvuyet ve ebediyetine kâil olduğun âlem-i lâhutiye güneşin câzibe-i feyzânesine kapılmış şehâblar gibi uçtun !...

Ey mürğ-i zer-bâl ...! ve ey peri-i melek hasâl...!
Ruh-ı ismetânının teyerân cylemekte olduğu âlem, âlem-i ulvide mensûbîn-i nâsûtiyân ferâmûş etmediğini isbât için kisve-i kebûtere bürünerek semâ-yı aşkta bâlâ-pervâz olmakla bizim gibi bedbahtlara karşı ilân-ı bahtiyâr ile ...sevgili melek !

nr. 5. s.d.a.k.b

Câlibe Fuad

3. Tiyatro İle İlgili İlan ve Haberler:

BEYOĞLU'NA AKIN

Sahne takviminde ramazan, hareket ayıdır. Buna bahâr-ı sanat demek te câizdir. Onun için tiyatro hayatında yine kımıldanma var. Fakat bu hareket Beyoğlu'na müteveccâh ! Direkler arasından kurtulmak yahut daha yüksek görünmek isteyenler Beyoğlu tiyatrolarını hemen hemen işgâl etmek üzeredir. D â r ü l b e d â y i bu kadar acı tecrübelerden sonra yine B u r h a n e d d i n B e y , nihâyet E r t u ğ r u l M u h s i n B e y ...
nr. 1 s. 7

Temâşâ Şuunu:

KEN'AN ÇOBANLARI

2 fasıl ve bir dibâcelik opera

Muharriresi : Halide Edip Hanımefendi.

Bestekârı : Vedii Sabra Efendi.

İhtiyâr İstanbul iki ay sonra her medeni memleketin mâlik olduğu operalar gibi kendi operasının da doğduğunu görecek ve eminiz ki, Yakub Yusuf'u ne kadar sevdiyse bu opera da o kadar sevgili olacaktır. H a l i d e E d i p H a n ı m e f e n d i'nin kaleminden çıkmış olması bu muvâffakiyete kâfi ve vâfi bir sebeb-

ken V e d i i S a b r a gibi ruhen musikişinâs, hassas bir sanatkârın bestelemesi ve bu bestenin tahrirle mütenâsip olacak derecede güzel veya bu nisbette münkârip bir mertebede bulunması bizi pek ümitlendiriyor. K e n a n Ç o b a n l a r ı tesâdüfün icrâatına terk olunarak temsil edilmeyecektir. Bu nefis esere mümkün olan bütün ihtimâm sarf edilebilmesi için bîr heyet teşkil edilmiştir. Heyetân başında muhterem muharriresi H a l i d e H a n ı m e f e n d i bulunmaktadır. Fazla olarak resim ve musikide söz söylemeye selâhiyetdâr bir zât olan ve hemân sanayi-i nefisenin her şubesinde derince bir vukuf ve ihtisâsı bulunan C e l â l E s ' a d B e y , nezih şâir F a l i h R ı f k ı B e y , ve sonra sahneye, dekora, ziyâya âid husûsât ile meşgul olacak olan E r t u ğ r u l M u h s i n B e y de vardır. Dekorların bir kısmı Celâl Es'ad Bey tarafından Viyana'da yaptırılacak, elhasıl eserin sahneye va'zında ekmeleyeti temin için herşey yapılacaktır. On gün sonra provaları başlayacak ve teşrin-i evvel'de oynanacak olan bu güzel esere M a d a m M a r t i n gibi en güzel bir kadın sesiyle H â m i d B e y e f e n d i ve A r k ı r i E f e n d i gibi en güzel erkek sesleri temin edilmiştir. Halide Hanımefendi bedii bütün vesâiti elde eylemekle, bestekâr sesleri tenmiye etmekle Celâl Es'ad ve ve Falih Rıfka Beyefendiler tekemmülât-ı sâiresiyle Ertuğrul Muhsin dekor ve sahnelerini meşgul olmakla eser memleketin sanat-ı nefisesine cidden hizmet ediyorlar. T e m â ş â muvaffakiyet dilerken bile utanır.

29 AĞUSTOS

Sokaklarda nazâr-ı dikkati câlêb mavi duvar ilânlarını elbet görmüşsünüzdür, okuduktan sonra sizi velev bir dakika olsun düşündüren bu zârif ilânlar bir temâşâ mecmuası olmak dolayısıyla bizi daha fazla meraklandırdı. Nihâyet öğrendik ki, altı ağustosta kontratları rehin-i hitam olan D â r ü l b e d â y i mümesilîn ve mümesilâtı elbirliğiyle T e p e b a ş ı T i y a t r o s u'nda ahaliye güzel bir gün ve gece geçireceklerdir. Başlarında F i k r e t , B î c a n ve R a ş i t R ı z a B e y 'ler bulunan bu zümre-i sanatkârâna Temaşâ bütün kalbiyle muvaffakiyet diler. Sırf kendi teşebbüsleriyle başladıkları ve büyük muvaffakiyetle biteceği yüzde

yüz muhakkak olan bu temsilden sonra olsun hiçbir gazete "mümesiller iyi çalıştırılmışlardır." diye gülünç bir ibâre neşretmeyecektir. Çünkü üç senedir çalışahlar kendileridir. Talim ve tedris için kendilerinden daha muktedir ve daha selâhiyetdâr bir kimse zâten mevcut değildi. Bu temsil halka gizli kalmış olan bu hakikati meydana koyacağı için pek kıymetli olacaktır.

Avrupa'da olduğu gibi bizde de son zamanlarda umûr-ı hayriyeye masrûf-ı iânâta müsâmereler birer vesile teşkiğ ediyor. Kemâl-i munnûniyetle istihbârâtımıza nazaran B e ş i k t a ş O s m a n l ı F a k i r Ç o c u k l a r z C e m i y e t i, her seneki gibi bu senedede 24 Ağustos cumartesi günü hanımlara ve akşamı umûma olmak üzere Osmanbey Bahçesi'nde eğlenceli bir program tertip etmiştir. Hacı Ahmet Paşa Hazretlerinin taht-ı himâyelerinde icrâ olunacak olan bu programa M a d a m M a r t i n ve M ö s y ö A r k i r i tegannileriyle A h m e t F e h i m E f f e n d i, E r t u ğ r u l M u h s i n B e y temsilleriyle iştirâk edeceklerdir.

Berâ-yı tedâvi Dresd senatoryumuna giden genç mümesillerimizden M u v a h h i d B e y, bu kere iâde-i âfiyet ederek avdet etmiştir.

Tepebaşı varyete tiyatrolarının uzun seneden beri müdürü Mös-yö J u l L e h m a n (ژول لمان) vefat etmiştir. Pek genç yaşında ölen bu zât tiyatrosu müntesibleri tarafından pek seviliyordu. Sevgili arkadaşımızı kaybettiğimiz için kemâl-i teessürle âilesine beyân-ı taziyet eyleriz.

T a h s i n N a h i d B e y e f e n d i'nin Fransızca'dan naklettiği R a k i b e namındaki üç perdelik eserin D â r ü l b e d â y i heyet-i edibesine okunmak üzere olduğunu haber aldık. Önümüzdeki nüshâımızda eser-i mezkûr hakkında bir teşrih buluncaktır.

Temâşâ Şuunu:

BEYOĞLU MUSİKİ AKADEMİSİ

Pek büyük bir sevinçle öğrendik ki, Beyoğlu'nda yakında bir musiki akademisi teşkil ve te'sis ediliyormuş. Müsâade-i resmîyesi istihsâl edilen bu müesese Avrupa'daki husûsi konservatuarların aynı olacaktır. Ücret mukâbilinde tegânni, keman piyano vesâir âlât-ı musikiye tedris edilecek olan müesesenin başında memleketin muhterem ve şayân-ı itimâd birkaç zâtı hâmi olarak bulunmaktadır.

Diğer taraftan şunu neşretmekle bu müesese hakkındaki itimâd ve itibârı takdir edebilirsiniz. ki, M a d a m M a r t i n, ve M ö s y ö J e a n E r n e s t heyet-i talimiye beyanındadır. D â r ü l b e d â y i'de henüz musiki tedris olunduğu zaman pek büyük yararlığı görülen Jean Ernest'le fevkâlâde müsâmerelerde güzel sesle ve musikideki vukûfla etrafında bir hâle-i muvaffakiyet yaratan M a d a m M a r t i n hiç şüphesiz ki İstanbul'da bulunabilecek yegâne vukûflu şahıslardı.

Bu münâsebetle müeseselerine bir hitâb-ı samimânede bulunmaktan geri kalmayacağız.

Madem ki, konservatuar namıyla açılan D â r ü l b e d â y i' de hayât-ı temâşâyâ ait hiçbir şey tedris edilmiyor. Madem ki sebeb-i te'sisi olan memlekete artist yetiştirmek gâyesi terkedilerek M i n a k y a n K u m p a n y a s ı hâl-i hazırı eile uğraşılıyor. Şu halde bu resmi müeseseimizin ihmal ettiği vazifeyi de yeni musiki akademisine yükletmeyi neticede kazanacağı muvaffakiyet şerefini tezyif edeceği için haksız göremiyoruz. Orada bir sınıf "Temâşâ Hitâbêti" namıyla, elhasıl temâşâ tedris olunan küçük bir sınıfta görmek en büyük emelimizdir. Ve bu suretle eminiz ki, memlekete büyük hizmetler edebilir.

Hutût hareketi daha teferruatıyla tekrarr etmeyen bu akademi- nin müeseselerini T e m â ş â bütün kalbi ile selâmlar muvaffakiyetten bahusus bu kadar ulvi bir maksada o kadar eminiz ki, bu temenni yâvesini tekrarlamaktansa Temâşâ'nın da hadimleri arasında telâkki edilmesini istihâm ederiz.

Yirmi dokuz ağustosta verileceği ilân edilen uyundan D â - r ü l b e d â y i heyet-i temsiliyesiyle heyet-i idâre arasında itilâf hâsıl olması dolayısıyla sarf-ı nazâr edilmiştir. Ma- aşlarına bir nisbet dâhilinde olmaksızın edilen küçük zammiya- ta kanaât eden heyet-i temsiliye âzaları bu sefer de fedâkâr- lıklarını ispat ettiler. Ümid ve temenni edelim ki, ileride bu- da unutulmasın.

Ağustos'un otuzuncu cuma günü yine K e n â n Ç o b a n - larının K o b e r t K o l e j salonunda provasına revam edil- miştir. Pâyitaht'ın sanata vâkıf simâları sem'an olarak hazır bu- lunmuşlardır. Eylül'ün birinden itibaren geceli gündüzlü tekrar- lara başlanacaktır. Dekor numûnesi E r t u ğ r u l M u h s i n tarafından yapılarak heyet-i tertibiyeye takdim edilmiş ve bil- hassa mazhâr-ı takdir olmuştur.

C e l â l E s ' a d B e y e f e n d i 'nin bazı reyiyile e- sas olarak mezkûr numûne kabul edilmiştir. Bir kısmı Viyana'da diğer aksâmı İstanbul'da ihzâr edilecektir.

Şâir Y u s u f Z i y â B e y 'in B i n n a z namıyla man- zum bir facia yazdığını kemâl-i memnuniyetle haber aldık. Kari- ne bu güzel ve ruhlu eserin bazı sahifelerini nakletmek için şâiri nezdinde teşebbüsâtta bulunulacaktır. Şimdiden muvaffakiyet diler ve B a y k u ş 'un âkıbetine dûçâr olmasını temenni ederiz.

Halkın hiçbir surette tatmin edilemeyen tiyatro ve musiki ihtiyâcını temin maksadıyla Türk Ocağı'nda her ay muntazam mu- siki ve ciddi tiyatro numûnelerinden mürekkep bir program tertip edileceği tebşir olunur.. Önümüzdeki nüshâda bundan mufassalan bah- sederek bu programları neşredeceğiz.

B o r a z a n T e v f i k B e y 'in bu hafta zarfında Büyük a- ada'da bir müsâmere tertip edeceğini istihbâr ettik. Her sene ke - mâl-i tehâllükle beklenen T ev f i k B e y 'in müsâmeresini bütün karile- rimize tebşir ederiz.

Dârûlbedâyi Temsilleri:

İ b n ü r r e f i k A h m e t N u r i B e y'in, D ö r t Ç i h â r nam komedisi cumartesi günü Tepebaşı Kışlık Tiyatro' şunda gündüz hanımlara ve akşamı beylere olarak temsil edilecektir. Bu piyesi mesleğimiz nokta-i nazârından muhakeme ettiğimiz zaman tavsiyeyi bir parça ağır bir yük olarak kabul ediyoruz. Fakat hâsılâtının kâffesini heyet-i temsiliye âzâlarına mükâfat olarak tevzi' olunacağı için temsile bütün sanatkâr hâmilerinin şitâbını ez-dil ve cân tavsiye ve temenni ederiz. Katlandıkları mahrumiyetler arasında bilhassa menfaati kendilerine âid olan piyese râğbet etmekle, temâşâgirân sevgili sanatkârlarımızı teşci' etmiş olacaktırlardır.

Hemân C e n â b-ı H a k k , memleketimizde temâşâ şûnuna havâdis halk etsin. Amin.

nr.7 s.6,7

Temâşâ Şuunu:

K e n a n Ç o b a n l a r ı bu lâhuti operanın birinci ve ikinci perdesi de eylülün altıncı gümâ günü saat ikide yine Robert Koleji tiyatrosunda prova edilmiştir. O gün orada bulunanlar Pâyitaht'ın en güzel seslerini dinlemekle ve operadaki terakkiyi görmekle mütelevviz olarak avdet ettiler.

V e d i i S a b r a, bu henüz genç musikişinâs, mustakbel muganni ve muganniyelerini piyanosunun etrafına toplayarak tükenmek bilmez bir azimle çalıştırıyordu. Eylül'ün dokuzuncu, pazartesi gününden itibaren tiyatrolarda provalara başlanmış ve birinci perde birkaç defalar tekrar edilmiştir. Dekorların imâline levâzım-ı sâirenin ihtizârına da mübâseret olunmuş ve takriben teşrin-i evvel evâsıtına doğru vaz'-ı sahne edilmesi takarrür etmiştir.

T ü r k O c a ğ ı ' n d a- Ocak senelik müsâmerelerine zammiye-
ten her ay muntazaman bir ziyâfet-i edibe verecektir. Bû cümle-
den olmak üzere teşrin-i evvel ayı zarfında verilecek müsâmere-
de T o s k a operasının birinci perdesi tekmil oynanacak S h e-
k e s p e a r e'in V e n e d i k T a c i r i nam müdhikesinden
müfrez parçalar heveskârlar tarafından temsil edilecektir. Bu mü-
sâmerelerin temâsâya âit husûsâtıyla istigâl için E r t u ğ r u l
M u h s i n memur edilmiştir.

Diğer taraftan pek memnuniyetle öğrendiğimize nazaran Ocak
heyet-i idâresi bu ciddi teşebbüslere zamimeten, Ocak tiyatrosu-
nu yeniden sür'atle inşâya karar vermiştir.

T e m â ş â ' n ı n Ç a y Z i y â f e t i- Mecmuamızı daha esesâ
lı ve fâideli şekle ifrâğ için müdâveleyi efkârda bulunmak, yazı-
larıyla mecmuayı tezyin eden zevâtı birbiriyle tanıştırmak ve sa-
nat-ı temâşâya hizmet için çarpan kalpleri bir araya toplayarak fâ-
ideli bir saat geçirmek emeliyle salı günü saat dörtte Pera Pa-
las'ta bir çay ziyâfeti çekilmiştir. Memlekette hayât-ı temâşâya
bir ceryân uyandırmak emeliyle çalışan mecmuamız için müfid ka-
rarlar ittihâz olunmuş ve fahri müdürlüğüne ekseriyet-i arâ ile üs-
tâd S a l i h F u a d B e y e f e n d i intihâb edilmiştir. Bu
ziyâfette hayât-ı matbuata mensub olan güzide bir zümre-i muharri-
rîn hazır bulunarak cidden edebî bir saat yaşamışlar ve saat yedi-
buçukta bu samimi içtimâya nihâyet verilmiştir. T e m â ş â aynı
maksat uğruna çalışan zevâtı bir yere toplamak için ara sıra bu
ziyâfetleri tekrar edecektir.

nr.8 s.13

T e m â ş â D e r s l e r i- Yedinci nüshâımızda heveskâr tâlib
ve talebelere memlekette temâşâ zevkini uyandırmak için meccâ-
nen temâşâ dersleri verileceğini yazmıştık. Niyetimiz ve tahmi-
nimiz bir ay sonra yâni şimdi işe başlamaktı. Fakat o zaman o
ilânı yazarken kalemimiz bilâ-ihitiyâr tâlib ve talebelerin âde-
di meselesini ilâve etmişti. Maâlesef fart-ı tehâyüç dolayısıyla
la dimağımızın ihmâl ettiği bu kaydı kalemimiz unutamadı. Bugün

bu hakikate şasıyoruz, çünkü kûracaât eden talebelerin miktarı onu, onbeşi geçmediği gibi talebe miktarı da üçü dördü aşamadı. Biz bunu sanayi-i nefise zevkinin kadınlarımızın arasında da öldüğüne kurduğuna hamlettik. ve temâsâ derslerinin başlaması yalnız talebelerin de miktarının hadd-ı kâfiyeye varmasına taallük ettik.

T o s k a- Müstahbirâtımıza nazâran teşrin-i evvel ayı zarfında bu lâtif opera Beyoğlu'nda İspanya Sefâreti taht-ı himâyesinde olarak vaz'-ı sahne edilecektir. Toska rolü M a d a m M a r - t i n, Skarpiya rolü de J a n E r n e s t tarafından temsil ve tegânni edilecektir.

Dârülbedâyi mümesillerinden G a l i p B e y, H e n r i B e r n s t e i n ' i n (Rafael-Kasırga) namındaki eserini S. e. l â - h a d d i n K a s ı m B e y ' l e birlikte tercüme ve nakle başlamışlardır.

B e y o ğ l u M u s i k i A k a d e m i s i- Resmen teşkil ettiği evvelki nüshâmızda dercettiğimiz ve sehrimizin muhit-i sanatındaki boşluklardan birini kapayan bu müsesenin yakında resmi küşâdı icâ edilmek üzeredir, keman vesâire âlât-ı musikiye için Berlin'in en güzide sanatkâr simâları celb olunacaktır. Diğer aksâmı için İstanbul'da mümtaz bir zümre-i sanatkârânesi tayin edilmiştir. Küşâdından sonra ziyâret ederek müsesenin mufassal programıyla tahassüsâtımızı yazacağız.

K e n ' a n Ç o b a n l a r ı- Yakında temsil edilecek olan H a - l i d e E d i p H a n ı m e f e n d i ' n i n yazdığı ve V e d i i S a b r a E f e n d i ' n i n bestelediği bu güzel operanın hâsılâtı Bahriye Amele Tasarruf Sandığı menfaatına tahsis edilmiştir. Bunun için bu iki temsili bahriye nâzırı âlikadri C e m i l P a - ş a H a z r e t l e r i himâyeleri altına kabul buyurmuşlardır. Memleketin sanata ve sanatkârlığa karşı dest-i himâyetini uzatan nâzır-ı müşârünileyhi T e m â ş â bütün mevcûdiyet-i ve hürmetiy- le selâmlar. Ve âcizâne hâdimi olduğu hayât-ı sanatın hamileri arasında paşa-yı müşârünileyhi görmeyi gâyemize ediseceğimize kavi bir bürhân addeder.

Temâşâ Şuûnu:

Dârülb edâyî Muallimleri- Dârülb edâyî tiyat-ro kumpanyası olmaktan kurtarmak ve bir mektep haline sokabilmek için muallimler bularak tedrisâta başlanacağı haber alınmıştır. Ezcümle bu muallimîn miyânında tarih-i temâşâ için müdür-i fah-rimiz S a l i h F u a d ve edebiyat-ı temâşâ için muavinîn-i tah-ririyemizden muhterem R e ş a t N u r i ve makyaj fenni için de K e m a l E m i n B e y e f e n d i'lerin derdest tayin oldukla-rımemnuniyetle öğrenildi. Bu suretle Dârülb edâyî yeni bir devreye g iriyor ki, muvaffakiyet dilemekten kendimizi alamadık.

Beyoğlu Musiki Akademisi- Beyoğlu'nda Sakız-ağacında 19 numaralı muhteşem bir hâneyi mektep ittihâz eden bu müesesenin kabul-i intihâhları cumartesi ve pazar günleri içrâ kılınmıştır. Heyet-i mümeyyize : V e d i i S a b r a , S i l v i o K ü s s i , L e i b o v i t c h , J e a n E r n e s t é , M e r - s e g n e , G o l d e n b u r g , L o b e l , A n t o n y a d i s , E f e n d i l e r l e , M a d a m M a r t i n B o n f e f e s - k a , M a d a m L a j o s D e C h a s t e n , M a t m a z e l S c h w a r t z ile E r t u ğ r u l M u h s i n B e y ' d e n m ü - r e k k e p t i r . A d e d i d a h a Ő i m d i d e n y ü z e l l i y e v a r a n t a l e b e l e r m i y â n ı n - d a e k s e r i y e t i e r m e n i l e r t e Ő k i l e d i y o r d u . B ü t ü n Ő u â b â t - ı m u s i k i y e - y e v e t i y a t r o y a â i t g e l e n n a m z e t l e r i ç e r i s i n d e b i r t a n e n e k a d ı n n e e r k e k T ü r k t a l e b e s i y o k t u . B i z i m n i y e g e r i k a l d ı ğ ı m ı z ı a r t ı k b a Ő k a y e r d e a r a m a y a l ı m , d e ğ i l m i ?

Derslere pazartesi gününden itibâren başlanmış ve her gün talebenin miktarı artmakta bulunmuştur.

Kenan Çobanları- Bu ay zarfında verilmesi mukarrer bulunan H a l i d e E d i p H a n ı m e f e n d i ' n i n y a z d ı ğ ı v e Ü s t â d V e d i i S a b r a E f e n d i ' n i n b e s t e l e d i ğ i b u o p e r a t a m a m i y l e h a - z ı r l a n m ı Ő t ı r . T ü r k h a y â t - ı s a n a t ı n d a i l k b i r a d ı m o l a n b u e s e r i ç i n b i r f e d â k â r l ı k t a n ç e k i n i l m e m e k t e d i r . İ s t a n b u l ' u n Ő i m d i y e k a - d a r h i ç g ö r m e d i ğ i b i r t a r z d a s a b ı r s ı z l ı k l a y e v m - i t e m s i l i n â i n t i z â r o l m u y o r .

T a h s i n N a h i d B e y'in adapte ettiği K a k i b e nam eserde istediği rolü vermedikleri için E l i z a H a n ı m D â r ü l b e d â y i'i terketmiştir. Bu Eliza Hanım için bir ehemmiyeti hâiz olmakla beraber Dârülbedâyi için mühim bir zâiyattır. Dârülbedâyi için ne yapıp yapıp Eliza Hanım'ı tekrar almak taht-ı vücûbdur. Temâşâgirân nısfı hiç şüphesiz Eliza Hanım'ın perestişkârı olan Dârülbedâyi icâb ederse her fedâkârlığa katlanmalıdır. K ı n a r H a n ı m başta olmak üzere Dârülbedâyi'i terketmesi memnuniyetle karşılayacak bir kısım vardır. Fakat onlar bilmelidirler ki, bugün Eliza Hanım'ın yerini hiç kimse hatta on Kınar Hanım tutamaz.

nr. 10 s.12

Temâşâ Haberleri:

BEYOĞLU MUSIKI AKADEMESİ

Beyoğlu'nda Sakızağacında 19 numaralı muhteşem bir dâirede resm-i küşâdı yapıldığı geçen nüshâmızda yahtığımız akademinin tarz-ı tedrisiyle icraât-ı müstakbelânesine dâir şayân-ı dikkat bazı malumat vermeyi fâideli addettik. Gerek memleketimizin ve gerek memâlik-i ecnebiyenin esâtiz-i meşhuresinden otuz muallim ve muallimeyi etrafında toplayabilen bu müesese şehrimizde tiyatro ve musiki gibi sanayi-i nefisenin iki mühim şubesini terakki ettirmek için istikbâle âit birçok projeler hazırlanmıştır. Akademi her ay iki opera vaz'-ı sahne edecektir. Nitekim tesrin-i sâninin yirmisinde birinci defa olarak V i c t o r i a n S a r d u 'nun tahrir ettiği ve C a k o m o P o ç i n i ' (جاڤوم پوچينى) nin bestelediği meşhur T o s k a operası oynanacaktır. Temsile akademi muallim ve muallimeleriyle talebeleri iştirâk edecek, eserin heyet-i mecmuası akademinin zâde-i sa'y ve sanatı olacaktır. Bu cümleden olmak üzere Toska rolünü M a d a m M a r t i n B o n f o f e s k a Skarpina rolünü akademi müdürü M ö s y ö J e a n E r n e s t e oynanacaklardır. Uzun müddetten beri kulaklarımızın mahrum kaldığı İtalyancayı bu güzel eserle işiteceğiz. Ekseriyetini akademiye mensup sanatkârlardan terkip eden orkestraya muallim M ö s y ö M e r s e g n e idâre edecek ve dekorları ile eserin sahneye vaz'ına akademinin hitâbet ve işmizâz ve belâgat-ı cismâniye muallimi E r t u ğ r u l M u h s i n B e y nezâret edecektir.

Akademinin intihâp ederek oynamayı kararlaştırdığı âsâr miyânında Carmen, Maskeli Balo, Traviata, Rigolotto, Cavalleria, Rusticana, Pagliocci, Walküre, Figaro'nun İzdivacı gibi dünyanın her tarafında binlerce defa vaz'-ı sahne edilen mes-hur eserler vardır. Temâşâ muvaffakiyet ve rağbet dileyenlerin ilk sırasındadır.

Güzide bir zümre-i sanatkârândan teşkil eden bir Fransız komedi kumpanyasının yakında Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda oyunlara başlayacağı memnuniyetle haber alınmıştır.

nr. 11 s.8

Temâşâ Şuunu:

Dârülbedâyi muallimleri miyânına genç şâirlerden Halit Fahri'yi Türkçe dersi muallimi olarak ithâl etmiştir. Halit Fahri'yi değil Dârülbedâyi'yi tebrik ederiz.

Şâir Yusuf Ziyâ Bey'in manzum Binnaz piyesinin mühim rolleri Raşit Rıza, Muvahhid Bey'lerle Eliza ve Adriyan Hanımlar arasında taksim edilmiştir.

Rakibe 'de de kadın rolleri Roza ve Eliza Hanımlar tarafından deruhte edilmiştir. Roza Hanım' az vakitte gösterdiği muvaffakiyetten dolayı tebrik ve teşci' etmek lâzımdır. Yalnız Eliza Hanım'ın parladığı Türk temâşâsının semâsında şimdi Roza Hanım da başka bir nezm-i sanat olarak parlamaya başladı.

Kınar Hanım Dârülbedâyi'yi terketmiştir.

Güzide sanatkârlardan Emin Beliş Bey Dârülbedâyi sanatkârlığını kabul etmiştir.

Musiki Akademisinin ilk konseri Pera Palas salonlarında veri verilmiş ve büyük bir rağbete mazhâr olmuştur.

Şehrimizin kibâr-ı muhafili hazuruna teşkil ediyordu. Kemal-i hararetle alkışlanan sanatkarlar arasında Madam Laggos Düşestâ'nla (لاغوس) Madam Martin ve üstâd Vediti Sabra'yı kemal-i ehemmiyetle zikrettiği sanata nankörlük etmemek için elzem addettik. Yakında ikinci konser için hazırlanan akademi programa talebelerden mürekkep bir orkestrayı zammetmiştir.

Genç Türk hanımlarından beş on kadarı aktivist olarak Dârübedâyi'ye girmişlerdir. Cesâretlerinden dolayı evvelâ kendilerini Temâşâ'dır.

Beyoğlu'nda Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda her akşam icrâyı sanat eden Fransız kumpanyası silsile-i âsârı arasına Alzas nam güzide piyesi de ithâl etmiştir. Bu hafta zarfında vaz'-ı sahne edilen Simon piyesinden sonra eser-i mezkûr oynanacaktır.

Muhtar paşazâde Sermed Muhtar Beyefendi'nin "Zincirleme" namındaki güzide eserini bitirdiğini kemâl-i memnûniyetle haber aldık, karilerimiz Sermed Muhtar Bey'in kudret-i tahrir ve sanatkarânesi geçen nüshamızda verdiğimiz "Helâl Mal" ünvanlı bir perdelik müdhike de takdir etmişlerdir. Bu genç ve güzide muharriirin eseri şimdiye kadar Türk hayât-ı temâşâsında yazılan âsârın serfirazı denmeye lâyıktır.. Muharri-i muhteremi bütün kalplerimizle tebrik eder, alkışlarız.

"Leopold Kampf" nam rus edibinin "Büyük Gece" ünvanlı eserinin Fransız Dram Kumpanyası tarafından vaz'-ı sahne edilmesi hükümetçe men' edilmiştir.

"Burhaneddin Bey" kayınbirâderini ebediyen kaybetmiştir. Bu eski arkadaşımızı kemal-i samimiyetle ta'ziye eder ve refikası hanımefendiye de (yaşayanın ölmesi ve tabiattan ebediyete geçmesi lââbedidir) diyen "Shakespear" in cümle-i hekimiyesini tekrar ederek te'sirâtına iştirâk ederiz.

Temâşâ Şuûnu:

Geçen nüshâmızda üç ay mezuniyet alarak D â r ü l b e d â-y i'den gaybubet eden K ı n a r H a n ı m'ın müesese-i mezkûreyi terkettiği yazılmışsa da icrâ ettiğimiz tedkikât neticesinde mumâileyhin hatta hiç öyle bir niyeti olmadığı tebeyün etmiştir.

Dârülbedâyi'ye iştirâk eden Türk hanımlarının miktarı beş altıyı bulmuştur. Herbiri şehrimizin muteber âilelelerine mensub olan bu hanım kızlardan sa'y ve ciddiyet bekler ve bütün Türk hayât-ı temâşâsının ümidlerini kendileri teşkil ettiklerini bir kere daha tekrar ederiz.

B u r h a n e d d i n B e y yakında bir kumpanya teşkil ederek Konya ve Ankara taraflarına temsil seyâhatını çıkacaktır.

Dârülbedâyi heyet-i idâresi reisi serteşrifat hazret-i şehriyâri İ s m â i l C e n â n î B e y e f e n d i'nin uzun müddeten beri mesirfâraş bulunarak müesese-i mezkûredeki içtimâlara gelemediklerini maâteessüf haber alınmıştır.

K e m a l E m i n B e y ağabeyimizi "Sanatkâr Yurdu" namıyla bir klüp te'sis için makâm-ı âidine müracâatta bulunduğu bu suretle bizde şimdiye kadar hiç olmayan sanatkâr hayâtını uyardırmaya teşebbüs ettikleri memnuniyetle haber alınmıştır.

E r t u ğ r u l M u h s i n B e y kardeşimiz A r i f H i k m e t B e y'le birlikte C a n Y o l d a ş ı namındaki faciâyı bitirdiğini öğrendik . T e m â ş â karileri pek yakında mecmuamızda derc edilecek olan eser-i mezkûru zevkle okuyacaklardır.

D â r ü l b e d â y i m ü n t e s i b î n - i m ü m e s s i l v e m ü m e s s i l e l e r d e n b i r k a ç a n ı n ı z d i v a c e d e c e k l e r i n i s o n d a k i k a l a r d a h a b e r a l d ı k . F a - k a t v a k t i n a d e m - i m ü s a â d e s i s e b e b i y l e k i m l e r i n v e k i m l e r l e o l d u - ğ u n u t a h k i k e d e m e d i k . G e l e c e k n ü s h â d a m a l u m a t - ı m u f a s s ı l a e l d e e t m e y e ç a l ı ŝ a c a ğ ı z .

M ü d ü r - i f a h r i m i z S a l i h F u a d B e y e f e n d i ü s t â d ı m ı z ı n D â r ü l b e d â y i ' d e v e r d i k l e r i " T a r i h - i T e m â ŝ â " d e r s l e r i - n i n o t l a r ı n ı h e r T e m â ŝ â m u c i b i n c e f e v k â l â d e k ı y m e t l i o l d u ğ u n u n a z â r - ı d i k k a t e a l a n m e c m u a m ı z b e y n i n d e " T e m â ŝ â T a r i h i " ü n v a n ı a l t ı n d a m e z k ü r d e r s l e r i n e ŝ r e b a ŝ l a y a c a k t ı r .

T a n i n s e r m u h a r r i r i s a b ı k v e e s k i Ç o r u m m e b u s u M u - h i d d i d B e y ' i n D â r ü l b e d â y i ' d e v e r m e y e b a ŝ l a d ı ğ ı i n ŝ â d d e r s - l e r i i k i d e f a d a n s o n r a t a t i l e d i l m i ŝ t i r .

nr. 13 s.14,15

Temâşâ ŝ u û n u :

D â r ü l b e d â y i ' d e Ç a y Z i y â f e t i - D â r ü ŝ b e d â y i t a r z v e n e t i c e - i m e s â i s i h a k k ı n d a b i r f i k i r v e r m e k ü z e r e g e ç e n c u m a g ü n ü t a t b i k a t s a l o n u n d a U ŝ ŝ a k î z â d e H a l i t Z i y â B e y e f e n d i ' n i n F ü r u z a n p i y e s i n i n i k i n c i p e r d e s i y l e İ b n ü r r e f i k A h m e t N u r i B e y ' i n K ı s m e t D e ğ i l m i ŝ i s m i n d e k i e s e r i n i g ü z i d e b i r h â y â t - ı m ü d â v i n ö n ü n d e v a z ' - ı s a h n e e y l e m i ŝ t i r . İ k i p i y e s a r a s ı n d a i ç t i m â s a l u n u n d a i n i l m i ŝ v e m ü k e l - l e f b i r ç a y z i y â f e t i v e r i l e r e k s a n a t m ü b a h i s l e r i y a p ı l m ı ŝ v e s a m i - m i t a t l ı s a a t l e r g e ç i r i l m i ŝ t i r . M ü d a v i n m i y â n ı n d a H a r i c i y e N â z ı - r ı M u s t a f a R e ŝ i t v e M a a r i f N â z ı r ı Z i y a P a ŝ a ' l a r h a z e r â t ı y l a G a l i p K e m â l î v e s a b ı k M a l i y e N â z ı r ı C a - v i d v e S u p h i B e y e f e n d i l e r ' l e İ s m a i l C e - n â n î , İ z z e t M e l i h , H ü s e y i n S u a d , M ü n - n i r N i g â r , A h m e t N u r i B e y e f e n d i ' l e r d e n m ü - r e k k e p h e y e t - i i d â r e a z â l a r ı h a z ı n b u l u n m u ŝ l a r d ı r . B a ' d e E r t u ğ - r u l M u h s i n F r a n ç o i s C o p p e ' n i n D e m i r c i - l e r G r e v i n a m ı n d a k i h ü z ü n l e r k i k â y e s i n i s ö y l e m i ŝ B e h - z a d B e y ' d e g ü l ü n ç l ü b i r v a k ' a i l e h a z u r ü n i D e m i r c i l e r G r e v i '

nin bâr-ı hüzn-ı akıbetinden kurtarmış G a l i p B e y T e v f i k F i k r e t'in bir manzumesini inşâd eylemiştir.

B o r a z a n T e v f i k B e y- Bu sevimli ve bî- adîl sanat-
kâr martın yedinci penşembe günü gündüz hanımlara akşamı umuma ve
ve ertesi cuma günü yine umuma mahsus olmak üzere senelik mesâ-
he ve müsâmerelerini Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda veriyor.

Borazan Tefvik Bey bizde daha eşi bulunmayan mezâhuvisimiz-
dir. Herkesin elim ve matem içinde bulunduğu şu zamanda kalbine
neşat ve ferahlık aramak üzere oraya şitâb edeceği bî-sekktir. E-
sasen bu sene mücerreb olduğu vech üzere müsâmere gününden evvel
biletler biter ve o gün âdeta müstahil olur. Buna binâen T e m â-
ş â karilerine bu hususta da bir suhûlet göstermeyi addeder.
Gündüz ve gece için biletler Karaköy'deki Şekerci Hacı Bekir şube-
sinde satılmaktadır. Bir an evvel tedârîki bu sevimli gün ve gece-
den mahrum olmamak için şayân-ı tavsiyedir.

D â r ü l b e d â y i'de T a h s i n N a h i d B e y'in
adapte ettiği R a k i b e, H ü s e y i n S u a d B e y'in te-
lifi Y a m a l a r piyeslerinin provaları ikmal edilmiştir. Ya-
kında temsillere başlanacak ve ağlab-ı ihtimâl bir iki senedir
oynanmayan H a l i t F a h r i'nin B a y k u ş, ve E r t u ğ -
r u l M u h s i n'in U ç u r u m piyesleri de orada temsil edi-
lecektir. Bunlardan sonra sıra ile Y u s u f Z i y â'nın B i n -
n a z ve İ b n ü r r e f i k A h m e t N u r i B e y'ins B e l -
k ı s ünvanlı eserleri oynanacaktır.

R a ş i t R ı z a B e y'in yakında Dârülbedâyi heyet-i
edebiyesine gayr-ı münteşir piyeslerinden birini okuyacağı
maâlmesâr haber alınmıştır.

M a l u l î n-i G u z â t cemiyetine devredilen eski M ü-
d a a f a a-i M i l l i y e dâr-üs sanayisinin M ü r e b b i y e
ismindeki H ü s e y i n R a h m i B e y'in romanını şeride çek-
meye başladığını öğrendik. Sinemacılıktaki teknik hatâyâyı Mü-
d a f a a-i milliye ariz ve amik tekrar ettiğimiz için yine o müsâ-

senin aynı hataya düşmemesini temenni eyleriz. İlân-ı şeridin gösterileceği zamana kadar sukûtu şimdilik muvaffık addederiz. Bilâhere mütaalâtımızı yazacağız Mamâfih bilhassa malûl ve bî-çarelere muavenet maksadıyla toplanan paranın eğer muvaffakiyetine yüzde yüz emin değilseler . sarfından mütevellid meşguliyeti şimdiden üzerine alacak mesul tayinini zamandârâne tavsiye eyleriz. Bu suretle karşımıza hitap edilecek bir makam görülebilelim. Yoksa M ü d a f a a - i M i l l i y e 'de olduğu gibi bütün âzâyı israftan alâkadar addtmekte muztarr kalacağız.

A d r i y e n ve K ı n a r H a n ı m 'ların yakında yeni teşkil edene Ermenistan Cumhuriyetine giderek bakiye-i hayat sanatlarını orada geçirmeye karar verdikleri ve şimdiden ihzâ-rata başladıkları haber alınmıştır.

C a n Y o l d a ş ı , E r t u ğ r u l M u h s i n ve A - r i f H i k m e t B e y 'lerin yazdıkları bu eser yakında tab-olunacak ve berâ-yı temsil D â r ü l b e d â y i heyet-i edebiyesine okunacaktır. Mevzuu itibâriyle şimdiye kadar bizde hiç sahneye vaz'olunmayan bir muhitimizi arzeden bu piyesin muvaffakiyet kazanmasını kemâl-i samimiyetle dileriz. Malum olduğu üzere bir ayda on onbeş defa vaz'-ı sahne edilen U ç u r u m nam eser de Ertuğrul Muhsin'e âittir. Bunun da aynı netice-i muvaffakiyete mazhar olacağına şüphe etmeyiz.

nr. 14 s.14,15

Temâşâ Şuûnu:

DARÜLBEDAYI HABERLERİ

Dârülbedâyî heyet-i temsiliyesinden M a d a m A d r i y e n nihâyet dâr-ı mezkûrde infisal ile bir ermeni kumpanyasına dahil olmuştur.

D o k t o r E m i n B e l i ğ B e y i s e bu sene staj devresini Tıbbiye'de geçirmeye mecbur olmak dolayısıyla iki işi telif edemeyeceğinden istifa etmiştir.

D â r ü l b e d â y i O s m a n î edebiyat müdürü Y a h y a K e m a l B e y'in bu kere istifa ettiğini büyük eseflerle öğrendik.

Yeni Bir Temâşâ Heyeti

Memleketimiz hayât-ı temâşâsına ~~sinin-i yefirâden~~ beri bil-kalem ve bil-fiil hudemât-ı mebrûrede bulunan aktörlerin ağabeyisi K e m a l E m i n B e y'le refikası tarafından bir heyet-i temsiliye teşkil edilip işe başlanıldığı maâlmêsâr istihbâr olunmuştur. Mezkûr heyetin onbeş güne kadar temsille-re ibtidâr etmesi muhtemeldir.

Heyet-i silsile-i âsârı miyânında garb âsârı temâşâsının en nâdide ve güzide piyesleri seçilmiştir. Ekserisi Kemal Emin Bey'in tercümeleri olan bu eserlerden V i c t o r H u g o'nun L u k o r s i y a B a r z i y a (لوقرسيا بورريا) ve tefrikamız olan "Perde-i Semâvât" ki, bu müheyyeç dram Fransa' reis-i cumhuru G l a m e n ç e n o n 'un piyesidir. H e n r i B a t a i l l e'nin Ç ı l g ı n K ı z ve C o m e d i e F r a n ç o i s namdâr sanatkârı S i l v i o'nun Lejyon De Honeur nişanına mazhar olduğu P a p a L a b o n a r , E m i l e Z o l a'nın T e r e z r a k i n piyesleri vardır. Bunlardan maâda adapte piyeslerden geçen ramazan B e y e ğ l i 'nda E r t u ğ r u l M u h s i n B e y tarafından oynanan V a z i f e piyesiyle G e ç i t K u ş l a r ı ve K ı r l a n g ı ç ismindeki piyesleri vaz'-ı sahne olunacaktır. Bunlardan birincisi H e n r i K i s t m a e k e r s'in diğeri M a u r i c e D o n e'nin olup Dârülbedâyî-temsillerinden İ s m a i l G a l i b B e y 'in adaptasyonlarıdır.

Münhasıran bu iş için sarfedilmek üzere mühim bir sermâye ile meydân-ı temâşâyâ atılan bu heyet-i temâşâyâ muayyen bir tiyat-roda kâfi derecede temiz musikilerine lââyık dekorlar temin edilebilmesi için lâzım gelen her türlü masraftan çekinmemek gibi fedakârlıklara hazırlanmıştır. Maksad ve mesâilerinde muvaffak olmalarını ez-can üs dil temenni ederiz.

Malûlîn-i Guzât Sinema heyetinin mütemâdi bir itina ile aylardan beri çalıştığı H ü s e y i n R a h m i B e y 'in romanından muktebes M ü r e b b i y e filmi karın-ı hitam olmuştur.

Yakında Y u s u f Z i y â B e y 'le D â r ü l b e d â y i heyet-i edebiyesine mazhâr-ı kabil olan B i n a z piyesi sinema haline ifrağ edilmiş olup dâr-ül mezkûr heyet-i temsiliyesinde rol sahiplerine oynatılmak üzere teklif edileceği işitilmiştir. Bundan sonra sırf F e h i m E f e n d i isnadımız için suret-i mahsusada tertip edilen fevkâlâde komik bir tulûâtın ihzârına başlanacaktır.

Ertuğrul Muhsin Bey

Dârülbedâyi rejisörü ve gazetemizin heyet-i tahririyesinden bulunan Ertuğrul Muhsin Bey birâderimiz takrir-i seyâhat ve Kafkas sanat âlemini tedkik etmek üzere Azerbaycan'a gitmiştir.

Azerbaycan Türk Dram Operet Kumpanyası müdüriyetinden aldığımız bir tezkireden H ü s e y i n K a s ı m o f 26 mart sene 335 tarihinde Şehzâdebaşı'nda Millet Tiyatro'sunda vaz -ı sahne edilen E v l i İ k e n B e k â r nam operetin nihâyetinde şanoya çıkarak müdüriyetin malumatı ve müseadesi olmadığı halde müdüriyet namına idâre-i kelâm ederek bazı lüzumsuz kelimeler sarfattiğinden M u h s i n C a f e r o f , P a ş a M e h m e d o f bazı esbaba binâen kumpanyadan ihraç edilmiştir.

Aktör Burhaneddin Bey

Divan-ı harb-i örfi'de vaki eşâr üzerine taht-el hafz üç gün evvel İstanbul'a getirilmiş olan mümesil Burhaneddin Bey isticab edildikten sonra serbest bırakılmıştır. Malumatımıza göre mumâileyh oyunlarına devam etmek üzere tekrar Bursa'ya avdet edecektir.

M usiki Erbâbına Müjde

T a n b u r î C e m i l B e y 'in peşrev saz semâisi şarkı vesâir âsârı "Külliyât-ı Asâr-ı Cemil" namıyla Vezneciler Darü-talim musiki mağazasında bulunur. Birer tane edinilmesini tavsiye edir.

Temâşâ Şuûnları:

MESMUATIMIZA NAZÂRAN

Dârü'lbedâyi heyet-i temsiliyesi miyânında Şehper Hanım'ı kabul etmiştir. Mumâileyh tiyatro hayatında en karakteristik rollerde Ihrâz-ı muvaffak eden artistlerimizdendir. Kendilerini tebrik ve muvaffakiyetlerini diler. Dârülbedâyi Osmanî Heyeti'ni bu sene Madam Andiyet'ten (آنریت) açık kalan mevkiini bu suretle üç defa kuvvetli bir suretle doldurmuş demektir. Heyet-i mümesile arasında Şehper Hanım'ı görmekle bademâ eski repertuarın bu sempatik artistle daha mükemmel bir tarzda oynanacağı hakkındaki ümitlerimiz artmıştır.

Dârülbedâyi heyetinin Kendini Bil piyesinin tekrarlarına başladığını ancak şimdilik daha ziyâde mezkûr piyesin tas-hihâtını ikmâl etmek üzere sarf-ı mücehdid edildiği işitilmiştir.
nr.16 s.14

GAZETEMİZİN TAHT-I HİMÂYESİNDE

ŞEHZADEBAŞI'NDA MİLLET TIYATROSUNDA

GÜNDÜZ HANIMLARA
Saat ikide

AKŞAM UMUMA
Saat dokuzda

AZERBAJCAN TÜRK DRAM OPERET KUMPANYASI

MÜSAMERE-İ FEVKALADE

PERİ CADU

BİR KAMARADA İKİ YATAK

Aşıkâne hissî piyes 5 perde

Son derece gülünçlü komedi

1 perde

Avrupa ve Kafkas sahnelerinde Kasımof tarafından Askerâni-i Lezki dansı, kama ile Vera ve Kaftar Edzi Hanımlar ile komik Muh-sin Caferof İbrahim Bey İsfahanlı tarafından dans ve Kafkas Dügünü 30 kişiden mürekkep Ertuğrul musikiye-i humâyun orkestrası tarafından muhteşem

KONSER

İlkbahar

Marş

Potpori çardaş Forstayn

Gece hayatı

Vals

Çoban kutusu ile bend oldum ve ayrıca perde aralarında Şeh-dabâd Aslı ve Kerem, Evli İken Bekâr opëretlerinden parçalar te-rennüm edilecektir.

Şuûn-ı Temâşâ:

DÂRÜLBEDÂİ HABERLERİ

Dârülbedâyi Osmanî önümüzdeki ramazan mevsimi için istihzâratını ikmâle germi vermiştir, Mevsuken istihbarâtımıza nazâran bu seneki devre-i temâşâ Beyoğlu'nda Varyete tiyatrosunda imrar edilecektir. Dört seneden beri sevgili müsesemizi Pâyitah-tımızın nispeten en temiz ve en güzel tiyatro binası olan Tepebaşı'nda görmeye alışmıştık. Bedbaht memleketimizin en güzel mevkilerinde şikâr -ı ağıâr olan ebniye ve müsesâtı miyânında ye-gâne heyet-i temsiliyemizi sığındıracak bir binadan da mahrumi-yetimizi bizi cidden müteessir etti. Mamâfih müsesese-i idâre heyet-i mezkûr tiyatroyu olsun izticâr edebilmelerinden dolayı tebrik ederiz.

Bu sene geçen seneki repertuara ilâve olarak maâteessüf ancak beş altı yeni piyes ihzâr edilebilmiştir. Bu piyesler sırasıyla şunlardır. Bir ay mukaddem aynı tiyatrodâ alkışladığımız Y a - m a l a r ve P i y e s piyesleriyle beraber T a t l ı S ı r B e l k ı s ve K e n d i n i B i l piyesleridir. Bunlardan birincisi R e ş a t R ı d v a n, ikincisi A h m e t N u r i ve üçüncüsü H a l i t F a h r i B e y'lerindir.

Bilhassa bu sene tamamen hedâyi-i nâbet denilebilecek bir surette çıkartılan bu eserlerin temsil-i sanatkârlarının ihtimam ve gayreti sayesinde müsamahasız iltimassız takdirâne namzet olduklarına emin olabiliriz. Meclis-i idâre şimdiden ramazan ayının ilk on beş geceki programı tertip ve tesbit eylemiştir. Mezkûr tertibnâme-yi karilerimize bir hizmet olmak üzere istinsah eyledik.

- Ramazan: 1-Bir Çiçek İki Böcek :Merhum Tahsin Nahid Bey'in
 2-Fürûzan :Uşakızâde Halit Ziyâ Bey
 3-Yamalar :Hüseyin Suad Bey
 4-Hisse-i Şaiyâ:İbnürrefik Ahmet Nuri
 5-Kendini Bil :Halit Fahri
 6-Kendini Bil :Halit Fahri
 7-Kayseri Gülleri:Münir Nigâr ve Hüseyin Suad Bey
 8-Binnaz:Yusuf Ziya
 9-Belkıs:İbnürrefik Ahmet Nuri

- 10-Belkıs:İbnürrefik Ahmet Nuri
 11-Dört Çihar: " "
 12-Odalık : " "
 13-Tatlı Sır : " "
 14- " " " "
 15-Kara : Halit Ziya Bey

Yeni piyesler için lâzım gelen dekorlar, vesâirenin i en yeni en sanatkârâre bir surette hazırlanmakta olduğunu söylemeyi zâid addederiz. D â r ü ü l b e d â y i heyeti bilcümle mesâisinde muvaffak görmek has emellerimizdendir.

BİR NUMÛNE-İ KADIRŞINAS

Dârülbedâyi heyeti bu kış mevsiminde temsil edilen oyunların hasılâtından bir kısmını âlem-i temâşâmızın uzun senelerden beri hizmet ile bu uğurda bedel-i hayat eden ihtiyâr ve eski sanatkârlara tevzi eylemiştir. Memleketimizde sanat-ı temâşânın tesisi ve devamına büyük âmil olan ve Mutlakiyet devrinin en kahır ve itafkâr senelerinde unutulmaz bir sabr u sebat göstererek hayatını mesleği uğrunda yıprandıran ve nihâyet sahife-i şeyhuhatla pek sevdiği sahneden çekilmeye mecbur olan M i n a k y a n E f e n d i ile F e h i m E f e n d i üstâdımız ve M a d a m H e k i m a n , M a d a m M a r i , ve H u l u s i E f e n d i'lere derecelerine göre yüzer ve ellişer lira taksim edilmiştir.

Yeni mekteb-i temâşâ banilerinin hâl-i azlinde bulunan balarına karşı bu naçiz hediyeleri cidden yüksek bir eser-i insanîyet ve bir numûne-i kadirşinaâsıdır. Bilhassa vatanımızda. şeyh-ül mümesilîn olan Mınakyan Efendi'nin bu suretle tehvîn-i hâl ve tatiyb-i hatır edilmesi çok lâzım ve lâyük bir hareket idi. Dârülbedâyi idâre ve temsil heyetlerini bütün kalbimiz ve kuvvetimizle alkışlar ve tebrik ederiz.

Dârülbedâyi heyet-i temsiliyesinden Ş a d i N u r e d d i n ve M u v a h h i d B e y'ler heyet-i idâre kararıyla gedikli sınıfına idhâl ve kabul edilmişlerdir.

Temâşâ: Cümlesini 'an samim tebrik ederiz.

D â r ü l b e d â y i O s m a n î heyet-i temsiliyesinden M u v a h h i d B e y ' i n L e s P e t i t s piyesinden adapte ettiği Y a v r u l a r piyesi mütalâa heyetince kabul edilmiştir.

nr.17 s.6

Temâşâ İstihbârâtı:

D â r ü l b e d â y i O s m a n î heyet-i mütalâası R e ş a t N u r i B e y ' i n H a n ç e r ünvanlı üç perdelik millî piyesini kabul ve vaz'-ı sahne etmeye karar vermiştir.

Kânun-ı sâni'nin sekizinci perşembe günü Şehremaneti Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'ndü Dârülbedâyî Osmanî sanatkârları tarafından temsil edilmek üzere Pâyitaht'ımızın halkına nefis bir ziyâfet-i temâşâiye ihzâr etmiştir. Bu müsâmere ve musahabe bilhassa İzmir muhacirîn menfaatine tertip edildiği için fiyatlar fevkâlade gâli olacak ve Dârülbedâyîce intihap ve tertip edilen programda en güzel eserlerin yalnız birer perdelerinden müteşekkül olacaktır. İstihbârâtımıza nazâran bu müsâmerede H i s s e - i Ş â i y â 'nın birinci perdesi R a k i b e'nin ikinci perdesi veya B o r a'nın üçüncü veyahut U ç u r u m'un ikinci perdesi temsil edilecektir.

Dârülbedâyî meclis-i idâresi heyet-i temsiliyesi miyânına iki seneden beri sahneden çekilen S a r a M a t i l d H a n ı m ı tekrar kabul eylemiştir, mumâileyhi tebrik ederiz.

Geçen nüshamızdan itibâren Dârülbedâyî tarih-i temâşâ müdürü F u a d S a l i h Beyefendi'nin takdirlerinden esâtize-i garbın tedkikâtına âit pek ziyâde alâka bahş makâlâtı derc edeceğiz. Bundan maâda Dârülbedâyî sanatkârlarından G a l i b B e y ' i n temâşâ hayatımıza bir hizmet olmak üzere memleketimizin edebiyat âlemindeki bütün mümtâz simâlarını ziyâret etmek suretiyle yaptığı anketleri dercedeceğiz.

D â r ü l b e d â y i sanatkârlarından M u v a h h i d B e y'in büyük birâderi B e d i i Beyefendi'nin A l t ı n ünvanlı içtimâî bir piyesi telif ettikleri ve yakında D â - rülbedâyî(ye verecekleri müstahberdir.

Gelecek nüshamızdaki meraklı müsabakamıza hazırlanınız.

nr.18 s.10

Gelecek nüshamızda Berlin'de bulunan Osmanlı hayat-ı temâşâsının sermümesili E r t u ğ r u l M u h s i n B e y'in o-radaki hayatı ve tetebbuatına âid malumatla kendi yazısı ve resimleri dercolunacaktır.

Bir milletin temâşâsı kendi yeniliğinin ma'kesi ve ruhunun sesi addediliyorsa bizim Şehzâdebaşı namıyla ma'nûn caddemiz var ki oradan hemen her gece biri yorulup sustukça diğeri daha aşağı bir galâtât ve gesti ile bağırarak sesler taşıyor. Bu sesler zabıta-i ahlâkiyenin faaliyetine emrâz-ı sariye ile mücâdele heyetinin gayretine rağmen orada en müstakre bir şive ile kesilmeden ve kasılmadan en küstah teveffühatta bulunurlar ve böylelikle de kendi kendimize karşı zevkimizi irfânımızı ve vicdânımızı tesmim, harice karşı ise şahsiyet-i ahlâkiyemizi telvis ve tecrim ediyorlar. Buralarda sırf para kazanmak hırsıyla müracaat edilen sefil vasıtalar öyle bir hadde gelmiştir ki, bir parça zevk ve bir nebze hamiyet taşıyan her Osmanlı için isyan etmemek elden gelmez.

Bizim bu sûtûnlarda mevzu makal etmek istediğimiz şey geçenlerde Ş ark Tiyatrosu'ndü halka oynanmak üzere ihzâr ve hükümetimiz tarafından oynanmaması ihtar olunan bir oyun meselesidir.

Elimize geçen bir el ilânı bu rezâletin hîz-i husûle gelmeyen tafsilâtını bildiriyor.

M e h m e t A l i M i r z a isimli beş fasıllık bir oyun Şehzâdebaşı piyasasını döndüren esnâf-ı temâşâ'dan bir gürûh tarafından oynanmak üzere iken dahiliyeden vârid olan bir emr-i nezâret penâhı üstüne polis müdürü marifetiyle men'edilmiş . Biz bunu duyduğumuz zaman hükümetimizin gayet musip ve şayân-ı şipas

olan bu hareketi karşısında derin bir taktir ve mesâr-ı hüsn içinde arz-ı hürmet ve tebrikten men'-i nefis edemedik. Başı boş bırakılan bu gürûh bu suretle ufak bir taziyâne-i teeddüb ve i-kaza pek ziyâde müstehâk bir halde edilir.

Kesif ve sahif bir nâdânî içinde pûyan olan bu adamlar sanata karşı yaptıkları rezâletler yetişmiyormuş gibi şimdi de güyâ sabık hakan-ı İraniyân M e h m e t A l i Ş a h Hazretlerinin seyriât-i ahvâlini musavver bir piyes temsiline kalkışmak gibi bütün alâkadârânca bâdi-i hecalet bir küstâhlığa numûne olmak istiyorlar. Ortada mevzu lu'b ve tariz olan kimse şah hazretleri olmasaydı, biz bu çirkin harekâtı mecmuamızın sütûnlarına geçirmeye bile lüzûm görmezdik. Fakat atmak istedikleri seng-i tarizin bir zamanlar koca bir devlet-i İslâmiyenin serir-i şevket ve ihtişâmında hükümrân olan bir şahin- bazu-yı satvetine yükselmeyeceğini düşünemeyen bu bî-edeb türedilerin bu cüretlerine nekbih ile misâfir-i has Osmaniyân-ı sabık şah-ı İraniyân hazretlerine arz-ı itizâr ve takdim-i güldeste-i ihtirâm eylemeyi bir vazife telâkki ettik.

Hükümferma veya azlettiğiniz bir şahı baziçe-i mülâib eylemek izzet-i nefsin kıyâetini bilmemek demektir. ki, mütecasırları sezâ-yı utâb ve duçâr-ı ukâb olurlar. Ve hükümdârın siât ve hissiyatını temyiz vazifeâi de tarihe âittir. Elbette ki tarih bu ezmineyi elinde tutan asıl ve bî-taraf hüküm birgün hükümdârların milletleri için besledikleri âmâl ve efkârın ne gibi âvakıbı intâc ettiklerini veyahut ne gibi tetâyicle kâşılândığını tayin ve tesbit eyler. Şurasını kaydedelim ki, bizde de ilân-ı hürriyeti müteakib musti-i zaferle hakan-ı mahlu A b d ü l h a m i d H a n için lânethân olan bazı ağızlar çok geçmeden hürmet ve rahmetleavâzegünân oldular Tarihin kısa bir zamanda verdiği bu ders enzâr-ı ihtisâr önünde kalmalıdır.

Bu oyuncu alayına gelince: Erbâbı nezdinde gün gibi iyân ve variste-i tezkâr ve beyân olduğu vechile Şah hazretlerinin izzet-i nefsi -i şahaneleri bu gibi bî-vâye-i âr ve nezâket mahalle çocuklarının nümâyiş-i cür'etkârâneleriyle şâibedâr olamaz.

Biz yakında Şehzâdebaşı caddesinde hergün ve her gece binlerce cahil ve masum halkın zevk ve ahlâkını gayr-ı maşsus bir surette ifsâd eden rezâlet ocaklarının memleketimize irâs ettik-

leri muzarrat ve siâyatını etraflıca tedkik ile ilân ve hükûmete ihbâr ile ıslâhı çarelerini uzun uzadıya teşrihe çalışacağımızdan burada bunlar için fazla söz söylemeyeceğiz. Yalnız bu rezâlet-i temâşâiyeye mani olan dahiliye nezâretinin emr-i sâbanelerini ve polis müdüriyetinin vazifesinaslığını şayân-ı tebrik bulur alkışlarız.

nr.19 s.2

Temâşâ İstihbârâtı:

DARÜLBEDAYİ HABERLERİ

Dârülbedâyî meclis-i idâresi bütün mümesile ve mümesillerin maaşlarına birer misli zam icrasına karar vermiştir. Ancak yeni maâşât gelecek mart ayı bidâyetinden itibâren tevzii olunacaktır.

Bu haber doğru ise Dârülbedâyî heyet-i idâresi büyük bir samimiyet ve mahzuziyetle tebrik eder alkışlarız. Payitaht'ın içinde rakib ve nazâri olmayan yegâne müesese-i temâşâmızın temsil-i heyetini teşkil eden genç sanat fedâileri her türlü takdirât ve mükâfata lâyıktır.

Heyet-i idârenin bu kadirşinâslığı şayân-ı şükrân görürüz. Fakat biz mümesile hanım ve mümesil beyleri tebrik ederken bu liyâkâtı gayret ve devamlarını arttırmak suretiyle te'yid etmeleri lüzûmunu ihtar etmek isteriz.

Geçen neshâmızda R e ş a t N u r i B e y'in H a n ç e r ünvanlı bir eser-i te'lifi sehven "sahne" diye tertip olunmuştur.

BÜYÜK TİYATRO HEYETİ

Bu ayın en mühim en şayân-ı dikkat hadisesi şüphesiz budur. Memleketin gerek edebiyat ve gerek temâşâ âleminde en mümtâz ve en dinç simâları bir sanat bayrağı altında birleşiyor.ve büyük bir hüsn-i niyet ve azm u sebat bağlarla birbirlerine bağlanıyorlar. Kısım-ı mahsusumuzda resimlerini göreceğiniz zevâtın A k i f B e y hariçte temiz Dârülbedâyî tarzında piyesler oynatarak hayat-ı temâşâmızda yeni bir yıldız uyandırmak emeliyle bu müş-

kül işi deruhte etmiş ve şimdiden heyet-i temsiliyenin temin-ê muvaffakiyetini halkın câleb-i rağbeti için ne mümkünse icrâya karar vermiştir.

Heyetin komedi kısmını ve nâzımlığını deruhte eden F e h i m E f e n d i üstâdımızdır. Yalnız bu haber Büyük Tiyatro'nun muvaffakiyetini müjdeleyen bir şeydir, Bundan maâda geçen sene Dâr-ü l b e d â y i 'de kabul olunduğu halde bilâhere gayet müb-rem bir mazeret dolayısıyla devam edemeyen D o k t o r E m i n B e l i ğ ve Z i y a B e y 'ler ve D o k t o r N e ş 'e t B e y 'le S a f v e t B e y ve daha sâir genç mümesillerimiz heyete dahildir. Büyük Tiyatro'nun oynayacakları piyesleri temin ve provalarına nezâret etmek üzere heyet-i edâbiyesi vardır ki mezkûr heyet bütün mümesillerin ağabeyisi K e m a l E m i n B e y ağabeyimizle H a l i t F a h r i , A . (!) S e y f i , Y u - s u f Z i y a , F a r u k N a f i z B e y 'lerden mürekkeptir. Heyet temsillerini İstanbul'da ve Kadıköy'ünde verecektir.

Oynanacak oyunlar içinde Kemal Emin Bey'in M u a k k a ve H a l i t F a h r i B e y 'in C i c i A n n e piyesleri şimdiden takarrur edenleridir. Bunlardan maâda Fehim Efendi'nin pek özlediğimiz komedileri de oynanacakmış. T e m â ş â Büyük Tiyatro heyetine muvaffakiyet ve muvaffakiyetler temenni eder..

Dârülbedâyî Osmanî'nin bu seneki mesâisine zamimeten son derece zarif ve mutenâ bir salon ferme dekoru imâl ettirdiğini istihbar ettik.

nr. 19 s.11

Temâşâ İstihbârâtı:

DARÜLBEDAYİ HABERLERİ

Ramazan Mevsimi İçin Hazırlık:

Müesese ramazan mevsimi için şimdiden istihbârât-ı lâzımede bulunmaya başlamıştır. Bir yandan repertuara yeni piyesler ilâvesi diğer taraftan bina tedârîki dekor imâli ve piyes çıkartılması gibi işlerde harekete gelmiştir. İstilaâtımıza

nazâran Şehzâdebaşında Ferah tiyatrosunun mutasarrıfı bulunan Türk sermâyedârlarından mürekkep bir heyet-i mezkûr tiyatroyu son derece müsâit şerâit ile bu sene ramazan için müsesenin emrine terketmeye hazırlanmış ve bu husustaki teklifini D â r ü l b e d â y i meclis-i idâresine arz etmiştir. İdâre bu teklifi kabul etmiş ve Ferah tiyatrosunu ramazan mevsimi için icâr eylemiştir. Bundan dolayı gazetemiz her iki tarafı alkışlar.

Dârülbedâyi heyeti mütalâasına İ s m a i l M ü ş t a k Bey tarafından İ t i r a f ve A ş k ı n G ö z ü namındaki iki mütbik eser R e ş a t N u r i Bey tarafından T a ş P a r ç a s ı namındaki bir telif piyesi ve Ö m e r S e y f e t t i n Bey tarafından İ h t i y a r O l s a m d a . . namlı bir perde ve telif komedi R a ş i t R ı z a Bey tarafından M a y ı s B ö c e k l e r i isimli üç perde ve G a l i b Bey tarafından K a d e r ünvanlı üç perde mütbik birer piyes verilmiştir.

Dârülbedâyi 19-20 şubatta oynadığı U ç u r u m piyesinde hastalığına binâen gelemeyen N u r e d d i n Ş e f k a t i Bey'in rolünü deruhte ve temsil eden O n n i k B i n e m e c i y a n E f e n d i ' n i n vaktin adem-i müsâedesinde ve taahhüd ettiği P r e n s i p a l (مرنیپال) rolün ehemmiyet-i azimesine rağmen muvaffakiyetle ifâ-yı vazife etmesini takdir eden idâre heyeti Onnik Efendiyi mükâfat-ı naktiye ile taltif etmişlerdir.

Dârülbedâye heyet-i idâresinin bu kadirşinaslığını alkışlar ve Onnik Efendi'nin bu gayret ve muvaffakiyetini ise tebrik ederiz.

BORA : Tab'edilmekte olup yakında neşrolunacaktır.

DÂRÜLBEDÂYI'DE YENİ PİYESLER

İHTİYAR OLSAM DA...

Muharriri Ömer Seyfeddin.

Dârülbedâyi silsile-i âsârı miyânında birer perdelik pi-

yeslerin bulunmaması, müesese için bir noksan teşkil ediyor. Bazen bir piyes üç perde olmasına rağmen bütün bir temsil gesini dolduracak kadar devamlı sürmüyor. Böyle zamanlarda birer perdelik komediler pet ziyâde işe yarar. Bilfarz geçenlerde B i n n a z piyesiyle beraber temsil edilen H ü s e - y i n S u a d B e y'in Ç i f t e l i M i k r o p l a r namındaki piyesi bu ihtiyâcı pek güzel temin etmiştir.

Çifteli Mikroplar'ın mevzuu İstanbul'da kolera'nın hüküm sürdüğü zamana âit olup Beyoğlu'nda büyük bir lokantanın gizli odalarından birinde cereyan eden bir vak'adır. Mevzuu gayet basit olmakla beraber piyesin jener'i nokta-i nazârından tertip ve tahririnde muvaffakiyet vardır. Bilhassa içinde Merdüm Bey rolünü ifâ eden O n n i k B i n e m e c i y a n E - f e n d i 'nin temsilde gösterdiği kudret-i muvaffakiyet sayesinde vaz'-ı sahne itibâriyle de takdirlere mazhar olmuştur.

Bizim burada asıl mevzuu bahis edeceğimiz piyes Ö m e r S e y f e d d i n B e y'in bir perdelik İ h t i y a r O l - s a m d a... isimli komedidir. Mevzuu *فروری* vadisinde tertip edilmiş olup Hayranzâde isminde bir yeni zengini maskara ediyor. Hayranzâde sevk-i tabiiyle harpte servet yapan yeni zenginlerden abdal bir tip, harpten evvel memur olduğu dairedeki amiri hâl-i hazırda yazıhanesinin uşağı ...bir de M a - s u m e isimli fattan ve şuh bir müdiresi var.

Bu üç şahsiyet vak'anın esas amilleridir. Uslûp, tarz-ı tertip pek güzel. Piyenin Dârülbedâyi heyet-i mütalâasınca mazhar-ı kabûl olacağına pek eminiz.

Ömer Seyfeddin Bey'in dinç ve velud kalemini temâşâ vadisine çeviren sâika büyük bir teşekkür borçluyuz. Yalnız şunu söylemekten men'-i nefis edemeyiz ki, küçük hikâyelerinde yüksek ve nâzirsiz muvaffakiyetler gösteren Ömer Seyfeddin Bey sahneye gelirken böyle bir *فروری* ile değil hiç olmazsa vodvil janerinde ve daha karakteristik bir piyesle meydana çıkmalı idi. Mamâfih yine bu küçük tecrübesi ispat ediyor ki Ömer Seyfeddin Bey, sahne eserlerinde de ibrâz-ı muvaffakiyet edecektir. Mumâileyh bu eserinden ziyâde tiyatro janerinde yazı yazmaya başlamasından dolayı şayân-ı tebrik görürüz.

Temâşâ İstihbârâtı:

DARÜLBEDAYİ HABERLERİ

Müesese önümüzdeki ramazan mevsimi için Şehzâdebaşı'ndaki Ferah tiyatrosu ile her iki tarafın menfaatine muvafık kuyûd-ı şerâit dairesinde resmen akd-i mukavele eylemiştir.

Son haftalar zarfında Dârülbedâyî yeni piyeslerini hazırlamak üzere tekrarlarına germi vermiştir. Fîdare heyeti bir taraftan yeni gelen piyesleri mütalâa ve tedkik ederek şayân-ı kabul olanlarını intihâb ve heyet-i temsilenin tekrarlarına nezâret etmek gibi işlerle meşgulken diğer taraftan sanatkarlar elindeki piyesleri çıkarmak-hazırlamak üzere kemâl-i faaliyetle çalışmaktadırlar.

Müesese artık temsillerine nihâyet vermiştir. Yalnız nisanın birinci ve ikinci gününe tesâdüf eden günlerde temsil heyetinin şerefine olmak üzere Ü v e y K a r d e ş l e r v e D ö r t Ç i h a r piyeslerini temsil edecektir. İdare heyetinin sanatkarları taltif ve terâfe namına verdiği bu müsâmere pek parlak olacaktır. Bu sene repertuara alınıp önümüzdeki ramazan mevsiminde oynattırılacak eserler şimdiden tekrar etmiş gibidir. Bu miyânda Reşat Nuri Bey'in Hançer piyesinin provasına hararetle devam olunmaktadır. Bundan maâda İsmail Müştak Bey'in İtiraf ve Aşkın Gözü ve Galib Bey'in Kader namındaki adapte eserleri kabul edilmiştir. Müstehbarâtımıza nazâran İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in Cezakanunu ve Hüseyin Suad ve Cenab Şahabeddin Bey'lerin Küçük Beyler namındaki bir zamanlar İstanbul'da muvaffakiyet ve şehriyle oynanan vodvilleri de kabul ve temsil edilecekmiş.

Heyet-i edebiyece bilmütalâa şayân-ı kabul ve temsil görülemeyen eserler miyânında Türediler, Sırma Rakib Hancı, Lâdes, Yolcu, Kardeş Çocukları, Muavenet, Necmiye'nin Namzedleri, Bir Yemin, Afv, Öksüz namındaki

piyeslerle K a r d e ş Ç o c u k l a r ı muharririnin isimsiz bir piyesi iâde edilmiştir.

Bu piyeslerden bazıları muharrirlerinin temâşâyâ olan istidâdlarını gösteriyor. Yalnız kâbil-i temsil ve tatbik olabilecek bir sahne eseri yazmak pek mühim bir tecrübe ve mümâreseler ile elde edilebilecek bir mazhâriyettir. Bazen kıymet-i edebiyece yüksek bir piyes sahne için pek bayağı bir eser olabilir. Mamâfih semeredâr bir istidâd üzerine ciddi bir tedkik ve tecrübe devresinden sonra yâni bütün kavâid ve şerâiti bilindikten sonra husûle mümkün bir kabiliyettir. Yalnız ne fitrî ne de kesbî bir istidâd ve malumatı olmayan bazı gençler henüz imlâ yanlışı yapmaktan kurtulamadan temâşâ eseri yazmaya kalkıyorlar ki, bu vakitlerini zayi etmekten başka bir işe yaramıyor.

Yukarıda isimlerini yazdığımız piyeslerin şayân-ı kabul görülmediğinden dolayı muharrirleri şevk ve heveslerini kırmaya değil arttırmaya ve daha muvafık eserler vücûda getirmeye bakmalıdırlar. D â r ü l b e d â y i heyet-i idâre ve edebiyesi azâsından H ü s e y i n S u a d B e y bütün bu gençlerle görüşüp kendilerine bazı vesâyâ ve nesâyihle bulunmayı va'dettiler... Binâenaleyh âmil-i hulkî ve dâd-ı örfi , Z i - y a Ş ü k r ü , S e l a h a d d i n , A l i N a z m i , M a h m u d S ü r e y y a , F e v z i B e y'ler mâh-ı hâlin beşinci pazartesi günü bad-el zuhûr Dârülbedâyi'de tasrif ederlerse memleketimizde tiyatro hayatının inkişâfı uğruna senelerden beri kaleme ve fiilen bedel-i mehud eden edib-i muhterem Hüseyin Suad Bey'in musâhabelerinden istifâde edeceklerinden kat'iyen eminiz.

ATIL BİR HEYET

İki aydan beri B ü y ü k T i y a t r o namı altında toplanıp ilân-ı mevcudiyet eden heyetin bu kadar zamanlık sükût esnasında K e m a l E m i n B e y'in M u a m m a namındaki piyesini hazırladıklarını işittik. Ve bununla anladık ki, nisan içinde temsillere başlayarak efkâr-ı umûmiyeye daha ziyâde sabırsızlandırmayacaklar. Muvaffakiyet.

BÜYÜK BİR SANATKÂR

Harpten evvel tiyatro âlemimizde en haklı bir şöhretle temâyüz eden bir sanatkâr vardı. V a h r a m P a p a z - y a n D â r ü l b e d â y i'nin teşkilinden evvel gerek müstakilen ve gerek en temiz temsil heyetleriyle müstereken en klâsik eserlerden en modern piyeslere kadar her nev'i e-temsillerde temâşâgirlerini takdir ve hayretlere boğan bu muktedir sanatkâr beş senelik bir tetebbu ve seyahatten sonra bir ay mukaddem İstanbul'a gelip ermeni lisânıyla repertuarını oynamaya başlamıştır.

Papazyan lisân-ı mâderzâdı kadar kudret ve selâhiyetle konuştuğu italyanca ve rusça icrâ-yı sanat edebildiği için bir aya kadar yine İtalya'dan başlayan seyahate devam edecektir. Vahram en ziyâde âsâr-ı musannifede ispat-ı kudret ve ehliyet etmiştir. S h a k e s p e a r e'in H a m l e t ve O t h e l l o 'sunda ne kadar yüksekse M o l i e r e 'nin D o n J u - a n 'nda da o kadar fevkâladedir. Yakında K o v a d i s, N a - m u s , A k t ö r K e a n, piyeslerini de vereceğini işittik. Kendisinin muhtelif rollerdeki resimlerden bazısı mecmuamızın bu nüshasına yetiştiremediğimiz için itizâr etmek isteriz. Herhalde alelumûm temâşâ âleminin bu büyük sanatkârını samimiyetle selâmlar ve alkışlarız.

BERLİN SİNEMA ALEMİNDE GİTTİKÇE PARLAYAN BİR TÜRK SİMÂSİ

ERTUĞRUL MUHSİN

Bir seneden beri bir zamandan beri Berlin'de yorulmadan ve yılmadan çalışan bu sevimli sanatkârimiz mümtâz bir şöhretin arayıp bulacağı şahsiyetlerden oldu. Son defa gelen Alman sinema mecmualarında gördüğümüz resimlerden bazılarını dercediyoruz. Bu resimler Muhsin Bey'in kinde tertip ve tanzim ettiği bir filimden kopya edilmiştir. Mumâileyhin oradaki intibâatına ve son temâşâ cereyânlarına âit efkâr ve malumat yazılarını istemiştik. Biza garp temâşâ hayatında henüz uyanıp en feyizli te'sirat ve inti-bâatının inkişâfa sebep olan son temâşâ tarz ve ceryanlarına dâir vazih malumatı muhtevi mufassal bir makale göndermek lutfunda bulunmuşlar. Kıymetli sanatkârimiz 'an samim teşekkürler ederiz. Yalnız mektupları yazıları tab'a verildiği zaman geldiği

için bu nüshaya derci kabil olamadı. Gelecek nüshamızda bulunacağı muhakkaktır.

E r t u ğ r u l M u h s i n B e y'in Berlin'de dört milyon mark sermâye ile henüz teşkil eden bir sinema fabrikasıyla akd-i rabıta ettiğini ve mezkûr kumpanyanın sanat ve temsile âit kısmının müdürlüğünü deruhte ettiğine matla olduk. Mevuediyetiyle iftihâr ettiğimiz bi arkadaşı büyük bir samimiyetle alkışlayarak mesâisinde sönmez muvaffakiyetlere mazhar olmasını temenni ederiz.

Mumailayhin peyderpey malumat oldukça sabırsızlıkla bekleyen karie ve karilerimize bildireceğiz.

nr.21 s.8, 11

Temâşâ İstihbârâtı:

DÂRÜLBEDÂYİ HABERLERİ

Müesese önümüzdeki ramazan mevsimi için istihbârâtına kemâl-i germi ile devam etmektedir.

Beyoğlundaki Dârülbedâyi binasının sahipleri tarafından iki aydan beri devam eden mütemadi tazyik ve ısrar üzerine nihâyet müesese-i mezkûr binayı terke karar vermiş ve bir iki günden beri eşya ve mefruşat vesâir malzemesini gehzâdebaşında Ferah tiyatrosu fevkindeki dâire-i mahsusaya nakli başlamıştır. Sekiz oda ve iki salondan ibâret olan mezkûr dâirenin müesese-nin ihtiyâcına kâfi geleceğini zannediyoruz. Esasen ramazan mevsimi Ferah sahnesinde geçirileceğinden idâre kısmı ile sahnenin bir arada olması Dârülbedâyi'nin yeni faaliyeti için her cihetçe pek muvafık bir tarz-ı hareket teşkil edecektir.

Şimdilik Ferah sahipleriyle Dârülbedâyi arasında altı aylık bir mukavele teâti olunmuştur.

Dârülbedâyi idâresi ramazan-ı şerifin dokuzuncu gününe kadar olan programını tesbit etmiştir. Bumeyande yeni piyeslerden Re ş a t N u r i B e y'in H a n ç e ünvanlı piyesi ve A h m e t B e y'in C e z a K a n u n u piyesi yedinci günü temsil edilecektir.

B r a e u x'un en mümtâz eserlerinden olan S i m o n e namındaki piyesinden naklen sanat âlemimizin en kıymetli iki uzvu olan C e l â l S â h i r ve Y u s u f Z i y â B e y l e r tarafından tatbik edilen C e z â piyesi D â r ü l b e d â y i heyet-i edebiyesine verilmiştir. His ve heyecanla meşbu olan işbu nefise-i sanat, Türkçe'sinde de aslındaki psikolojisi bir cümlesinde bile gaib etmeksizin muvaffakiyetle adapte edilmiş bir eser olduğundan Dârülbedâyi'nin silsile-i âsârı miyanında mümtaz bir yer bulabileceğini kuvvetle ümid ediyoruz.

Heyet-i idâre ve edebiyeden H ü s e y i n S u a d B e y'in Ç a n t a d a K e k l i k namındaki bir müddeâli piyes ve İ b n ü r r e f i k A h m e t N u r i B e y'in O n T e m m u z ünvanlı bir vodvil tertip ve telif ettiklerini istihbâr ettik.

Suad Bey'in tatilllerden sonraki mevsim için hazırladığı bu iki eseri hakkındaki fikirlerini sorduk. Suallerimize lütfen şu malumatı verdiler.

"Çantada Keklik komedi dömoris tarzında bir piyes-i a-tejdir. Müddeası ise hüsn ve zekâ ve zerâfet fakr içinde bir rezâlettir. Eşhas-ı vak'a kâmlen ermeni ve mevzuu üç perdeye münkısımdır.

On Temmuz'da ilân-ı hürriyetin ilk günlerinde ceryân eden bir müdhikedir.

Heyet-i temsiliyeden R o z a H a n ı m'in rahatsız bulunduğu haber aldık. Şifâ-yı âcil temenni ederiz.

B u r h a n e d d i n B e y buseneki ramazan mevsimi için heyet-i temsiliyesini tensik ile Tepebaşı Kışlık Tiyatrosunu isticâr eylemiştir. Muvaffakiyet.

M. R e f e t B e y'in K a ç a r ı m Yahut K ı s m e t İ m i ş isimli komedisi müsabakamıza dahil ise de ihrâz-ı mukâfat için diğer eserlerle mukayesesi zamanında tedkik gelecek nüshamıza tehir edilmiştir.

BÜYÜK TIYATRO'NUN İLK TEMSİLİ

Büyük Tiyatro sanatkârları tarafından K e m a l E m i n B e y'in M u a m m a piyesiyle M e m d u h S ü l e y m a n B e y'in C a n ı m D o k t o r ünvanlı komedisi mayısın on-beşinci cumartesi günü Kadıköyü'nde temsil edilecektir.

nr.22. s.8-10, d.a.k. B

LİDYA LOPESKOFESKA

Rusların bu meşhur ve mümtâz muganniyesinin bu kere şehrimize ikinci defa olarak geleceğini istihbâr ettik. Fransızca ve İngilizce gazetelerin hakkında medhiyatta buldukları bu müstesnâ nâdire-i sanatı karilerimize bildirmek isteriz. Binâenaleyh gelecek nüshâmızda mumâileyhin resimlerini ve hayat-ı sanata dâir menâkıbını derc edeceğiz.

nr.23-23 s.d.a.k.B

Temâşâ İstihbârâtı:

DÂRÜLBEDÂYI HABERLERİ

D â r ü l b e d â y i bu sene ramazan mevsimini muhitimiz için hiç yabancı olmayan piyeslerle geçen seneki repertuarını tekrar ederek temsillerini lââyık olduğu takdirler ve alkışlar arasında hıtama erdirdi. Onbeş günlük kısa bir devre-i tatil ve istirahatden sonra vaki olan davet ve müracâat üzerine ağustos ayının onüçüncü gününden ba'de ile tam bir ay devam etmek üzere bir mevsimde Kadıköyü'nde geçirmeye karar verilmiştir.

Moda'da Kışlık Apollon Tiyatro'su sahipleriyle akdedilen mukavele mucibince bir veche zîr program takib edilecek ve pâzârtesi,perşembe günleri olmak üzere haftada iti musâhebe ve iki müsûmeme verilecek ...Verilecek temsillerin programı sırasıyla olmak üzere şudur:

1-Ceza Kanunu:İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in			
2-Hisse-i Şaiyâ:	"	"	"
3-Dört Çihâr :	"	"	"
4-Belkıs :	"	"	"

5-Kirli Çamaşırlar:Hüseyin Suad Bey'in

6-Yamalar: " "

7-Kayseri Gülleri: Hüseyin Suad ve Münir Nigâr Beylerin

8-Üvey Kardeşler : Muvahhid Bey'in

9-Tatlı Sır: Raşit Rıdvan merhumun.

Eliza Binemecciyân Hanım'ın ancak üç ya-
da altı ay devam edecek olan bir müddetle Paris'e bir seyahat-i
tettebbuya icrâ edeceklerini istihbâr ettik. Cenab-ı Hak
muvaffık-ı bil-hayr etsin.

Eliza Hanım'ın gaybubetendân Yamalar piyesindeki Emel
rolünü Roza Hanım ve Füsûn rolünü dahi Efruz Hanım
ifâ edecektir.

Dârülbedâyi meclis-i idâresi heyet-i temsili-
yeye karşı bu sene en yüksek bir kadirşinaslık ibrâz edecek he-
het-i edebiyeye azâ sıfatıyla iki kadın ve iki erkek mümesil ka-
bul etmiştir. Reyler mümesil heyeti arasında toplanarak ekseri-
yetle Eliza Hanım, Kınar Hanım'larla Raşit Rıza ve Mu-
vahhid Beyler intihap olunmuştur. Tebriklerimiz...

YENİ BİR HEYET-İ TEMÂŞÂİYE

Bend-i mahsusumuzda mevzuu bahis edildiği ve chile Hizmet-i
umumiye müesessatı namı altında teşkil edip muhtelif şu'abât-ı
sanayi ve ticarete müesesselere inkısam eden heyet, sanayi-i
nefiseyi dahi ihmal etmeyerek Yeni Sahne ünvanıyla bir de ti-
yatros şubesi küşâd eylemiştir. Yeni Sahne memleketin ihtiyâcâ-
tını daha vazi ve daha şamil bir suretle düşünerek programını
şimdiye kadar te'sis edilen tiyatros heyetlerinden çok farklı bir
tarzda tesbit eylemiştir.

Nizamnamesinde muharrer olduğu üzere Yeni Sahne bilhassa
te'lif eserlere rağbet ile bu hususta tertip edeceği müsabaka-
lar ve te'lif haklarla memlekette temâşâ muharriri yetişmesine
hizmet ve muavenette bulunacaktır. Şimdilik müesese bir haftadan
beri artist angaje etmekle meşgul bulunuyor. Bu hususta bir mü-
sabaka imtihanı küşâd ile müracâat edenler derece ve ehliyete gö-
re ta'snif ediliyor. Bugüne kadar mümesillerden Dârülbedâyi ha-

ricinde en bâriz bir istidâd ve muvaffakiyet gösteren N ı v a r t H a n ı m ile bir iki mümesile ile akd-ı rabıta edilmiş ve bu günlerde D â r ü l b e d â y i bidâyet-i te'sisinde ilk eseri olan Ç ü r ü k T e m e l piyesinde emsâlsiz bir kudret-i sanatkârâne gösteren R o z a F e l e k y a n H a n ı m ı dahi kadrosu dahiline ve en başına kabul edeceklerini öğrendik. Muvaffakiyetlerini dileriz. Temmuzun yirmi dört , yirmi beş ve yirmi altısında yapılan müsabaka imtihanlarında M e h m e t K a u f , ve K e m a l E m i n B e y 'lerden maâda heyet-i mümeyize miyânında Dârülbedâyiden F u a d S a l i h ve G a l i b B e y 'lerin dahi bulunmaları rica olunmuş ve müsabakalar hakkında reyler, fikirler toplanılmıştır. Müsabakaya iştirâk edenler arasında en ziyâde câleb-i nazâr-ı fakdir olan D o k t o r E m i n B e l i ğ B e y birinci derecedeki sanatkârlar sınıfına kabul olunmuştur. Heyet kadrosunu ikmâl ettikten sonra ilk defa olarak pek meşhur bir edibimizin te'lif bir eserini prova etmeye başlayacak ve bu piyes müessesinin heyet-ı faaliyete bir mübdi teşkil edecektir. Gelecek nüshamızda tafsilât-ı tamime ve resimlerin ilâvesiyle daha çok malumat bulunduracağımız tabiidir.

Merhum Tanin sermuharrir-i sâbıkı M u h i d d i n B e y 'in Dârülbedâyî'de inşâd hocalığı tehâfülügünden maâda bir de heyet-i edebiye azâlığı vadı. Esasen mumailleḥ o devrede işe yarar diye müeseseye kabul olunmuşsa da hocalığında daha ilk dersinde iflâs ettiği, azâlığında mektebin semtini bile uğramadığı cihetle bu ke-re mustafi addedilerek münhal kalan azâlığa genç nesl-i edibinîn en mütebâriz bir simâsı olan R e ş a t N u r i B e y intihâb edilmiştir. Dârülbedâyî memleketin bu en kuvvetli ve yegâne temâşâ münekkidini aralarına almak muvafık olduğundan dolayı şayân-ı tebrik görürüz. Bu suretle Reşat Bey, bî- taraf bir münekkid safından vazifedâr bir hâmi sınıfına geçmiş oluyor ki, bu pek Dârülbedâyî lehine bir hareket teşkil etmiştir. Tebriklerimiz.

Bu sene heyet-i edebiyeye verilen müteaddid piyesler arasında Kemal Emin Bey ağabeyimizin A l p h o n s e D a u d e t 'nin A r l e ğ i e n n e piyesinden naklen tatbik ettiği İ z m i r l i K ı z namındaki beş perdelik piyesle C e l â l S â h i r

ve Yusuf Ziyâ Bey'lerin Brioux'nin Simon nam piyesinden adapte ettikleri Cezaisimli eser kabul edilmiştir.

Bundan maâda İsmail Müştak Bey'in Luter'den mutbik İtirâf isimli ve Lamorvey'den naklen adapte ettiği Tılsım namındaki piyeslerle Bedii Bey'in Altın isimli bir te'lif piyesi ta'dil edilmek şartıyla kabul edilmiştir. Tebriklerimiz.

Genç şâirlerimizden Faruk Nafiz Bey Dârülbedâyi Osmanî rejisörü Fuad Salih Bey'in müşâralet-i üstâdâneleriyle Jean Röpöşpen'un Le Flobestie nam eser-i manzumundan naklen Deniz isimli manzum bir piyes tanzim ve tahrir ile meşgul olduklarına öğrendik. Faruk Nafiz'in en çok sevdiği bir menba-ı ilhamdan Deniz'den alacağı nefis mısralarla bizi cezbe-i âhengine saracağına ümid ve temenni edelim.

ONNİK BİNEMECİYAN EFENDİ

Bu memlekette yarım asır müddetle tiyatro hizmetleri bulunan Mınakyan mekteb-i temâşâiyesinin en mütebâriz ve müteyyen rükni müteveffa Binemeciyan Efendi'nin müstesnâ sanatına tevârüs eden evlâdından Onnik Efendi gerek karilerimizce ve gerek Dârülbedâyi Osmanîye devam eden ekseriyet halkımızca tanınmış sanatkârlarımızdandır. Mühesemin bidâyet-i küşâdından beri oynadığı rollerde diğer arkadaşlarından ayrı ve şahsi muvaffakiyet numûneleri gösteren Onnik Efendi bu kere daha ziyâde tevsi'i malumat ve iktisâb-ı hâiziyet edebilmeyi düşünerek mensub olduğu Dârülbedâyi heyet-i idâresinden bilâ istizân Paris'e azimete karar vermiştir. Mecmuamızın temâşâ hayatımıza hizmet emeliyle te'sis ettiğimiz için muhitimizin çorak hayât-ı sanatta hedâiyi sabit bir halde yetişen bu müstakbel hayât-ı temâşâmız için zengin bir va'd olan bu genç mümesile naçiz bir hatıra ve hizmet olmak üzere şeref ve menfaatine iki musâhabe tertip eyledik. Ağustosun yirminci cuma günü beylere yirmi bir cumartesi günü hanımlara olmak üzere bazı rakika-yı sanat ile birlikte vereceği bu temsillerde Onnik Efendi halkı-

mızın huzur-ı takdir ve rağbette arz-ı veda edecek. T e m â ş â muhterem kadirşinas kari'nât ve kari'nînden mücâharet dilediğini arz eylemeyi zâid addeder.

D â r ü l b e d â y i heyet-i edebiyesinde D o k t o r H ü s e y i n S u a d B e y ' i n B a l l ı B a b a namındaki üç perdelik komedisi kabul edilmiştir.

Dârülbedâyî heyet-i temsiliyesinden F â i k B e y , bazı esbâba binâen istifâ etmiştir. Beyân-ı teeessüf olunur.

nr. 25 s.11

دارالبدایع سنه تکرار لاندن
ارنیك پنهامه افندی

دارالبدایع تنیل میشتن
اووه کی قردشور بیستده
طورغود زوانی موقیینه اویستان
عادل بک

بیکنار پیه سنک محردی
یوسف ضیا بک

دارالبدایع سنه تکرار لاندن اووه کی قردشور ثانی
مومر بک

SONUÇ

Üzerinde çalıştığım 25 sayıda mecmuaya katkıda bulunan, çeşitli vesilelerle mecmuada yer alan yazarların toplam sayısı 41'dir. Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası ile birlikte bu sayı 59'a çıkmaktadır. Bu yazarların bir kısmı, açılan soruşturma ya da anket sorularına verdikleri cevaplar dolayısıyla mecmuanın yazı kadrosuna dahil olmuşlardır. Esasen mecmuayı sürükleyen ve asıl yazı yükünü çekenler ; Muhsin Ertuğrul [MAY], Kemal Emin [BARA], Salih Fuad [KEÇECİ], İsmail Galib ARCAN, Yusuf Ziya [ORTAÇ], Halid Fahri [OZANSOY], Reşat Nuri [GÜNTEKİN], Mustafa Nihad [ÖZÖN] gibi devrin edebî hayâtına mührünü vurmuş simâlardır.

Temâşâ mecmuasında, Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası ile birlikte tesbit ettiğimiz 212 kalem tecrübesi vardır. Bu yazıların konularına göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Aktüalite	:18
Biyografi	:38
Hikâye-Fantazi	:9
Hâtırât	:3
Mizah	:13
Mülâkat ve anket	:24
Piyas tefrikası	:28
Tenkid-İnceleme	:48
Vefat ve taziyet	:7

Tiyatro meseleleri ile ilgili yazılar: 48

Mecmuanın yayın faâliyetleri ile ilgili yazılar:16'dır.

Yukarıdaki dökümden de anlaşılacağı gibi yazıların çoğunu tiyatro meseleleri ile ilgili yazılar ile tenkid ve inceleme yazıları oluşturmaktadır. Mecmua, tiyatro meselelerine akademik bir tarzda yaklaşmış, tenkid ve inceleme yazılarına sayfalarını sonuna kadar açarak memleketteki tiyatro zevkinin yerleşmesine çalışmıştır.

Mecmuada yayımlanan yazı türleri içinde sayfa âdedi bakımından en geniş hacmi tutanlar piyes tefrikaları ile ecnebî yazarlar hakkında yapılan tercümelerdir.

Piyas tefrikalarından, Halide Edib Adıvar'ın Shâkespeare'den tercüme ettiği Venedik Tâciri, 8,9,10 ve 11. sayılarda, Kemal Emin'in Georges Clamencau'dan adapte ettiği Saadet Perdesi, 12, 16 ve 17, Avanzâde Mehmet Süleyman'ın Karmen tercümesi 1,2,3,5. sayılarda devam etmiştir. Tefrikalar içinde Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası'nda Mehmet Nâfi'nin Kamer Sultan piyesi 28 sayfa ile en geniş hacime sahiptir.

Temâşâ mecmuası, Türkiye'de modern mânâda bir tiyatronun yerleşmesi, seyirci eğitimi ve yerli oyun yazılması konusunda teşvikleriyle tiyatro edebiyatına büyük hizmetlerde bulunmuştur. Temâşâ, özellikle Dârülbedâyi'nin kuruluşundan itibâren bu müesesenin gelişip yerleşmesi için husûsî bir gayret göstermiş, bu konuda önderlik etmiş mecmuamızdır.

Mecmuanın, batılı mânâda tenkid ve tiyatro anlayışını teklif etmesinde Muhsin Ertuğrul'un rolü inkâr edilemez. Batıda, özellikle Almanya'da gördüğü sinema ve tiyatro eğitimi neticesinde gördüklerini, öğrendiklerini ve yapmaya tasarladıklarını Türkiye'de uygulamaya gayret etmiştir. Türk kadınının sahneye çıkması için mecmua zaman zaman yüreklendirici ve teşvik edici yazılar yayımlamıştır. Bizzat Muhsin Ertuğrul'un, bir Türk kadını sahneye çıkıncaya kadar temsilleri boykot eden tavrı bu teşebbüsü destekler mahiyettedir. Bu kesin tavır kısa zamanda meyvalarını vermiş, Afife Jale, Şaziye Moral, Neyire Neyir ve Bedia Muvahhid gibi ilk Türk kadın sanatkârları sahnelerimizde yerlerini almış, Türkçe'nin kudretini ve güzelliğini sahiplerinin ağzından Türk seyircisine takdim etmişlerdir.

Mecmuanın ağırlık noktalarından biri de yayımladığı haberlerdir. "Temâşâ Şuunu, Temâşâ İstihbâratı, Dârülbedâyi Haberleri, Bizde Tiyatroculuk, Biz'de Sinemacılık" gibi sütünlarda memlekette

cereyan eden tiyatro ve sinema olayları bütün ayrıntılarıyla haber verilmiştir.

Batı tiyatro ve sinemasıyla ilgili haberlerin çoğunun Muhsin Ertuğrul'un Almanya'dan gönderdiği mecmualarla, mecmua-
nın abone olduğu sanat ve edebiyat mecmualarından kotarıldığı
anlaşılmaktadır. Bu haberlerde daha ziyâde Türk seyircisinin
yakından tanıdığı Sarah Bernhardth, Maunet-Sully, Ermette No-
welli gibi ecnebî sanatkârlardır.

Temâşâ mecmuasında dikkati çeken başka bir husus ta Halide
Edib Adıvar ve Vecâhet Behiç Hanım dışında kadın yazarlara rast-
lanmamasıdır. Vecâhet Behiç Hanım'ın Şişli'de oturan İştihatî
meraklısı biri olduğunu mecmuada yayımlanan tenkid yazısından an-
lıyoruz.

Mecmuada yayımlanan reklâm ve ilânların refiklerine nazaran
zengin olduğu söylenemez. Sadece dış arka kapaklarda, mağaza, iç-
ki, kitap, eczahâne, otomobil ve kamyon gibi değişik gruplarda
reklâm ve ilânlara rastlanmaktadır.

Memleketin içinde bulunduğu sosyal ve siyasal olaylara kayıt-
sız kalamayan mecmua sansürün müsâade ettiği nisbette sesini yükselt-
miştir. Bununla beraber mecmua, iktisat, hukuk, din ve eğitim gibi ko-
nulara hemen hiç yer vermemiştir. Böylelikle mecmua sonuna kadar bir
sanat mecmuası olma özelliğini sürdürmüştür.

Netice itibâriyle Temâşâ mecmuası tiyatro edebiyatı tarihi-
mizin kilometre taşlarından biridir. Tiyatro tarihi ve Darülbedâ-
yi hakkında yazılan ilmî incelemelerde Temâşâ mecmuasının ağır-
lığı hissedilir derecededir.

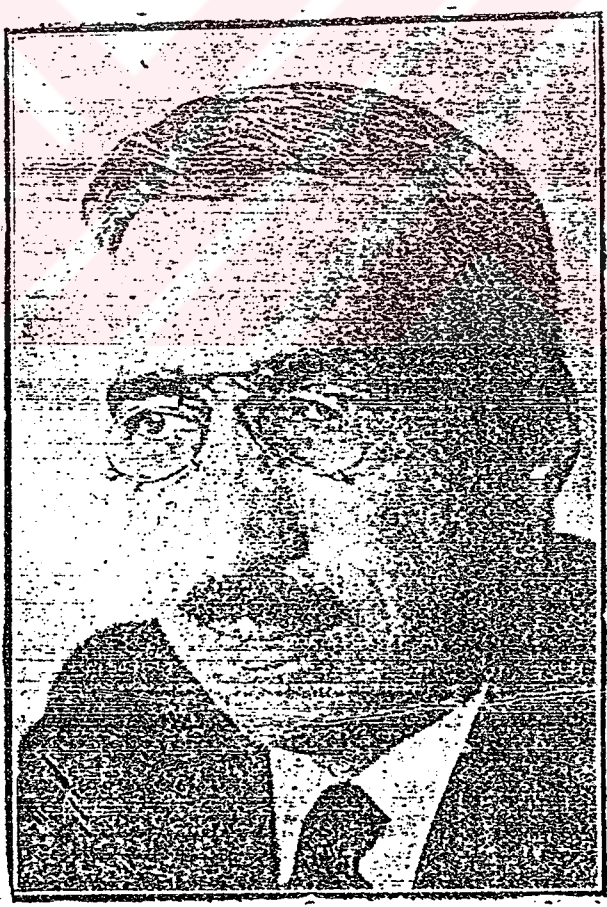

مناظره

آبونه‌ی ۲۴ نسخه اعتباری
۲۴۰ خروشان

اداره خنای
پستال جاده‌سینه نوسرو ۸۹
پست افغانی ۱۷۱

هرآی باشنده نشر اولنور هیات نماشا به طارم اولی رسمی حالنور غزنه سیر

صالح فزاد بك

B İ B L İ Y O Ğ R A F Y A

- AKI, Niyazi: "Çağdaş Türk Tiyatrosuna Toplu Bakış" (1923-1967)
Atatürk Ün.v.yay.1968.
- : "XIX.Yüzyıl Türk Tiyatrosu Tarihi" Atatürk Ün.v.yay.
1963.
- AKYÜZ, Kenan: "Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri" I.(1860-1923)
Mas Mat.
- AND, Metin: "Geleneksel Türk Tiyatrosu" Bilgi yay. İst.1969
- : "Şâir Evlenmesinden Önceki İlk Türkçe Oyunlar İnkılâp
ve Aka yay. İst.
- : "Türk Tiyatrosunun Evreleri" Tarhan Kitabevi.Ank.1983
- BANARLI, Nihad Sami: "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi" C.II
- BASKAN, Seyfi: "Ondokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türk Ressamları"
Kültür Bakanlığı yay.1991 Ank.
- BECKER, G. P. Costex: "Manuel Des Etudes Littéraires Française, XVII.
Siecle. Hachette. 1979.Paris.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil: "Ali Nihad TARLAN. Kültür Bakanlığı yay 1989.
Dictionnaire du Theatre Français Contemporain. Libraire Larousse,
1970
- ENGİNÜN, İnci: "Tanzimat Devrinde Shakespeare" İst.Ünv.Ed.Fak.yay.
1979
- KUDRET, Cevdet: "Ortaoyunu II" Kültür Bakanlığı yay.1975
- MADAT, Aşot: "Sahnemizin Değerleri" AB.Neşriyat.C.I.II.1943. İİ.C.
1944.İst.
- NECATİGİL, Behçet: "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık yay.İst.
1970

NUTKU, Özdemir: "Dârülbedâyi'nin Elli Yılı" Ank.DTCF yay.1969

-----: "Gösterim Terimleri Sözlüğü" TDK.yay Ank.1983.

OZANSOY, Halid Fahri: "Dârülbedâyi'nin Eski Günlerinde" AK.Kitabevi,
İst.1964.

-----: "Edebiyatçılar Geçiyor" Türkiye yay,İst.1925.

ÖZGÜL, Metin Kayahan: "Halid Fahri OZANSOY" Kültür ve Turizm Bak.
yay.Ank.1986.

ÖZDEMİR, Emin: "Mustafa Nihad Özön" TDK.yay, Ank,1982.

ÖZÖN, Mustafa Nihad; DÜRDER, Baha: "Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi"
Remzi Kitabevi, İst.1967.

Petite Larousse Dictionnaire Encyclopedique Pour Tous illustre, 1973.

POLAT, Nazım H(ikmet): "Şahabeddin Süleyman" Kültür ve Turizm Bak.
yay, Ank, 1987.

-----: "Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti" Kültür ve Turizm Bak.yay.
Ank.1991

POYRAZ, Türkân-TUĞRUL, Nurnisa: "Tiyatro Bibliyografyası" (1859-1928)
Millî Kütüphâne yay. Ank.1967.

SEVENGİL, Refik Ahmek: "Türk Tiyatrosu Tarihi, Eski Türklerde Dram
Sanatı" Devlet Konservatuarı yay, İst.1959.

-----: "Türk Tiyatrosu Tarihi, Meşrutiyet Tiyatrosu." İst.1968.

-----: "Türk Tiyatrosu Tarihi, Opera Sanatı ile İlk Temaslarımız"
Devlet Konservatuarı yay.İst.1959.

-----: "Türk Tiyatrosu Tarihi" Kanaat Kütüphânesi.İst.1934.

-----: "Türk Tiyatrosu Tarihi, Saray Tiyatrosu" M.E.B. Devlet
Kitapları İst.1970.

SEVENGİL, Refik Ahmet: "Türk Tiyatrosu Tarihi, Tanzimat Tiyatrosu"
M.E.B. Devlet Kitapları Müd.İst.1968

SEVİLEN, Muhiddin: "Karagöz" Kültür ve Turizm Bak.yay.1000 Temel
Eser Dizisi.121.Ank.1989

Tiyatro Araştırmaları Dergisi. Ank.Ünv.DTCF.yay.1971.Sayı,2
Yıl,1,Sayı.1 1970.

-----: "Tiyatro Öğretimi ve Eğitimi Özel Sayısı" Yıl.1976.s.7

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Dergâh yay,İst.1971

UŞAKLIGİL, Halid Ziyâ: "Kırk Yıl İnkılâp ve Aka Kitabevi. İst.1969.

YALÇIN, Alemdar: "II.Meşrutiyet'te Tiyatro Edebiyatı Tarihi" Gazi
Unv. yay. Ank.1985.

YAVUZ, Kemal: "Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro İli İlgili Makaleleri"
Kültür Bakanlığı yay.İst.1976.

İNDEKS

- Abdi Ef. Bk. Abdürrezzak Ef.
 Abdurrahman Şerif (-) 161
 Abdürrezzak Ef. (1845-1914)
 153,181,242
 Abdülhamid Sultan II.(1842-
 3,322
 Abdülmecid, Sultan I.(1823-
 1861) 3
 Acemistan: 164
 Açık Baş (P. Ahmet Mithat Ef.)
 5
 ADIVAR, Halide Edib (1882-1964)
 19,22,29,43,44,60,72,131,
 299,300,306,307,338,339.
 Âdil Bey (DB.Sanatkârlarından)
 (1898-9.2.1929) 82, 252
 Adnan Bey (Hilâl-i Ahmer Cemiyetinden) 266
 Adriyen Hanım (DB.Sanatkârlarından)46,54,74,309,314
 Afganistan: 284
 Afife Anjelik (P.R.M.Ekrem) 5
 Afife Jale(1902-24.7.1941) 388
 Afv:(P) 327
 Ahmet Bedii:(-)20,22,62, 226
 230
 Ahmet Cezmi(-) 22,54
 Ahmet Fehim Ef.(1857-2.8.1930)7,8
 42,46,53,54,75,186,266,268,
 295-297,301,319,324
 Ahmet Hazım(-) 22,69
 Ahmet Mithat Ef.(1844-28.12.1912)
 5,42, 293
 Ahmet Rasim(1864-1932) 134
 Ahmet Suphi(Salihvicdânizâde) 20,
 22,40,62, 240
 Ahmet Vefik Paşa (1823-1891) 187,
 296
 Ahmet Yetim Yahut Netice-i Sadakat
 (P) 6
 Ahz-ı Sâr Yahut Avrupa'nın Eski Medeniyeti:(P.A.Mithat Ef.)5
 Akhileüs :(Yunan Filozofu) 255,
 Aida:(Op.) 3,97,100
 Âkif Bey:(-) DB.Sanatkârlarından.
 76, 323
 Âkif Bey (P.Namık Kemal) 5
 Âkif Bay(Reşitpaşazâde)82
 AKI, Niyazi:(1912-) 1
 Aksaray : 136
 Aktör Kean (P.Shakespeare) 329
 Alâaddin Selçukî : 158
 Aleksan Ef.(Harutyan, 1557-1518)
 89,149

- Alemdar Vak'ası:(Film) 21,43,
270,271
- Ali Bey(Direktör.1844-1899) 5
- Ali Ekrem:Bk.BOLAYIR, Ali Ekrem.
- Ali Galib:(Gz. 1897-1940) 19,22,60
- Ali Haydar:(Şair,oyun yazarı,1836-
1914) 5
- Ali Kemal:(1867-1927) 8,64
- Ali Kemal:(Maâfif Nâzırı) 22
- Ali Memduh(Namık Paşa Hafidi)24,54
- Ali Nazmi:(-) 328
- Ali Paşa:(Mehmet Emin,1815-1871,Sad-
razam) 138
- Ali Ulvi:(-)22,54
- Allah(C.C) 147,287,289
- Alman: 35,39,43-45,86,89,92,169,206,
329, -lar:9,32,259, -ya:17,20,
34,49,65,69,101,270,338,339,
- Altın:(P,Bedia Muvahhit)75,321,335
- ALUS,Sermet muhtar:(28.5.1887-18.5.
1952) 15,19,22,34,41,60,73,310
- Alzas(P) 73,310
- Amerika: 33,78
- Anayis;Bk. PAPASYAN, Anayis
- AND, Metin:(1927-) 4
- Andiyet(Madam -) 317
- Ankara: 73
- ANTOİNE, Andre:(1858-8.10.1943. Fran-
sız eleştirmen ve tiyatro adamı)Avrupa : 3,8,25,29,30,33, 100,131
9,82,131,132, 246
- Antonyadis Ef.(-), 307
- A.Piris ve Şûrekâsı(T.I) 78
- Apollon Tiyatrosu: 337
- Aralarında:(P.Ş.Süleyman) 7
- Arabi-ül İbâre(kt.) 163
- Aramyan Topluluğu: 4
- Arap: 215
- ARCAN, İsmail Galib(1893-1974)
13,15,18,22,28,30,33,36,50,
52,57,59,60,64,65,72,75,83,
89,92,107,152,171,175,222,
269,306,363,315,320,325,
327,334,337.
- Arif Hikmet :(-)73,74 311,314
- Aristofones:(M.Ö.448-380.Yunan
Filozofu)255
- Arkiri Ef.(Ermeni sanatkâr)299,301.
- Arlesienne(P.A.Daudet) 334
- ARSEN, Vera:(-) 88,92,312
- ARSEVEN, Celâl Esat:(1875-1971) 300
313
- Arşak Haçaduryan(Benliyan):Bk.Haçaduryan, Arşak.
- Arşın Mal Alan(P) 89,92
- Aslı ve Kerem (P)317
- Asya Kumpanyası: 4
- Aşş (P.Sadun Galip) 19,61
- Aşşın Gözü (P.İsmail Müştak MAYA-
KON) 325,327
- Atala Yahut Amerika Vahşileri (P.M.
Mithat-Ef.)5
- ATAY, Falih Rıfkı:(1894-1971) 300
- Avanzâde Mehmet Süleyman:Bk.Mehmet
Süleyman, Avanzâde.
- Avnizâde Şerif:(-) 78
- Avrupa : 3,8,25,29,30,33, 100,131
143,150,168,182,197,205,206,
215,259,261,268,303, -lı:1,43
- Azerbaycan: 44,316, -lı:47,66,
87,101,104,106
- Azerbaycan Türk Dram-Operet Tiyat-
rosu: 17,34,35,47,48,74,75,
85,87,316,317
- Azerî: 48,85
- Aziz Haydar:(-)10,24,57 177

- B. : 24,64
 Bâbîâli:11,13
 Baha Tevfik:(1881-1914) 10,25
 174.
 Bâlizâde Terzihânesi:(T.İ)81,
 Ballı Baba:(P.H.Suad YALÇIN)78,336
 BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı:(İst.1886-
 1978)10,25,30,57,186
 BARA, Kemal Emin(1888-10.4.1957) 15,
 19,20,25,26,32,38,57,59,60,62,
 64,66,67,70,72,73,76,77,137,
 192,195,198,200,210,212,215, ,
 287,307,311,324,328,332,334,337,
 337,338
 Beriâ (P.Halit Ziyâ UŞAKLIGİL) 6
 BARLAY, Margret:(-)86
 BARTES, Julia:(-) 36,240,284
 BASSERMAN, Albert:(-) 14,18,44,53,
 82,98
 B.Ş.(-) 24,64
 BATAİLLE, Henri:(1872-1922) 124,315,
 BAUDLAİRE, Charles:(1821-1867) 97
 Baykuş (P.Y.Ziyâ ORTAÇ) 90,150
 199,231,232,256,313
 Bayzan(Madam) :(-) 268
 Bedia(Muvahhit):Bk.MUVAHHİT, Bedia
 Bedi (Muvahhid'in ağabeyi):(-)75,321
 Belkis (P. İ.A.N.SEKİZİNCİ) 327
 BELLİ, Emin Beliğ:(1894-5.12.1941) 73,
 74,93,309,314,324,334,335
 Ben...Başka (P.Ş.Süleyman) 7,
 BENGÜ, Vedat Örfi:(14,10.1900-1955)-
 26,41,64
 Benliyan:Bk.HAÇADUKYAN,Arşak
 Berlin:76,95,98,254,264,321,330
 Berlin Konnigretzer Tiyatrosu:83
 Berlin Kralı (P) 85
 BERNHARDT, Sarah:(1845-1923)3,78,88,
 100,104,240,284,339
 BERNSTEİN, Henri:(1876-21.11.1953)
 72,203,306
 Besa Yahud Ahde Vefa(P.Ş.Sami)6
 Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar
 Cemiyeti:79,301
 BEYATLI, Yahya Kemal:(1884-1958)
 74,216,315
 Bey Evde Hanım Köyde(P.Ali Galip)
 19,22,60
 Beylerbeyi: 219,313,318,319
 Beyoğlu: 36,71,72,77,96,105
 264,299,308,309,315,318
 Beyoğlu Musiki Akademisi:72,73,
 297,306-308
 Bican Ef. (-):296,300
 Binbir Gece:(P):78
 Binbir Gündüz Hikâyeleri: 5
 BİNEMECİYAN, Eliza:(1890-?)14,
 18,46,54,72,78,84,88,89,108
 200,237,247,308,309,335
 BİNEMECİYAN, Onnik:(-):87,91,
 93,200,249,252,325,326,335
 Binnaz:(P.Y.Ziya ORTAÇ):19,26,31,
 36,48,61,71,74,84,87,90,91,
 190,199,200,208,231-233,302
 309,313,316,318,326
 Bir Çiçek İki Böcek(P.Tahsin Nahit)
 109,150,221,318
 BİRGEN, Muhiddin:(-) 74,78,312
 ,334
 Bir Kamarada İki Yatak:(P.) 317
 BİRTİNİ, Jean:(-) 44,85
 Bir Yemin:(P) 327
 BALAYIR, Ali Ekrem:(1867-1937)6
 BONFEFESKA, Lidya:(-) 14,45,53,
 86,301,302,306-308,310
 Bora:(P.I.G.ARCAN) 31,84,90,91,320

- BORRE, Lya:(-) 45,53,86,240
 Bosue : (-) 289
 BOLUKBAŞI, Rıza Tefvik:(1865-1959)
 47,54,292.
 Brand:(P. H.İbsen) 256
 BRIEUX, Eugene:(19.1.1858-6.12.1932)
 331,335
 Broksil: 77
 Burhanettin Tepsi:Bk.TEPSİ, Burhanettin
 Bursa: 162,296
 Bursalı Tahir Bey:Bk. Mehmet Tahir(Bur-
 salı)
 BUTAK, Behzat Haki:(1891-1974)18,48,50,
 54,89,91,93,108, 222,228,248,252,268
 Bürhan-ı Kat'î:(kt.)218 ,312
 Büyükkada: 71
 Büyük Gece:(P.Leopold Kampf)33,73,309
 Büyük Tiyatro :76,77,86,87, 328,332
 Byron (Lord) (1788-1824) 145
 Calibeau : (-) 83
 Câlîbe Fuâd:(-) 27,55,298
 CALVÈ, Emma:(-) 14,89
 Can Yoldaşı(P,E.Muhsin,Arif Hikmet)
 73,74, 311,314
 Canım Doktor:(P,Memduh Süleyman) 77,
 Carmen:(P.) 3,100
 Carmi, Maria:(-)14,18,45,53,86
 Cavalleria: (P.) 309
 Cavid (Maliye Nâzırı) :(-) 83,312
 Celâl Esat:Bk.ARSEVEN, Celâl Esat
 Celâl Sâhir:Bk. EROZAN, Celâl Sâhir
 Celâleddîn Harzemşâh:(P,N.Kemal) 5
 Cem Sultan :(1459-1495) 89
 Cemil Bey(Müdâfaa-i Milliye Cem. Müd.)
 264,266
 Cemil Bey:Bk.Tanburi Cemil Bey.
 Cenâb-ı Hak : 304,323
 Cenâb Şahabeddin:(1870-1934) 6,8,
 212,327
 Gentilmen:(kt.) 69
 Cerihâ:(P.M.Rauf) 171
 Cevad Bey:(M.Kauf'un oğlu) 171
 Ceza:(P.Y.Ziyâ ORTAÇ) 331,335
 Ceza Kanunu:(P.Y.Ziyâ ORTAÇ)19,
 37,63,220,222,330,332
 CHASTEN, Lagos de:(-)307
 Cici Anne:(P.M.Rauf) 6.324
 Cidâl:(P.M.Rauf) 171
 CLAMENCEAU, Georges:(1841-1929)
 19,26.85,338,315
 Cromwel:(P.V.Hugo) 5
 Comedie Françoise: 8,15,200,
 201,202,315
 Coppe, François:(1842-1908) 312
 COQUELİN, Code:(-) 3,46,83,92,
 157,201,280
 CORNEILLE, Pierre:(1606-1684)
 124, 204,255
 COURTELİNE, Georges:(1858-1929)
 33
 ÇAMLIBEL, Faruk Nafiz:(1898-1973)
 15,20,27,62,76,78,83,
 234,324,335
 Çanakkale:208,234,237,238
 Çantada Keklik:(P.H.Suad YALÇIN)
 77,331
 Çemberlitaş Hamamı: 79
 Çengi Yahut Dâniş Çelebi:(P.A.
 Mithat Ef.) 5
 Çenyes (Şirketi): 264
 Çerkez Özdenler:(P.A.Mithat Ef.)
 5
 Çıkmaz Sokak:(P.S.Esüleyman) 315
 Çılgın Kız:(P.H.BATAİLLE)
 Çifteli Mikroplar:(P.H.Suad YAL-
 ÇIN) 222,326
 Çimdik:Bk.ORTAÇ, Yusuf Ziyâ

- Çin :284 -liler:312
Çok Bilen Çok Yanılır:(P.R.M.Ekr-rem) 5
Çorum :74, 312
Çürük Temel:(P.H.Suad YALÇIN)
9,136, 334
DALANSON, Emillion:(-)84
Daloğlu Fuad:(-) 15,27,69,84,
89
Dârülâceze:75
Dârülbedâyi:1,6,7,9,14-16,21,23,
24,25,27,31,34,36,37,40,42,
43,45,46,48,50,52,57,62,66,
70-77,82,83,88-91,93,107,109,
126,128.132-137,142,150,151,
168,170,171,173-175,189,190,
199,202,205,206,216,220,221,
228,234,238,239,245-248,252,
291,299-304,307,321,324,325,
327-334,338,339
Dârülfünûn: 17, 175,
DAUDET, Alphonse:(1840-1897) 334
Delile Yahut Kanlı İntikam:(P.Ha-
san Bedrittin Paşa, Manastırlı
Rıfat) 6
Demirciler Grevi:P.F.Coppe) 312
Deniz:(P,F.N.ÇAMLIBEL) 335
DENLEAU, Albert:(Fr.Sanatkâr) 77
Dersâadet: 10
Destenal: (-) 88
Devâ-yı Aşk :(P,H.Suad YALÇIN)
6
DEVRİM, İzzet Melih:(1887-1975)
8,9,312
Dicle:(Şiir,S.Nazif) 291
Direktör Âli Bey:Bk.Âli Bey,Direktör/
Din-i Muhammedî: 122
Divan ü Lûgat'it-Türk:223
Dolarilet (Kont):(-)288
Dolmabahçe Sarayı:3, -Tiyatrosu:4
Donanma Cemiyeti: 37
Donizetti,Guisepe:(-) 2
Don Juan:(Op. Mozart) 19,28,329
DONNAY, Maurice:(1859-1945) 77,315
Dört Çihar:(P,i.A.N.SEKİZİNCİ) 71,
89,222,304,319,327,332
Duhter-i Hindu:(P,A.H.TARHAN) 5
DUJE, Elenora:(-) 240
Dumakes(Romanyalı sanatkâr) 100
DUMAS FİLS, Aleksandr:(1824-1895)
222,40,139,140,226,327
Duryân :(-) 227
DUTERVILLON,Helen:(Alm.Sanatkâr) 91
Dündar Alp:(-) 28,58,178
Düşeste Lagos:(Tiyatro oyuncusu) 310
Ebra (Hanım) :(-)89
Ebu'l-alâ:(P.Hasan Bedrittin Paşa)6
Ebu'l-Fedâ:(P) 6
Ebussuûd Ef.(1490-1574) 162
EBUZZİYA, Hadiye(Selimağa,Ruhsan Nev-
vâre)(1884-1913) 7
Ebuzziya Tevfik:(1848-1913) 6
Ecel-i Kaza:P,E.Tevfik) 6
Edebiyat-ı Cedide: 167,172,175,217.
Efruz Hanım(D.B. sanatkârlarından)333
Ekrem, Recâizâde:(1.3.1847-31.1.1913)
5,8,26,32,52
El-yevâkat ve'l-Cevâhir:(Kt.İmam Şi-
rânî) 162
Emin Hâki:(1886-1920) 10,28,58,178
Emin Saffet(Dr.)(-) 76
Enfiye Ceyân(Dr. T.İ.) 79
Enver Paşa:(İttihatçı. 1881-1922) 7
Ercüment Ekrem:Bk.TALÛ, Ercüment Ek-
rem.

- Erenlerin Bağından:(Kt.Y.K.KARAOS- MANOĞLU) 20,37,224
- Ermeni:17,49,76,89, -ler:4,37,100, -istan:74
- Ermenistan Cumhuriyeti:314
- ERNEST, Jean:(-) 302,306,308,
- EROZAN, Celâl şâhir:(1883-1953) 292,334
- Ertuğrul Kaya:(-) 28,58
- Ertuğrul Muhsin:Bk.MAY, Muhsin Ertuğrul.
- ERTUĞRUL, Neyyire:(1903-1943)338,
- Eski Âdetler:(P.) 19,41,61
- Eşber:(P,A.H.TARHAN) 5
- Eşilos:Bk.Akhilous
- Eşkâl-i Zaman:(Kt.A.Rasim) 138
- Eşref Bey Yüzbaşızâde:(Âzerî sanatkâr)(-) 47,54,84
- Euripides (Yunanlı şâir) 204,255
- Evli İken Bekâr:(P.) 316,317
- Evliyâ Çelebi seyâhâtnâmesi: 162
- Evhâmî:(P,F.Mehmet şâkir) 6
- Eylül:(Kt.M.Rauf) 167
- Eyvah:(P,A.Mithat Ef.) 5
- Ezhâr:(kt.) 70
- Faruk Nafiz:Bk.ÇAMLIBEL, Faruk Nafiz
- Faik Kemal Bey: (-) 222
- Faik : (D.B.sanatkârlarından) 84,336
- Fakire yahut Mükâfât-ı İffet:(P.) 6
- Fal : (P.Y.Ziyâ ORTAÇ) 19,37,61
- FASULYECİYAN, Tomas:(1843-1901) 296
- Faust :(Kt. Goethe) 3
- FAYER, Emile: (-) 78
- Fecr-i Âti : 7
- FELEKYAN, Roza: (1869-1952-Er. Sanatkâr.) 333
- Fener Bekçileri:(P.) 19,34
- Ferah Tiyatrosu:76,77,87, 132,325
- Ferdâ-yı Garâm:(P,A.H.TARHAN) 170
- Ferâizcizâde Mehmet şâkir:(1853-1911) 6
- FERAUDY, Maurice de:(-) 40,55, 85,90
- Fesleğenyân, Aram:(Dr.T.İ.) 78
- Fevzi :(-) 328
- Fıdyas : 173
- Fırtına:(P,Ş.Süleyman/ 7
- Fırtına Altındaki Yuva:(P) 78
- Fiat Otomobil Şirket-i Umûmuyesi:79
- Figaro'nun Izdivâci(P.) 314
- Filler, Robert de:(-) 78
- Fillon, August: (İng.Yazar)(-)61
- Finten:(P,A.H.TARHAN) 5
- Flaubert,Gustave:(1821-1880) 237
- Francillon:(P,A.Dumas Fils) 22, 139,227-230
- Fransa: 33,49,77,:128,136,201,237,24 -lar:9,100,255,283,
- Fransız Dram Kumpanyası:310
- Fransız Komedi Kumpanyası: 73
- Fransız Tiyatrosu: 4,20
- Fuad Bey(Malûlîn-i Guzât Sinema Heyete Müdürü) 266,269.
- Fuad Daloğlu: Bk.Daloğlu Fuad
- Fütûhât-ı Mekkiye(Kt.Şeyh Ekber)162
- Fürs-i Kadimde Bir Facia Yahut Siyavuş:(P,A.Mithat Ef.) 5
- Fürûzân:(P, H.Ziyâ UŞAKLIGİL-Aleksandr Dumas Fils'den mütbik) 20,22,62,70,139,140,150,226,22 312,318
- Galatasaray Sultanisi: 251
- Galip Kemalî: (-) 312
- Galip:(-) 85
- Garp:26,33,75,92,126,149
- Gave:(P.Ş.Sami) 6

- Geçit Kuşları:(P; H.Kistmeackers)
315
- Gedikpaşa Tiyatrosu: 7,288,291
- Genç Kalem:(Mec.) 69
- Genç Türklerin Tiyatrosu: 8
- Gangengere:(P,H.İbsen) 256
- Goethe:(Johann-Wolfrang Von)
(1749-1832) 14,39, 255
- Geveze Berber:(P.) 5
- Goldenburg : 307
- Göktürkler: 1
- Görenek:(P,M.Rauf) 6
- Güllü Agop:Bk.VARTOVIYAN, Agop
- Gülnehâl:(P,N.Kamal) 5
- Gülünçhâne-i Osmanlı Tiyatrosu: 4
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri:(1889-1956)
15,18-20,26,28,38,45,52,60,62
65,72,74,75,78,85,98,102,103
133,157,207,210,234,236,237,
249,307,320,323,327,330,334,337
- Gurining: 240
- GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi:(1864-1944)
8,49,74,266,267,313,316
- Güzel Serencâm:(P; Valentin Löbariyer,
Helen Dutervillon) 91
- Hacı Arif Bey: (1889-1920) 213
- Hacı Ahmet Paşa: (-) 301
- Hacı Hüseyin ve Mahdumları: 79
- Hacivad: 160,161
- HAÇADURİYAN, Arşak:(1865-1923)
- Halil İbn-i Ahmet:(Arap şâiri)
(-) 218
- Halil Paşa: (-) 295
- Hamdi Hüzhet: (-) 85
- Hamid Bey: (-) 300
- Hamid:(Hilâl-i Ahmer Cem.) 267
- Hamlet:(P.Shakespeare) 43,90, 193
- Hançer:(P.R.N.GÜNTEKİN)20,26,38,63
75,85,89,207,210,212,221,222,
234,323,327,330
- Haralambos Cankıyadis:(P.A.Ekrem
BOLAYIR) 6
- Haristan ve Gülistan:(Kt.MUFTUOĞLU,
Ahmet Hikmet) 172
- Hasan Bahri:Almanya Sefâreti İstih-
bara Baştercümanı) 19,29,58,
60,69
- Hasan Bedrettin Paşa:(1851-1912) 6
- Hasan Bey Abdullahzâde:(Azeri sanat-
kâr)(-) 85,90
- Hasan Haşmet: (-) 179
- Hasan Rifat:(Dava vekili,T.İ.) 79
- Hayali Küçük Ali:(Karagözcü):Bk.
SEVİLEN, Muhittin Mehmet.
- Hayimbürg,Wilhlem: (-) 35
- Hayrettin Rüştü: Bk.GÜNTEKİN, Re-
şat Nuri
- Hayrullah Ef.(Abdülhak Hamid'in
babasa)
- Hays, Elize:(Alm.Sanatkâr) (-) 240
- Heder:(P.M.Naci) 6
- Helâl Mal:(P.Sermet Muhtar ALUS)
19,23, 310
- HEKİMYAN, Zabel:(1856-) 10,75, 319
- Havflif, Lucien: (-) 240
- Hıçkırıklar: (P.Said Hikmet Bey) 77
- Hicrânlar:(P.Tahsin Nahid) 7
- Hikâye-i İbdâ-yı Yeniçeriyân be Be-
reket-i Pir-i Bektaşiyân Şeyh
Hacı Bektaş Veli-i Müslimîn(P)
4
- Hilâl-i Ahmer Cemiyeti: 266
- Hilâl Kütüphanesi:(T.İ) 79

- Hipodrom Tiyatrosu(Amerika) 77
Hissî Mektuplar:(Kt.Hekimbaşızâde Azmi Muhiddin) 68
Hisse-i Şâiyâ:(P,İ.A.N.SEKİZİNCİ) 92,109,150,221,318,320,332
Hortlaklar:(P,H.İbsen) 20,32,42, 63,64,101,254,255,257
Hozistan: 164
Hristiyanlık: 38,126
Hronscitha: 130
HUGO,Victor:(1802-1885)5,31,115 116,200,242,255,315
Hulûsi Ef. (D&B, sanatkârlarından) (-) 75, 319
Hülle Yahut Mabakçı Ferhad Ağa: (P,H.Suad YALÇIN) 6
Hüseyin Cahit: Bk.YALÇIN,Hüseyin Cahit
Hüseyin Kasımof:(Azerî sanatkâr) (-) 48,54,85,316
Hüseyin Kâzım:(-) 13,14,19,20, 60,63,65,67,140,144,244,288
Hüseyin Rahmi:Bk.GÜRPINAR,Hüseyin Rahmi
Hüseyin Suad:Bk.YALÇIN, Hüseyin Suad.
Hüsnüpaşazâde Birâderler:(T.İ.)79
İbnüşşükrü Münir:(-) 10,30,58, 184
İbrahim Bey İsfahanlı:(Azerî sanat- kâr:(-) 47,57
İBSEN, Henrik,Johann:(1828-1906) 14, 20,32,34,39,63,88,90,99,254-257,
İcâb-ı Gurur Yahut İnkılâb-ı Muhabbet (P,M.Naci, F.Mehmet Şâkir)
İçli Kız:(P,A.H.TARHAN) 5
İhtiyâr Olsam da....:(P,Mahçupluk İm- tihanı.Ö.Seyfettin) 76, 325,326
İkdam:(Gz.) 20,226
İki Sağırlar:(P.) 296
İlk Şâir: (P,H.F.OZANSOY)19,38,61,231
İlyas Macid:(-) 10,30,58,65, 181
İmam Şirânî:(-) 162
İnatçı Yahut Çöpçatan:(P,F.Mehmet Şâkir) 6
İnâyet: (-) 30,63
İngiltere: 44
İsmâil Cenânî:(-) 8,16,47,54,73, 92,292,311,312
İsmâil Ef.(Küçük)(1854-1928): 242
İsmâil Faik: (-) 85
İsmâil Hâlet:(-) 30,55
İsmâil Hakkı:Bk.BALTACIOĞLU, İsmâ- il Hakkı.
İsmâil Müştak:Bk.MAYAKON, İsmâil Müştak
İsmâil Safa:(1867-1901) 30,52
İstanbul:3,7,9,16,34,46,48,76,77, 101,104,106,199,208,324
İstanbul Gülü(Op.) 259
İstanbul Şehremaneti: 9
İspanyol: 72
İtimâd İşevi:(T.İ) 80
İtimad Kitaphânesi: 69,80
İtiraf:(P,İ.Müştak MAYAKON) 325 327,335
İttihad ve Terakki Fırkası: 7
İzâh ve İstihza:(P,Saffet Nezihi) 7
İzdivaç Gazetesi: 68
İzmir: 7
İzzet Melih: Bk.DEVRİM, İzzet Melih
Japon:169 İya: 284
Josephin(Bonaparte):92
Jön Türk:(P,Ruhsan Nevvâre) 7
Juliet ve Redved: (P,Shakespeare) 78

Kâbus:(Kt.H.Ziyâ UŞAKLIGİL) 70
K.Babih:(-) 31,65
K.Babuh:(-) 31
Kaçarım Yahut Kısmet Değilmiş:
(P.M.Refet) 331
Kader:(P,İ.G.ARCAN) 325,328
Kadıköy: 42,99,324,332
Kadın İsterse:(Kt.M.Rauf)
Kadın pençesinde:(Hk.Ali Ulvi)
Kadirî Ef,(Ahmet Fehim Efendi-
nin babası) 295
Kafkasya: 24, 106
Kalita(Alm.Sinema Oyuncusu)
268
Kamer Sultan:(P. Mehmet Nâfi)
19,35,61
KAMPF,Leopold:(1876- ?) Po-
lonyalı Dram Yazarı:33,
73,305
Kamus-i Arabî: 214
K. R. :(-) 58, 177
Kara:(P.H.Ziyâ UŞAKLIGİL)319
Kara Belâ:(P.N.Kemâl) 5
KARACAN, Hemedânizâde, Ali Nâci:
(1896-1955) 10,22,31,58,
176
Karagöz: 42,66, 160-163
KARAGÖZOĞLU, Şadi Fikret:(1881-
1941) 75,92,108,221,238,
247-249,300,319
KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri:
(1889-1974) 20,37,63,223
224,225
Kardeş Çocukları:(P.) 327,328
Karmen(P.Çev.Avanzâde Mehmet
Süleyman) 19,35
Kasımof:(-) 317
Kasırga:(P.Çev.E.Muhsin) 72,73
306

KASTNER, Bruno:(-)18,44,53,83
Kayseri: 155
Kayseri Gülleri:(P.M.Nigâr KERAMET,
H.Suad YALÇIN) 6,89,155,156,222,
238,248,349,318,333
KAYSER,Willy:(-) 44
KEÇECİ, Salih Fuad:(-) 13,15,18,
20,31,40,52,63,65,72,73,75,76,
78,86,134,206,305,307,312,320
324,335,337
Kel Hasan Ef.(1874-1929) 108, 181,206,
212,221,242
Kemal Bey:(-)(D.B.sanatkârlarından)
86
Kenan Çobanları:(P.H.Edib ADIVAR) 7,43,
299,300,303,304,306,307
Kendini Bil:(P.H.Fahri OZANSOY) 91, 190
317,318
KERAMET, Münir Nigâr: (-) 6, 312
,317,333
Kınar Sivacıyan:Bk.SIVACIYAN, Kınar
Kırık Mahfaza:(P,Ş.Süleyman) 7
Kırk Yalan Köse:(P, F.Mehmet Şakir) 6
Kırlangıç:(P.H.Kistmeackers) 315
Kırım (Mec.): 68
Kısmet Değilmiş:(P,İ.A.N.SEKİZİNCİ) 312
Kız Sanayi-i Nefise Mektebi: 25
Kırlı Çamaşırlar:(P, H.Suad YALÇIN) 6,
20,29,63,241,333
KİSTEMEACKER, Henri:(-)24, 315
Kitab-ı Mukaddés: 224
Klağuz İdârehânesi: 80
Kraif (Bulgar Oyuncu)(-) 100
Kral Eğleniyor:(P,V.Hugo) 242
Kruger: 33,119,257
Kokona Yatıyor:(P. Âli Bey) 5
KOLAYLI, Neyzen Tefrik:(1879-1953)25
284,286
Komik Hakkı:(-) 242

- Konstantin:(Bizans Kralı) 162
 Konstantinopol Ekspresi:(T,İ.)80
 Kovadis:(P.) 329
 Kölemenler:(P.) 6
 Kör Hasan (Karagözcü)(-) 162
 Kösem Sultan:(P, Ş.Süleyman) 7
 Kundak Takımları:(P.H.Suad YAL-
 ÇIN) 6
 Küçük Şeyler:(P, C.Şahabeddin) 327
 Küçük İsmâil Ef. Bk.İsmâil Ef.(küçük)
 Külliyyât-ı Âsâr-ı Cemil:(Kt.) 316
 La Dames Aux Camelias:(Kt.A.Dumas)
 20,40,63
 Lâdes:(P) 327
 Lâle Devri: 199
 Lamartin, Alphonse de:(1790-1969)288
 La Morvey: 335
 Le Chase a Luman:(P,Maurice Done)
 77
 Le Flobestia:(P) 335
 LEHMAN, Jul:(-) 67
 Leibovitch:(Beyoğlu Musiki Aka-
 demisi âzâsı) 307
 Les Petits:(P) 75, 320
 Lessing;Gtthold Ephraim (1729-
 1781) 256
 Letâfet:(P. Âli Bey) 5
 Lobanar- Papa:(-) 227,315
 Lobel:(Beyoğlu Musiki Akademisi
 âzâsı) 307
 LOPOSKOFESKA, Lidya:(-) 14,49,54,
 77,86, 332
 Lobariyer, Valentin:(-) (Alm.Sa-
 natkâr) 91
 Lokarsiya Barsiya:(P, V.Hugo) 315
 Luter: 335
 M.Ârif:(-) 32,65
 Maârif Kütüphanesi: 80
 Macbeth Operası: 3, 256
 Macerâ-yı Aşk:(P,A.H.TARHAN) 5
 Macun Hokkası:(P,İ.A.N.SEKİZİNCİ)
 26,31, 196
 Madam Bovary:(Kt.G.Flaubert) 237
 MAETERLINCK, Maurice:(1862-1949) 49
 Magdalena:(Tiyatro Oyuncusu) 92
 Magosa: 5
 Malûl Gaziler Muavenet Pazarı: 80
 Mahmud Sultan II.(1784-1830) 2
 MALS, Adolfo de:(-) 288
 Maksudyan:(Er.Sanatkâr) 100
 Manastırlı Rifat:(1851-1907) 6
 MANNİK, Sara:(-) 88,91, 222,238
 Mari:(Madam, tiyatro oyuncusu)Bk.
 Nivart,Mari
 Mary Stuardet:(P, Schiller) 19,41,61
 Masillon:(-) 289
 Maskeli Balo:(P) 309
 MATİLD,Sara:(-) 75, 320
 Mavi Kuş:(P, Materling) 49
 MAY, Muhsin Ertuğrul:(1892-1979) 15,
 17,19-24,28,28,32-35,42,44,49,
 55,59,60,63.-66,73,74,76,86,90,
 102,103,106,109,113,115,119,125,
 145-149,151,257,264,275,276,283, -
 299-301,303,305,307,308,311-316,,
 321,329,330,337,339
 MAYAKON, İsmâil Müştak:(1882-1938) 8,
 325,327,335
 Mayıs Böcekleri:(P,R.Rıza SAMAKOV) 325
 Mehmet Âli Bey:(Dr. T.İ) 266
 Mehmet Ali Mirza:(P) 321
 Mehmet Cevdet:(Ahmet Mithat Efendi'nin
 kardeşi) (-) 5
 Mehmet Nâfi:(-) 19,35,61
 Mehmet Rauf:(1874-1931) 6,8,15,16,24,
 35,57,61,86,167,169
 Mehmet Sermed:(-) 35,66,114,147
 Mehmet Süleyman(Avânzâde)(1871-1922)
 19,24,35,61

- Mehmet Süreyya:(? -1909) 328
Mehmet Tahir(Bursalı):(1861-1921)
161
Memduh Süleyman:(-) 77, 332
Mersegne:(-) 307, 308
Meşrutiyet II. 6,7
Meteir,Fredrick le:(Fr.Oyuncu) 47,
54, 283
Mıgardıç Ağa:(-) 296
MINAKYAN, Mardirus:(1839-1920) 4,10,
35,49,67,75,86,89, 153,282,285,
286,319,335
Minakyan Kumpanyası: 302
Mısır: 36,85
Mızıkâ-yı Humâyun:4
Michelangelo:(1475-1564) 284
Mihri(Rasim)Mişfik Hanım:(1886-1954)
25,62, 192-195
Millet Tiyatrosu: 35,66,196,316,317
Millî Osmanlı Kumpanyası: 8
Mikado:(P):165
Mir Seyfettin Kirmanşâhî:(Azerî sanat-
kâr) (-)35,54,60,75,87
Misâfir-i İstiklâl:(P, Âli Bey) 5
Mithat paşa:(1822-1884) 187
M.Murad:(Ressam)(-) 10,182
M.N. Bk.ÖZÖN, Mustafa Nihad
M.Nihad.Bk.ÖZÖN, Mustafa Nihad
Moda Fotoğrafhânesi: 81
Molla Fenârî:(? -1350) 161,162
MOLIERE, JeanBaptiste Paquelin:(1622-
1673) 18,31,32,53,65,90,204,255
329
MORAL, Şaziye:(1903-) 338
Moskova: 99
Motşu Hito:(Japon İmparatoru) (-)284
M.Refet:(-) 331
M.Sedat:(Ressam)(-) 32,44,58, 179
Muallim Naci:(1850-1893) 6
Muammâ:(P,K.Emin BARA) 26,76,77,
328,332
Muammâ-yı Kalp:(P,H.Kâzım) 19,29,60
Muâvene:(P) 327
Muhammet Ali Şah (İran Şahlı)76, 322
Muhsin Caferof:(Azerî sanatkar)
(-)47,54,87 316,317
Muhteşem Albüm(Kt.) 35,58,178
Musâhibzâde Celâl:(1868-1959)26,
196
Musavver Tiyatro Mecmuası: 175
Mustafa Bey Merdanof:(Azerî sanat-
kâr)(-) 47,54
Mustafa Reşit Paşa:(1800-1858) 312
Mustafa Rüştü:(-) 22
MUVAHHİT,Ahmet Refet:(1893-1927)
18,41,47,53,71,75,87,108,250,
251,252,301,309,319-321
MUVAHHİT,Bediâ:(1897-) 237,338
Muzaffer Bey Terzihânesi:(T.İ) 81
Müdâhin(Aktör)(-) 36,57
Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti: 17,20,
23,34,43,45,49,59,74,258,260,
266,267,270,271,273,275,313,314
Müfid Ratip:(1887-1917) 7, 109
Müftüoğlu Ahmet Hikmet:(1870-1927)
8,15,16,24,57, 172-175
MÜHLHOFER,Hans:(Alm.Sinema Oyuncu-
su) (-) 14,18,49,53,85,90
Mürebbiye Filmi: 23,49,74, 265,267,268
313,316
Müze-i Humâyun: 8
N. 36

- N. K. :36,64
 Nâil Kemal:(-) 66, 159
 Namık Kemal:(1840-1888) 5,
 36,158,187
 Napolyon Bonaparte:(Fr.Imp)
 (1769-1821) 91,92, 99
 201
 Napolyon ve Talâk:(P.Çev.Hasan
 Bahri) 19,69,69,72
 Nasrettin Hoca:(XIII.yy.) 208
 Naşit,Özcan:Bk.ÖZCAN,Naşit
 Naum(Mihael) Ef.:(-) 3,4,7
 Nazife:(P, A,H,TARHAN) 5
 Necmiye'nin Namzedleri:(P) 327
 Nedâmet:(P,M.Refet-H.Bedrettin
 Paşa) 6
 NEPOTY,Lucien:(-) 41,250,252
 Nesteren:(P, A.H.TARHAN) 5
 Neşet Bey(Dr.D.B.sanatkârların-
 dan) (-) 76,247,248,324
 Nevonan:(P) 227
 New York Orkestrası: 77
 Neyyire Neyir:Bk.ERTUĞRUL,Neyyi-
 re
 NIVART, Mari:(1853-1885) 75, 319
 334
 Nietzsche,Fredrich:(1844-1900)
 106,135
 Nihad Galip:(-) 87
 Nikoli:(P) 33
 Nora:(P, H.İbsen) 256
 Norveç: 39
 NOWELLİ,Ermette: (-) 3,14,18,
 44,53,90,104,339
 Nurettin Şefkâtî:(1866-1936) 10,
 36,58,87,91, 188,221,237,
 247,252,319,325
 Odalık:(P,İ.A.N.SEKİZİNCİ) 109,319
 Odeon Tiyatrosu: 9,78, 201
 XIX.Yüzyıl Türk Tiyatrosu:(Kt.Niyazi
 AKI) 1
 On Temmuz:(P.İ.A.N.SEKİZİNCİ) 77, 331
 Opera-Komik Tiyatrosu: 201
 ORTAÇ, Yusuf Ziyâ:(1895-1967) 15,19-
 21,26,36,37,52,61,63,71,74,87,
 190,200,207,210,211,219,222,224,
 225,232,303,309,313,316,324,331,
 335,337
 Osman Gazi:(P, M.Refet) 6
 Osman Hamdi Bey (Ressam,müzeci):
 (1842-1910) 8
 Osman İsmet Bey:(-) 81
 Osmanlı: 2,3,4,70,321 -lular:164
 Osmanlı Dram Kumpanyası: 8
 Osmanlı Komedi Kumpanyası: 8
 Osmanlı Ressamları Cemiyeti: 192
 Osmanlı Tiyatrosu: 4
 Osman Zeki (Terzihane): 81
 Oswald:P,H.İbsen) 256
 Othello:(P,Shakespeare) 20,31,63,84,
 91, 193,256,329
 Otuzbir Mart Vak'ası: 8
 OZANSOY, Halit Fahri:(1891-1971) 4,10,
 15,19,20,27,29,58,61,66,73,76,87,
 128,131,134,190,232,237,256,309,
 313,318,324,337
 Öksüz:(P) 327
 Ömer Nuri:(-) 38,66
 Ömer Seyfettin:(1884-1920) 76, 325,326
 Örik(Mösyö,Odeon Tiyatrosu Müdürü)
 (-) 9
 ÖZCAN, Naşit:(1886-1938) 206,221
 ÖZGÜREL,Ragıp Rıfki:(-) 39,40,58,
 178
 ÖZÖN, Mustafa Nihad:(1876-1980) 15,18,
 19,20,24,32,36,39,52,55,61,63, 337
 Pagliocci:(P) 309

- Pâk-Dâmen:(P, M.Refet) 6
 PAPASYAN, Anayis(-) 221
 PAPASYAN, Vahram:(-) 76,324
 Paris:2,78,100,199,205,217,333
 Paşa Bey Mehmedof:(Azerî sanat-
 kâr)(-)47,54,74,87, 316
 Pençe:(Film): 171,263,264,270
 Pera palas:73,141
 PERE,Susanne de:(-) 104,240
 Pêri-Cadu:(P):75,90, 317
 Perihan Hanım(Çocuk tiyatrosu)
 yuncusu) 88,253
 Pervâneler Gibi:(P,M.Refet) 70
 Pire: 40,57
 Platon(Filozof)(M.Ö.254-184) 255
 Piyes: 318
 POÇİNİ,Cakoma:(-) 308
 Praksit:(Film): 173
 RACİNE,Jean:(1639-1699) 14,18,
 32,53,128,204,255
 Rafael(P,Bk.Kasırga)
 Ragıp Paşa Kütüphânesi: 163
 Rakibe:(P,T.Nahid) 31,43,72,74,
 93,190,301,309,313,320
 Rakip:Hıncı:(P,) 327
 Raşit Rıza:Bk.SAMAKOV,Raşit Rıza
 Recâizâde Mahmud Ekrem:Bk.Ekrem,
 Recâizâde Mahmud
 Refik (Kadıköylü):(-) 286
 Reşat Kıdvan:(-) 7,26,62,
 : 136,318,325
 Rıfat (Mevlânzâde) (-) 35,40
 Rıza Tevfik:Bk.BÜLÜKBAŞI,Rıza
 Tevfik
 Rivoire,Andre:(1872-) 78
 Robert Kolej:71,72, 304
 ROJAN,Gabriel:(-) 14,18,44,53,
 85,88, 240
 Ronsard: (-) 289
 Roma: 52, 160
 Romeo:(P, H.Ibsan) 256
 Rosa Mari:(P.H.Ibsen) 256
 ROUSSEAU,Jean Jack:(1712-1778) 101
 ROSKAND, Edmond:(1868-1918)18,29,52,
 89
 Roza: (-) 77,88,91, 221,237,249,
 309,331,333
 Ropeşpen,Jean:(-) 335
 Ruhsan Nevvâre:Bk.EBUZZİYA,Hadiye
 Rus: 49,77
 Rusticene:(P) 309
 Ruşen Eşref:Bk.ÜNAYDIN, Ruşen Eşref
 Rübâb-ı Şikeste: 217
 Rûya Oyunu:(P,Ali Haydar) 5
 SABRA,Vedii:(-) 45,53,88,299,300,
 304,306,307,310
 Sabr ü Sebat:(P, A.H.TARHAN) 5
 Saadet Perdesi:(P,K.E.BARA) 19,26,
 60, 338
 Sadun Galip: (-) 19,40,55,61
 Safvet:(DB.Sanatkârlarından,"Baba"
 lakaplı)(1885-1937) 324
 Saffet Nezihî:(1871-1939) 6
 Sahne-i Osmanî: 8
 Said Hikmet:(1883-1930, Oyun yazarı)
 77
 Salihvicdânîzâde Ahmet Suphi:Bk.Ah-
 met Suphi Salihvicdânîzâde
 Salih Zeki:(-) 33,65,111,189,190,
 SAMAKOV,Raşit Rıza:(1890-) 14,18,
 146,53,91,93,108,237,247,249,
 252,268,296,300,309,313,325
 Samipaşazâde Sezâi:(1860-1936) 6
 Samson:(Film) 86
 Sanayi Mecmuası: 69
 Sanayi-i Nefise Mektebi: 192-195

- Sansar:(P.M.Rauf) 50,61,171
 Saray Tiyatrosu:(Kt.) 3
 SARDA, Victorian:(-) 308
 Savni Bey:(Beyoğlu Belediye Reisi,
 DB. Müdürü) 16,45
 Sayfiyede:(P, M.Ratip) 7
 SCHILLER,Fredrich Von:(1759-1805)
 14,18,41,52, 204,255,282
 SCHWEFERET,Fritz:(Alm.Dram Yazarı)
 101,307
 Seferetnâme:(Yirmisekiz Çelebi Meh-
 mek) 2
 Sehl Bin Abdullah: (-) 164
 Selâhaddin:(Oyun yazarı) (-) 328
 Selâhaddin Ali Bey(Müdâfaa-i Milliye
 Cem.Reisi)(1885-1918) 258,272
 Selâhaddin Kasım:(Azerî Sanatkâr)
 (-) 306
 Selânik Bonmarşesi:(T.İ) 81
 Selânik Lokanta ve Birahânesi:81
 Selim,Sultan III.(1761-1808) 2
 Selim Sırrı:Bk.TARCAN,Selim Sırrı
 SEKİZİNCİ,İbnürrefik Ahmet Nuri:
 (1874-1935)14,15,19,30,37,41,
 46,50,59,61,71,77,88,93, 220
 304,312,313,318,319,327,330-332'
 80 Yıllık Hatıralarım:(Kt.Cemil To-
 puzlu) 9
 Serânâd:(P, M.Rauf) 171
 Sepette Bulunmuş:Kt.H.Ziyâ UŞAKLIGİL)
 70
 Sergüzeşt-i Perviz:(Kt.Ali Haydar) 5
 Server Cemâl: (-) 8
 Servet-i Fünûn: 6
 SEVENGİL, Refik Ahmek:(1881-1970)2,3
 SEVİLEN, Muhiddin Mehmet:(1886-1974)
 160
 Seydi Yahyâ: (P, Ş.Sami) 5
 Seyyid Tahir:(Temâşâ Mecmuasının
 sahibi, kitapçı)(-) 10,13,
 68
 SHAKESPEARE,Villiam:(1564-1616)
 14,17-20,31,43,44,52,63,78,
 90,117,128,146,191,204,255,
 256,282,284,288,305,310,329
 SILAN, Necmeddin Sâhir:(1896-)
 10,36,41,59, 177
 Sırma: (P) 327
 SIVACIYAN, Kınar:(1876-1950) 18,
 46,53,73,74,86,91,108,109,
 190,191,237,247,249,252,308,
 309,311,314.333
 Silvio K ( ) 307
 Simon(Madam,Minakyan Kumpanyası
 Oyuncularından)(-) 88
 Simone, Silvon:(-) 104,331,335
 Sofokles:(M.Ö.495-405) 204,255
 Solness:(P, H.İbsen) 256
 Son Emel:(Ek) 27
 Sosyalit Jillır:(P) 42
 STRINDBERG, August:(1849-1912) 34.
 254
 Sudan: 283
 Suhûlet Meczâhânesi:(T.İ.) 80
 SULLY-Maunet:(-)3,14,18,46,53,
 87,91,104,128,161,339
 Sultanahmet Meydanı: 9
 Suphi Bey:(-) 312
 Surûr-ı Hürriyet Kumpanyası: 8
 Süleymaniye: 103
 Süleyman Dade(Çelebi):(?-1422,
 152
 Süleyman Nazif:(1870-1927) 291
 Süleyman Sırrı:(-) 33,65
 Süleyman Tevfik:(Kader Matbaası
 Müdürü)(-) 13
 Şadi;Bk.KARAGÖZOĞLU,Şadi Fikret
 Şahabeddin Süleyman:(1885-1919) 7
 Şahmuradyan:(Er.Oyuncu)(-) 100
 Şâir Evlenmesi:(P,Şinasi) 4
 Şâir Evlenmesinden Önceki İlk Türk-

- Şark Mühendisleri Şirketi: 80
 Şark Tiyatrosu: 4,76
 Şaziye Moral:Bk. MORAL,Şaziye
 Şehbâl yahut İstibdâdın Son
 Perdesi:(P,H.Suad YALÇIN)
 6
 Şehdâbâd:(P.) 312
 Şehzâdebaşı: 15,36,41,76,87,
 99,132,135,196,215,316,317
 Şehper:(Zabel):(-) 48,75,
 221,238,317
 Şemseddin Sami:(1850-1904) 6
 Şeyh Ekber: 162,163
 Şeyh Kuşterî: 158-160
 Şinâsi (İbrahim):(1824?-1871)
 4,187,217
 Şîr:(P, S.Paşazâde Sezâî) 6
 Şişli: 49,67,102,193,339
 Şûle Neşriyât: 70
 Tahsin Nahid:(1887-1919) 4,43,
 67,71,72,74,190,301,308,
 313,318
 Talât Paşa:(1874-1921) 7
 Tali' :(P, Ali Galip) 19
 TALU, Ercümen Ekrem:(1888-1956)
 15,18,28,41,53, 291,
 Tanburî Cemil Bey:( ) 74,
 286,316
 Tanin(Gaz.) 74,239,312
 Tanzimat: 2,4,5,6
 TARCAN, Selim Sırrı:(1874-1956)
 216,
 TARHAN, Abdülhak Hamid:(1852-
 1937):5,36, 158,187
 Tarık Yahut Endülüsun Fethi:
 (P,A.Hamid TARHAN) 5
 TARLAN, Ali Nihad:(1898-1978)
 15,18-20,22.37,41,61
 Tarlan(Azerî, sanatkâr):(-)
 48,54,75,88
 Tatlı Ölüm:(P,Y.Ziyâ ORTAÇ) 19,37,61
 Tatlı:Sirî;(P, Rêşât-Rıdvân) 31,
 253,318,319
 Tavla:(P, Y.Ziyâ ORTAÇ) 19,37,61
 Tayf-ül Hayâl: 163
 Teatr İtalyan: 201
 Teehhül Yahut İlk Gözâğrısı:(P, F.
 Mehmet Şâkir) 6
 Temâşâ (Mec.): 10-12,16,18,21,69,75,
 76,78,87,148,166,192,216,258,266,
 272,274,275,278,281,300,302,305,
 306,309,311,312,319,344-349
 Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu: 71,73,74,
 77,300,304,310,320,331
 TEPSİ, Burhanettin:(1882-1947) 7,8,73,
 74,142,143,299,310,311,316,331
 Tercümân-ı Ahvâl(Gaz.): 4
 Terezrakin(B, E.ZOLA) 315
 Tefvik (Borazan):(? -1919) 18,41,
 53,71,74,88, 290,291,313
 Tefvik Fikret:(1867-1915) 34, 122,123
 217,218,312
 Tezer Yahut Abdarrahman-ı Sâlis:
 (P,A.Hamid TARHAN) 5
 Tılsım:(P, La Morvey) 335
 Tibet: 284
 Tiryaki Hasan Paşa:(P,) 91
 Tiyatro ve Temâşâ Mecmuası:10-16,19,
 21,24,25,28,30,32,35,36,38,91,
 181,182,184,280,281,337
 Tolstoy:(1828-1910) 34,63, 101
 TOPUZLU, Cemil:(1868-1958) 9, 135,137,
 306
 Toska(Op.): 72,305,306,308
 Traviata:(P): 309
 Tulûat Kumpanyası: 4
 Tuzsuz Deli Bekir: 200
 Türediler:(Kt.) 327

- Türk: 4,7,17,24,26,44,73,74,
89103,218,270,276,307,
309,310,339,-ler:2,105,
231.
- Türkiye: 28-30,44, 338
- Türk Ocağı: 71,72, 302,305
- Türk Tiyatrosu Tarihi(Kt.) 2
- Türk Tiyatrosunun Evreleri:
(Kt.) 4
- Uçurum:(P.Çev.E.Muhsin) 49,89,
150,222,313,314,320,325
- UŞAKLIĞIL, Halid Ziyâ:(1866-1945)
6,22,138,217,223,224,229,230,
312
- Uygurlar: 1
- UNAYDIN, Ruşen Eşref:(1892-1954)
15,40,41,55, 286
- Uvey Kardeşler:(P,H.Suad YALÇIN)
4,64,82,91, 250,252,327,333
- Vakâyi-i Âcibe ve Havâdis-i Garib-
be-i Kefşger Ahmet:(P) 4
- VARTOVIYAN, Agop(Güllü Agop):(18-
40-1902) 4,7, 296
- Varyete(Tepebaşı) Tiyatrosu: 196,318
- Vatan Tiyatrosu: 8
- Vatan Yahut Silistre:(P,N.Kemal): 5
- Vahid Bey(-): 8
- Vayenburg (Alm.Sanatkâr): 275
- Vazife:(P,H.Mistmeackers) 24, 315
- Vecahet Behiç:(-) 41,49-50,64,
253,339
- Vedia(Hanım)(Oyuncu): (-)9, 252
- Vedii Sabra: Bk.Sabra,Vedii
- Vedii Macid:(-) 10
- Venedik Taciri:(P, Shakespeare)19,21,
44,60,90,191,204,338
- Vodvil Kumpanyası: 8
- Voltaire:(1694-1778) 204
- Vezneciler: 74
- Villon:(-) 289
- Viyana: 137, 303
- Vuslat:(P,R.M.EKREM) 5
- Wagner,Richard:(1813-1883) 197,284
- Wegener, Paul(Alm.Sinema Oyuncusu)
(-)18,43,53,91
- Welküre:(P): 309
- Wilhlem II. (Alm.İmparatoru):(-)
3
- WINTERSTEIN,Edward Von:(Alm.Oyuncu)
(-) 43,53,84
- Ya Gazi Ya Şehid:(P,M.Refet) 6
- Yağmurdan Doluya:(P,M.Rauf) 70, 170
- Yalan:(P,C.Şahabeddin) 6
- Yalan Tükendi:(P,F.Mehmet Şakir) 6
- YALÇIN,Hüseyin Cahit:(1874-1957) 8
- YALÇIN,Hüseyin Suad:(1868-1942)8-10,
30,59,74,77,78,90, 179,190,224,
312,313,318,326-328,331,336
- Yamalar:(P, H.Suad YALÇIN) 26,48,74,
89,90, 190,318,333
- Yasin Efendi:(P,Çev.E.Muhsin) 19,33
- Yavrular:(P,Çev.Muvahhid) 75, 320
- Yeni Sahne: 78,85,87, 333
- Yıldırım Bayezid:(1860-1403) 162
- Yıldırım Terzihânesi:(T.İ) 3
- Yıldız Sarayı: 3
- Yirmisekiz Çelebi Mehmet:(? -1732)
2
- Yolcu:(P): 327
- Yunanistan: 256,276, -lılar: 97
- Zaman(Gaz):28, 98,245
- Zavallı Çocuk:(P,N.Kemal) 5
- Zerdüş: (M.Ö.VII.yy) 106
- Ziba:(P,A.Mithat Efendi) 5
- Zifâf Gecesi:(P,M.Nihad ÖZÜN) 39,61
- Ziyâ Bey:(DB.sanatkârlarından(-)
76, 324

Ziya Bey:(Donanma Cem.Müd.)

(-) 26,34,67, 264

Ziyâ Paşa:(Mâarif Nâzırı:(-)

312

Ziyâ Paşa:(Şâir):(1825-1880) 209

Ziyâ Şükrü:(-) 328

Zincirleme:(P,Sermed Muhtar) 310

ZOLA,Emile:(1840-1902) 315

Zuhûr-ı Osmâniyân:(P,A.Mithat Ef.

M.Cevdet) 5

Zühre:(T.İ) 81

T. E.
Yükseköğretim Kurulu
Bekümantasyon Merkezi